ELSA MORANTE

ARTURO'NUN ADASI

CAN

ROMAN

İTALYANCA ASLINDAN ÇEVİREN

ŞADAN KARADENİZ

Elsa Morante

ARTURO'NUN ADASI

Can Yayınları: 1639
Çağdaş Dünya Edebiyatı: 669

L'isola di Arturo, Elsa Morante
© Elsa Morante Estate. Tüm hakları saklıdır.
İtalya'da Giulio Einaudi Editore, Torino tarafından yayınlanmıştır.
© Can Sanat Yayınları Ltd. Şti., 2005

1. basım: Temmuz 2007

Yayına Hazırlayan: Pınar Savaş

Kapak Tasarımı: Erkal Yavi
Kapak Düzeni: Semih Özcan
Dizgi: Hayriye Kaymaz
Düzelti: Gülay Yıldız

Kapak Baskı: Çetin *Ofset*
İç Baskı ve Cilt: Şefik Matbaası

ISBN 978-975-07-0805-3

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 - 252 59 88 - 252 59 89 Fax: 252 72 33
http://www.canyayinlari.com
e-posta: yayinevi@canyayinlari.com

Elsa Morante

ARTURO'NUN ADASI

ROMAN

İtalyanca aslından çeviren
ŞADAN KARADENİZ

CAN YAYINLARI

ELSA MORANTE'NİN
CAN YAYINLARI'NDAKİ
ÖTEKİ KİTABI

ENDÜLÜS ŞALI / *öykü*

Elsa Morante, 1918'de İtalya'nın başkenti Roma'da doğdu. 1941'de ünlü romancı Alberto Moravia'yla evlenen Morante'nin aynı yıl yayınlanan ilk yapıtı *Gizli Oyun* bir deneme kitabıydı. Çok beğenilen ve birçok dile çevrilen ilk romanı *Yalan ve Büyü* (1948), genç bir kadının anı ve düşleri çevresinde Güney İtalyalı bir ailenin tarihini anlatıyordu. Morante 1957'de yayınlanan ikinci romanı *Arturo'nun Adası*'nda, bir delikanlının düşlerle dolu çocukluktan acı ve düş kırıklıklarıyla dolu yetişkinliğe geçişini ele aldı. *Endülüs Şalı* (1963) adlı öykü kitabı ile 1950'ler ve 1960'larda yayınlanan iki şiir kitabını, 1974'te dilimize *Tarih Devam Ediyor* adıyla çevrilen *La Storia* adlı romanı izledi. Geniş bir okur kitlesine ulaşan *La Storia*, 2. Dünya Savaşı yıllarında Roma'da geçiyor ve Yahudi asıllı bir ilkokul öğretmeni ile kendisine tecavüz eden bir Alman askerinden olan oğlunun zorlu yaşamlarını konu alıyordu. Morante, 1985'te Roma'da öldü.

Şadan Karadeniz, Ankara Koleji'ni bitirdikten sonra yükseköğrenimini Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde tamamladı. TRT ve Türk Tarih Kurumu gibi kuruluşlarda çeşitli görevlerde bulundu. 1980'lerden bu yana edebiyat çevirileri yapan Karadeniz, Umberto Eco'nun *Foucault Sarkacı* adlı romanının çevirisiyle 1992 Doruktakiler Çeviri Ödülü'ne değer görüldü. *Uçan Kaçan Sözcüklerin Ardında Bir Çevirmenin Güncesi*, *Ölümsüz Adagio*'lar ve *Gelgitler* adlı kitapları yayınlanan Karadeniz, Eco'nun yanı sıra Katherine Mansfield, Sylvia Plath, Luigi Pirandello, Gabriel García Márquez, Elsa Morante, Giovanni Papini, Georges Simenon gibi yazarların yapıtlarını dilimize kazandırdı. Özgün yapıtlarından *Uçan Kaçan Sözcüklerin Ardında – Bir Çevirmenin Güncesi*, *Gelgitler* adlı novellası, *Fındıkfaresiyle Bilgisayar Faresi – Bilgisayar Öyküleri* adlı öykü kitabı, *Ölümsüz Adagio'lar* ile *Oyuncular ve Seyirciler* adlı deneme kitapları yayınlandı.

ÇEVİRMENİN ÖNSÖZÜ

Elsa Morante'yi kendi kendime keşfettim. Ne adını duymuştum, ne bir kitabına rastlamıştım, altmışlı yıllarda Roma'da bir kitapçıda kitaplarıyla karşılaşıncaya dek. İlk bakışta göze çarpmayan bir kitaplık rafında, sessizce, alçakgönüllüce sıralanmışlardı; pek de keşfedilmeyi beklemeksizin, yeterince tanındıklarını biliyormuşçasına, güvenli. Beni bu kitaplara çeken kapaklarının, baskılarının, kâğıtlarının güzelliğiydi hiç kuşkusuz, bir de yazarın adının şiirsel tınısı. İçlerinden üçünü seçtim; eğer bir kitapçı dükkânının raflarından birine uzanıp bir dizi kitap arasından hiç bilmediğiniz, dahası o güne dek adını bile işitmediğiniz bir yazarın birkaç kitabını –piyango çeker ya da talih kuşuna niyet çektirir gibi– rasgele almaya, sözcüğün tam anlamıyla seçmek denebilirse: *Lo Scialle Andaluso*,[1] *Aracoeli*, *L'isola di Arturo*. Türkiye'ye döner dönmez de, hemen birini okumaya başladım, *Lo Scialle Andaluso*'yu; bir öykü kitabıydı bu. O güne dek okuduğum tüm öykülerden başka, değişik, derin öykülerle karşılaşmanın coşkusuyla okudum. İçlerinden çok sevdiğim birini çevirdim, bir dergide yayımlandı. O arada Bilge Karasu'ya sözünü ettim Elsa Morante'nin. O her şeyi bilen Bilge, Morante'yi çoktan tanıyormuş. Bana *L'isola di Arturo*'dan söz etti, heyecanla. "Zamanım olsa, hemen çevirirdim. Kim bilir belki bir gün..." dedi. Kitabı merak ettim doğal olarak. Ama okumadım. Çünkü o kitap benim için ta-

---

[1] Bu kitap, *Endülüs Şalı* adıyla, Can Yayınları tarafından yayımlandı. (Can Yayınları, 1985, çev. Şadan Karadeniz).

bu olmuştu artık, Bilge'ye aitti, er geç o çevirecekti onu; kitaplığımın en üst raflarından birine kaldırdım kitabı. Gözönünde durup beni kışkırtmasın diye. Sonra unuttum. Başka kitaplara sevdalandım; onları çevirdim. Yıllar sonra, Bilge'yi yitirdikten de yıllar sonra, bir gün kitaplıktaki tüm kitapları bir bir indirip tozlarını alırken, *L'isola di Arturo* geçti elime...

L'isola di Arturo'yu çevirmeye koyulduktan sonra, neredeyse tüm çeviri süreci boyunca, Bilge'yi yanı başımda görür gibi oldum ara ara: köşeye sıkıştığımda, onca sözlük arasında olanaksız bir sarkaç gibi umarsızca salınıp dururken, kendimden memnun olduğum anlarda, şu tümceyi görseydi beğenir miydi diye düşündüğüm zaman. Ona ilişkin anılarım –altmışlı yıllarda Roma sokaklarında dolaşışımız, Cappella Sistina'ya birlikte hayran oluşumuz, sonra güzelim Ankara dostlukları, Bilge Karasu gibi birinden Fransızca ders almanın tadına doyulmaz hazzı, İtalyan Kültür Merkezi'nde seyrettiğimiz İtalyan filmleri– art arda sökün ettiler. Yığınla sözlük arasında gidip gidip gelirken –her çeviri bir sözlükler arası yolculuktur aynı zamanda– bir gün ona çekine çekine, "Biliyor musun, ben sözlüğe çok bakarım," dediğimde, bunu çok doğal buluşunu anımsadım. "Ben de," diye yanıtlamıştı kısaca. "Ama ben çok fazla bakıyorum," diye üstelemiştim. O da, gene kısaca, "Ben de," diye yanıtlamıştı.

Sonunda bitti *Arturo'nun Adası*, tüm biten kitaplar gibi, ardında bir burukluk, bir hüzün bırakarak. Bu çeviriyi, beğenip beğenmeyeceğini –ne yazık– hiçbir zaman bilemeyeceğim Bilge'ye adıyorum. Elimden gelen tek şey bu...

Şadan Karadeniz

İÇİNDEKİLER

Sunu 13

Birinci bölüm

Kral ve gökyüzünün yıldızı 15

İkinci bölüm

Bir kış günü öğleden sonra 81

Üçüncü bölüm

Aile yaşamı 143

Dördüncü bölüm

Kadınların kraliçesi 187

Beşinci bölüm

Trajediler 239

Altıncı bölüm

Ölümcül öpücük 275

Yedinci bölüm

Duvarla Çevrili Bölge 315

Sekizinci bölüm

Veda 337

Eğer beni onda anlamsıyorsam
kendimi, iyi görmüyor (kuru[1]

(Saba'nın Şarkı'sından)

---

[1] Bu dizenin alındığı II Sonnets'inde başlıklı bir şiir birlikte varlığı ve onları ayıran aşılmaz uzaklığı vurgulayan birlik gerilimini şöyle birleştiren, ama aynı zamanda onları ayıran boşluğu

Sunu

Remo N.'ye

Senin yeryüzünün küçük bir noktası sandığın,
her şeydi.
Hiçbir zaman çalınamayacak bu biricik hazine
senin uykulu kıskanç gözlerinin önünde.
Hiçbir zaman bozulmayacak ilk aşkın senin.

Geceye sarındı Virginea
bir Çingene'nin kara şalına bürünmesi gibi.
Kuzey göğüne asılı kalmış sonsuz yıldız:
hiçbir kıskançlık değmez ona.

Genç arkadaşlar, İskenderiye'nin, Euriale'nin en güzel gençleri,
her zaman güzel, uykusunu bekliyorlar oğlumun.
Ürkütücü sancak aşamayacak eşiğini hiçbir zaman
o gök mavisi adacığın.

Yasayı bilmeyeceksin sen
Çokları gibi, benim öğrendiğim
Ve yüreğimi parça parça eden;

Başka cennet yok Âraf dışında. Başka cennet yok.

Birinci bölüm

Kral ve gökyüzünün yıldızı

...Cennet
Alabiliğine yüksek, karmaşık...

(Sandra Penna'nın *Şiirler*'inden)

Kral ve gökyüzünün yıldızı

İlk övündüğüm şeylerden biri adım oldu. Arturo'nun bir yıldız olduğunu erken öğrendim (bunu bana ilk söyleyen O'ydu[1] sanırım): Kuzey Yarımküresi'ndeki Çoban Yıldızı takımyıldızlarının en hızlı ve en parlak ışığıydı. Bundan başka, bu ad, antik çağ krallarından birinin de adıydı,[2] bir inançlılar topluluğunun komutanı: Tümü de kralları gibi yiğitti; kralları onlara eşitleri, kardeşleri gibi davranıyordu.

Ne yazık ki, daha sonra Britanya'nın bu ünlü kralı Arturo'nun[3] kesin tarih değil, yalnızca efsane olduğunu öğrendim; bunun üzerine, onu bir yana bırakıp yerine daha tarihsel (bence efsaneler çocukça şeylerdi) başka kralları koydum. Ama bir başka neden, Arturo adına soyluca bir değer vermeme yetiyordu gene de: Bu neden, bu adı bana (sanımca soyluluk unvanlarının simgelerini bilmese de), annemin vermiş olmasıydı, bildiğimce. Annem, okuması yazması olmayan bir kadındı; ama benim için bir hükümdardan daha yüceydi.

Aslında çok az şey biliyordum hakkında, hemen hemen hiçbir şey bilmiyordum: daha on sekizine bile varmadan, tam da ilk çocuğu olan ben doğarken öldüğü için. Hiç tanımadığım annemin bendeki biricik imgesi bir kartpostala basılı bir resmiydi, soluk, özelliği olmayan, neredeyse gölge gibi bir resim; ama tüm çocukluğumun fantastik tapısıydı.

Onun biricik imgesi olan bu soluk benizli acınası resmi

Arturo'nun annesi (Ç.N.)

Kral Arthur ve yuvarlak masa şövalyeleri (Ç.N.)

Arturo. Arthur'un İtalyanca yazılışı; Arturo kendisini Kral Arthur ile özdeşleştirdiği için. Arthur yerine Arturo diyor (Ç.N.)

gebeliğinin ilk aylarında çektirmiş olmalıydı. Bol giysisinin kıvrımları arasından bile hamileliği belli oluyordu; ellerini bir ürkeklik ve utanç duruşunun içinde gizlenmek istercesine önünde kavuşturmuş. Çok ciddî görünüyor, siyah gözlerinde, bizim buranın tüm genç kızlarında ve yeni evli kadınlarda alışılageldiği gibi, yalnızca boyun eğiş değil, şaşkınlık ve belli belirsiz bir korkuyla karışık bir sorgulama okunuyordu. Sanki, anneliğin ortak yanılsamaları arasında, yazgısının ölüm ve sonsuz bilgisizlik olduğunu daha şimdiden sezinliyormuş gibi.

Ada

Aşağıda, Napoli denizindeki takımadamızın tüm adaları güzeldir.

Bu adalarda toprağın büyük bir bölümü volkanik kökenlidir; özellikle antik kraterlerin yakınlarında, daha sonra anakarada benzerini hiç görmediğim, kendiliğinden biten binlerce çiçek saklıdır. İlkbaharda, tepeler katırtırnaklarıyla örtülüdür: Haziran ayında deniz yolculuğu yaparsanız limanlarımıza yaklaşır yaklaşmaz onların yabanıl, okşayıcı kokusunu alırsınız.

Yukarıda, tepelerin üstünde kırsal alana doğru, antik duvarlar arasına kapatılmış dar sokaklar vardır, bu duvarların ötesinde, imparatorluk bahçelerini andıran meyve bahçeleriyle üzüm bağları uzanır. Parlak, ince kumlu kumsalları, iri kayalar arasına gizlenmiş, çakıltaşları ve kavkılarla örtülü küçük kıyıları vardır adamızın. Bu, kule gibi yükselen kayaların arasına martılarla kumrular yuva yaparlar; sabahın erinde kâh ağlamaklı, kâh sevinçli sesleri işitilir. Orada, dingin günlerde, deniz yumuşak, kıpırtısızdır, bir kırağı gibi kıyının üstüne yayılır. Ah, martı olmak istemezdim ben, ne de bir yunus; deniz balıklarının en çirkini olan iskorpit olmak bile yeterdi bana. Salt kendimi yeniden orada bulmak, o sularda eğlenmek için.

Limanın çevresindeki yolların tümü de kırsal evlerle,

yüzlerce yıllık evlerin arasında, güneş girmeyen daracık sokaklardır; kavkıların güzelim pembe ya da külrengine boyanmış olsalar da, ciddî ve hüzünlü bir görünüşleri vardır bu evlerin. Neredeyse mazgal delikleri gibi daracık pencerelerin denizlikleri üstünde kimi kez bir süt kutusuna dikilmiş bir karanfil ya da bir demir parmaklığa göre ayarlandığı ve yakalanmış bir kumruyu tutuklayıp içine hapsettiği söylenebilecek bir küçük kafes görülür; dükkânlar haydut ini gibi derin ve karanlıktır. Limandaki kafeteryada dükkân sahibi kadının, üstünde, turkuvaz rengi emaye bir cezvede Türk kahvesi kaynattığı bir kömür ocağı görülür. Kadın birkaç yıldır dul; hep siyah yas giysileri giyer, siyah şal, siyah küpeler. Ölünün tozlanmış dantelli kâğıtla çevrili fotoğrafı duvara, kasanın yanına asılıdır.

Bakkal, Balıkçı İsa anıtına bakan dükkânında, bir zincirle duvarın üst kısmından çıkan bir dingile bağlanmış bir baykuş besler. Baykuşun siyahlı grili ince tüyleri, başında zarif bir tepeliği, mavi gözkapakları, siyah bir halkayla çevrili, altın-rengi kocaman kırmızı gözleri var; gagasıyla didikleyip durduğu için bir kanadı hep kanlıdır. Elinizi uzatıp göğsünü hafifçe gıdıklarsanız, yüzünde şaşkın bir anlamla küçük başını size doğru eğer.

Akşam bastırdığında debelenmeye başlar, kendini kurtarıp uçmaya çalışır, düşer, bazen yeniden zincirine asılı, başaşağı çırpınırken bulur kendini.

Adanın en eski kilisesi olan limandaki kilisede boyları üç parmağı bulmayan, cam mahfazalara kapatılmış, mumdan ermiş heykelcikleri vardır. Sahici dantelden sararmış eteklikleri, rengi atmış, sırmalı başörtüleri, sahici saçları vardır, bileklerinden sahici inciden minicik tespihler sarkar. Ölüm sarılığındaki küçücük parmaklarının tırnakları, iplik gibi incecik bir kırmızı işaretle belirtilmiş.

Bizim limanımıza, takımadanın öteki limanlarını dolduran o zarif eğlence ya da gezi gemileri hemen hemen hiç yanaşmaz; adalıların balıkçı kayıklarından başka, mavnalar ya da yük gemileri görürsünüz orada. Limandaki büyük meydan günün birçok saatinde, hemen hemen bırakılmış

gibi görünür; solda, Balıkçı İsa'nın yakınında tek bir kiralık araba, adamıza yalnızca birkaç dakikalığına uğrayan daha çoğu adalı topu topu üç dört yolcunun indikleri şehir hatları, şehir. Hiçbir zaman, en canlı mevsimde bile, tenha kumsallarımız; Napoli'den, tüm kentlerden, dünyanın dört bucağından denize girmeye gelip çevredeki başka kumsalları doldurmaya giden insanların şamatasını bilmezler. Kırk yılın başı bir yabancı Procida'da inecek olursa, Napoli bölgesinin tüm dünyaya ün salan o karman çorman, şen şakrak yaşamı, sokaklardaki şenlikleri, bağrışı çağrışı, o şarkıları, o gitar ve mandolin seslerini bulamayınca şaşırır. Procidalılar ters, suskun insanlardır. Kapıları sıkı sıkı kapalıdır, pencerelerden çok az insan bakar, her aile ötekilere karışmaksızın kendi dört duvarı arasında yaşar. Bizde arkadaşlık hoşa gitmez. Bir yabancının gelişi, merak değil, umursamazlık uyandırır. Soru soracak olsa, gönülsüzce yanıtlarlar onu; çünkü benim adamda insanlar kendi gizlilikleri içinde gözetlenmekten hoşlanmazlar.

Soy olarak ufak tefek, esmer, Doğulular gibi çekik kara gözlüdürler. Birbirlerine öylesine benzerler ki tümünün de akraba oldukları söylenebilir. Kadınlar, eski törelere göre, rahibeler gibi dünyadan elleri etekleri çekik yaşarlar. Çoğunun saçları hâlâ uzun, dolaşık, başlarında şal, giysileri uzundur, kışın, siyah pamuklu kalın çoraplarının üstüne tahta ayakkabılar giyerler, yazın kimileri yalınayak gezerler. Yalınayak, hızlı hızlı, hiç ses çıkarmadan, birilerine rastlamaktan kaçınarak geçerken, yabankedileri ya da sansarlar sanabilirdi insan onları.

Kumsala hiç inmezlerdi; kadınların denize girmeleri günahtır; denize girenleri görmeleri bile günahtır.

Vadiye ve tepenin yamaçlarına dağılmış, öbek öbek, tümü de onlara en yüksek tepeden bakan kalenin görüş alanına giren eski feodal kent evleri, çobanın çevresinde toplanmış bir sürüye benzetilir sık sık kitaplarda. Procida'da da evler, aşağıda, limandaki sayısız sık evlerden, tepelerin üstündeki daha seyrek olanlara, kırsal alandaki yalıtılmış köy evlerine dek, uzaktan kalenin eteklerine yayılmış bir sürüyü

andırır tıpkı. Kale en yüksek tepenin üstünde yükselir (öteki küçük tepeler arasında bir dağa benzer bu tepe); yüzyıllar boyunca üstüne bindirilen ve eklenen yapılarla genişlemiş dev bir kale yığını oluşturmuştur. Açıktan geçen gemilerden, en çok da geceleri, Procida'da, denizin ortasında bir kaleyi andıran bu karanlık yığından başka bir şey görülmez.

Yaklaşık iki yüzyıldan beri, kale cezaevi olarak kullanılmaktadır: sanırım tüm ülkenin en büyük cezaevlerinden biri. Uzakta yaşayan birçok kimse için adamızın adı bir tutukevinin adını çağrıştırır.

Denize bakan batı yönünde, evimizden kale görünür; ama hava yoluyla birkaç yüz metre uzaklıkta, fenerleri yanık balıkçı kayıklarının denize açıldığı sayısız küçük koyların ötesinde kalır. Uzaklık, demir parmaklıkların ayırt edilmesini engeller, surların içindeki gardiyanların gitgellerini de; cezaevi, birçok antik kentte görüldüğü gibi, en çok da kışın sisli havalarda, devinim halindeki bulutlar önünden geçerken bırakılmış bir malikâneye benzetilebilir. Yalnızca yılanların, baykuşların ve kırlangıçların yaşadıkları fantastik bir ören.

Amalfili Romeo hakkında bilgi

Evimiz, dik bir tepenin üstünde, ekilmemiş, küçük lav taşları serpiştirilmiş bir arazinin ortasındaki tek yapıdır. Cephesi köy yönüne bakar, bu yönde, küçük tepenin yamacı kaya parçalarından yapılmış eski bir duvarla pekiştirilmiştir; burada, dünyanın başka hiçbir yerinde rastlanmayan mavi kertenkeleler yaşar. Sağda, arabaların geçebileceği düzlüğe inen, taşlardan ve topraktan yapılmış küçük bir merdiven vardır.

Evin arkasında geniş bir açıklık uzanır, bunun altında arazi sarp ve geçit vermez olur. Uzun bir kayşattan geçilince, üçgen biçiminde kara kumlu küçük bir kumsala varılır. Bu kumsala giden hiçbir patika yoktur, ama çıplak ayakla taşlar arasından dikine inmek kolaydır. Aşağıda bağlı tek bir kayık

vardı: Benim kayığım, *Antiller'in Torpidosu*'ydu adı.

Evimiz, başka şeylerin yanı sıra, mermer bir yontunun süslediği neredeyse kentsel bir küçük alandan pek uzak değil, adanın sıkışık yerleşim yerlerinden de. Ama belleğimde, çevresinde yalnızlığın uçsuz bucaksız bir uzam oluşturduğu yalıtılmış bir yer olarak kalmış. Tüm adanın üstüne yanardöner ağını örmüş altın bir örümcek gibi muzır ve olağanüstü, orada duruyor.

Mahzenlerle çatı katını saymazsanız, iki katlı bir saray bu (Napoli'de küçük sayılan, aşağı yukarı yirmi odalı evlere Procida'da saray denir); çok eski bir yer olan Procida'nın yerleşim yerlerinin *büyük bir bölümü gibi* çok eskidir, yapılışı en az üç yüzyıl öncesine gider.

Rengi soluk bir pembe, dörtgen biçiminde, hantal, zarafetten yoksun bir yapı; görkemli ana kapı, tüm pencereleri dışarıdan koruyan barok üslupta, bombeli demir parmaklıklar olmasa, kaba saba bir kır evine benzetilebilirdi. Cephenin tek süsü, ana kapının iki yanında, iki kör pencerenin önündeki, demirden iki asma balkoncuktu. Bu balkoncuklarla demir parmaklıklar bir zamanlar beyaza boyanmıştı, ama şimdi baştan başa lekeli, pastan aşınmıştı.

Ana kapı kanatlarının birinin üstüne daha küçük bir kapı yerleştirilmişti, genellikle eve bu kapıdan gireriz: İki kanat hiçbir zaman açılmaz, onları içeriden kilitleyen kocaman kilitler zamanla onları kemiren pastan işe yaramaz araçlara dönüşmüştür. Küçük kapıdan geçince, zemini kayrak taşı döşeli, penceresiz, uzun bir giriş vardır; dibinde, Procida'daki sarayların biçemine uygun olarak, küçük bir bahçeye açılan bir parmaklık. Rahipler mi, yoksa Afrikalı Müslüman Araplar mı oldukları anlaşılmayan kukuletalı iki kişiyi betimleyen renkli, ama rengi biraz atmış iki seramik yontu korur bu parmaklığı. Parmaklığın ardında, bir avlu gibi evin duvarları arasına kapatılmış olan küçük bahçe yabanıl bir yeşillik utkusu gibi görünüyordu.

Orada, güzel bir Sicilya keçiboynuzunun altında köpeğim Immacolatella gömülüdür.

Evin damından, adanın bir yunusu andıran yaygın biçi-

mi, küçük koyları, Cezaevi, denizin üstünde pek de uzakta olmayan Ischia adasının gökmavisi-erguvan rengi biçimi görülebilir. Daha uzaktaki adaların gümüşlenmiş gölgeleri. Geceleri ise Çobanyıldızı takımadalarının, yıldızı Arturo'yla birlikte dolandığı gökkubbe.

İki yüzyılı aşkın bir zaman önce yapıldığı günden bu yana, ev rahiplerin yaşadıkları bir manastır olmuştu: Bu olgu herkesçe bilinir bizde, hiçbir romantik yanı yoktur. Procida her zaman yoksul balıkçılarla çiftçilerin ülkesi olmuştur, az sayıdaki *saraylar*'ının tümü de kaçınılmaz olarak ya manastır, ya kilise, ya kale, ya da tutukevleriydi.

Sonradan, dinsel olanlar başka yerlere taşınmış, ev de kilise mülklerinin bir parçasını oluşturmaz olmuştu. Belli bir süre için, geçen yüzyılın savaşları sırasında ve sonrasında, askerî birlikleri barındırdı; daha sonra oldukça uzun bir süre terk edilmiş kaldı, kimse oturmadı orada; en sonunda, yaklaşık yarım yüzyıl önce, özel bir şahıs, Procida'ya yolu düşen Amalfili zengin bir nakliyeci satın aldı onu. Kendi evi olarak kullandı, tam otuz yıl işsiz güçsüz oturdu orada.

Amalfili evin iç kısmında, özellikle üst katta bazı değişiklikler yaptı, eski manastırın sayısız hücrelerini birbirinden ayıran bölmeleri yıktırdı, duvarları duvarkâğıdıyla kaplattı. Benim zamanımda da, ne denli her yanı dökülmüş, sürekli olarak çürüyüp bozulmuşsa da, ev onun bıraktığı zamanki düzenini ve döşenişini koruyordu. Napoli'nin küçük antikacı ve eskici dükkânlarından pitoresk, ama bilgisizce bir fanteziyle toplanmış mobilyalar, odalara belli bir romantik-kırsal görünüş veriyordu. İçeri girince, büyükninelerle büyükdedelerin ve kadınca gizlerin uzak geçmişine ilişkin bir izlenim ediniyordu insan.

Oysa, yapıldıkları zamandan ailemizin oraya girdiği yıla dek, o duvarlar hiç kadın yüzü görmemişti.

Yirmi yıldan az bir zaman önce, baba tarafından dedem, Procidalı bir göçmen olan Antonio Gerace, küçük bir serveti le Amerika'dan döndü, artık yaşlanmış olan Amalfili hâlâ eski sarayda oturuyordu. Yaşlılığında kör olmuştu; bunun Ermiş Lucia'nın ona verdiği bir ceza olduğunu söylüyorlar-

dı, kadınlardan nefret ediyormuş çünkü. Gençliğinden beri hep nefret edermiş onlardan, öylesine ki kendi öz kız kardeşlerini bile görmek istemez, bağış istemeye gelen rahibeleri kapıdan içeri bile sokmazmış. Bu nedenle de hiç evlenmemiş; kiliseden içeri adımını atmazmış; kadınların birbirlerine daha kolay rastladıkları dükkânlara girmezmiş.

Toplum düşmanı değilmiş; tersine, olağanüstü bir kişiliği varmış, sık sık şölenler düzenler, hatta maskeli ve kostümlü balolar verirmiş. Böyle durumlarda çılgınlık derecesinde cömert davranırmış, öyle ki adada bir söylence haline gelmiş. Ama, davetlerinde hiçbir kadının bulunmasına izin verilmezmiş; bu gizemli akşamlara katılan nişanlılarını kıskanan Procidalı genç kızlar, Amalfili'nin evine öfkeyle, *la Casa dei guaglioni*[1] adını takmışlar.

Dedem Antonio, beş on yıllık bir aradan sonra yurda yeniden ayak bastığında yazgının, Oğlanlar Evi'ni ailesine sakladığını aklından bile geçirmiyormuş. Hiçbir arkadaşlık bağı olmayan Amalfili'yi zar zor anımsıyormuş; boğürtlenler ve frenkincirleri arasındaki o eski manastır-kışla, sürgünde düşlediği eve hiç benzemiyormuş. Adanın güneyinde tarlası olan bir kır evi satın almış; gidip orada oturmuş, yalnızca yarıcılarıyla; bekâr olduğu, yakın akrabaları da olmadığından. Aslında, Antonio Gerace'nin yeryüzünde hiç görmediği *bir* yakın akrabası vardı. Göçmenlik yaşamının ilk zamanlarında kısa sürede bıraktığı bir Alman kadın öğretmenle ilişkisinden doğan bir oğuldu bu. Bırakıldıktan sonra birkaç yıl (Almanya'da kısa görev süresi sona erince göçmen Amerika'ya nakledilmişti), genç kız-anne ona yazmayı sürdürmüş, ondan para yardımı dilemişti, işsiz kalmıştı çünkü; bebeğin olağanüstü betimlemeleriyle onu etkilemeye çalışmış. Ama göçmen, o sırada, kendisi de öyle acınacak bir durumdaymış ki, mektuplara bile yanıt vermez olmuş, cesareti kırılan genç kız ona yazmaktan vazgeçinceye kadar. Antonio, yaşlanmış, vâristen yoksun, Procida'ya dönünce sormuş soruşturmuş, onun öldüğünü, on altı yaşlarındaki oğlunun Almanya'da olduğunu öğrenmiş.

---

[1] *La Casa dei guaglioni*: Oğlanlar Evi (Ç.N.)

O zaman Antonio bu oğulu, en sonunda ona kendi adını vermek ve onu yasal vâris tayin etmek için Procida'ya çağırmış. Böylece, ileride babam olacak kişi, (daha sonra öğrendiğime göre) Çingene gibi partallar içinde Procida adasına ayak basmış.

Çetin bir yaşam sürmüş olmalıydı. Çocuk yüreği yalnız babama karşı değil, tüm öteki masum Procidalılara karşı da kinle beslenmiş olmalıydı. Belki onlar da, bir davranışlarıyla ya da tutumlarıyla daha en başından onun kırılmış gururunu sonsuza dek incitmişlerdi. Kuşkusuz, ilgisiz, değişik tutumu, ona karşı nefret uyandırmıştı herkeste. Onu kazanmaya çalışan babasıyla arasına acımasızlığa varan bir uzaklık koyuyordu.

Adada sık sık görüştüğü tek insan Amalfili'ydi. Uzun zamandır şenlikler, eğlenceler düzenlemiyor, körlüğüyle baş başa, yalıtılmış olarak yaşıyordu, huysuz, kibirli, kendisini görmeye gelenleri geri çeviriyor, sokakta yanına kim yaklaşsa bastonuyla uzaklaştırıyordu. Upuzun, hüzünlü görünüşü herkeste nefret uyandırır olmuştu.

Evi tek bir kişiye açıktı: Antonio Gerace'nin oğluna. Ona öylesine bir dostlukla bağlıydı ki, bütün günlerini onunla birlikte geçiriyordu, sanki asıl babası Antonio Gerace değil de, oymuş gibi. Kendi adına, Amalfili, tekelci, zorbaca bir sevgiyle adamıştı kendini ona: Artık onsuz tek bir gün bile yaşayamazmış gibi görünüyordu. Günlük ziyaretlerini geciktirecek olsa, onu karşılamak için dışarı çıkıyor, sokağın başında durup onu bekliyordu. En sonunda sokağın başında belirirse onu göremeyeceği için sık sık mezardan geliyormuş gibi boğuk bir sesle Antonio diye bağırıyordu. Yoldan geçen biri Gerace'nin oğlunun orada olmadığı yanıtını verirse, bozuklukları, kâğıt paraları savuruyordu ortalığa, paraları alınca çevresindekiler gidip onu çağırsınlar diye. Sonra geri dönüp onu evde bulamadıklarını söylerlerse, bütün adayı aratıyordu onlara, araştırma için köpeklerini bile çözerek. Yaşamında başka bir şey kalmamıştı artık: ya biricik arkadaşıyla birlikte olmaktan ya da onu beklemekten başka. İki yıl sonra, ölürken, Procida'daki evini miras bıraktı ona.

Çok geçmeden, Antonio Gerace de öldü. Birkaç ay önce Massa'nın yerlilerinden bir yetim kızla evlenmiş olan oğlu, gebe olan genç karısıyla birlikte Amalfili'nin evine taşındı. O zaman aşağı yukarı on dokuz yaşlarındaydı, karısı ise on sekizine varmamıştı. Eski saray yapıldığından bu yana neredeyse üç yüzyıldan beri o duvarların içinde ilk kez bir kadın yaşıyordu.

Dedemin evinde ve çiftliğinde, bugün hâlâ yarıcı olarak çalışan çiftçiler kaldı.

Oğlanlar Evi

On sekiz yaşında, ilk çocuğunu doğururken sönüp giden annemin vakitsiz ölümü, halk arasında yaygın bir söylentinin kaynağı değilse de, onu doğruluyordu; buna göre, ölü ev sahibinin nefreti, Oğlanlar Evi'nde kalan, hatta evin eşiğinden içeri adımını atan kadınları sonsuza dek lânetliyordu.

Babam köylülerin bu söylentisini buruk bir yarım gülümseyişle karşılıyordu, öyle ki ben de, boş inanca dayalı bu masalı gereken küçümsemeyle karşılamayı daha en başından öğrendim. Ama adada öyle bir yetkinlik kazandı ki, hiçbir kadın evimizde hizmetçi olarak çalışmayı kabul etmedi. Çocukluğum boyunca, Napoli'nin yerlilerinden Silvestro adında bir yamak çalıştı yanımızda; evimize girdiği zaman (ben doğmadan az önce), on dört on beş yaşlarındaydı. Askerliğini yapmak için Napoli'ye döndü, onun yerini yarıcılarımızdan biri aldı, yalnızca yemek pişirmek için günde iki saat geliyordu. Odalarımızın dağınıklığına ve pasaklılığına kimse aldırmıyordu; evin duvarları arasındaki bakımsız bahçenin bitkileri gibi doğal görünüyordu bu da.

Bu küçük bahçeyi (şimdi köpeğim Immacolatella'nın mezarlığı) tam olarak betimlemek olanaksız. Yetişmiş keçiboynuzu ağacının çevresinde, başka şeyler arasında, çürümekte olan, yosun bağlamış mobilya iskeletleri, kırık tabak çanaklar, damacanalar, kürekler, tekerlekler vb. bulunurdu.

Taşlarla atılmış işe yaramaz şeyler arasında egzotik bitkileri andıran şişkin yapraklı, dikenli, bazen çok güzel, gizemli bitkiler boy veriyordu. Yağmurlardan sonra, kim bilir ne zaman dikilmiş tohumlu ya da soğanlı binlerce soylu cins çiçek diriliyordu. Yaz kuraklığında ise, her şey tutuşmuş gibi yanıyordu.

Varlıklı olmamıza karşın ilkeller gibi yaşıyorduk. Ben doğduktan iki ay sonra, babam hemen hemen altı aylık bir yolculuk için adadan ayrıldı: beni ilk yamağımızın kollarına bırakarak; yaşına göre çok ciddîydi yamak, beni keçi sütüyle besliyordu. Bana konuşmayı, okuyup yazmayı o öğretti; sonra evde bulduğum kitapları okuyarak yetiştirdim kendimi. Babam beni okula göndermeyi hiç düşünmedi: Hep bir tatilde yaşıyordum, başıboş günlerim, özellikle babamın uzun yoklukları sırasında, hiçbir ölçü ve saat tanımıyordu. Yalnızca açlık ve uyku eve dönme saatimi belirliyordu.

Kimse bana para vermeyi düşünmüyordu, ben de kimseden para istemiyordum; kaldı ki, buna gereksinim de duymuyordum. Küçüklüğüm ve yeniyetmeliğim boyunca bir kuruşum bile olduğunu anımsamıyorum.

Dedem Gerace'den kalan çiftlik, aşçımız için gerekli ürünleri sağlıyordu: Yemek pişirme sanatında ilkellerden ve barbarlardan pek de ileri gitmemişti aşçımız. Adı Costante'ydi; suskundu; öncülü (bir anlamda benim dadım diyebileceğim) Silvestro ne denli nâzikse, o da o denli suskun ve kabaydı.

Kış akşamları ve yağmurlu günler, okuyarak oyalıyordum onları. Denizden ve adada başıboş dolaşmaktan sonra en hoşuma giden şey okumaktı. En çok odamda, yatağıma ya da kanepeye uzanmış, ayaklarımın dibine uzanmış Immacolatella, okuyordum.

Odalarımız dar bir koridora bakıyordu, bir zamanlar rahiplerin hücreleri açılıyordu bu koridora (toplam yirmi kadar). Eski mal sahibi, odaları genişletmek için, aralarındaki işe yaramaz duvarların büyük bir bölümünü yıktırmıştı; ama (belki de kabartma ve oymalarına vurulduğundan), koridorda sıralanmış hücrelerin eski kapılarının bazılarını ol-

duğu gibi bırakmıştı. Öyle ki, örneğin, babamın odasının, üçü de koridor boyunca sıralanmış üç kapısı, hepsi de aynı biçimde dizilmiş beş penceresi vardı. Benim odamla babamın odası arasında, çocukluğumda yamak Silvestro'nun yattığı bir hücre özgün boyutlarıyla korunmuştu. Bir çeşit divan-yatak (daha doğrusu, bir çeşit kamp yatağı) hâlâ orada duruyor, giysilerini içine koyduğu boş küçük hamur sandığı da.

Bana ve babama gelince; giysilerimizi hiçbir yere koymuyorduk. Odalarımızda şifoniyerler, dolaplar vardı; açılınca dağılıp üstümüze düşmekle tehdit ediyorlardı bizi, kim bilir hangi göçmüş Burbon burjuvalarının[1] kokularını salıyorlardı. Ama bu eşyalar bizim işimize yaramıyordu, zaman zaman odalarda kalabalık eden kullanılmayan şeyleri içlerine atmaya yarıyorlardı yalnızca, örneğin eski ayakkabılar, çürümüş zıpkınlar, lime lime olmuş gömlekler vb. Kimi zaman bazı yağmalanmış şeyleri de: adanın hâlâ bir denizaltı yanardağı olduğu zamanlardan kalma taşıllaşmış tekneler; mermi kovanları; kumdan renk renk olmuş şişe dipleri; paslanmış motor parçaları. Sonra çekmecelerde kapalı kala kala kuruyan ya da çürüyen denizaltı bitkileri, denizyıldızları. Belki biraz da bu nedenle odalarımızda soluduğum bu kokuyu daha sonra başka bir yerde bir daha hiç duymadım, insanların yaşadığı hiçbir odada, kara hayvanlarının inlerinde bile; belki de, bir teknede ya da bir mağaranın dibinde karşılaşmışımdır buna benzer bir kokuyla.

Odalarımızın boş duvarlarının büyük bir bölümünü kaplayan kocaman şifoniyerler ve dolaplar yataklara zar zor yer bırakıyordu; Procida ve Napoli'nin tüm odalarında bulunan, sedef kakmalı ya da kır görünümleri çizilmiş demir karyolalardı bunlar. Benim bir torba gibi sarınıp uyuduğum kışlık yorganlarımız güve yenikleriyle delik deşikti; şilteler hiçbir zaman çırpılmadıkları ya da kabartılmadıkları için kullanıla kullanıla yufka gibi yassılmışlardı.

Babamın, sık sık bir yastığı ya da artık Silvestro'ya ait

[1] Napoli'de 1735-1860 yılları arasında hüküm süren Burbon sülalesi zamanında yaşamış burjuva mülk sahipleri. (Ç.N.)

olan eski bir deri ceketi süpürge gibi kullanarak, benim yardımımla yatağının çevresindeki izmaritleri süpürdüğünü anımsıyorum; onları odanın bir köşesine yığar, sonra da pencereden dışarı atardık. Evimizin döşemesinin hangi malzemeden yapıldığını ya da ne renk olduğunu söylemek olanaksızdı; sertleşmiş bir kir tabakasının altında gizlenmişti çünkü. Pencerelerin camları da tümüyle kararmış ve donuklaşmıştı; tavan köşelerinde ve demir parmaklıklar arasında yanardöner örümcek ağlarının ışıkta parladığı görülürdü.

Örümcekler, kertenkeleler, kuşlar ve genellikle insanların dışında kalan tüm varlıklar, evimizi Barbarossa döneminden kalma içinde insan yaşamayan bir kule ya da denizin ortasında bir sarp kaya sayıyor olmalıydılar. Dış duvarlar boyunca, çatlaklardan ya da gizli sıçanyollarından, topraktan çıkar gibi ansızın kertenkeleler çıkıveriyorlardı; binlerce kırlangıç ve yabanarısı yuva yapıyordu orada. Yabancı türden kuşlar, göç sırasında adanın üstünden geçerken durup pencere denizliklerinin üstünde dinleniyorlardı. Martılar bile, suya daldıktan sonra, gelip tüylerini damın üstünde kurutuyorlardı, bir gemi sereninin ya da bir kayanın tepesindeki gibi.

Evimizin içinde en az bir çift baykuş yaşıyordu, evin hangi köşesinde olduğunu bulmak benim için olanaksızsa da; alacakaranlık bastırır bastırmaz tüm aileleriyle birlikte uçarak duvardan çıktıkları görülürdü. Başka baykuşlar ve gece kuşları uzaklardan kalkıp topraklarımızda avlanmaya gelirlerdi, bir ormandaki gibi. Bir gece, penceremin üstüne kocaman bir baykuş tünemişti, soylu türden. Büyüklüğüne bakarak bir an kartal sanmıştım onu; ama tüyleri çok daha açık renkti, sonra küçük dik kulaklarından tanıdım.

Evin kullanılmayan bazı odalarında, pencereler, unutkanlıktan, mevsimler boyu açık kalırdı. Birkaç ay aralıklarla bu odalara ansızın girildiğinde, bir yarasayla karşılaşabilirdi insan; ya da bir tahta kanepenin içine yahut çatının kirişleri arasına saklanmış gizemli kuş yavrularının çığlıkları işitilirdi.

Hatta adada hiç görülmemiş türden bazı tuhaf yaratık-

lara da rastlanırdı. Bir sabah evin arkasında, yere oturmuş, bir taşla badem düşürürken, kediyle sincap arası, alabildiğine zarif, küçük bir hayvanın kayşatın altından çıkıverdiğini gördüm. Kocaman bir kuyruğu, üçgen biçiminde yüzü, beyaz bıyıkları vardı, dikkatle süzüyordu beni. Sevgisini kazanmayı umarak, soyulmuş bir badem attım ona. Ama bu davranışım onu korkuttu, kaçıp gitti.

Başka bir sefer, gece, deniz kıyısından evimize doğru ilerlerken, sarp bir yamacın kenarında, bembeyaz bir dörtayaklı çıkıverdi karşıma; yaklaşık orta boy bir tunabalığı büyüklüğünde, başı ay dilimlerini andıran kıvrık boynuzlarla donanmış. Benim ayrımıma varınca geri döndü, kayaların arasında gözden yitti. Bazılarının hiçbir zaman var olmadığını, bazılarınınsa soyunun tükendiğini söyledikleri bir denizineği, az rastlanan, hem suda, hem karada yaşayan bir gevişgetiren olabileceğini düşündüm. Bazı denizciler, bu ineklerden Capri yakınlarında Grotta Azzurra'da yaşayan birini birçok kez gördüklerine yemin ediyorlar. Balıklar gibi denizde yaşıyor, ama yeşillik delisi olduğundan, geceleri çiftliklerden yiyecek çalmak için sudan çıkıyormuş.

İnsanların ziyaretine gelince; Procidalılar olsun, yabancılar olsun, Oğlanlar Evi yıllardır hiçbir ziyaretçi kabul etmemişti.

Birinci katta, Amalfili'nin kabul salonuna dönüştürdüğü, eskiden rahiplerin yemek yedikleri yemekhane vardı. Yüksek tavanlı, öteki odaların neredeyse iki katı yüksekliğinde, denize bakan pencereleri yerden çok yüksek kocaman bir salondu burası. Duvarlar, evin öteki odalarınınkilerden farklı olarak, duvar kâğıdı ile kaplanmamış, çepeçevre, asmalar ve üzüm salkımlarıyla donatılmış sütunlu bir kemeraltını yansılayan bir freskle süslenmişti. Dipteki duvarın önünde altı metreden uzun bir masa vardı, her yana çepeçevre yarı çökmüş koltuklar, divanlar, biçim biçim sandalyeler, rengi atmış yastıklar serpiştirilmişti. Odanın bir köşesini, bizim hiç yakmadığımız büyük bir ocak kaplıyordu. Tavandan, bir toz tabakasıyla kaplı, renkli camdan koca-

man bir avize sarkıyordu: Yalnızca kararmış birkaç ampulü kalmıştı, öyle ki ancak bir mum kadar ışık veriyordu.

Amalfili'nin zamanında, oğlanların toplantıları, sesler, şarkılar arasında burada yapılıyordu. Biraz savaşta yenenlerin işgal ettikleri kimi villaların salonlarını ya da bazı bakımlardan, tutukevi koğuşlarını genellikle de gençlerle oğlanların bir araya geldikleri tüm kadınsız yerleri anımsatan büyük salonda bu şenliklerin hâlâ bazı izleri kalmıştı. Pis, eski püskü divan yüzlerinde sigara yanıkları görülüyordu. Duvarlarda, sehpaların üstünde olduğu gibi, yazılar, desenler görülüyordu: adlar, imzalar, gülünç tümceler ya da hüzünlü ve aşk sözcükleri, şarkılardan alınmış dizeler de. Sonra ok saplanmış bir yürek, bir yük gemisi, bir futbol topunu ayağının ucunda dengeleyen bir futbolcu resmi. Birkaç sulu resim: pipo içen bir kafatası, kendini bir şemsiye ile koruyan bir denizkızı vb.

Kim bilir kimlerin kazıdıkları başka birçok resim ve yazı: Sıvaların, masaların ahşabı üstünde kazımanın yol açtığı yara izleri belli oluyordu.

Başka odalarda da gelip geçen konukların buna benzer izlerine rastlanabiliyordu. Örneğin, kullanılmayan bir küçük odada, manastır zamanından kalma su mermerinden bir kutsanmış su kâsesinin üstünde pelur kâğıdı üstüne, onca süslü elyazıları arasında mürekkepli kalemle atılmış bir imza silik soluk da olsa hâlâ okunabiliyordu: *Taniello*. Ama bu bilinmeyen imzaların ve değersiz resimlerin dışında evde. şenlikler, şölenler zamanına tanıklık edecek başka hiçbir şey yoktu. Öğrendiğime göre, nakliyecinin ölümünden sonra, gençliklerinde bu şenliklere katılmış olan birçok Procidalı, Oğlanlar Evi'nde ortaya çıkıp bazı eşyalar ve andaçlar üstünde hak iddia etmişler. Bunlar birbirlerine tanıklık ederek, Amalfili'nin, öldüğü gün bu andaçların armağan olarak onlara verilmesi için kendilerine söz verdiğini ileri sürmüşler. Bu nedenle bir çeşit yağma olmuş orada; belki de adada hâlâ konuşulan kostümlerle maskeler de o zaman alınıp götürülmüş; gitarlar, mandolinler, üstlerine altın yaldızla şerefe yazılı kristal bardaklar. Belki de bu ganimetle-

rin bazıları adada, köylülerin ya da balıkçıların alçakgönüllü evlerinde hâlâ duruyordur. Ailenin yaşını başını almış kadınları bu tür eski şeylere içlerini çekerek bakıyor, dışlandıkları o gizemli şenliklerden ötürü duydukları eski genç kızlık kıskançlıklarını yeniden duyuyorlardı. O ölü nesnelere dokunmaktan neredeyse korkuyorlardı, Oğlanlar Evi'nin uğursuz etkisini hâlâ içlerinde taşıyabilirler diye!

Gizemi hâlâ çözülememiş olan bir başka olay da, Amalfili'nin köpekleriyle ilgiliydi. Birkaç köpeği olduğu biliniyor, onları sevdiği de; ama öldüğünde, hiçbir iz bırakmadan evden kaybolmuşlardı. Kimileri, sahiplerinin cenazesi kaldırıldıktan sonra, kederlendiklerini, ağızlarına hiçbir şey koymadıklarını, tümünün de kendilerini ölüme bıraktıklarını söylüyorlar. Kimileriyse, onların adada yabanıl hayvanlar gibi başıboş dolaştıklarını, yanlarına kim yaklaşsa hırladıklarını, sonunda tümünün de kuduz olduklarını, bekçilerin onları birer birer yakalayıp öldürdüklerini, sarp bir kayalıktan aşağı attıklarını anlatıyorlar.

Böylece, ben doğmadan önce Oğlanlar Evi'nde meydana gelen tüm olaylar yüzyıllarca öncesine ait uzak serüvenler gibi belirsiz ulaştı bana. Annemin evden kısa süren gelip geçişine ilişkin (Silvestro'nun benim için sakladığı sözünü ettiğim küçük resim hâlâ bende) hiçbir iz bulamadım evde. Ben aşağı yukarı iki yaşındayken, babam kısa bir süre önce yolculuğa çıktığı sırada Massa'dan, köylü kılıklı bazı yakın akrabaların geldiklerini, anneme ait ne varsa yasal mirasларıymış gibi alıp götürdüklerini de Silvestro'dan öğrendim: çeyiz olarak getirdiği eşyaları, giysileri, hatta takunyalarıyla sedef tespihini bile. Evde karşı çıkacak yetişkin birinin olmayışını fırsat bilmişlerdi, kuşkusuz: Silvestro, bir an gelmiş beni de alıp götüreceklerinden korkmuş. O zaman, bir bahaneyle beni yatakta uyur bıraktığı hücresine dönmüş, acele acele giysilerini koyduğu hamur sandığının içine saklamış beni (kapağı kırık dökük olduğundan hava geçiriyordu). Yanıma da keçi sütüyle dolu biberonu koymuş, uyanırsam ses çıkarmayayım, orada olduğuma dair bir işaret vermeyeyim diye. Ama ben uyanmamışım, akrabaların ziyare-

ti boyunca ses çıkarmamışım, kaldı ki, benim hakkımda bilgi almakla pek de ilgilenmiyorlarmış. Sadece, aldıkları şeyleri içine koydukları çıkınla gitmek üzerelerken, içlerinden biri, daha çok usulen benim büyüyüp büyümediğimi, nerede olduğumu sormuş: Silvestro da sütanneye verildiğimi söylemiş. Buna memnun olmuşlar, bütün bütün Massa'ya dönmüşler, bir daha da sesleri çıkmamış.

Kadınlara yasaklanan sarayda böyle geçiyordu benim yalnız çocukluğum.

Babamın odasında, Amalfili'nin büyük bir fotoğrafı var. İnce yapılı yaşlı bir adamın resmi bu, uzun bir cekete sarmalanmış, altından modası geçmiş çoraplarının çıktığı oldukça dar bir pantolon giymiş. Ağarmış saçları at yelesi gibi kulaklarının arkasından iniyor, üstüne ışık vuran yüksek, pürüzsüz alnının gerçekdışı bir beyazlığı varmış gibi görünüyor. Sönük, açık gözlerinde bazı hayvanların gözlerinde-ki aydınlık, büyüleyici ifade var.

Amalfili, fotoğrafçının karşısında yapmacık, büyüklük taslayan bir poz almış. Öne doğru bir adım atıyor, selâm verircesine nâzik bir gülümseyişle gülümsüyor belli belirsiz. Sağ eliyle siyah, ucu demirli bir bastonu döndürecekmiş gibi kaldırıyor; sol eliyle iki büyük köpeğin tasmasını tutuyor. Fotoğrafın altına, yarı okumaz yazmaz, kör bir yaşlı adamın kararsız elyazısıyla, babama sunu yazısı çiziktirmiş:

WILHELM'E
ROMEO.

Amalfili'nin bu fotoğrafı bana Boote'yi, Arturo takımyıldızının, evimizdeki bir astronomik atlasta, Kuzey Yarımküresi'nin, büyük bir astronomik harita üstüne çizilmiş resmini anımsatıyordu.

Babamın kökenleriyle ilgili olarak ne biliyorsam, büyüdüğüm zaman öğrendim. Küçük bir oğlanken, adalıların ona *piç* dediklerini işitmiştim birkaç kez; ama bu sözcük bir yetke, gizemli bir ayrıcalık unvanı gibi geliyordu kulağıma: örneğin, *marki* ya da buna benzer bir unvan gibi. Uzun yıllar kimse babamla büyükbabamın geçmişi hakkında hiçbir şey açıklamadı bana: Procidalılar pek konuşkan değildirler, öte yandan ben de, babamın örneğine uyarak, adada hiç kimseyle sıkı fıkı olmuyor, hiç kimseyi ziyaret etmiyordum. Aşçımız Costante'nin insandan çok hayvana benzeyen bir görünüşü vardı. Hizmetimizde bulunduğu onca yıl boyunca onunla birkaç sözcük alışverişinde bulunduğumu bile anımsamıyorum; kaldı ki, oldukça seyrek görüyordum onu. Mutfakta işi bitince çiftliğe dönüyordu, aklıma ne zaman eserse o zaman eve döndüğümde, boş mutfakta beni bekleyen çoktan soğumuş tatsız tuzsuz yemeklerini buluyordum.

Babam, zamanın büyük bölümünü uzakta geçiriyordu. Birkaç günlüğüne Procida'ya geliyor, sonra yeniden gidiyordu, kimi zaman bütün bir mevsim olmuyordu. Yıl sonunda adada geçirdiği seyrek ve kısa süreler hesaplandığında, on iki ayın belki de ikisini Procida'da benimle geçirdiği ortaya çıkardı. Böylece, günlerimin hemen hemen tümünü mutlak bir yalnızlık içinde geçiriyordum; bebekliğimde (bakıcım Silvestro'nun ayrılışıyla başlayan) bu yalnızlık benim doğal durumummuş gibi geliyordu bana. Babamın adada geçirdiği her günü onun bana olağanüstü bir lütfu, özel bir ödün sayıyor, bundan ötürü gurur duyuyordum.

Sanırım yürümeyi yeni öğrenmiştim, bana bir kayık aldığında. Aşağı yukarı altı yaşımdayken de bir gün beni çiftliğe götürmüş; yarıcının çoban köpeğinin emzirdiği bir aylık yavrularından birini seçeyim diye. Gözleri son derece sevimli, bana en cin gibi görünenini seçtim. Dişi olduğu söylendi; ay gibi beyaz olduğu için de Immacolatella adı verildi ona.

Bana ayakkabı ya da giysi almaya gelince; babam çok

seyrek anımsıyordu bunu. Yazın, bir pantolondan başka bir şey giymiyordum, onunla suya dalabiliyor, sonra açık havada üstümde kurumaya bırakıyordum onu. Çok seyrek olarak pantolonun üstüne, delik deşik, esnemiş, kısacık pamuklu bir atlet giyiyordum.

Babamın, benden fazla olarak, bej rengi ketenden kısa bir deniz pantolonu vardı; ama bunun dışında, o da yazları rengi atmış eski bir pantolonla tek düğmesi kalmış, önü boydan boya açık bir gömlekten başka bir şey giymezdi hiç. Bazen büyük bir mendil bağlıyordu boynunun çevresine, köylülerin pazar ayini için pazardan satın aldıklarından. Bu eski bez parçası, onun üstünde, bir üstünlük göstergesi, görkemli bir fatihe tanıklık eden, çiçeklerden yapılma bir gerdanlık gibi görünüyordu bana.

Ne benim, ne de onun paltosu vardı. Kışın ben üst üste iki kazak giyiyordum; o da, içine bir kazak, üstüne de, kullanıla kullanıla biçimi bozulmuş, omuzları aşırı derecede yüksek vatkalı, ki bu onun yüksek mevkiinin saygınlığını artırıyordu, geniş omuzlu, kareli bir yün ceket. Giysilerin altına çamaşır giymek diye bir şey bilmiyorduk neredeyse.

Koluna bir saat takıyordu, çerçevesi çelikten (kayışı da ağır çelikten örülü), saniyeleri de gösteren, su geçirmez bir saat. Bundan başka, yüzerken suyun dibine bakmak için bir maske, bir tüfek, açık denizde yüzen gemileri, güvertedeki gemicilerin biçimlerini seçebilmek için bir de deniz dürbünü.

Mutlu bir ülke gibiydi çocukluğum, babamın mutlak egemeni olduğu! Hep gitmek üzereydi; ama Procida'da geçirdiği kısa aralıklarda bir köpek gibi ardından gidiyordum onun. Bizi görenlerin gözünde gülünç bir çift olmalıydık! O, kararlı adımlarla, rüzgârda bir yelkenli gibi gidiyordu, sarışın, yabancı başı, dolgun dudakları, sert gözleriyle, hiç kimsenin yüzüne bakmadan. Bense, kara gözlerimi, "Procidalılar, babam geçiyor!" dercesine gururla sağa sola çevirerek, ardından gidiyordum. O dönemde boyum bir metreyi pek geçmiyordu, kıvırcık siyah saçlarım, Çingenelerinki gibi, berber yüzü görmemişti, fazla uzadıkları zaman, beni kız

sanmasınlar diye hızlı makas vuruşlarıyla kesiyordum onları; ancak çok seyrek durumlarda onları taradığımı anımsıyorum; yazın deniz tuzundan her zaman serttiler.

Hemen hemen her zaman babamla oluşturduğumuz çiftin önünden Immacolatella gidiyordu, koşuyor, geri dönüyor, tüm duvarları kokluyor, tüm kapıların içine burnunu sokuyor, herkesi selâmlıyordu. Onun köylülere gösterdiği yakınlık sık sık sabırsızlandırıyordu beni; buyurgan ıslıklarla onu Geracelerin düzeyine dönmeye çağırıyordum. Islık çalmayı sınama fırsatı buluyordum böylece. Dişlerim değiştiğinden beri ıslık çalmakta ustalaşmıştım. Başparmağımla ortaparmağımı ağzıma sokarak, askerî sesler çıkarabiliyordum.

Oldukça iyi şarkı söylemeyi de biliyordum; bakıcımdan bazı şarkılar öğrenmiştim. Kimi zaman babamın arkasından yürürken, ya da onunla birlikte kayıkla giderken, *Havanalı kadınlar*'ı, *Tabarin*'i, *Gizemli dağ*'ı ya da Napoliten şarkıları, örneğin, *Sen bir kanaryasın! Aşksın sen*'i durup durup söylüyordum, babamın içinden sesimi beğeneceğini umarak. Oysa, sesimi duyduğunun belirtisini bile göstermiyordu. Her zaman suskun, her şeyi ayaküstü yapan, alıngan biriydi, zar zor bir bakış lütfediyordu bana. Adada, ona eşlik etmesine katlanabileceği tek kişi olmam bile büyük bir ayrıcalıktı benim için.

Kayıkta o kürek çekiyor, bense, dümende ya da ata biner gibi pruvada oturmuş, kayığın seyrini izliyordum. Kimi zaman o kutsal mutluluktan esrikleşmiş, zincirlerimden boşanıyor, kurum kurum kurumlanarak, buyruklar vermeye başlıyordum: "Sağ kürek daha hızlı! Sol kürek daha hızlı! Siya!" Ama gözlerini kaldırıp bana bakacak olsa, suskun görkemi küçüklüğümün bilincine varmaya çağırıyordu beni. Kocaman bir yunusun karşısında bir hamsi gibi kalıyordum.

Tüm ötekiler üstündeki üstünlüğü farklılığından kaynaklanıyordu, en güzel gizemiydi bu onun. Procida'daki tüm erkeklerden başkaydı, demek istediğim, dünyada tanıdığım tüm insanlardan, ah, ne acı, benden de. Bir kere, ada-

lıların en uzun boylusuydu (ama onun uzun boyluluğu yalnızca başkalarıyla karşılaştırıldığında, başkalarının yanında görüldüğünde ortaya çıkıyordu. Tek başına, yanında kimse yokken neredeyse küçük görünüyordu, bedeninin oranları öylesine zarifti.

Boyunun dışında, renkleri başkalarından ayırıyordu onu. Bedeni, yazın güneşi içerek zeytinyağı gibi tatlı bir bronz rengi parıltı ediniyordu; ama kışın inci beyazına dönüyordu yeniden. Her mevsim esmer olan ben, bunda dünyasal olmayan bir soyun belirtisini görüyordum neredeyse: güneşin ya da ayın kardeşiymiş gibi.

Yumuşak, parlak saçları, belli ışıklarda eşsiz yansımalar yapan mat sarı renkteydi; ensesindeki neredeyse kazınmış kısa saçlarsa tıpkı altın rengindeydi. Bulutların bulanıklaştırdığı kimi deniz yansımalarının rengini andıran gözleri turkuvaz-eflatun renkteydi.

Her zaman tozlu ve düzensiz, güzel saçları, gölgeleriyle düşüncelerini gizlemek içinmiş gibi tutam tutam kırışık alnına dökülüyordu. Yıllar boyunca yeniyetmeliğin güçlü çizgilerini koruyan yüzünün kapalı ve küstah bir anlamı vardı.

Bazen, düşüncelerinin her zaman eğimli olduğu kıskanç bir gizlilik çakıntısı geçiyordu yüzünden: örneğin, yabanıl, neredeyse kandırıcı gelgeç gülümsemeler; ya da hafif, aldatıcı, aşağısayıcı yüz buruşturmalar; yahut görünürde nedensiz, beklenmedik bir keyifsizlik. İnsana özgü hiçbir kaprise yoramadığım babamın somurtkanlığı benim için günün kararması gibi görkemli, kimi gizemli olayların belirtisi, Evrensel Tarih gibi önemliydi.

Onun nedenleri yalnızca kendine aitti. Suskunluklarına, coşkularına, küçümseyişlerine, sıkıntılarına bir açıklama bulmaya çalışmıyordum. Benim için bunlar dinsel kurallar gibiydi: yüce ve ciddî, her türlü dünyasal ölçünün, her türlü boş şeyin dışında.

Günün birinde karşıma sarhoş ya da kendinden geçmiş bir durumda çıkacak olursa, bu yüzden onun da ölümlülerin ortak güçsüzlüklerine uğradığını düşünemezdim kesin-

likle! O da benim gibi hiç hastalanmazdı, anımsadığımca. Ama onu hasta görecek olsaydım, alışılmış doğa olaylarından biri gibi görünmezdi bana hastalığı. Benim gözümde, kahramanın Wilhelm Gerace olduğu, törensel bir gizem anlamına bürünürdü, ona bakmak için çağırılanlar da ayini yöneten papazlar gibi, bir kutsamanın ayrıcalığını kazanırlardı! Evrenin dünyasal görünümlerden yıldızlara dek evrensel bir sarsıntının bu kutsal konulu gösteriye eşlik ettiğinden kuşku duymazdım.

Adada, yüksek kayalıklar arasında, yankı yapan bir düzlük vardır. Bazen, yolumuz oraya düştüğünde babam Almanca tümceleri bağıra bağıra söyleyerek eğlenirdi. Anlamını bilmediğimden, ukalâca tavrından, bunların korkunç ve küstahça sözcükler olması gerektiğini anlardım: Onları güvensizce, neredeyse saygısızca bir vurguyla çıkarıyordu ağzından, bir yasayı çiğner ya da bir büyüyü bozar gibi. Sözcüklerin yankısı geri geldiğinde güler, daha da kabaca fırlatırdı onları. Yetkesine saygı duyduğum için, ona yardım etmeye cesaret edemezdim, kavgacı bir kaygıyla ürpersem bile, o bilmeceleri sessizce dinlerdim. Çocuklar arasında oldukça yaygın olan bildiğimiz yankı oyununu değil, epik bir düello seyrediyormuşum gibi gelirdi bana. Roncisvalley' deymişiz de, birden Orlando borazanıyla ovaya dalıverecekmiş gibi. Termopiller'deymişiz de kayaların arkasında sivri başlıklarıyla Pers sipahileri saklanıyormuş gibi.

Kırlarda dolaşırken, karşımıza bir yamaç çıktığında sabırsızlığa kapılır, olağanüstü bir iş yapıyormuş gibi hırsla koşarak ileri atılırdı, bir yelkenlinin direğine tırmanır gibi. Aslında benim arkasında olup olmadığımı umursamazdı; ama ben hızlı hızlı onu izlerdim, bacaklarım daha kısa olmasına karşın, sevinç kanımı tutuştururdu. Günde bin kez Immacolatella'yla yarışırken yaptığım her zamanki koşulardan biri değildi bu. Ünlü bir turnuvaydı. Aşağıda alkışlayan bir varış çizgisi ve *otuz milyon tanık* bekliyordu bizi.

Kırılganlıkları da aldırmazlıkları gibi gizemliydi. Anımsıyorum, bir kez yüzerken, bir denizanasıyla karşılaştı. Böyle bir olayın etkisini herkes bilir: Deri kızarır, hiçbir izi kal-

maz, kısa sürer. Kuşkusuz o da biliyordu bunu; ama göğsünün bu kanlı çizgilerle çizik çizik olduğunu görünce, öyle bir dehşete kapıldı ki, dudaklarına kadar sarardı. Hemen kıyıya kaçtı, sırtüstü yere attı kendini, acının verdiği bulantıdan ezilmiş, bir şehit gibi kolları yana açık! Yanına oturdum: Ben de birkaç kez denizkestanesi, denizanası ve öteki deniz hayvanlarının kurbanı oldum, ama beni incitmelerine hiç aldırmadım. Ama bugün, kurban o olunca, görkemli bir tragedya duygusu kapladı içimi. Kumsalda ve tüm denizde büyük bir sessizlik vardı, bu sessizlikte oradan geçen bir martının çığlığı, tıpkı bir kadın iniltisi. bir Furia[1] gibi geldi bana.

Mutlak Kesinlikler

Yüreğimi kazanmaya gönül indirmiyordu. Anadili Almanca'yı öğrenmemi istemiyordu; benimle hep İtalyanca konuşuyordu, ama bu benimkinden, Silvestro'nun bana öğrettiğinden farklı bir İtalyanca'ydı. Kullandığı tüm sözcükler yeni bulunmuş, henüz yabanıl sözcüklermiş gibi görünüyordu; sık sık kullandığı, benim Napoli lehçesiyle söylediğim sözcükler, onun ağzından çıkınca daha gözüpek, daha yeni oluyordu, şiirde olduğu gibi. Bu tuhaf dil, benim karşımda, Sibilla[2] zarafeti veriyordu ona.

Kaç yaşındaydı? Benden aşağı yukarı on dokuz yaş büyük! Yaşı, bana ciddî, saygın görünüyordu, tıpkı peygamberlerin ya da Kral Süleyman'ın kutsallığı gibi. Her davranışının, her konuşmasının dramatik bir yazgısallığı vardı benim için. Gerçekten de, kesinliğin imgesiydi o, her söylediği, her yaptığı, yaşamının ilk ilkelerini çıkarsadığım evrensel bir yasaya uyuyordu. Onunla birlikte olmanın en büyük kışkırtısı burada yatıyordu.

Doğuştan Protestan'dı; ama hiçbir inancın gereklerini

Furia. Yunan-Grek mitolojisinde, yeraltından çıkıp insanların peşine takılan kötü cin ler. Bkz. Azra Erhat: *Mitoloji Sozlugu* (Ç.N.)

Sibilla. Apollon kultune bağlı, geleceği bilen, tanrının esiniyle dolup onun ağzından fal bakan, olacakları açıklayan kadın bilicilere verilen ad. Bkz. Azra Erhat: *Mitoloji Sozlugu* (Ç.N.)

yerine getirmiyor, Sonsuzluk ve onunla ilgili sorunlara somurtkan bir aldırmazlık gösteriyordu. Bense, bir aylık olunca, bakıcım Silvestro, limandaki kilise bölgesinde beni vaftiz ettirdiğinden beri Katoliğim. Sanırım bu benim bir kiliseyi, Hıristiyan bir kul olarak ilk ve son ziyaretimdi. Bazı anlar, güzel, görkemli bir odada, bir bahçede, bir gemideymişim gibi bir kilisenin içinde oyalanmak hoşuma giderdi. Ama diz çökmekten ya da buna benzer törenleri yerine getirmekten, yalnızca içimden bile olsa, dua etmekten utanırdım: sanki, Tanrı varsa bile, oranın gerçekten de Tanrı'nın evi olduğuna, Tanrı'nınsa bizimle iletişim içinde bulunduğuna sahiden inanabilirmişim gibi.

Babam, öğretmen olan genç kız-anne sayesinde belli bir eğitim görmüştü (büyük bölümü ondan kalan), aralarında birkaç İtalyanca kitabın da bulunduğu kitaplara sahipti. Bu küçük aile kitaplığına, Oğlanlar Evi'nde, birçok yaz Amalfili Romeo'nun konuğu olarak Oğlanlar Evi'nde kalan genç bir edebiyat öğrencisinin bıraktığı sayısız başka kitaplar da eklendi. Bunun dışında, çeşitli kaynaklardan elde edilen, gençlerin zevkine göre uyarlanmış çeşitli romanlar, polisiye ve serüven romanları da vardı. Böylece, saygın bir kitaplıktan yararlanabiliyordum, eski ve sayfaları dağılmış ciltlerden oluşsa da.

Bu kitaplar çoğunlukla klasik yapıtlar ya da bir tür skolastik yahut öğretici türden kitaplardı: atlaslar, sözlükler, tarih metinleri, şiirler, romanlar, tragedyalar, şiir seçkileri, ünlü yapıtların çevirileri. Benim için anlaşılmaz olan (Almanca ya da Latince yahut Yunanca yazılmış) metinleri bir yana bırakırsak, bu kitapları okudum, tümünü de inceledim; kimilerini, en çok sevdiklerimi, birçok kez okudum, öyle ki bugün bile ezbere biliyorum onları.

Okumalarımdan edindiğim birçok bilgilerin arasından en büyüleyici olanları, yani benim yaşama ilişkin doğal duyguma en iyi yanıt verenleri seçiyordum. Bunlarla ve babamın kişiliğinin bana esinlediği birincil kesinliklerle, bilincimde ya da imgelemimde, en önemli yasaları şöyle sıralanabilecek bir çeşit Mutlak Gerçekler Kodeksi oluştu:

I. *Baba yetkesi kutsaldır!*

II. *Gerçek erkekçe büyüklük, eylemin yürekliliğinden, tehlikenin küçümsenmesinden ve savaşta gösterilen yiğitlikten oluşur.*

III. *En kötü alçaklık ihanettir. İnsan kendi babasına ya da başkanına ya da bir arkadaşına vb. ihanet ederse, alçaklığın en aşağılarına iner!*

IV. *Procida adasında yaşayan hiçbir yurttaş Wilhelm Gerace ve oğlu Arturo'yla aynı düzeyde değildir. Bir Gerace için bir yurttaşla sıkı fıkı olmak kendini alçaltmak anlamına gelir.*

V. *Yaşamda hiçbir sevgi anne sevgisine eşit değildir.*

VI. *En açık kanıtlar ve tüm insan yaşantıları Tanrı'nın var olmadığını gösterir.*

İkinci yasa

Çocukluğuma ait bu kesinlikler uzun zaman yalnızca onurum ve aşkım olarak değil, biricik olası gerçekliğin özü olarak kaldı, benim için! O yıllarda, büyük kesinliklerimin dışında yaşamak onur kırıcı olmanın ötesinde, olanaksız görünüyordu bana!

Ama güven içinde tartışabilecek uygun bir kimse olmadığından, bunlardan dünyada hiç kimseye tek sözcük bile etmedim. Benim Yasalarım, kıskançlıkla sakladığım bir giz olarak kaldı: Bu da kuşkusuz soyluluk ve gurur bakımından üstün bir nitelikti; ama aynı zamanda çetin bir nitelik. Yasalarımın bir başka çetin niteliği de bir üstü örtülülük içeriyordu. Demek istediğim, yasalarımın hiçbiri benim en nefret ettiğim şeyin adını anmıyordu: yani ölümün. Böyle bir üstü örtülülük, kendi adıma, nefret edilene karşı bir incelik

ve küçümseme belirtisiydi; yasalarımın sözcükleri arasına sinsice süzülmekten başka bir yol kalmıyordu ona, bir parya ya da bir casus gibi.

Doğal mutluluğum içinde, tüm düşüncelerimi ölümden sakınıyordum, korkunç kusurları olan olanaksız bir kimseden sakınırmış gibi: melez, karanlık, kötülük ve utanç dolu. Ama aynı zamanda, ölümden ne denli nefret edersem, gözüpekliğimi kanıtlamak için o denli çok eğleniyor, coşuyordum: Dahası, riskin büyüsü olmazsa hiçbir oyun pek hoşuma gitmiyordu. Böylece, bu çelişki içinde büyüdüm ben: yiğitliği sevmek, ama ölümden nefret etmek. Belki de her şeye karşın bir çelişki değildi bu.

Tüm gerçeklik saydam ve kesin görünüyordu bana: Yalnızca ölümün gizine erilmez lekesi bulandırıyordu onu; bu nedenle söylediğim gibi düşüncelerim o noktada dehşet içinde geri geri gidiyordu. Ama öte yandan, buna benzer bir yılgınlık içinde, belki de olgun olmayışımın yazgısal bir belirtisini bulduğuma inanıyordum, kimi cahil kızlarda görülen karanlık korkusuydu bu (olgun olmamak benim utancımdı). Olağanüstü bir olgunluk belirtisi olarak, o biricik bulanıklığın –ölümün– gerçekliğin duruluğu içinde benim için çözülmesini bekliyordum, saydam bir havada bir duman gibi.

O güne dek, temelde kendimi aşağı bir yaratık, küçük bir oğlan olarak değerlendirebiliyordum ancak; neredeyse bir serabın sinsi çekiciliği içinde içimi boşaltıyordum sanki, bu arada her türlü çocukça atılganlıklarda (babamın dediği gibi), *haydutluğa soyunuyordum*. Ama, doğal olarak buna benzer atılganlıklar kanımca, beni gıpta ettiğim mertebeye (olgunluğa) yükseltmeye yetmiyordu, kendimden duyduğum içsel ve yüce kuşkudan kurtarmaya da yetmiyordu.

Gerçekten, temelde, her zaman oyun söz konusuydu; ölüm, bu oyunlarda bana, hâlâ yabancı kalıyordu, neredeyse gerçekdışı bir fantezi gibi. Gerçek sınamada, savaşta örneğin, nasıl davranacaktım, karşımda o bulanık, canavarı andıran lekenin yaklaştığını, gittikçe büyüdüğünü sahiden gördüğüm zaman?...

Böylece, çocukça değer taşıyan oyunlar arasında kuşku içinde, her zaman, daha başından beri, son meydan okumayı bekledim, kendi kendimin kışkırtıcısı ve rakibi gibi. Bunun nedeni, benim kendini beğenmişin biri oluşum muydu (bir kez W.G.'nin beni suçladığı gibi)? Yoksa, üstüme gölge düşüren ve beni kurtuluşa kışkırtan ölümün bu vakitsiz burukluğu, yıkım gelinceye dek kendi kendimden haz duyma kaygısından –Narcissus'u mahveden kaygı– başka bir şey değil miydi?

Yahut belki de bir bahaneydi yalnızca? Yanıtı yok. Kaldı ki bunlar beni ilgilendirir. Sonuç olarak, Yasalarımda, İkinci Yasa (sözünü ettiğim üstü kapalılığın hücresindeymiş gibi daha doğal olarak saklandığı), bence tüm ötekilerden daha önemliydi.

Dördüncü yasa

Dördüncü Yasa, babamın tavrının bana esinlediği, belki benim doğal eğilimimle birlikte, Procida yalnızlığımın ilk nedeniydi. Limanda, trafik ve insanların devinimleri arasında, düşman bir halkın içine düşmüş biri gibi umursamaz ve somurtkan bir üstünlük tavrıyla dolaşan o zamanki küçük halimi yeniden görür gibiyim. Bu insanlarda dikkatimi çeken en incitici özellik, tümünün de, pratik gereksinimlere sürekli bağımlılıklarıydı; böyle bir özellik, babamın görkemli ve farklı niteliğini daha göze çarpıcı kılıyordu! Yalnızca yoksullar değil, varsıllar da sürekli olarak çıkarlarıyla ya da şimdiki kazançlarıyla uğraşıyorlardı: üç kuruş ya da bir parça ekmek yahut renkli bir çakıltaşı için birbirine giren en hırpani kılıklılardan varoluşlarının en değerli şeyiymiş gibi balık fiyatları üstüne tartışan balıkçı kayığı sahiplerine dek bütün insanlar. Aralarında hiç kimsenin kitaplarla ya da büyük eylemlerle ilgilenmediği açıktı! Ara sıra, okul çocukları askerlik öncesi eğitimi için alanlarda öğretmenleri tarafından sıraya diziliyorlardı. Ama öğretmen şişko bir lenfatikti, öğrenciler ne yetenekli ne de istekliydiler; tüm görü-

nüşleri, üniformalarından devinimlerine, tavırlarına dek, bana askerlikle öylesine az ilgili görünüyordu ki, acıyla başımı öteye çeviriyordum hemen. Tam o sırada babam çıkagelip bazı sahnelere ve bazı kişilere bakarken beni yakalasaydı, utançtan kıpkırmızı kesilirdim.

Cezaevi kayası

Babamda küçümseme ve antipati uyandırmayan biricik ada sakinleri Cezaevi'ne kapatılan görünmez, adsız kimselerdi. Dahası babamın bazı romantik ve katlanılmaz halleri, bir tür kardeşlik ya da dayanışmanın babamı yalnız onlara değil, yeryüzünün tüm müebbet mahkûmlarına ve tutuklularına bağladığını düşündürebilirdi bana. Anlaşılacağı gibi, ben de onlardan yanaydım, yalnızca babama öykünerek değil, aynı zamanda tutukevini –tıpkı ölüm gibi– bana haksız, saçma bir iğrençlik gibi gösteren doğal eğilimimden ötürü.

Cezaevi kalesi, bir çeşit iç karartıcı ve kutsal bir malikâne gibi görünüyordu bana: bu nedenle de yasak; tüm küçüklüğüm boyunca oraya bir kez olsun tek başıma girdiğimi anımsamıyorum. Birkaç kez, büyülenmişçesine, oraya çıkan merdivenin basamaklarını tırmanmaya başlamış, ama sonra o kapıların belirdiğini görür görmez kaçmıştım.

Babamla çıktığımız gezintiler sırasında, o zamanlar, belki bir ya da iki kez, onunla birlikte kalenin kapılarını aşıp ıssız dolaylarında dolaştığımı anımsıyorum. Çocukluk anılarımda bu seyrek gezintiler, adamızdan oldukça uzak bir bölgeye geçiş gibi kaldı. Babamın ardından, ıssız geniş caddeden, kurt ağzı[1] biçimindeki pencerelere doğru gözucuyla bakıyor, revirin demir parmaklıklarından birinin arkasında, bir mahkûm üniformasının hüzünlü beyaz rengini seçer gibi oluyordum... sonra hemen bakışlarımı öteye çeviriyordum. Özgür ve mutlu insanların merakı ya da yalnızca

[1] Eski kale vb. müstahkem mevkilerde, savaşanların korunması için duvarda bırakılan boşluk; giderek –tutukevlerindeki gibi– dışarıdan içeriye ışık veren, ama içeriden bakıldığında gökyüzünden başka bir şeyin görünmesine izin vermeyen pencere (Ç.N.)

ilgisi bile, tutuklulara hakaretmiş gibi görünüyordu bana. O sokakların üstündeki güneş onları incitecekmiş gibi görünüyordu, yoksul evlerin teraslarında öten horozlar, saçaklar, silmeler, pervazlar boyunca dem çeken güvencinler saygısız çalımlarından ötürü öfkelendiriyordu beni. Bir tek babamın özgürlüğü incitici gelmiyordu bana, tersine, güven verici geliyordu, o hüzünlü yüksekliğin üstünde mutluluğun biricik kesinliği gibi. Rüzgârda şişen mavi gömleği, gemicilerin adımları gibi biraz salınan hızlı, zarif adımlarıyla, yengiyle sonuçlanan bir serüvenin, büyüleyici bir erkin müjdecisi gibi görünüyordu bana. Duygularının derinliğinde, onun salt gizemli küçümseyişinden ya da düşüncesizliğinden ötürü; tüm yiğitçe istemini kullanmaya karar verip Cezaevi'nin kapılarını yerle bir ederek tutukluları kurtarmadığına inanıyordum neredeyse. Gerçekten de, egemenliğinin sınırlarını tasarlayamıyordum. Mucizelere inansaydım, hiç kuşkusuz onun mucizeler yaratabileceğini düşünürdüm. Ama, daha önce de belirttiğim gibi, ne mucizelere inanıyordum, ne de kimilerinin yazgılarını emanet ettikleri gizli güçlere; çoban kızlarının yazgılarını cadılara ya da perilere emanet etmeleri gibi.

Kirli işler çetesi

En hoşuma giden kitaplar, söylemeye gerek yok, babamda somutlaştığını gördüğüm gerçek ya da fantastik örneklerle benim insansal büyüklük idealimi yüceltenlerdi.

Ressam olsaydım da, epik şiirleri, tarih kitaplarını vb. resimlemem gerekseydi, sanırım, onların başlıca kahramanlarının giysilerine bürünmüş babamın resmini çizerdim bin kez. Yapıta başlamak için de, o kahramanların gür saçlarını hakkıyla boyayabilmek için paletimin üstünde biraz altın yaldız karardım. Küçük kızların, perileri sarışın, azizeleri sarışın, kraliçeleri sarışın betimlemeleri gibi, ben de, büyük kaptanların ve savaşçıların tümününün de sarışın olduklarını, ikiz kardeş gibi babama benzediklerini ta-

sarlıyordum. Bir kitapta hoşuma giden bir kahraman, betimlemelere göre esmer, orta boylu çıkarsa, tarihsel bir yanlışlık olduğuna inanırdım. Ama eğer betimleme kuşkuya yer vermeyecek biçimde belgelenmişse, o kahraman daha az hoşuma giderdi ve artık benim ideal şampiyonum olamazdı.

Wilhelm Gerace yeniden yolculuğu çıktığında, onun serüven ve kahramanlık eylemlerine doğru yola çıktığına inanırdım: Bana Kutupları ya da Büyük İskender gibi Pers ülkesini fethetmeye gittiğini; denizin ötesinde onu buyruğundaki yiğit birliklerin beklediğini; korsanların ya da haydutların yok edicisi olduğunu ya da tam tersine, kendisinin büyük bir Korsan yahut Haydut olduğunu anlatsaydı hiç kuşku duymadan inanırdım ona. Adanın dışındaki yaşamı hakkında tek bir sözcük bile söylemezdi; imgelemim, babamın doğal olarak benimle paylaşmaya değer bulmadığı o gizemli, o büyüleyici yaşamın çevresinde kıvranıp duruyordu. İstemine duyduğum saygı öyleydi ki, düşüncemde bile onu gözetlemeye, gizli gizli izlemeye izin vermiyordum kendime; ona sorular sormayı bile göze alamıyordum. Takdirini kazanmak istiyordum, beni beğenmesini istiyordum, er ya da geç bir gün mutlaka, beni kendine yol arkadaşı olarak seçeceğini umarak.

Bu arada, babamla birlikteyken, kendimi onun gözünde yiğit ve yürekli göstermek için fırsat arıyordum hep. Güneşte kızmış kayalardan yalınayak, parmakuçlarının üstünde neredeyse uçarak geçiyordum; en yüksek kayalardan denize atlıyordum; olağanüstü su akrobasileri, gösterişli ve çalımlı alıştırmalar yapıyordum, tıpkı bir şampiyon gibi, her türlü yüzmede uzman olduğumu gösteriyordum; soluğum tükenene dek sualtında yüzüyor, suyun yüzüne çıkarken denizaltı ganimetleri getiriyordum: deniz kestaneleri, denizyıldızları, kabuklar. Ama onu uzaktan gözleyince, bakışlarında boşuna takdir ya da en azından ilgi arıyordum. Bana aldırmaksızın kıyıda oturuyordu; aldırmazca, girişimlerimi umursamıyormuş gibi yaparak koşa koşa yanına vardığım, kendimi kumların üstüne attığımda, o, maymun iştah-

lı esnekliğiyle kulağına fısıldanan gizemli bir çağrıyı dinlercesine gözleri dalgın, alnı kırış kırış yerinden kalkıyordu. Sonra bir gelini kucaklarcasına denizi kucaklarmış gibi yavaş yavaş yüzerek uzaklaşıyordu.

Cezayir Hançeri hakkında bilgi

Sonunda bir gün, ona büyük sınavı vermek için hep beklediğim fırsatın geldiğini düşündüm! Birlikte denize girmiştik, yüzerken, babam nasıl olduysa oldu, gurur duyduğu, suda da taktığı ünlü su geçirmez saatini denizde yitirdi. Saati yitirdiği için ikimiz de çok üzüldük; o, öfkeyle yüzünü buruşturarak önce denize, sonra gene boş bileğine bakıyordu; denize dalıp saati aramayı önerdiğimde, omuz silkerek karşılık verdi. Gene de sualtı maskesini bana uzattı; heyecan ve onurla ürpererek ayrıldım ondan. O kıyıda kalıp beni bekledi.

Denize girmeden önce geçtiğimiz yolu izleyerek denizin dibini baştan başa taradım; orada sular çok derin değildir, yer yer kuru ve kayalıktır. Araştırrnam uzun sürüyordu, yüksek kayalar onun gözünden gizliyordu beni; soluk almak için sık sık suyun yüzüne çıktığım zaman onun ıslıkla beni çağırdığını işitiyordum. Başlangıçta onu yanıtsız bıraktım, ona zafer haberi veremediğim için utanıyordum; ama sonunda, benim de denizde tıpkı saat gibi yitip gitmediğimden emin olsun diye, bir kayanın tepesinden uzun bir ıslıkla yanıtladım onu. Hiçbir işaret vermeden sessizlik içinde baktı bana; bense onun yazdan yaldızlanmış bedenine, bileğindeki beyaz kalmış halkaya bakınca kararımı verdim: "Ya saati bulup dönerim yanına ya da ölürüm!"

Maskeyi yeniden taktım, yeniden araştırmaya başladım. Artık saatin bulunması yalnızca bir hazinenin yeniden ele geçirilmesi anlamına gelmiyordu, bir onur sorunu değildi yalnızca. Bu araştırma tuhaf bir yazgısal anlam kazanmıştı benim için, süresi daha şimdiden ölçüye vurulmaz, bi-

tişi neredeyse yazgımın bir hedefi gibi görünüyordu bana! Farklı ve fantastik derinliklerde dolaşıyordum; insanların dünyasının dışında; bu eşsiz umutla yanıp tutuşuyordum her an: bir mucize gibi O'nun gözünde parlamak! Söz konusu olan bu görkemli etkiydi! Üstelik bana yardım edecek kimse de yoktu, dua edecek ne melekler, ne de ermişler. Deniz umursamaz bir görkem, tıpkı O'nun gibi.

Aramalarım işe yaramadı; bitkin, maskemi çıkardım, dinlenmek için ellerimle sık sıkı bir kayaya tutundum. Kaya, kıyının görüş alanını benden gizliyordu, yenilgimin görünümünü de babamdan gizliyordu. Labirentten de kötü, yönü belli olmayan bir alanda tek başımaydım.

Kayaya tutunmuş, üzgün üzgün, suyun yüzünde kendimi dengelemeye çalışıyordum; yaptığım bir devinim üzerine, gözümün ucuyla güneşte metalik bir parıltı görür gibi oldum! Ellerimle dayanarak kayanın üstüne sıçradım. Birden yitik saati gördüm; kayanın kuru bir oyuğunda parıldıyordu. El değmemiş, Olduğu gibi duruyordu, kulağıma yaklaştırdığımda tiktaklarını işittim.

Onu avucumun içine koyarak sımsıkı kapattım, maskem boynuma asılı, birkaç saniyede kumsala vardım. Benim başarı kazanmış olarak geldiğimi görünce babamın gözleri ışıdı. "Buldun!" diye bağırdı, neredeyse inanmamış. Bir sahip olma, bir hakkını pekiştirme devinimiyle, saati elimden kaptı, ona kaptırmamaya çalışacağım bir ganimetmiş gibi. Babam saati kulağına yaklaştırdı, memnun memnun, dikkatle inceledi onu.

"Oradaydı, şu kayanın üstünde!" diye bağırdım, hâlâ soluk soluğa. Kendimden geçmiştim, sıçrayıp dans etmek istiyordum, ama gururla tuttum kendimi, başarıma gereğinden çok önem verdiğimi göstermemek için. Babam kaşlarını çatarak dalgın dalgın,

"A," dedi az sonra, "şimdi anımsıyorum. Deniz kabukluları ararken, kayanın çıkıntılarının arasına yapışmış kabuklusalyangozları koparmak için çıkarmıştım onu. Sonra, çı-

kardığın denizkestanelerini göstermek için beni çağırdın, saati unutturdun bana. Denizkestaneleri yüzünden kibirlenmeseydin, onu unutmazdım."

"Yitti demek!" diye ekledi sonra, omuzlarını kaldırarak, alaycı bir sesle. "Biliyordum kaybolamayacağını. Çok emniyetli bir kapanışı var, güvenli." Memnun memnun, dikkatle, saatini bileğine taktı.

Demek yazgı eğlenmişti benimle, eylemim tüm görkemini yitirmişti neredeyse. Düşkırıklığı ateş gibi yükselmiş, yüzümün kaslarını seğirtmiş, gözlerimi yakmıştı. "Ağlarsam, onurum kırılır," diye düşündüm, güçsüzlüğüme karşı kendimi şiddetle savunmak için, hiçbir işe yaramamış olan maskeyi öfkeyle boynumdan çıkardım, babama geri verdim.

Babam, maskeyi alırken küstahça gözattı bana, "Ya, oğulcuğum," dercesine, bense ona yaptığım bu kabalıktan sonra artık yüzüne bakamadığımdan, kaçmak istedim. Ama o zaman hemen, şakacıktan, beni durdurmak için çıplak ayağını benim çıplak ayağımın üstüne kuvvetle bastırdı; yüzünde, bir an onu bir keçiye benzeten olağanüstü bir anlamla gülümseyerek üstüme eğildiğini gördüm. Saatli bileğini gözüme doğru uzattı, kuru bir sesle,

"Bu saatin markasını biliyor musun?" diye sordu. "Oku, kadranın üstüne basılmış."

Kadranın üstüne, güçlükle seçilebilen harflerle AMICUS sözcüğü basılıydı.

"Latince bir sözcük bu," diye açıkladı babam, "ne anlama geldiğini biliyor musun?"

"Arkadaş!" diye yanıtladım, ânında yanıtladığım için oldukça memnun.

"Arkadaş!" diye yineledi. "Bu saatin adından ötürü çok büyük bir anlamı var. Bir ölüm kalım gibi önemli. Bil bakalım."

Gülümsedim, bir an babamın saaatin bu simgesiyle dostluğumuzu açıklamak istediğini sanarak, "Yaşamda ve ölümde," dedim.

"*Tahmin* edemiyor musun?" diye bağırdı, belli belirsiz bir küçümsemeyle yüzünü buruşturarak. "Bu saatin bana

bir arkadaşımın armağanı olduğunu biliyor musun, belki de arkadaşlarımın en iyisi: *İki bedende tek ruh* deyimini biliyor musun? Örneğin, yıllar önce, bir yılbaşı gecesi, hiç kimseyi tanımadığım bir ülkede buldum kendimi. Yalnızdım, bütün paramı harcamıştım, öyle soğuktu ki, geceyi bir köprünün altında geçirmek zorunda kaldım. Arkadaşım o gece başka bir kentteydi, uzun zamandır benden haber almamıştı. Üstelik yılbaşı olduğu için bütün gece kendi kendine sormuş: 'Kim bilir nerededir şimdi? Kim bilir kiminle eğleniyordur bu gece?' Erkenden yatmış, ama gece yarısına doğru ürpermeye başlamış, açıklayamayacağı bir üşümeyle. Ateşi yokmuş, sıcak bir odada, yatakta yatıyormuş kalın bir yorganla, ama bütün gece titremiş, bir türlü ısanamamış, buzlu toprakta yatıyormuş gibi, hiçbir çözüm yokmuş.

"Başka bir sefer, onunla şakalaşırken, şanssızhk sonucu camların üstüne düşüp dizimi yaraladım. O da, benim ona armağan etmiş olduğum bir Cezayir hançeriyle dizini aynı yerden yaraladı.

"Bana saati armağan ederken şöyle dedi: 'Buraya, bu saatin içine yüreğimi koydum. Al, sana yüreğimi veriyorum. Nerede olursan ol, yakınımda ya da uzağımda, bu saatin çarpmaz olduğu gün, yüreğim de artık çarpmaz olacak.'"

Babamın benimle böyle uzun uzun konuşması alışılmamış bir şeydi. Ama büyük dostunun adını söylemedi bana, birden bir ad şimşek gibi çaktı zihnimde: Romeo! Romeo-Boote, gerçekten de babamın biricik arkadaşıydı, biliyordum; onun hakkında bilgim vardı, ama o ölmüştü, öyleyse babamın bugün sözünü ettiği başka birisiydi. O başka birisi, ki zihnimde *Cezayir Hançeri* adını almıştı, uzakta, babamın sık sık dönüp gittiği o görkemli Doğu ülkelerinde yaşıyordu; orada, o kaçan güney bölgelerinde, Wilhelm Gerace'nin ışığını izleyen uydular arasında ilki. En gözdeleri! Bir an için göz ucuyla gördüm onu: bırakılmış, kim bilir hangi tragedyaya yaraşır görkemli odalarda, belki de Büyük Uralar'da, tek başına babamı bekliyordu; büyülenmiş, semitik[1] yüzü, kanayan dizi, yüreğinin yerinde bir boşlukla.

[1] *Semitik*: Sami ırkından olan halklar. (Ç.N.)

O gün babam gidiyordu. Her zamanki gibi, düğmeleri koṗuk gömleklerini, kazağmı, kalın ceketini vb. rasgele valizine koyarken ben Immacolatella'yla birlikte seyrediyorduk onu. Her gidişinde, nesi var nesi yoksa valize koyardı, ne kadar kalacağı hiçbir zaman önceden kestirilemezdi çünkü: İki üç gün içinde de dönebilirdi, aylarca da kalabilirdi, kışa dek, kıştan sonra da.

Yolculuk hazırlıklarını hep son dakikada yapardı, acele mekanik el kol devinimleriyle, ama yüzü, zihninde adadan çoktan ayrılmış gibi dalgın. Bavulunu kapattığını görünce, ansızın beklenmedik bir kararlılıkla yüreğimin burgaç gibi döndüğünü duyumsadım:

"Ben de seninle gelemez miyim?"

O gün ona bu soruyu sormaya hazırlamamıştım kendimi, onun da bunu dikkate bile almadığı hemen görülüyordu. Bakışları hafîfçe gölgelendi, dudakları başka bir şey düşünüyormuş gibi belli belirsiz sarktı.

"Benimle mi!" diye yanıtladı sonra, tepeden tırnağa beni süzerek, "Ne yapmak için? Küçük bir oğlansın sen daha. Hele büyü de, o zaman gelirsin benimle." Bavulunun çevresinden çabucak bir ip geçirdi, yarı tarazlanmış bir ip; sağlam ve ustaca, bir gemici düğümüyle sıkıladı onu. Sonra, ardında ben ve Immacolatella, aşağı doğru çabuk çabuk yürüdü. Böylece hızlı adımlarla, elinde ipin bir ucundan kavradığı valizi, yanakları pembeleşmiş, sabırsızlıktan gözleri koyulaşmış, hızlı adımlarla Oğlanlar Evi'nden ayrılıyordu: Daha şimdiden masalsı ve erişilmez olmuştu benim için, kementle yakaladığı bir boğayla Arjantin pampasını boydan boya geçen bir gaucho[1] imişçesine; ya da arabanın üstünde uçarak, yenik düşmüş Troyalının cesedini Troya savaş alanında sürükleyen Yunan orduları komutanıymış gibi; ya da steplerde tayının yanı sıra koşuyormuş, her an sırtına atla-

[1] Arjantin'de sığır çobanı (Ç.N.)

maya hazır bir at eğiticisiymış gibi. Daha o sabah benimle girdiği Procida denizinin tuzunun hâlâ derisinde olduğunu düşünüyorum da!

Aşağıda, sokakta bizi limana götürecek araba bekliyordu; kırmızı damasko kanepeye, babamın yanına oturdum, her zamanki gibi. Immacolatella hayatından memnun, atla yarışarak ardımız sıra geliyordu. Yolun ilk birkaç metresinden başlayarak, hızlı bir atılımla kolayca önümüze geçiyor, sonra kulakları rüzgârda uçuşarak sokağın ucunda beliriyordu yeniden, bizi selâmlamak, atı kışkırtmak istercesine havlayarak. Ama at her zamanki yaşlı tırısıyla gidiyor, kuşkusuz fanatik saydığı o çılgınla yarışma sıkıntısına katlanmıyordu. Babam susuyor, saniyede bir saatine bakıyordu; sonra da arabacının sırtına ve ata bakıyordu; arabacıyı atı daha hızlı kırbaçlamaya yüreklendirmek, atı daha hızlı koşmaya kışkırtmak içinmiş gibi. Bu arada imgelemim, kocaman bir alev gibi, başka bir yolculuğa, bugün bana söz verilen yolculuğa doğru yükseliyordu. Bu kez olduğu gibi, arabada babamın yanına oturacaktım; ama ona limana dek eşlik etmek, sonra da gemiyle uzaklaşırken ona el sallamak için değil, hayır, onunla birlikte gemiye binmek, onunla birlikte yola çıkmak için! Belki Venedik'e, ya da Palermo' ya doğru, belki ta İskoçya'ya, ya da Nil deltasına, yahut Colorado'ya dek! Orada bizi bekleyecek olan Cezayir Hançeri ve öteki yandaşlarımızla buluşmak için.

Hele büyü de o zaman gelirsin benimle. Bir başkaldırı düşüncesi belirdi zihnimde; bu burukluktan, küçük bir oğlan olma burukluğundan kurtulmak için beni günlerce, gecelerce uçsuz bucaksız bir Sibirya'yı baştan başa geçmeye yazgılı kılan yaşamın mutlaklığına karşı. O anda sabırsızlıktan, upuzun bir uykuya dalmaya bile razıydım, ayrımına varmaksızın bir anda küçük yaşlarımı aşarak kendimi tıpkı babam gibi bir yetişkin olarak bulmak için. *Babam gibi!* Ne yazık ki (diye düşündüm, ona bakarak), yetişkin bir adam olduğumda bile, hiçbir zaman onun gibi olamayacaktım. Hiçbir zaman sarı saçlarım olmayacak, ne gözlerim onunkiler gibi eflatun-mavi olacak, ne de onun gibi güzel olacaktım.

Ischia'dan gelip babamı Napoli'ye götürecek olan gemi daha limana girmemişti. Birkaç dakika daha beklemek gerekiyordu. Babamla bavulun üstüne oturduk, Immacolatella yarışmak için koşmaktan soluk soluğa, ayaklarımızın dibine uzandı. Rıhtımdaki bu molanın ailemiz için yolculuğun sonu olduğuna inanmış görünüyordu. Varacağımız yere varıp yerleştiğimize göre, artık ayrılmak zorunda kalmaksızın, üçümüz de canımızın istediği kadar dinlenebilirdik.

Ama, geminin iskelesi indirilip babamla ayağa kalktığımızda, o da hiç şaşkınlık belirtisi göstermeksizin, kuyruğunu sallayarak hemen ayağa kalktı. Ardından babam rıhtımdan uzaklaşmakta olan gemiye binip bizden ayrıldığı zaman, acı acı havladı, gemiyi suçlarmışçasına; ama olay yaratmadı. Babamın gitmesi çok üzmüyordu onu, çünkü, onun için patron olan bendim. Giden ben olsaydım, mutlaka kendini denize atar, yüzerek gemiye ulaşmaya çalışırdı, sonra umarsazca kıyıya dönünce rıhtımda kalıp ağlar, sonsuza dek beni çağırırdı.

Immacolatella

Babam Procida'dan ayrıldığı anda, benim için yeniden bir söylenceye dönüştü! Birlikte geçirdiğimiz, neredeyse hâlâ var olan neredeyse hâlâ benim barınağım olan ara dönem, tepeden tırnağa ışıl ışıl, kısa bir süre daha hortlaksı inceliğiyle beni büyülemek içinmiş gibi, belirsizce karşımda salındı, sonra Uçan Hollandalı gibi, başdöndürücü bir hızla kendi çevresinde dönerek yitip gitti. Kıvılcımlar saçan bir çeşit buhar, erkekçe yiğitlik, acı alayla dolu, paramparça olmuş seslerin yankıları ondan kalan tek şeylerdi. Daha şimdiden saatlerin dışında, Procida'nın tarihinin dışında bir olgu gibi görünüyordu: belki *yitik* değil, ama *hiç var olmamış gibi!* Evimizden babamın gelip geçişinin tüm belirtileri: Başının yastıkta bıraktığı oyuk, dişleri kırık bir tarak, boş bir sigara kutusu mucizemsi göstergeler gibi görünüyordu bana. Tıpkı prensin, külkedisinin altın ayakkabısını buldu-

ğunda söylediği gibi, kendi kendime yineliyordum: Demek ki, var!

Babamın gidişinden sonra, Oğlanlar Evi'nde Immacolatella hep çevremde dönüyor, isteksizliğimden kaygılı, oynamaya ve unutmaya isteklendiriyordu beni. Ne maskaralıklar yapıyordu o çılgın. Bir balerin gibi havaya sıçrıyor, sonra kendini yere atıyordu. Bazen de bir soytarı kılığına giriyordu, ben de kral oluyordum. Onunla ilgilenmediğimi görünce sabırsızlıkla yanıma yaklaşıyor, kestane renkli gözleriyle, "Şu anda ne düşünüyorsun? Nen var, öğrenebilir miyim?" diye soruyordu. Bir erkek ciddîyse sık sık onun hasta olduğunu düşünen kadınlar gibi; kıskanan kadınlar gibi ya da, çünkü erkeğin ciddî düşünceleri, kendi boşluklarına ihanet gibi görünürdü onlara.

Tıpkı kadınlara yapıldığı gibi, "Rahat bırak beni," diyerek başımdan savıyordum onu. "Düşünmek istiyorum. Senin anlamadığın bazı şeyleri. Git kendi kendine oyna; sonra görüşürüz." Ama inatçıydı Immacolatella, bir türlü kanmıyordu; sonunda, onun şeytansı oyunları karşısında, yeniden onunla oynamak, onunla birlikte ben de şeytanlaşmak isteği duydum. Haklı olarak böbürlenebilirdi; ama boş gururdan yoksun, neşeli bir yüreği vardı. Bir sonul doludizgini andıran olağanüstü bir zafer şenliğiyle karşıladı beni, az önceki ciddîliğimi tarantella dansındaki gibi bir *figür* olsun diye takındığımı düşünerek.

Bir köpekten amma da çok söz ettin diyeceksiniz! Ama küçük bir çocukken benim ondan başka arkadaşım yoktu, üstelik onun olağanüstü bir köpek olduğu da yadsınamaz. Benimle konuşmak için bir çeşit dilsiz dili icat etmişti: Kuyruğuyla, gözleriyle, duruşlarıyla, sesinin birçok değişik tonlarıyla bana her düşüncesini söylemeyi biliyordu; ben de anlıyordum. Dişi olmasına karşın, atılganlığı ve serüveni seviyordu: Benimle birlikte yüzüyor, kayıkta dümencilik yapıyordu, görünürde engeller varsa havlayarak. Hep ardımdan geliyordu, kayığın burnunu adaya çevirdiğimde, her gün benimle birlikte ara sokaklardan dönerken, bin kez dolaştığımız kırlarda, insan ayağı değmemiş topraklarda öncüy-

müşüz gibi coşup taşıyordu. Küçük boğazdan geçip Procida'ya birkaç metre uzaklıktaki metruk Vivara adacığına çıktığımızda, yaban tavşanları biz gelir gelmez, benim bir avcı, Immacolatella'nın da av köpeğim olduğunu sanarak kaçışıyolardı. Immacolatella sırf koşma zevki için bir süre izliyordu onları, sonra bir çoban köpeği olmaktan memnun, yanıma geri dönüyordu.

Birçok âşığı vardı, ama sekiz yaşını doldurunca ya dek gebe kalmadı.

Bir canavarın yeğeni *mi?*

Bütün çocukluğum boyunca Immacolatella'dan başka dişi varlık tanımadığım söylenebilir. Benim ünlü Mutlak Kesinlikler derlememde, kadınlarla ve aşkla ilgili hiçbir yasa yoktu; çünkü benim için hiçbir kesinlik (anne bir yana) kadınları ilgilendirmiyordu. Babamın en büyük dostu Romeo-Boote nefret ederdi kadınlardan; ama annem de onun için reddedilen bir kadın mıydı? Bu soru benimle Amalfili'nin gölgesi arasında bir görüş ayrılığı nedeniydi. Yanıtsız kalan bir soruydu bu: babamdan, ne Amalfili, ne de kadınlar hakkında henüz hiçbir söz işitmediğim için; (bütün kadınların Oğlanlar Evi'nden yılgınlığa kapıldıklarından söz edildiğinde) dudaklarında beliren gülümsemesi de bir açıklama değil, bir bilmeceydi daha çok.

Anneme gelince; yaşamımız boyunca babamın belki de ancak bir iki kez onun adını andığını işittim; ama o da kaçamak ve rastlantısaldı. Bu adı anarken sesinin bir an neredeyse sevecenlikle bu adın üstünde odaklanır gibi olduğunun, sonra hemen buruk ve utangaç bir aceleyle uçup gittiğinin anısı kaldı bende. Böyle durumlarda, güzel, egzotik, gecesel ve yaramaz bir kediyi andırıyordu babam; bir an durup ölümsek bir dişi kediyle ilgilenen, kadife pençeleriyle onun soğuk kürkünü okşayan bir erkek kediyi.

Bana sevgili annem hakkında bir şeyler anlatmasını çok isterdim elbette; ama karısının ölümünün anısına dön-

menin onun için çok acı olacağını çok iyi anladığımdan, suskunluğuna saygı duyuyordum.

Bir başka ölü kadın konusunda da sürekli bir suskunluk gösteriyordu babam; demek istediğim, Alman ninem hakkında. Ama ona karşı, suskunluğu içinde korkunç bir kınama duygusu besliyor olmalıydı: Ya da en azından, aramızda geçen biricik, kısa bir olaydan böyle çıkarsamıştım. Bir gün, odamızda, babam birkaç adım uzağımda sigara içer, bense dolaptaki bazı kitapları karıştırırken, daha önce hiç gözüme ilişmemiş olan bir fotoğraf geçti elime: aşağı yukarı aynı yaşlarda bir grup genç kızı gösteren bir resim; içlerinden biri mürekkepli kalemle bir çarpı işaretiyle işaretlenmişti. Doğal olarak bakışlarımın büyük bir ilgiyle üstünde durduğu bu kız, bakabildiğim kısa dakikada oldukça sıradan bir kız gibi göründü bana, bir gömlek, bir etek giymiş, saçlarına bir bant takmıştı. Boğazına dek kapalı beyaz gömleğinin altında bastırılmış kadınsı, gelişkin bir göğsü vardı; ama bunun dışında bedeninin çizgileri, yüzünün çizgileri gibi, güzel sayılamayacak kadar fazla iri, ağır ve dört köşeydi. Ama, romantik duruşunda, kendini zayıf ve zarif duyumsamak için neredeyse acınası bir gereksinim kendini açığa vuruyordu.

Fotoğrafın altında, Alman dilinde sözcükler yazılıydı; dahası, bakışlarında ve ağzında, ortalama güzelliğine karşın, belli belirsiz bir benzerlik, onun kim olduğunu hemen sezinlememe yol açtı. Doğal bir merak keşfimi hemen babama doğrulatmaya çalışmaya itti beni. Yanına koştum, fotoğrafı göstererek o hanımın Almanyalı ninem mi olduğunu sordum ona.

Bunun üzerine, daldığı düşüncelerden silkinerek, ona zaferle göstermekte olduğum kartonu çabucak, kabaca inceledi, sonra elimden kaptı onu. "Ne biçim anıların peşine düştün?" dedi. "Pekâlâ, ninen, evet, *benim annem*," diye itiraf etti sonra, uzak bir ses tonuyla, ters ters, neredeyse kaba bir yüz buruşturma, çalımlı bir reddedişle, *benim annem*'in altını çizerek. Sonra alçak sesle, sıkılı dişlerinin arasından ekledi: "Neyse ki, *idi*."

Başka bir şey söylemedi; şifoniyerin yanına gidip fotoğrafı en alt çekmecenin içine attı, çekmeceyi ayağıyla sertçe kapattı. Bunu yaparken sıkıntıdan allak bullak, neredeyse bir celladınki gibi iğrenç yüzü, "Orada kal, uğursuz, katlanılmaz kadın. Bir daha da yüzünü gösterme, şu andan itibaren" der gibiydi.

Hepsi bu kadardı; ama babaannemin yaşarken bir Orchessa ya da buna benzer başka bir belâ olduğuna dair içime sinsice karmaşık bir kuşku sokmaya yetti. Daha sonra o çekmeceye bir göz atma fırsatı buldum ama fotoğraf yok olmuştu. Kuşkusuz babam daha da karanlık bir yere gizlemişti onu.

Sonuç olarak, babamın bilgisi benim kadınlar konusundaki bilgisizliğimi hiç de aydınlatmıyordu.

Kadınlar

Sonuç olarak, annemin Anneliği dışında, kadınların karanlık dünyasında hiçbir şey önemli görünmüyordu bana; gizlerini irdelemek çok da ilgilendirmiyordu beni. Kitaplarda beni büyüleyen tüm büyük eylemler erkekler tarafından gerçekleştirilmişti, hiçbir zaman kadınlar tarafından değil. Serüven, savaş, şan erkeksi ayrıcalıklardı. Oysa kadınlar aşktılar; kitaplarda soylu ve olağanüstü kadınlardan sözediliyordu. Ama ben böyle kadınların ve o olağanüstü aşk duygusunun yalnızca kitapların icadı olduğundan, bir gerçeklik olmadığından kuşku duyuyordum. Kusursuz kahraman gerçekten vardı, onun kanıtını babamda görüyordum; ama kitaplardaki gibi görkemli, yüce aşk kadınlarını hiç tanımıyordum. Öyleyse, aşk, tutku, o ünlü büyük ateş belki de fantastik bir olanaksızlıktı.

Gerçekten de, gerçek kadınlar hakkında ne denli bilgisiz olursam olayım, onları şöyle bir görmek, kitaplardaki kadınlarla hiçbir ortak yanları olmadığı sonucuna varmama yetiyordu. Kanımca, gerçek kadınların hiçbir pırıltıları, hiç-

bir görkemleri yoktu. Küçük varlıklardı onlar, hiçbir zaman bir erkek kadar büyüyemezlerdi, sonra yaşamı salonlara, odalara kapanmış olarak geçiriyorlardı: Bu yüzden öyle solgundular. Tümü de, kural olarak gizemli bedenlerini hep içlerinde gizlemek zorunda oldukları önlüklere, etekliklere ve iç etekliklere sarılıp sarmalanmış, gülünç, neredeyse biçimsiz görünüyorlardı bana. Her zaman işleri başlarından aşkın, kaçıcıydılar, kendi kendilerinden utanıyorlardı, belki de öylesine çirkin oldukları için; her bakımdan erkeklerden farklı, kederli hayvanlar gibi, zarafetten, gözüpeklikten yoksun dolaşıyorlardı. Sık sık toplanıp heyecanlı el kol devinimleriyle gevezelik ediyorlar, biri onları suçüstü yakalayabilir korkusuyla çevrelerine göz atarak çene çalıyorlardı. Birçok ortak gizleri olmalıydı, kim bilir hangi gizler, hiç kuşkusuz, tümü de çocukça şeyler! Hiçbir mutlak kesinlik ilgilendiremezdi onları.

Tümünün de gözleri aynı renkti: siyah! Tümünün de saçları koyu renk, kaba ve yabanıldı. Gerçekten de, bana kalırsa, Oğlanlar Evi'nden istedikleri kadar uzak durabilirlerdi: Onlardan birine âşık olmayacağım kesin, üstelik hiçbiriyle de evlenmek istemezdim.

Bazen, seyrek de olsa, yabancı bir kadının yolu düşüyordu adaya, kumsala inip denize girmek için soyunuyordu, saygısızca, hiç utanmadan, sanki erkekmiş gibi. Ben, öteki Procidalılar gibi denize giren yabancıları hiç merak etmiyordum; babamsa onları iğrenç, dayanılmaz buluyordu sanırım, benimle birlikte onların denize girdikleri yerlerden kaçıyordu. Seve seve kovabilirdik onları, kumsallarımızı kıskanıyorduk çünkü. O kadınlara gelince; kimse bakmıyordu onlara. Procidalılar için de, benim için de, onlar kadın değil, neredeyse aydan gelen kaçık hayvanlardı. Utanmaz biçimlerinin herhangi bir güzelliği olabileceği aklıma bile gelmiyordu.

Böylece, o zaman kadınlar hakkındaki düşüncelerimin hemen hemen tümünü söyledim sanırım!

Procida'da bir kız doğduğunda ailesi memnun olmazdı. Kadınların yazgılarını düşünüyordum. Bebekken, henüz er-

kek bebeklerden daha çirkin değildiler, çok farklı da görünmüyorlardı; ama onlar için büyüyünce güzel ve büyük bir kahraman olma umudu yoktu. Onların tek umudu, bir kahramanın karısı olmak, ona hizmet etmek, onun adını taşıma onuruna sahip olmak, onun ayrılmaz malı olmaktı, herkes ona saygı duysun diye; ve ondan, babasına benzeyen güzel bir oğul doğurmaktı.

Annem böyle bir doyumdan yoksundu: Kocası Wilhelm'in tam tersi olan bu esmer, kara gözlü oğulu ancak görecek zamanı olmuştu. Bu oğul, esmer de olsa, bir kahraman olmaya yazgılıysa, bunu hiçbir zaman bilemeyecekti, ölmüştü çünkü.

Doğu otağı

Ondan bana kalan biricik imge olan enstantane fotoğrafında annem öteki kadınlardan daha güzel görünmüyordu. Ama çocukken, karşısına geçip durup durup baktığım resimde onun çirkin mi, yoksa güzel mi olduğunu hiç sormamıştım kendi kendime, onu başka kadınlarla karşılaştırmayı da düşünmemiştim. *Benim annem*'di o! Yitik anneliğinin o zaman benim için ne çok büyüleyici şey anlamına geldiğini nasıl söyleyeceğimi bilmiyorum artık.

Benim yüzümden ölmüştü: Sanki ben öldürmüştüm onu. Yazgısının gücü, şiddeti; ama avuntusu acımasızlığımdan arındırıyordu beni. Dahası, aramızdaki ilk bağışlanma kayra buydu: Benim iç acım, onun bağışlamasına karışıyordu.

Belleğimdeki resmine dönüp yeniden baktığımda, onun daha küçük bir kız olduğunun ayrımına varıyorum. Yaşı daha on sekizine bile değmemiş. Yetişkinler gibi ciddî, derli toplu bir duruşu var, ama meraklı yüzü bir çocuğunki gibi; çocukluğun çizgileri, yakışıksız bir biçimde sarınıp sarmalandığı hamile giysileri içindeki biçimi bozulmuş bedeninde bile ayırt ediliyor.

Ama o zaman, resminde gördüğüm bir anneydi, çocuk-

ça bir varlık değildi. Onun o zaman tahmin ettiğim yaşı bir olgunluktu belki de, bir çöl gibi, denizin üstünde sıcak bir mevsim gibi engin; ama aynı zamanda bir sonsuzluktu, eldeğmemiş, yumuşak, hiç değişmeyen bir sonsuzluk, tıpkı bir yıldız gibi. Benim özlemimin yarattığı bir kişiydi o, bunun için de, benim için istenen her inceliğe, değişik anlatımlara, değişik seslere sahipti. Ama en çok, onun için duyduğum olanaksız özlemin olanaksızlığı içinde tıpkı sadakati, güveni, söyleşmeyi düşünür gibi düşünüyordum onu; benim yaşantılarıma göre babaların olmadıkları her şeyi düşünür gibi.

Benim için anne, evde benim dönüşlerimi bekleyen, gece gündüz beni düşünen biriydi. Söylediğim tüm sözleri onaylayacak, her girişimimi övecek, esmer, siyah saçlı, orta boylu, hatta kısa boyluların güzelliğini öve öve göklere çıkaracaktı.

Onun bulunduğu bir yerde benim arkamdan konuşmaya cür'et edecek kişinin vay haline! Onun kanısınca, ben tartışmasız dünyanın en büyük kişiliği olacaktım. Arturo adı onun için altın bir sancaktı! Onun görüşünce, bu adı anmak yeterdi herkesin benden söz edildiğini anlaması için. Dünyadaki öteki Arturoların tümü de taklitçiydiler, ikincil insanlardı.

Tavuklar, ya da kediler bile, yavrularını çağırırken, seslerine yumuşak ve özel bir tını verirler. Annemin de Arturo diye bana seslenirken kim bilir nasıl da yumuşaktı sesi. Kuşkusuz o sese, incelikten nezaketle geri püskürteceğim her çeşit kadınca pohpohlamalar eşlik edecekti, tıpkı Sezar'ın, tacı geri çevirmesi gibi. Aslında insanın her çeşit pohpohlamaları, şımartılmaları, küçümsediğini belli etmesi soylu bir şeydir; ama insan kendi kendini şımartamayacağına göre, yaşamda bir anne gereklidir.

Pohpohlanmalar bir yana, öpücüklerden, okşamalardan yoksun yaşıyordum: Gurur verici bir onurdu bu. Ama kimi zaman, özellikle akşamları, kendimi bir odanın dört duvarı arasında bulunca annemi özlemeye başladığımda, *anne* benim için tastamam *okşayışlar* anlamına geliyordu. Kocaman, kutsal gövdesinin, ipek ellerinin, soluğunun özlemiy-

le yanıp tutuşuyordum. Kış geceleri yatağım buz gibi soğuk oluyordu: Isınmak için Immacolatella'ya sarılarak uyumaktan başka çarem yoktu.

Tanrı'ya ve dinlere inanmadığım gibi, gelecekteki yaşama da, ölülerin ruhlarına da inanmıyordum. Mantığın sesine kulak verince, annemden geriye kalan ne varsa Procida mezarlığında, toprağın altında gömülü olduğunu biliyordum. Ama onun karşısında mantık sökmüyordu, ayrımına varmaksızın, onun için bir cennetin varlığına bile inanıyordum. Gerçekten de, gökle yer arasında yükselen, havanın taşıdığı, onun tek başına, aylak aylak, derin düşüncelere dalmış, gözlerini gökyüzüne kaldırmış, biçim değiştirmiş biri gibi tek başına kaldığı o bir tür Doğu otağının anlamı ne olabilirdi başka? Orada, ne zaman anneme koşsam, düşüncelerime göre beliriyordu doğal olarak. Daha sonraları, gün geldi, artık annemi aramaz oldum, yok olmuştu; biri o görkemli Doğu otağını toplamış, alıp götürmüştü.

Ama, çocukluğum boyunca, başkaları ne zaman dua etseler, ben duygusal biri gibi anneme yöneliyordum. Annem her zaman adanın üstünde dolaşırdı, orada, havada asılı kalmış, öylesine *vardı* ki, tıpkı balkona çıkmış bir genç kızla konuşur gibi onunla konuşuyormuşum gibi geliyordu bana. Adanın çekiciliklerinden biriydi o. Mezarına hiç gitmiyordum, çünkü mezarhklardan, ölümün tüm belirtilerinden her zaman nefret etmişimdir; ama gene de, beni Procida'ya bağlayan büyülerden biri, o küçük mezardı. Annem o noktada gömülü olduğu için, onun fantastik varlığı orada, adanın mavi gökyüzünde tutsakmış gibi geliyordu bana, altın kafesindeki bir kanarya gibi. Belki de bunun için, kayığımla giderken kıyıdan biraz uzaklaşır uzaklaşmaz, acı bir yalnızlık kaplıyordu içimi, hemen geri dönmek istiyordum. Tıpkı denizkızları gibi beni çağıran, oydu.

Ama aslında bir başka neden daha vardı, denize açıldığımda kayığın burnunu hemen Procida'ya doğru döndürmeme yol açan daha güçlü bir neden: ben yokken babamın dönebileceği kuşkusu. O geldiğinde benim adada bulunmamam dayanılmaz geliyordu bana. Bunun için de, özgür olmama, büyük serüvenleri sevmeme karşın, hiçbir zaman başka yerlere gitmek için Procida'nın denizinden çıkmıyordum. Sık sık, kayığıma binip onu aramaya kışkırtıyordu beni bir şey; ama onca ada, onca kıta arasında onu bulma umudunun ne denli saçma olduğunu anlıyordum sonra. Procida'dan ayrılırsam onu bütün bütün yitirebilirdim, çünkü yalnızca Procida'da kesin olan bir şey vardı: Er ya da geç mutlaka dönüyordu oraya. Ne zaman döneceğini kestirmek olanaksızdı. Kimi zaman, gidişinden birkaç saat sonra ansızın ortaya çıkıyordu, kimi zaman da aylarca görünmüyordu. Benimse her gün, gemi geldiğinde, her akşam Oğlanlar Evi'ne girdiğimde onu göreceğim umudu oluyordu içimde. Bu sonsuz umut Procida'nın büyüleyici yanlarından bir başkasıydı.

Bir sabah, Immacolatella'yla, *Antiller'in Torpidosu*'yla dolaşırken, Ischia'ya kadar gitmeye karar vermiştik. Nereyse bir saat kürek çekmiştim; ama geri dönüp Procida'nın gittikçe uzaklaştığını görünce, öyle acı bir özlem sardı ki içimi, dayanamadım. Dümeni kırdım, geri döndük.

Babam hiç mektup yazmaz, hiç haber vermez, selâm göndermezdi. Onun var olduğunun, benim Procida'da yaşadığım her saniyeyi onun da kim bilir hangi ülkede, kim bilir hangi salonda, salt onunla birlikte oldukları için ünlü ve kutlu saydığım yabancı arkadaşları arasında yaşadığının kesinliği masal gibi bir şeydi benim için (babamın ziyaretinin tüm insan toplulukları için en göz dikilen soyluluk niteliği olduğundan hiç kuşku duymuyordum).

"O şimdi şu anda..." diye düşünür düşünmez, içimde büyük bir yırtılma duyuyordum, sanki zihnimde siyah bir perde yırtılıyormuş; olağanüstü romanların şimşekleri çakı-

yormuş gibi. İmgelemimin bu görüntülerinde babam hemen hemen hiç yalnız olmuyordu; çevresinde yandaşları olan belirsiz kimseler vardı; yanında da, tıpkı bir gölge gibi yanından eksik olmayan, o seçkinler seçkini, *Cezayir Hançeri*. Babam tabancasını bir güvensizlik devinimi olarak havada sallayarak, kocaman bir zırhlı geminin pruvasına sıçrıyor, Cezayir Hançeri ise, bozguna uğramış, belki ölümcül yara almış, son kurşunlarını boşaltarak babamın arkasından sürükleniyordu. Babam, Cezayir Hançeri'yle birlikte balta girmemiş ormana dalıyor, Cezayir Hançeri, elinde silah olarak bir bıçak, onun sarılganlar arasından yol açmasına yardımcı oluyor. Babam savaş çadırında, babam bir portatif yatağın üstüne uzanmış, dinleniyor; Cezayir Hançeri de yere çömelmiş, gitarla İspanyolca bir şarkı çalıyordu ona...

"Hele büyü de, o zaman gelirsin benimle."

Yalnızlık günlerimde, zaman zaman bir duyu aldanmasıyla ansızın onun döndüğü yanılsamasına kapılıyordum birden. Fırtınalı bir gün denize bakarken, kabaran suların patırtısı arasında, babamın beni çağıran sesini işitir gibi oldum. Hemen kumsala döndüm: Kumsal boştu. Bir öğleden sonra geminin gelişinin ardından rıhtıma varınca, uzaktan meydandaki kahvede sarışın bir adamın oturduğunun ayrımına vardım. Çabuk çabuk kahveye doğru yürüdüm, onu gördüğümden, gemiden iner inmez bir bardak Ischia şarabı içmek için orada durduğundan emindim; başında çirkin bir hasır şapka, esmer bir yabancı duruyordu karşımda... Bir akşam mutfakta yemek yerken, Immacolatella'nın dikkat kesildiğini, bir sıçrayışta pencereye koştuğunu gördüm; babamın sürpriz yapıp geldiğini, ona dışarıda rastlamayı umarak atıldım! Yemeğimizi gözetlemek için pencereye çıkmış bir kedinin demir parmaklıktan aşağı atlayıp kaçtığının tam zamanında ayrımına vardım.

Her gün, Immacolatella'yla Napoli'den gelen geminin limana varışını seyrediyorduk. Gemiden inen yolcuların hemen hemen hepsi tanıdık yolculardı, çoğu Procida'dan sabah ayrılıp akşam dönüyorlardı: nakliyeci, terzinin karısı,

çamaşırcı kadın, Savoia Oteli'nin sahibi. Bazı günler, sıradan yolculardan sonra, cezaevine gidecek tutukluların gemiden indikleri görülüyordu. Orta halli insanlar gibi giyinmiş, ama elleri kelepçeli, gardiyanların eşliğinde, hemen onları kaleye götürecek polis kamyonetine bindiriliyorlardı. Kamyonete binmek için ayakta bekledikleri kısa sürede onlara bakmaktan sakınıyordum: küçümsemekten değil, saygıdan.

Bu arada, gemiciler iskeleyi kaldırdılar, gemi Ischia'ya doğru hareket etti: Bu kez de beklediğim sarışın adam gelmemişti.

Ama sonunda bir kez geldi. Ne yazık ki, tam da şu ya da bu nedenle geminin yanaşmasını beklemek için rıhtıma gitmediğim bir gün. İşte o gün, eve dönünce sahiden de kendi kendime her zaman karabasan gibi betimlediğim şeyle karşılaştım: Babam, hayal gibi, odasında yatağın üstüne oturmuş, bavulu ayaklarının dibinde hâlâ kapalı, sigara içiyordu.

Beni görünce,

"Merhaba. Geldin mi?" dedi.

Ama o anda, sokakta arkamda kalmış olan Immacolatella rüzgâr gibi odaya daldı; babam, sevincini her zaman abartılı bir biçimde gösteren Immacolatella ile güreşe başladı. Bense araya girip bağırıyordum: "Yeter! Çabuk yerine!" Bu coşkulu haller, onun adına düşüncesizlik gibi görünüyordu bana. Ne sanıyordu kendini? Bütün bu süre içinde ondan daha iyi kim bilir kaç köpeğe rastlamıştı babam! Üstelik, bana kalırsa, babama gösterdiği büyük tezahürat, şamata koparma bahanesinden başka bir şey değildi. Aslında babamın dönmüş olmasının onun için pek de önemi yoktu: Patron bendim onun için.

Sonunda yatıştı. Babam, sigarasını içerken,

"Yeni bir şey var mı?" diye sordu.

Ama ona sözünü ettiğim yeniliklere pek dikkat etmiyordu. Hatta, konu dışına çıkıp sözümü keserek: "Kayık ne durumda, iyi mi?" ya da Kilise çanının saati vuruşuna kulak kabartıyor, kendi saatiyle karşılaştırarak itiraz ediyordu:

"Ne diyor bu, dörde çeyrek mi var?! Neredeyse altı oldu! Çıldırmış bu saat!" Immacolatella ile ben onu izlerken, suskun, saldırgan, Oğlanlar Evi'nde bir aşağı bir yukarı dolaşmaya koyuluyor, evin patronluğunu yeniden ele aldığını göstermek için kapıları, pencereleri çarpıyordu. Daha şimdiden Oğlanlar Evi, olağanüstü yolculuklara yelken açmış, okyanus rüzgârıyla dolu kocaman bir gemiyi andırıyordu.

Sonunda, Kaptanım odasına dönüyor, yüzünde huzursuz, dalgın bir anlam, sırtüstü yatağa atıyordu kendini: Yoksa daha şimdiden yola çıkmayı mı düşünüyordu yeniden? Pencereden gökyüzüne baktı, "Yeniay," dedi. "Hep aynı ay. Hep aynı Procida ayı," dercesine.

Amalfili hakkında başka bilgiler

Bu arada, onu incelerken, gözlerinin altında, kaşlarının arasında, ağzının kenarlarında bazı çizgilerin ayrımına varıyordum imrenerek: yaşlılık belirtileri. Benim yüzümde de çizgiler olunca, büyüdüğüm anlamına gelecek bu, o zaman onunla birlikte olacağız hep.

O mitolojik çağı beklerken, ne zamandır başka bir umutla yanıp tutuşuyordum, babama itiraf etme yürekliliğini kendimde bulamadığım bir umut, çünkü fazla tutkulu görünüyordu bana. Sonunda bir akşam karar verdim, gözüpekçe sordum ona: "Bir kezcik olsun burada, Procida'daki arkadaşlarından birine götüremez misin beni?" *Arkadaşlarından birine* demiştim, ama özellikle birini düşünüyordum (P.A.)[1]

Babam önce yanıt vermedi bana, yüreğimi buz gibi soğutan uzak bir bakışla baktı yalnızca; incinmiş duyumsadım kendimi, öylesine ki odama gidip Immacolatella'nın arkadaşlığıyla kendimi avutmak için bir dürtü duydum içimde. Ama bu arada, babamın gözlerinin ışıldayıp canlandığını gördüm, bana bakınca fikir değiştirmiş gibi.

Gülümsedi, bana keçilerin ifadesini anımsatan, bir kez

[1] Arturo'nun çocukluk güncesinden bir kayıt.

daha içtenliğinin ilk belirtisi olan masalsı gülümseyişini tanıdım.

Ben de gülümsedim ona, hâlâ oldukça gücenik olsam da. O, kaşlarını çatarak şu beklenmedik, olağanüstü açıklamayı yaptı:

"Ne arkadaşı! Biliyorsun, burada Procida'da benim için yalnızca bir arkadaş var, ondan başkası da olamaz. Başka arkadaş istemiyorum. Bu yasak, sonsuz!"

Buna benzer sözlerle neredeyse başka bir kılığa girmiş gibi duyumsadım kendimi. Burada, Procida'daki biricik arkadaşı kimdi? Babam gerçekten de benden söz etmek istemiş olabilir miydi?

Ciddî ciddî gözlerini bana dikerek yeniden konuşmaya başladı:

"Şuraya bak! Bu resim kimin resmi biliyor musun?" Her zaman odasında duran Amalfili'nin fotoğrafını gösterdi.

"Romeo'nun," diye mırıldandım o zaman. Bunun üzerine üstünlük belirten, iğneleyici bir sesle bağırdı:

"Aferin, oğulcuğum."

"Procida'ya ilk geldiğimde," diye anlatmaya koyuldu sonra, bunun anısıyla yüzünü buruşturarak, "buranın benim için terk edilmiş bir ada olduğunu hemen anladım (zaten gemiden inmeden önce de biliyordum bunu). Adımın Gerace olmasını kabul ettim (çünkü bir ad, bir başka adın değerini taşır). Kızların hatıra defterlerine yazdıkları türden bir şiir de böyle diyor:

Adın ne önemi var? Başka adla çağır dilersen gülü
Daha mı az güzel kokar?

"Benim için *Gerace* şu anlama geliyordu: malvarlığı ve rant sahibi. Böylece, bu Procidalı soyadını umursamadım. Ama bu ıssız kraterde, tek bir arkadaşım vardı: o! Procida benim ülkem olmuşsa, Gerace için değil, onun içindi!

"Buraya ayak basışımı anımsıyorum (herkes, egzotik bir hayvanmışım gibi yan yan bakıyordu bana), hak ettiğim

saygıyı gösteren tek varlıklar köpekleriydi. Sekiz köpektiler, tümü de saldırgandı, yanlarına kim yaklaşırsa saldırıyorlardı. Oysa ben onlara daha yakından bakmak için tırmanmıştım buraya (tepeden tırnağa süzdüm onları, beni ilgilendiriyorlardı, çünkü değişik cinsten köpeklerdi, güzeldiler üstelik), sekizi birden çevremi sardılar, sekizi de, beni tanıyorlarmış, daha şimdiden evin efendisiymişim gibi çevremi sarıp sevinç gösterilerinde bulundular. Onunla ünlü karşılaşmam da o vesileyle oldu; o zamandan başlayarak, diyebilirim ki, buraya gelmediğim bir tek gün bile geçmedi. Doğrusunu söylemek gerekirse, daha çok köpeklerle oynamak için geliyordum buraya, çünkü zeki görünmek için kendini nice zorlarsa zorlasın, benim için durup yaşlı, üstelik kör bir adamı dinlemek pek de eğlenceli değildi. Ama, köpeklerin arkadaşlığına daha çok değer versem bile, o memnundu: Yeter ki orada olayım!

"Sık sık şöyle diyordu bana: 'Şans her zaman gülmüştür yüzüme, şimdi de, ölmeden önce, en büyük şans çıktı karşıma. Evlenmediğim için hayıflanmamın tek nedeni şuydu: kendim kadar seveceğim bir oğlumun olmayışı. Şimdi buldum onu, meleğim, oğulcuğum: Sensin o!'

"Beni tanımadan önceki gece, uykuda bir düşten ötekine geçtiğini, bütün bu düşlerin kehanetli olduklarını vurguluyordu. Nakliyecilik yaptığı günlere döndüğünü düşlemişti: örneğin, kimin gönderdiğini bilmediği içinde gözalıcı renkli taşlar, bir bahçe gibi kokan Doğu baharatıyla dolu, kokulu ağaçtan küçük bir sandık göndermişlermiş ona. Sonra ava çıktığını görmüş düşünde, sağlıklı, çevik, Vivara adasında; köpekleri cüzamlı bir aileyi ininden çıkarıyorlarmış ama incitmeksizin, içlerinde bir melek kadar güzel bir cüzamlı delikanlı varmış, esmer derisi altın gibi parlıyormuş. Sonra odasında ay ışığında tepeden tırnağa gümüşlenmiş bir turunç ağacının büyüdüğünü görmüş düşünde... bu tür başka görüntüler.

"Onun anlattığı bu masalları dinlerken kuşkuyla kıs kıs gülüyordum, çünkü tümünün de palavra olduğunu iyi biliyordum. Kör olduğundan beri hep fantastik düşler gördü-

güne, bunların gerçeklerden daha renkli düşler oldukları-na, uyumanın onun için bir bayram şenliğine ya da bir roman serüvenine, kısacası ikinci bir yaşama dönüştüğüne inandırmak istiyordu beni. Ama ben nicedir, onun bütün bu böbürlenmelerinin alameti farikasını hemen tanıyordum. Bunların tümünün de onun uydurmaları olduğunu, benim gözümde övünmek istediğini, zavallı yaşlılığıyla bende çok da kötü bir izlenim bırakmak istemediğini çok iyi anlıyordum. Oysa gerçek şuydu ki, onun için kendini düşlerle avutma vakti de geçmişti. Sona yaklaşan yaşlıların başına geldiği gibi, uykusuzluk çekiyordu, gece gündüz huzurunu kaçıran aptalca düşkünlüklerden, sayıklamalardan, saplantılardan mustaripti. Procida'da bunlar herkesçe bilinen şeylerdi. Ama bana itiraf etmek istemiyordu bunu: her şeyden önce boş gururundan; sonra da, bana acılarından dert yanmayı alışkanlık haline getirirse, çok geçmeden onu bırakacağımı tahmin ediyordu. Yapım böyle benim, yardım rahibesi yeteneğim yok. Annem de her fırsatta bağırırdı bana: *'Tıpkı İncil'de sözü edilen kişiler gibisin sen: Senden ekmek isteyen arkadaşına taş atarsın.'*

"Bütün o böbürlenmelerinin arasında, gerçek şuydu ki, benim arkadaşlığım onun için biricik güzel düştü, bunu anlamak için çok zeki olmaya gerek yoktu. Bana gelince; vakit geçirmek için değişiklik isteği duysam bile, burada, Procida'da fazla seçeneğim yoktu. Ondan başka arkadaşım yoktu, gidecek başka yerim yoktu, dahası, beş parasızdım hep. Aslında deden, beni vâris tayin etmeden önce, elini cebine atmazdı, ben de istemezdim ondan. Daha çok Amalfili'den istemeyi yeğliyordum, ama o gönülsüzce para veriyordu bana, üstelik de az, sigara parasına yetecek kadar; param olursa, adadan kaçabileceğimden korkuyordu çünkü.

"Böylece, dönüp dolaşıp her gün burada buluyordum kendimi.

"Kimi zaman, şöyle diyordu bana: 'Düşünüyorum da, geçmişte, öyle çok yer, öyle çok insan gördüm *ki*, gördüğüm insanlardan bir ulus oluşturabilirdim. Ömrümün en değerli arkadaşına, sana şimdi rastladım, kör olduktan sonra. Yaşa-

mın tüm güzelliğini tanıdığımı söyleyebilmek için, bir tek kişiyi görmem yeterdi: seni. Oysa, seni, senin kendini göremedim. Şimdi, ölümü, bu yaşamı, her türlü düşüncesizliği ve mutluluğu tattığım bu güzelim Procida adacığını bırakacağımı düşününce, bir umutla avutuyorum kendimi: Kimileri ölülerin ruhlar olduklarına, her şeyi gördüklerine inanırlar: Kim bilir, belki de doğrudur. Eğer doğruysa, ölümden sonra seni görebileceğim. Ölümün karşısında avutuyor bu beni. Sen ne düşünüyorsun?' 'Sen um, um, Amalfili (genellikle böyle çağırıyordum onu), 'eğer ölüler gerçekten görüyorlarsa, öleceğin için memnun olabilirsin. Beni görebilmek için ölmeye değer. Olayların içyüzü başka türlüyse, yazık: Senin gibi bir körle bir ölü arasında ne fark var biliyor musun?' 'Ne fark var, söyle.' 'Senin gibi bir körün gözleri vardır, ama artık göremez; bir ölüyse görür, ama artık gözleri bile yoktur. Emin olabilirsin, Amalfili, beni hiç görmedin, hiçbir zaman da görmeyeceksin, yüzyıllar boyu.'

"Durmadan, nasıl olduğumu soruyordu bana: yüzümün biçimini, yüzümün ve gözlerimin rengini, iris tabakası hareli mi, gözbebeklerimin çevresinde bir ayla var mı, böyle şeyler. Bense, merakını fazla gidermemek için, bir böyle yanıtlıyordum onu, bir şöyle, hayal gücüme göre. Bir, kaplanlarınki gibi kanlı gözlerim olduğunu söylüyordum; bir, bir gözümün mavi, bir gözümün siyah olduğunu. Ya da yanağımda bir yara izi olduğunu söylüyordum ona, sonra hemen yüzümün kaslarını öyle geriyordum ki, emin olmak için yanağıma dokunuyor, derin bir oyuk buluyor, neredeyse kuşku içinde kalıyordu.

"Sonra şöyle diyordu bana: 'Ölünce seni hiç görememek benim için bir yandan iyi bir şey. Buruk bir hoşnutsuzluktan başka ne bekleyebilirim bundan: Yeni arkadaşlar edindiğini, onlarla önceleri benimle olduğun gibi birlikte olduğunu görmeyi mi? Arkadaşlığımızın taşların üstüne bile, havaya bile yazıldığı bu adada seni başkalarıyla birlikte görmek!' 'Bak,' diye yanıtlıyordum onu, 'işte bundan emin olabilirsin. Ölülerin arkadaşlığı öte yanda fena değil, ama ben sağım, arkadaşlarımı sağlar arasında bulacağım. Günle-

rimi geçirmek için bir ölünün mezarına krizantem dikmekten başka yapacak daha iyi şeyler bulabilirim elbette!' Bu yanıtımın ona verdiği acıyı belli etmek istemiyordu, ama sararıyor, yüzünün çizgileri bir anda bitkin görünüyordu. Onun acı çekmesi, başka birinin acı çekmesinden daha kötüydü: Çünkü ömrünün şu son yıllarına dek acıyı tatmarnıştı hiç. Önceleri yaşam onun için bir oyun, bir şenlik olmuştu. İnsanın bir başkası yüzünden acı çekebileceğini bilmiyordu. Eh, bunu ona ben öğrettim böylece!

"Onu en çok kaygılandıran, er geç bir gün, sabrım taşarak Procida'yı bırakıp gideceğim korkusuydu. Öngörülenden birazcık daha fazla geciksem, ona hiçbir şey söylemeden çekip gittiğimden, hatta çoktan kıyıdan uzaklaşmış olmamdan kuşkulanıyordu. Onun hâlâ sağ olduğu o iki yıl boyunca adadan hiç uzaklaşmamıştım oysa: Sonunda bir gün ben her zamanki gibi aşağıda dedenin evinde uyurken ansızın öldü, burada, tek başına, onunla vedalaşamadan. Ertesi gün çok tuhaf bir gün oldu benim için.

"Hemen o anda, küstahlıktan, bunun bir baygınlıktan başka bir şey olmadığına inandırmak istiyordum kendimi; dahası hekime sövüp saymaya başladım, bir doktor bozuntusu, şerefsizin biri olduğunu, bu yüzden artık yapacak bir şey kalmadığını söylediğini, oysa görevinin hemen bir çare, bir ilâç, bir iğne bulmak olduğunu söyledim bağıra bağıra. Neredeyse zorla hiç vakit yitirmeden onu diriltmesini isteyecektim, ondan, öylesine kendimden geçmiştim. Hekim gittikten sonra, kendimi o ölüyle baş başa bulunca korkunç bir sinir krizi geçirdim (henüz küçük bir oğlandım), hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladım. Ağlamak çileden çıkarmıştı beni, ölüye hakaretler yağdırıyor, benimle vedalaşmadan öldüğü için, alçak, soytarı, iğrenç diyordum ona. Bu bana en kötü, en kabul edilemez şeymiş gibi görünüyordu: Bilmem neden o vedalaşmaya nasıl biricik, bir ölüm-kalım sorunuymuş gibi önem veriyordum. Kaç kez, yapacak hiçbir özel işim yokken, sırf huyumun sabırsızlığından ötürü ya da kötülüğümü göstermek için, Amalfili'yi burada bütün bir gün tek başına, umarsızca benim gelmemi beklerken bıraktığı-

mı düşündükçe öfkeleniyordum! Aslında iyi yapmıştım: İnsanın yakınını çok şımartmaması, sık sık ona canın cehenneme demesi daha iyidir, yoksa sonu gelir! Yaşamımız safra dolu bir mavna gibi ağır ağır ilerleyecek, sonunda dibi boylayacak, soluk tıkanmasından... Ama o anda sinirlerim mantık dinlemiyordu: Amalfili'nin evinin uzağında (onun çetin olanı solumasını ve yapmasını sağlamak için) dolaşarak geçirdiğim bütün saatler, bütün günler, bana hiçbir doyum sağlamayan çarçur edilmiş hazineler gibi görünüyordu düpedüz!"

(Çağrışımlarının bu noktasında babam gözlerini Amalfili'nin resmine doğru kaldırdı, sevecen bir dostluk anlatımıyla; ama hemen ardından teatral, saygısız, neredeyse ölüyle alay edercesine bir gülüş.)

"Şimdi bana, hiçbir şey, hiçbir kimse, uğruna vaktimizi harcamaya değmezmiş gibi görünüyordu, Amalfili Romeo ile karşılaştırıldığında; onun kadar olağanüstü, büyüleyici bir insana bir daha hiç rastlayamayacağıma inanıyordum; bundan emindim. Gerçek güzelliğin erdemine yalnızca onun sahip olduğu, kuşkusuz, umarsız görünüyordu bana! O anda beni Saba Melikesi'yle ya da Tanrı Mars'la, veya Tanrıça Venüs'le tanıştırsalardı, onunla karşılıştırınca kaba, kahve ya da kartpostal güzelleri gibi gelirlerdi bana! Başka kimin, o biraz hummalı, kurnazca, zarif gülümseyişi vardı; özellikle uydurma şeyler anlatırken, her sözcükle devinen o küçük elleri! Sonra onun çok korkunç güzelliğini süsleyen o gözleri: İncinmişlerdi çünkü! İfadeleri yitik bir bakışı andırıyordu, ruhsuz, insan bakışlarından farklı.

"Sonra o halleri; savunmasız, kararsız, utangaç (körlüğünden buruk bir utanç duyuyordu çünkü), ama gene de göz alıcı, onulmaz biçimde gözalıcı halleri! En iyi dansçıların ya da meleklerin güzelliğinin hiçbir değeri yoktu, daha aşağı türden bir güzellikti, onunkiyle karşılaştırıldığında.

"Kulaklarının arkasından tıpkı bir yele gibi dökülen kırlaşmış bukleleri, taşralı giyim tarzı, oldukça gülünç dar pantolonu, şimdi en yüce bir zarafet gibi görünüyordu bana! Güzelliği, zarafeti umarsızlığımı artırıyordu şimdi! Lânet

olasıca kör, budala! Eğer, olur ya, cehennem gerçekten varsa, hemen şu anda oraya varmış olmasını diliyordum!

"Daha düne dek emin, sadık ve bana bağımlı arkadaşlığının şimdi bir olanaksızlığa dönüştüğünü düşünmek! Bu umarsız düşünce öylesine zıvanadan çıkarıyordu ki beni, kendimi yere atıyor, ağlıyor, karyolasının demirlerini ısırıyordum. Amalfili! Amalfili, diye sesleniyor, yaşamda ona ettiğim alçaklıkları anımsıyordum. Pişmanlık duyuyordum, ama aynı zamanda örneğin kimi zaman, o, düşlerini geniş el kol devinimleriyle anlatırken, birden sessizce uzaklaştığımı, gidip bir köşeye gizlendiğimi, bulut gibi yok olmuşum gibi yaptığımı anımsayınca neredeyse gülesim geliyordu. Az sonra, yokluğumun ayrımına varıyor, şaşırmış, beni çağırmaya, el yordamıyla, bastonunu duvarlara vura vura oda oda aramaya başlıyordu. Benim işaretlerimle köpekler de, ona yardım edecek yerde çevresinde engelleyici bir patırtı koparıyorlardı, sanki onlar da, benimle birlikte onu yabancılaştırarak eğleniyorlarmış gibi. Onlar da, sonra vicdan azabı duymuş olacaklardı, belki de canlarına kıymaları böyle açıklanabilir, eğer göründüğü gibi, bu trajik sonu gerçekleştirdilerse!

"Çağrılarımı karşılıksız bırakan oydu şimdi. Eğer uyansaydı, bir saatçik olsun uyansaydı, olağanüstü güzel şeyler işitecekti benden, üstüne yalanın gölgesi düşmemiş tüm gerçeği işitecek, işte o zaman kendisiyle övünmeye hak kazanacaktı! Artık hiç kimseyi işitmiyor, hiç kimseyi görmüyordu, sonsuza dek, bunu biliyordum; ama gene de, ne pahasına olursa olsun, bir kanıt vermeliydim ona, bir işaret, dostluğumuzu ölümden kurtarsın diye!

"O zaman, elimi onun kaskatı, bir sultanın eli gibi yüzüksüz, küçük elinin üstüne koyarak, gelecekte ne kadar arkadaşım olursa olsun, onları her zaman Procida'nın dışında tutacağıma ant içtim! Benim için ancak dostluğumuzdan başlayarak oturulan bir yer olan bu adada, onun anısı biricik dostum olacaktı her zaman. Böyle ant içtim ona. Bunun için, Wilhelm'le Romeo'nun adlarının birlikte anıldığı, dağlara taşlara, havaya yazıldığı burada, Procida'da hiçbir za-

man başka dostlarımla birlikte olmayacağım. Bunu yaparsam, ihanetle, yalan yere yemin etmekle lekelemiş olacağım kendimi, dostluğumuzu ölüme yargılı kılmış olacağım!"

Amalfili'nin bir düşü

Böyle gösterişli vurgulamalardan sonra, babam Amalfili'nin resmine gözlerini ayırmadan baktı: "Kaprisli çılgınlığına sunduğum saygıdan ötürü, ölü olduğuna memnun musun?" dercesine, sonra içini çekti.

İşte böyle, babamın adada hep yanında olan, sadık arkadaşı Romeo'ydu, tıpkı adanın dışındayken yanında hep Cezayir Hançeri'nin oluşu gibi! Bu ikisi onun tutkusunu, gizlerini paylaşıyorlardı; benim için bilinmez ve erişilmez kaldılar. Çocukluğum, diye düşündüm, içimi çekerek, acı yazgımın nedeni oldu hep. Romeo'nun ölümü, Cezayir Hançeri'nin yaşlanması, arkalarında geride bırakıyorlardı onu, babamın büyüleyici krallıklarının dışında.

Biraz sustum; sonra şöyle dedim:

"İki yıldır, Procida'dan hiç ayrılmadın! Bir kezcik bile," (Mutlu dönem, diye düşündüm! Ah, neden henüz doğmamıştım?)

"Hiç!" diye doğruladı babam. "Ne dersin? Biricik bir durumdu bu. Yalnızca durumdan ötürü değil, aslında, Amalfili'den ötürü de. Bir büyücüydü o, beni Procida'da oyalamayı biliyordu. Öte yandan, şöyle düşünüyordum: Yaşlı, çok geçmeden sırası gelecek, ona zamanımın birazını verebilirim. Hatta daha da çok, bana uygun olduğunca! Başka hiçbir şey olmasaydı bile, bu güzel evin mirasçısı olmama yaradı." Babam, onu kışkırtmak istiyormuş gibi, Amalfili'nin yüzüne karşı güldü. Ama sonra, belki de pişman olduğundan, yatışmış, savunmasız, çocuksu bir gülümsemeyle baktı ona, sonra yeniden anıların büyüsüne kapılmış, anlatmaya koyuldu:

"Evini bana miras bıraktığında, tıpkı büyük bir romanda olduğu gibi, güzel bir söylev çekti bana. 'Bu saray,' dedi, 'yeryüzünde sahip olduğum en değerli şey, bunun için sana

bırakıyorum onu. Napoli Bankası'ndaki biraz paramı da sana bırakıyorum, böylece onları babanın mal varlığına ekleyince neredeyse bir bey olacaksın sen de. Çalışmak zorunda kalmayacağını düşünmek büyük bir doyum sağlıyor bana, çünkü çalışmak erkeklere göre değildir, emziklilere göredir. Gene de bir çaba, iş olmamak koşuluyla, zevk verebilir insana bazen. Yorucu olmayan bir çaba yararlı ve sevimli olabilir, oysa çalışma yararsız bir iştir, imgelemi zedeler. Ne olursa olsun, olur da paran yetmezse, bir işe uyum sağlamak zorunda kalırsan, imgelemi olabildiğince destekleyen bir meslek öğütlerim sana, örneğin taşımacılık. Ama en iyisi hiçbir mesleği olmaksızın yaşamak: Hatta yalnız ekmek yemekle yetinmek, yeter ki onu kazanmak zorunda kalınmasın.

"'Sana bıraktığım bu saray, benim için masalların krallığı, bir yeryüzü cenneti oldu, onu bırakmak zorunda kalacağım gün, senin evin olacağı düşüncesiyle avutacağım kendimi. Başka bir düşüncem daha var, o da şu: Burada tek başına değil, karınla birlikte yaşaman. Tuhaf görünecek ama, aslında sen, bir yerde onu bekleyecek bir karıları yoksa, yüreklice ayakta duramayan erkeklerdensin. Pekâlâ, yazgına ve imgelemine karşı çıkmıyorum. Onu buraya, bu eve getir, karını. Şansım varmış ki, o zaman artık burada olmayacağım: Çünkü, son soluğumu bile bir kadının yüzüne üflemektense, bir öküzün yüzüne üflemeyi yeğ tutarım. Kör de olsam, gözlerimin önünde bir kadının bulunması düşüncesine ölüm bile iyi bakmazdı: Ölmem, ölmek değil, gebermek olurdu bu! Gerçekten, insan yakınının her şeyini bağışlayabilir (en azından ölüm ânında), ama çirkinliği, hayır! Düşünüyorum da, her çirkinlik, kadınların çirkinliğiyle karşılaştırdığımda hoş görünür bana. Tanrım, ne de çirkinler! Böylesine üzücü bir çirkinlik başka nerede olabilir? Böyle özel bir çirkinlik? Onlara bakmasa, onları görmese de, orada olduklarını bilmek bile sinirlendirir insanı.

"'En iyisi bunu düşünmemek. Yeter: Sen, sevgili Wilhelm evleneceksin, onu buraya getireceksin, aile kuracaksınız: Senin için kaçınılmazdır bu. Bana gelince; söyledim sana, bu konuda karşı çıkmayacağım sana. Bu senin sorunun,

beni ilgilendirmez. Bir başka umut yeter bana: Bu evde, bu küçük Procida adasında dostluğun yerini yalnızca benim için saklaman.

"'Ama yeter: Burası senin evin, hep döneceksin buraya, bundan eminim, çünkü insan hep eve döner; hem bu küçük ada büyülü bir bahçe senin için.

"'Hep döneceksin buraya, doğru; ama şunu eklemek isterim: Hiçbir zaman uzun kalmayacaksın burada. Bu konuda, sevgili küçük patron, düşlere kapılmak istemiyorum. Senin gibiler, damarlarında iki farklı kan taşıyanlar hiçbir zaman huzur bulamazlar, ne de memnun olurlar; oradayken burada olmak isterler, buraya döner dönmez de hemen kaçıp gitme isteği duyarlar. Oradan oraya dolaşıp duracaksın sen, hapisten kaçarmış gibi ya da birinin ardına düşmüş gibi; ama aslında kanına karışmış farklı yazgıların ardından gideceksin, çünkü senin kanın çifte-hayvan gibidir, bir griffon, bir denizkızı gibi. Zevkine uygun arkadaşlar bulabilirsin, dünyada rastlanan onca insan arasında; ama sık sık yalnız kalacaksın. Karışık bir kan nadiren arkadaşlarla birlikte olmaktan memnunluk duyar: Onu gölgeleyen bir şey vardır hep, ama aslında kendi kendini gölgeleyen odur, birbirini gölgeleyen hırsızla hazine gibi.

"'Bu arada sana bu gece gördüğüm düşü anlatmak istiyorum. Delikanlıymışım, zarif, kendine güvenli. Büyük bir Vezir, ya da buna benzer bir şeymişim: Gözalıcı ipekli bir Türk giysisi giyiyormuşum, bir fikir vermek için söylüyorum, günebakanların renginde; ama ne günebakanlar! Çok, ama çok güzel! Eşi benzeri bulunmaz! Başımda uzun tüylü bir türban, ayaklarımda balerinlerinki gibi düz pabuçlar, Asya taraflarında şarkı mırıldanarak güzel bir yerde yürüyormuşum, benden başka hiç kimsenin olmadığı, baştan başa güllerle kaplı bir çayırlığın ortasında. Memnunmuşum, neşeli, ağzımın tadı yerinde, çevremde bir soluma duyumsuyormuşum. Ama bu soluma doğal bir şey gibi görünüyormuş bana (düşlerin tuhaflığı, işte), zihnimde nedenini açık seçik açıklıyormuşum. Bu açıklamayı şimdi uyanıkken de

anımsıyorum, tastamam mantıklı bir açıklama, gerçek bir felsefî fikir (neden hep böyle olağanüstü düşler görürüm, bilmem). Bak, güzel bir fikir değil mi:

"'Dinle, canlıların iki yazgısı olabilir: arı olarak doğanlar, gül olarak doğanlar. İşçi arılar kraliçeleri için ne yaparlar? Gidip bütün güllerden azıcık bal çalar, peteklerine götürürler. Peki, ya gül? Gülün balı kendindedir: gül balı, en sevilen, en değerli bal! Âşık olan en tatlı şey, içindedir zaten: Onu başka bir yerde aramasına gerek yoktur. Ama bazen yalnızlıktan iç çeker güller, o Tanrısal varlıklar! Cahil güller kendi gizemlerini bilmezler. Bütün güllerin ilki Tanrı'dır.

"'İkisi arasında, gülle arı arasında, bence daha şanslı olan arıdır. Sonra, Arı Beyi, yüce bir şansı vardır Arı Beyi'nin! Örneğin, ben Arı Beyi olarak doğdum. Ya sen, Wilhelm? Bana kalırsa, sevgili Wilhelm, sen en tatlı yazgıyla ve en acı yazgıyla doğmuşsun:

"'Hem arısın sen, hem gül.'"

Arturo'nun bir düşü

Babamla yaptığımız o konuşmaları bugün yeniden düşününce o uzak dönemin sahneleri geliyor gözümün önüne, her şey o zamankinden farklı bir anlam kazanıyor benim için. Yerli yersiz gülen ya da ağlayan o şapkacının masalı geliyor aklıma: Çünkü gerçekliğin yalnızca büyülü bir aynadaki imgeler aracılığıyla ayrımına varma yetisi verilmişti ona.

Babamın söylemlerini (ister komedi, ister tragedya, ister oyun tonunda olsun), benim tartışılmaz kesinliğime denk düştüğü ölçüde anlayabiliyordum ancak: yani onun insan kusursuzluğunun ve mutluluğunun ete kemiğe bürünmüş örneği olduğu! Doğrusunu söylemek gerekirse, o da belki, alışkanlıktan, kişiliğini övgülerin ışığında gösteren benim o çocukça düşüncelerimi beğeniyordu. Ama (gerçeğe benzer bir durumu varsayalım), bana en kötü itiraflarda bulunarak, cezasız kalmış itin biri gibi göstererek kendine kara çalma fantezisi aklına esseydi bile, benim için bir şey fark etmez-

di. Tümceleri, benim gözümde, her türlü dünyasal mantığa ve değere yabancılaşıyordu. Kutsal bir ayini dinler gibi dinliyordum onları; okunan dramın artık bir simgeden başka bir şey olmadığı, kutlanan sonul gerçeğin sonsuz bir mutluluk olduğu bir ayin. Bu son gerçek anlam, yalnızca sonsuz mutluluğa erenlerin anladıkları bir gizemdir; insanca araçlarla açıklamasına çalışmak boşunadır.

Mistikler gibi, ben de, babamdan açıklama beklemiyordum, ona inancımı sunuyordum. Ondan beklediğim, güvencime karşılık bir ödüldü; bu özlenen Cennet, bana henüz öyle uzak görünüyordu ki (sözgelimi söylemiyorum bunu), düşümde bile ona erişmeyi başaramıyordum.

Sık sık, en çok da o yokken, düşümde babamı görüyordum; ama, denebilirse, gerçekliği yapmacık yengilerle telafi etmek (ya da yalnızca kendimizi kandırmak) istediğimiz düşlerden değildi bu düşler. Her zaman ciddî düşlerdi, beni durumumun acılıklarıyla yüzleştirmek, davranış kuralları-na uymaksızın, gündüzleri inanabileceğim vaatleri açıkça yeniden ele almak için gördüğüm düşlerdi. O düşlerde (çocukluğumun doğal bilgisizliğinden ötürü) gerçekte henüz tanımadığım keskin, içe işleyen bir acı duyuyordum.

O düşlerden biri zihnimde yer etmiş:

Babamla tenha bir sokaktan iniyormuşuz; çok uzun boyluymuş; tepeden tırnağa pırıltılı bir zırhla kaplıymış; bense onun beline kadar gelen küçük bir çocuk, bir asker, baldırlarıma sargılar sarılmış, sırtımda ölçülerime göre fazla büyük yeşil-mavi kumaştan bir üniforma. O geniş adımlarla yürüyor, bense, coşkuyla ona yetişmeye çabalıyorum. Yüzüme bile bakmaksızın buyuruyor bana, sertçe: "Git sigara al bana." Ondan buyruk aldığım için gururlu, koşa koşa geriye, tütüncüye dönüyorum, ona vermeden önce gizli gizli sigara paketini öpüyorum.

Paketi öptüğümü görmediği halde, ona dokunur dokunmuz hoşuna gitmeyen bir şeyin ayrımına varıyor. "Kırıtkan esmer!" diye bağırıyor bana.

Böyle geçti çocukluğu Arturo'nun. On yaşımı doldurduğum sırada, sekiz yaşındaki Immacolatella bir sevgili buldu. Vivara tarafında oldukça uzak bir evde kalan kara, kıvırcık, gözleri tutkuyla dolu bir köpekti; her akşam tıpkı sevgililer gibi onu ziyarete gidiyordu. Alışkanlıklarımızı öğrenmişti, bizi evde bulmak için akşam yemek saatinde geliyordu. Mutfak pencerelerinin hâlâ karanlık olduğunu görürse, sabırla bekliyordu bizi; camlarda ışık görürse, ta uzaktan havlayarak geldiğini duyuruyor, açalım diye kapıyı tırmalıyordu. İçeri girer girmez, kraliyet trompetçilerin duyurusunu andıran, alabildiğine tiz notalardan oluşan yüksek bir ünlemle bizi selâmlıyor, sonra da mutfağın içinde üç dört kez dört dönüyordu, turnuvaların başında şampiyonların yaptıkları gibi. Çok beceriklice ve kibarca davranmayı biliyordu: Hiçbir şey istemeksizin kuyruğunu sallayarak yemek yiyişimizi seyrediyordu, ziyaretinin biricik nedeninin duygusal olduğunu anlamamızı sağlamak için; ona bir kemik atarsam, dokunmuyor, onu Immacolatella'nin almasını bekliyordu. Bir yarış köpeği kırması olmalıydı: Hep başı havada duruyordu, gözüpek bir karakteri vardı, Immacolatella da memnundu. Onunla oynasın diye dışarıya, yıldızlı göğün altına gönderiyordum onu, ben de bir kenarda duruyordum; ama az sonra onu bırakıp yanıma geliyor, "Benim hayatım sensin," dercesine ellerimi yalıyordu.

Aşk mevsimi gelince Immacolatella gebe kaldı, yaşamında ilk kez. Ama, ya çok yaşlıydı artık ya da doğuştan gelen bir kusurun yol açtığı bir sorunu vardı oldum olası: Eniklerini doğururken öldü.

Beş yavruydular: üç beyaz, iki siyah. Hiç değilse onları kurtarmayı umuyordum, Costante'yi adayı dolaşıp onları emzirecek bir dişi köpek bulmaya gönderdim. Saatler sonra, kızıl, sıska, bir dişi kurdu andıran bir hayvanla döndü; ama belki de çok geç kalınmıştı, enikler meme almak isemediler. Onları keçi sütüyle beslemeyi düşündüm, Silvestro'nun bana yaptığı gibi, ama bunu deneyecek vaktim

bile olmadı. Çelimsizdiler ve vakitsiz doğmuşlardı: Bahçede keçiboynuzunun altına anneleriyle birlikte gömüldüler.

Immacolatella'nın yerine bir daha köpek almamaya karar verdim: Yerine başka birini koymaktansa, tek başıma kalıp onu anımsamayı yeğ tutuyordum. Immacolatella diye bir köpeği hiç tanımamış gibi, aldırmazca adada dolaşıp duran o kara köpekle karşılaşmaktan nefret ediyordum. Ne zaman eskisi gibi benimle şakalaşmak ve oynamak için yanıma yanaşsa kovuyordum onu.

Bundan bir süre sonra babam Procida'ya gelip her zamanki, "Yeni bir şey var mı?" sorusunu sorduğunda, yanıt vermeksizin yüzümü öteye çevirdim. "Immacolatella öldü" sözcüklerini söyleyemedim.

Bunu ona Costante söyledi, babam haberi duyunca üzüldü, çünkü hayvanları seviyordu, Immacolatella'yı ise çok seviyordu.

O sefer Procida'da ancak bir öğleden sonra ve bir gece kaldı: Belediye'den bazı belgeler almaya gelmişti. Yaklaşık bir ay görünmedi, sonra gene çıkageldi, bu kez de, yarıcıdan bir miktar para tahsil ettikten sonra, ertesi gün gene adadan ayrıldı. Ama, benimle vedalaşırken yaşamımızda ilk kez nereye gittiği ve dönüş tarihi hakkında bilgi verdi bana.

Birkaç aydır Napolili bir kızla nişanlı olduğunu ve onunla evlenmek için Napoli'ye gittiğini açıkladı bana. Düğünün o hafta perşembe günü yapılması kararlaştırılmıştı, hemen ardından da karısıyla birlikte Procida'ya dönecekti.

Bu nedenle, önümüzdeki perşembe, rıhtımda üç vapurunu bekleyecektim onları karşılamak için.

İkinci bölüm

Bir kış günü öğleden sonra

Bir kış günü öğleden sonra

Kıştı, o perşembe günü rüzgârla karışık yağmurlu bir soğuk Procida'yı ve körfezi sise boğmuştu. Bizde çok seyrek görülen böyle havalarda, ada binlerce renk renk yelkenlerini indirmiş, Iperboreo'ya[1] doğru akıntılar üstünde sessizce yol alan bir donanmayı andırırdı. Her zamanki günlük seferlerini yapan denizyolları gemilerinin dumanları ve havayı boydan boya kesen uzun düdükleri, kendi istemleri dışında, gizemli rotaların sinyallerini andırıyordu; kaçakçıların, balina avcılarının, Eskimo balıkçılarının geçişlerinin: hazinelerin ve göçlerin! Bu sinyaller, bir serüven sevinci, zaman zaman da acılı vedalarmış gibi kaygı uyandırıyorlardı insanda.

On dördümü yeni bitirmiştim; daha birkaç gün önce anlamıştım bugünden başlayarak üç vapurunun gelişiyle yaşamının değişeceğini. Saatin üç olmasını beklerken, sabırsızlıkla tiksinti arasında sıkışıp kalmış, limanda dolanıyordum.

Babam görev duygusu belirten bir sesle (onda öylesine alışılmadıktı ki bu, yapay geliyordu kulağa) şu bilinmeyen Napoliliyle evleneceğini açıklarken, "Yeni bir annen olacak böylece," demişti bana. Doğduğumdan beri ilk kez içim isyanla doldu ona karşı. Hiçbir kadın benim annem olduğunu söyleyemezdi, hiçbir kadına anne demek istemiyordum, biri dışında, kendi annem, o da ölmüştü. Şimdi bu puslu havada onu arıyordum, biricik annemi, Doğulu kraliçemi, denizkızımı; ama o yanıt vermiyordu. Belki de davetsiz misafirin gelişinden ötürü saklanmıştı, kaçmıştı ya da.

---

[1] Yunan mitolojisine göre, dünyanın en kuzey ucunda yaşayan halk. (Ç.N.)

Babamın yeni karısının görünüşünün ve karakterinin nasıl olabileceğini tahmin etmeye kalkışmadım hiç. Her türlü merakı reddediyordum. O kadının öyle ya da böyle oluşu benim için hiç fark etmezdi. Benim için yalnızca bir anlamı vardı onun: görev. Babam onu seçmişti, ben de yargılamamalıydım onu.

Okuduğum kitaplara göre, bir üvey anne aksi, düşmanca ve nefret edilesi bir yaratık olabilirmiş ancak. Ama, babamın karısı olduğu için o kadın benim için kutsal bir kişiydi.

Gemi görününce, tembel adımlarla rıhtıma doğru yürüdüm. Geminin yanaşmak için yaptığı manevrayı seyrederek oyalanmaya çalıştım; ama gördüğüm ilk yolcular onlar oldu. Merdivenin başında kımıldamadan durmuş, iskelenin konmasını bekliyorlardı.

Babamın elinde her zamanki bavulu, onun elinde de, aşağı yukarı aynı büyüklükte başka bir bavul vardı. Beni henüz görmemiş olan babam kontrol için biletlerini ararken, ben önce yeni gelinin yanına gittim, bir şey söylemeden elinden bavulu aldım: Görevimi biliyordum. Ama bir an onun bana direndiğini duyumsadım, beni bir bavul kapkaççısı sanmış gibi. Ardından hemen davranışımda bir belirtiyi tanımış gibi, capcanlı baktı bana. Sonra babamın ceketini hafifçe çekerek,

"*Vilèlm*, bu Arturo mu?" diye sordu.

"A, geldin demek," dedi babam. Yeni gelin beni hırsız sandığı için kızardı, hafifçe selâmladı beni, güven dolu, ama aynı zamanda ölçülü.

Neyse ki akrabaların birbirlerini selâmlarken yaptıkları gibi kucaklamadı beni. İterdim onu, çünkü, gerçekten, birisinin böyle bir anda akraba kesilmesi fikrine alışamaz insan.

Bavulunu yüklendikten sonra, bir de çantası olduğunu gördüm, yıpranmış, içine doldurduğu şeylerden öylesine şişkin ki, kapanmıyordu. Onu da elinden almak istedim; ama o davrandığımı görünce, çantayı sımsıkı göğsüne bastırdı, onu bırakmak istemiyordu, sanki bir hazineyi koruyormuş gibi çantanın ağzını iki eliyle kapattı.

Üçümüz birlikte rıhtım boyunca, limanda küçük alana doğru yürüdük. Bavullarla engellenmemize karşın babamla ben ondan daha çevik yürüyorduk. Alışık olmadığı görülen, her dakika tökezlemesine yol açan yüksek topuklarının üstünde beceriksizce yürüyordu.

Böyle kadın ayakkabılarına uyum sağlamaktansa, yalınayak yürürüm daha iyi, diye düşündüm.

O yüksek topuklar ve yeni ayakkabıları dışında, bir hanımefendiye yaraşır hiçbir yanı yoktu; olağandışı bir yanı da! Ne bekliyordum yani? Babamın yanında, kitaplarda betimlenen ünlü kadın türünün varlığına tanıklık eden olağanüstü bir varlık görmeyi mi? Bu Napolili kadın, biçimsiz, yıpranmış giysileri içinde Procidalı sıradan balıkçılardan ve halktan kadınlardan pek de farklı görünmüyordu. Onun en az bütün öteki kadınlar kadar çirkin olduğunu bir bakışta anladım.

Ötekiler gibi, o da ağır giysilere sarınıp bürünmüştü, beyaz ve dolgun bir yüzü, siyah gözleri, (başını saran şalının tam bitiştiği yeri açıkta bıraktığı) kuzgun siyahı saçları vardı. Evli olduğu bile söylenemezdi: Bedeni gelişmiş bir kadınınkini andırıyordu, ama yüzü öyle değildi, kadınların yaşını tahmin etmekte uzman olmadığım halde, benden ancak biraz büyücek bir kız olduğunu hemen bir sezgiyle anladım. Bir kadın on beş on altı yaşlarında (aşağı yukarı o kadar olmalıydı) artık büyümüştür; oysa on dördünde bir erkek çocuk hâlâ bir oğlan çocuk sayılır. Ama gene de, babamın önerisi gittikçe daha çok öfkelendirdi beni: Başka nedenleri saymasak bile, benden ancak iki yaş, belki de daha az küçük birine anne diyebileceğim önerisi!

Bir kadın için oldukça uzun boyluydu; üstelik benden birazcık uzun olmasından ötürü utanç ve öfke duydum ama bu çok uzun sürmedi. Onun boyuna erişmeme birkaç ay yetti. Sonunda, adadan ayrıldığımda, boyu zar zor çeneme geliyordu.

Babam elinin bir devinimiyle arabayı çağırdı; araba bize doğru ilerledi. Bu arada yeni gelin gözlerini açmış, liman alanına ve insanlara bakıyordu, adaya ilk kez geliyordu çünkü.

Arabada, sürücü yerinin tepesine, arabacının yanına yerleştim, ama yüzüm, yan yana kadife kanepede oturan ikisinden öteye dönük. Arabacı, yolcuları yağmurdan korumak için arabanın körüğünü kaldırmıştı, yeni gelin, arabanın üstü kapanır kapanmaz, giysisinin ucuyla ayakkabılarını temizledi çabucak. Ayakkabıları (siyah deri, parlak, yaldızlı tokalı), itiraf etmeliyim, o güne dek gördüğüm en zarif ayakkabılardı, ama o, neredeyse kutsal nesnelermiş gibi davranıyordu onlara!

O anda gözucuyla ona bakmakta olan babamın yüzünde, eğlenmekten mi, yoksa üstünlükten mi geldiği anlaşılamayan belli belirsiz bir gülümseme görüldü. Ama o, ayakkabılarının üstüne eğilmiş, ayrımına varmadı bunun, yoksa kızarırdı sanırım.

Babama büyük bir bağlılığı olduğunun ayrımına varmak çok zor değildi. Ona karşı kendiliğinden bazı alışılmış samimî davranışlarda bulunduğunda (az önce hafifçe ceketini çekmesi gibi), duraksayan, biraz da ürkek bir tavırla yapıyordu bunları. Babamsa, kendi adına, o kadını eve götürmekten memnun görünmesine karşın, hiç içli-dışlılık göstermiyordu ona. Nişanlıların ya da balayına çıkmış yeni evlilerin yaptıkları söylendiği gibi, ne aralarında fısıldaştılarını, ne de kucaklaşıp öpüşüklerini gördüm. Bu memnun ediyordu beni. Babamın her zamanki büyüklük taslayan, ilgisiz hali vardı üstünde: Yeni gelin ise onun biraz uzağında, ağzını on parmağıyla sımsıkı tuttuğu değerli çantası kucağında, ağırbaşlıca oturuyordu. Elleri küçük ve kaba, soğuktan kızarmış, sol elinde küçük bir altın yüzük olduğunun ayrımına vardım: evlilik yüzüğü. Babamınsa yüzüğü yoktu.

Hiçbirimiz konuşmuyorduk. Yeni gelin, dikkat kesilmiş, çevreyi gözlemliyordu. Yüzünün anlamına bakılırsa, Napoli'den pek de uzak olmayan Procida adasına değil, tarihsel bir metropole, Bağdad'a ya da İstanbul'a girdiğini sanıyormuş gibiydi! Sık sık, ondan yana bir göz atıyor, şaşkına dönmüş, iri, parlak gözlerini, bir yıldızın köşelerini andıran ışıklı kirpiklerini görüyordum. Yüzü, arabanın yarı gölgesinde, açılmış iri gözleriyle mücevherlerle donanmış gi-

biydi. Alışılmadık bir biçimde düzensizce alnında bitişen gür kaşları, kitaplarda gördüğüm bazı yabanıl anne-çocuk portrelerini anımsatıyordu bana.

Anayol kavşağına varınca, bir parmaklığın arkasında küçük bir Meryam Ana resminin bulunduğu bir nişin önünden geçerken sağ elini kaldırdı, ciddî ve derli toplu, yaptığı işe odaklanmış, haç çıkardı, son olarak parmaklarının içini öptü. Bunun ayrımına varınca, hemen babama baktım, en azından bir eğlenme ya da acıma gülümsemesiyle karşılaşacağımdan emin; ama o kaygısızca umursamazca kanepeye yayılmış, hiç aldırmıyordu ona.

Alana vardığımızda, denizden yükselen kocaman bir gökkuşağı eğrisi göründü, gökkubbeyi neredeyse merkezine dek kesiyordu. Parlayan ışıkta, rüzgârla karışık yağmurun binlerce yansıması arasında kalenin antik yapıları çok yakından, hemen üstümüzdeymiş gibi belirdi. Onları görünce yeni gelin görülmemiş bir hayranlık devinimiyle dirseğiyle babamı dürttü, sesinde onaylanmayı bekleyen bir tınıyla,

"Evimiz bu mu?" diye sordu.

Gürültüyle güldüm. Babam bir omzunu kaldırıp "Yok, hayır!" dedi. Sonra yüzü bana dönük, sözcükleri tartarak:

"GÖRKEMLİ BIR ŞATODA OTURDUĞUMUZU SÖYLEMIŞTIM SANA," dedi. Sonra olağandışı bir gülümseyişle gülümsedi bana; içimde kuşku uyandıran neredeyse çocuksu ve hınzırca bir suç ortaklığıyla. Babamın yeni geline abartılar, hatta palavralar izlenimi vermiş olabileceğini düşünmemiştim; hem sonra, o güne dek Oğlanlar Evi'nin bir şato olduğu hiç aklıma gelmemişti!

Üvey annem kızardı. Babam yarı hoşgörülü, yarı alaycı, kaşlarını kaldırarak, "Şu aşağıdaki güzel villanın ne olduğunu biliyor musun?" dedi. "Hapishane!"

"Hapishane mi?"

"Ta kendisi! Procida'nın Cezaevi!"

"Cezaevi orada mı?"diye bağırdı şaşkınlıkla yeni gelin, büyülenmişcesine, duvarlara değişik gözlerle bakarak, "A, evet, sözünü etmiştiniz," dedi. "Roma'da bile böyle büyük

ve görkemli bir hapishane yokmuş! Her yerden gelen ipsiz sapsızları içeri atarlarmış! Kutsal Meryem! İnsan bakamıyor! Biz buradan, aşağıdan arabayla geçerken, yukarıdaki o zavallı insanları düşünmek ne onur kırıcı görünüyor...”

Ama bunu söyler söylemez silkindi, ciddî bir tavır takındı, sanki duygularını üstün bir ahlâka uydurmaya zorlamak içinmiş gibi, bitirdi sözlerini: “Ama, adalet yerini buluyor, suç işlemişler, şimdi de bedelini ödüyorlar.”

Burada, yorum yerine, hafifçe bir ıslık koyverdim, çünkü böyle bir düşünceyi bütün kalbimle küçümserim: Her zaman yasadışı kimselerden yana oldum ben. Ama o benim açığa vurduğum onaylamayışı anlamış görünmedi, tersine, belki de dalıp gitmiş, hiç duymamıştı beni. Onun gibi tarihöncesi ve sağır bir yaratığa herhangi bir olgun düşünceyi belirtmek için ıslık çalmaya bile değmezdi belki de.

Köşeyi dönünce, körfeze doğru, Cezaevi, uzakta, antik kale duvarlarından yeni yapılanlara dek duvarlarının tüm genişliğini serdi önümüze; yeni gelinin gözbebekleri bir an oraya bakmak için döndü, afallamış ve acıma dolu, ama gene de Kurulu Düzen’e açık bir saygıyla! Sonra, artık bu kocaman ceza barınağına bakmaksızın, arabanın arkasına sokuldu.

Üç kişilik dönüş

Yolculuğun son aşamasında, inceden inceye bir merak dürttü beni: Gerçekten de uzun yıllar sonra ilk kez Oğlanlar Evi bir kadını içine alıyordu, inanmazlığım tuhaf bir beklentiyi alaya alıyordu. Az sonra onunla birlikte eşiği aştığımız anda ne olacaktı? Neredeyse gizemli bir işaret, bir önsezi, duvarların korkunç bir biçimde sarsılmasını beklemeye başlamıştım... ama hiçbir şey olmadı. Her zamanki gibi evden çıkarken taşın altına koyduğum küçük kapının anahtarını buldum. Kapı uslu uslu açıldı; arabadan inip açık havaya çıkınca biraz uyuşmuş, Geracelerin dingin *şato*’suna girdik. Ev boştu (her zamanki gibi Costante öğleden beri tarla-

daydı), babam önümüzden yürüyerek buz gibi, sessiz odalara giriyor, her gelişinde yaptığı gibi kapıları, pencereleri ardına dek açıyordu. Bazı kapılar çarpıyor, o sırada çıkan ve gökyüzünü sonsuza dek aydınlatan günbatımı rüzgârıyla yeniden kapanıyordu.

Yeni gelin bir kiliseyi ziyaret edermişçesine odalarda ilerliyordu: Sanırım ömrü boyunca bizimki gibi görkemli bir ev görmemişti hiç. Ama en çok mutfak etkilemişti onu. Birçok ocağı olan ve yalnızca yemek pişirmeye yarayan böyle büyük bir oda şaşılacak denli olağanüstü görünmüştü ona. Bununla birlikte, kız kardeşinin bir tanıdığı olan bir hanımefendinin de, evinde yalnızca yemek pişirmek ve yemek yemek için kullanılan bir mutfağı varmış, ama bizimki kadar büyük değilmiş elbette. Bu sözler üzerine, babam yeni gelinin yüzüne karşı güldü, sonra bana dönerek, genç kızken tüm ailenin birlikte yaşadıkları Napoli'deki evlerinde yemek pişirmek için yalnızca üç ayaklı bir ocak olduğunu, ocağın kışları odada, yazları ise kapının önünde yerde yakıldığını açıkladı. Tatlı hamur işlerini de odada yapıyorlar, karyola demirlerine asıyorlardı kuruması için.

Yeni gelin babamın buna benzer açıklamalarını kocaman gözleriyle bize bakarak, tek sözcük bile etmeksizin dinliyordu. "O," diye sürdürdü babam aynı acı alay ve acıma ses tonuyla, "üç şey yapmayı bilir yalnızca: hamur açmayı, annesinin başındaki bitleri ayıklamayı, Avemaria'yı ya da Pater Noster'i söylemeyi."

Burada yeni gelin şaşırmış göründü, babamı hafifçe dürtükledi, sözlerini sürdürmemesini rica edercesine, utanıyordu çünkü. Babam ona hiç aldırmaksızın, bastırılmış bir gülüşle gözlerini dikti ona. "Ama bugünden başlayarak," diye ekledi, "büyük bir hanımefendi o: Bayan Gerace, tüm Procida'nın sahibesi." Sonra birden, ihanet edercesine, beklenmedik bir soru yöneltti bana:

"Esmer, sen bu yeni gelinle konuşurken, nasıl hitap edeceksin ona? Bir anlaşmaya varalım."

Ben savunmaya geçtim, ağzım kapalı, kaşlarım çatık, gururlu. Yeni gelin ürkek ürkek bana bakıyordu, sonunda

gülümsedi, kıpkırmızı kesilerek, gözlerini indirip benim yerine o yanıtladı babamı:

"Annesini hiç tanımamış, zavallı *küçük*. Ben, annelik edebilirim ona. Bana *anne* demesini söyleyin ona, bundan memnun olurum."

Bu onlardan bana gelebilecek en cüretkâr, en incitici kışkırtmaydı. Yüzümde öyle yabanıl bir isyan belirmiş olmalı ki, babama bile kabul ettirmiştim kendimi. Babam, ilgisiz, neredeyse belli belirsiz alaycı bir sesle,

"Yapacak bir şey yok," dedi ona doğru dönerek, "sana *anne* demek istemiyor. Eh, sen de ne istersen de ona, adıyla çağır onu istersen: Nunziata, Nunziatella."

(Oysa ben, yalnızca o gün değil, daha sonra da onu adıyla çağırmaktan kaçındım. Ona bir şey söylemek ya da dikkatini çekmek için *bak*, *söylesene*, *sen* diyordum ya da hatta ıslık çalıyordum. O sözcüğü söylemek, *Nunziata*, *Nunziatella* demek gelmiyordu içimden.)

Babamın sözleri üzerine, yeni gelin gözkapaklarını kaldırdı. Yüzündeki kızarıklık yavaş yavaş geçti, şimdi eskisinden de beyaz göründü bana, öylesine ürkek ki, ürperdiğini gördüm gibi geldi bana. Ne de olsa, ona *anne* dememi önermek için belli bir yüreklilik sınavı vermişti. Tepeden bakarak ve küçümseyerek süzdüm onu: Siyah şalına sarınmış, o kocaman gözleriyle güneşi hiç görmeyen bir baykuşa benziyordu; yüzü balmumu gibi, ay gibiydi! Kim bilir o yırtık pırtık deri çantasının içinde hangi önemli gizleri saklıyordu: Onun rıhtıma ayak bastığını gördüğümden şu âna dek, bir ancık bile elinden bırakmamıştı onu. Haydutların saldırısından korkuyormuş gibi parmaklarıyla sımsıkı kavrıyordu!

Ben onu böyle incelerken, o hiçbir şey söylemiyordu, soluk alma yürekliliğini bile bulamıyormuş gibiydi. Sonra birdenbire, ona baktığımın ayrımına vararak fırtınalı bakışıma içtenlikli bir gülümseyişle karşılık verdi, bu gülümseyiş yanaklarını uçucu bir pembeliğe bürüdü. Sanki o anda ailemizi kutsuyormuşçasına bir çeşit ağırbaşlılıkla, kırmızı kaba küçük eliyle bir birimizi bir ötekimizi göstererek,

"Pekâlâ, bu Vilèlm, bu Arturo, bu da Nunziata," dedi.

Babam, eviyenin mermerine yaslanmıştı, orada, bir ayağı havada, öteki yerde, dalgın, uyuşuk bir tavırla yarı oturmuş, duruyordu. Yarı inik gözkapaklarının arasından gözlerinin, kış denizinin hiçbir kayığın giremediği gizli mağaralardaki bulanık rengini andıran turkuvaz rengi görünüyordu. Uzun tırnaklı, bakımlı ince ellerini iç içe geçirmişti tembelce. Saçları o anki ışıkta altına bulanmıştı.

Yeni gelin, artık burada mutfakta, balayı sona ermiş, evimize dönmüş sayabilir miyiz kendimizi diye kendi kendine soruyormuş gibi görünüyordu. Önce gözleriyle babama sordu bunu; ama babam o anda ona aldırmadığı için, kendi adına karar verdi, kararlı bir tavırla yüksek topuklu ayakkabılarını ayaklarından çekip çıkardı. Onlardan kurtulmaya can atıyor gibiydi açıkça! Büyük bir özenle, onları bir sandalyenin üstüne koydu. O günden sonra bir daha hiç görmedim ayaklarında. Hiç kullanmadığı çeyizinin öteki süsleriyle birlikte kutsal hazineler gibi saklıyordu onları hep.

Onun şimdi daha küçük olduğunu görmek memnun etti beni; beni öylesine küçülten boy farkımız neredeyse üstünde durulmaz olmuştu. Uzun, ipek çoraplarının üstüne, koyu renk yünden kısa yamalı çoraplar giymişti; ayakları küçüktü, ama küttü ve pek zarif değildi; bacakları bileklerinden başlayarak oldukça kalındı, neredeyse hâlâ çocuksu bir kabalığı vardı.

Ayakkabılarından sonra, çenesinin altından bir iğneyle tutturulmuş, başını saran atkısını da çıkardı; bir dizi tarak, toka ve firketeyle sımsıkı yukarı toplanmış saçları göründü. Bu, babamın ilgisini uyandırdı yeniden, gülmeye başladı: "Ne yaptın sen!" dedi. "Saçlarını yukarı toplamışsın! Gülünç olmuş! Hayır, hoşuma gitmedi. Hem senin büyük bir kadın olmadığın belli. Gel buraya, seni güzelleştirmek istiyorum, benim hoşuma gittiği gibi."

Yeni gelin bize baktı, boyun eğmiş, ama duraksayarak; bu duraksama yüzünden babamın isteği alevlendi. Beklenmedik bir canlanmayla, coşkulu, ona yaklaşmasını yineledi babam. O zaman, onun babama duyduğu müthiş korkuyu

gördüm: Silahlı bir haydutla karşı karşıyaymış, boyun eğmekle eğmemek arasında kararsız kalmış, öylece duruyordu orada, bu ikisinden hangisinin onu daha çok korkuttuğuna karar veremeksizin. Babam bir adım atarak yanına vardı, yakaladı onu; yüzünde yabanıl bir anlam, titriyordu, öyle ki babam hırpalayarak tuttu onu.

Günbatımında

Bu arada babam gülerek onun tokalarını, taraklarını parçalıyor, elleriyle saçlarını karıştırıyordu, küçük taraklar, firketeler ortalığa saçıldı. Yabanıl bir kürk gibi baştan başa kendiliğinden lüle lüle gür siyah saçları karmakarışık, yüzünün çevresine, omuzlarına dökülüyordu. Yüzü gölgeli, neredeyse küstahtı, gözlerinde bir gözyaşı ışığı yandı; ama babamı başından savmayı göze alamıyodu; ancak babam saçlarını karıştırmayı bitirince, başını hızla silkti, bazen atların, hatta kedilerin yaptıkları gibi.

Ben merakla o lülelere bakıyordum, aynı zamanda birkaç dakika önce babamın söylediği bir tümce aklıma geldiği için; ama babam kuşkumu tahmin etti:

"Ne sanıyorsun, Arturo! Hayır, hayır: Düğün için bitlerini iyice ayıklamışlar."

Eteğinden tutuyordu onu; ama o kaçmaya bile yeltenmiyordu. Bir eliyle kıymetli çantasını sıkı sıkı tutuyor, kalçasının biraz arkasında saklıyordu onu, babamın yarattığı kargaşadan korumak için; ikimizin arasında camlı kapının önünde uysal uysal duruyordu. Şimdi, alacakaranlıkta kapkara görünen gözlerinin iris tabakası, genç horozların tüyleri gibi, değişik hareler yansıtıyordu. Gözaklarının çevresini belirleyen halkalar tıpkı karadut rengindeydi, kadife bir şeridi andırıyordu. Gözakları ise, çocuklarda olduğu gibi mavimsi menekşe rengini hâlâ koruyordu.

Yanakları, henüz gençliğin kesin biçimini almamış yüzlerde olduğu gibi dolgun, yuvarlaktı. Soğuktan biraz çatlamış dudakları (sincap ya da yaban tavşanlarınınki gibi hep

biraz pembemsi), Vivara'da yetişen bir tür küçük kırmızı meyveleri andırıyordu.

Şimdi, bana ilk kez tam ışıkta görünen yüzü başlangıçta, rıhtımda tahmin ettiğimden daha da küçük görünüyordu. Uzun gelişmiş bedeni yalanlamasaydı, insan onu görünce daha çocuk yaşta olduğunu sanırdı. Teni açık renk, duru ve parlaktı, öyle ki, yüzünü kuruladığı bez bile, onu incitmemeye özen gösteriyordu sanki. Kadın olduğu için kuşkusuz bütün yaşamını kapalı geçirmişti: Biz, güneşe açık olanların alnımızda ya da göz kenarlarımızda her zaman bir iki çizgi ya da leke bulunurken, onda hiçbir çizgi ya da leke belirtisi yoktu. Şakaklarının neredeyse saydam bir beyazlığı vardı: göz yuvalarında, göz altlarındaki el değmemiş, parlak teni, bir kez açıldıktan sonra bir gün bile dayanmayan, çiçek koparılır koparılmaz da gölgelenen narin taçyapraklarını andırıyordu.

O kocaman uzun saçlı başının altında, boynu oldukça ince görünüyordu, ama boğazından çenesine dek dolgun, narin bir eğrisi vardı. Orada teni, yüzünden daha da beyazdı; şimdi siyah bir saç kıvrımı yerleştirmişti oraya... Daha uzun, yüzük gibi halka halka iki lüle, bir omzuna değiyordu, ensesinde, hemen hemen kulağının altında, keçilerinkini andıran birkaç küçük kıvrım fışkırıyordu. İri, ağır bukleler alnını kaşlarına dek örtüyordu, şakağında, hafif, soluk aldıkça kımıldayacak kadar ince bir buklecik vardı.

Saçları canları istediği gibi, fantezilerine göre uzamış gibiydiler. Onları daha önce görmemiş olan benim için tüm o kıvrımlarla bukleleri incelemek eğlenceliydi; ama küçüklüğünden beri onlara alışık olduğundan, olağanüstü bir yanları yoktu onun için, doğal bir şeydi bu. Babamın onu düşürdüğü allak bullak durumu gizlemek için saçının bir telini parmağına doluyordu; az sonra böylesine saçı başı dağınık olmaktan utanarak, elinin alışık bir devinimiyle yüzünden geriye doğru itiyordu onları. O zaman, pembe renkleriyle yüzünün ve boynunun beyazlığından ayırt edilen küçük, düzgün kulakları ortaya çıkıyordu. Kadınların hep yaptıkları gibi kulaklarını deldirmişti; kızların vaftiz annelerinden armağan olarak aldıklarından iki küçük altın halka takılmıştı onlara.

Saçlarını, içgüdüsel olarak yeniden düzenlerken, gene de gizemli korkusundan nasıl kurtulacağını bilmiyordu, babamın yanında yitik, yılgın bir hali vardı. Babam, onu alıkoymak için tuttuğu eteğinin ucunu şiddetli bir silkmeyle salladı, bıraktı onu. "Ben," dedi, kaprisli ve ters bir sesle, "kıvırcık saçlı bir kızla nişanlandım, karımın da kıvırcık saçlı olmasını istiyorum." Yumuşak, titreyen bir sesle yanıtladı:

"Ama saçlarımı dağıttığınız için size hiç öfkelenmedim. Bana ne istediğinizi söyleyin, siz nasıl isterseniz öyle yaparım."

"Orada ne saklıyorsun?" diye sordu babam. "Hadi, mücevherlerini göster bize."

Sonra dövüşken bir gülüşle, ünlü çantayı elinden kaptı, ters çevirip içindekileri masanın üstüne boşalttı! Sahiden de mücevherdiler! Hemen hemen tümü de nişanlılıkları sırasında babamın armağan ettiği bir yığın bilezik, iğne, kolye. Böyle şeylerden anlamayan ben, önce tümünü de sahici altın, topaz, yakut, inci ve gerçek pırlanta sandım. Oysa, pazardan ya da gezgin satıcılardan satın alınmış sahte incik boncuktu tümü de. Babam, tıpkı vahşilere yapıldığı gibi cam parçalarıyla elde etmişti onu.

Gerçekten de, o yığının içinde yalnızca, vaftiz annesinin vaftiz duası için ona armağan ettiği birkaç mercan dalı, üstüne Madonna hakkedilmiş bir gümüş yüzük vardı, şimdi artık parmağına olmayan.

(Bütün bu takıları hiç takmıyordu: Dinsel bir tapınımla dolapta saklıyordu onları. Vaftiz annesinin küpelerinden, ince bir kordona geçirilmiş Kutsal Yürek'li bir gümüş madalyondan, bir de evlilik yüzüğünden başka bir şey takmıyordu: Ama bunlar onun için mücevher bile değildi, tıpkı lüleleri gibi bedeninin bir parçasıydı.)

Babam bir süre gelişigüzel mücevherlerle oynarak eğlendi, sonra bundan bıktı, karısını rahat bıraktı. Havanın yeniden açması çekti onu, bize beklememizi söyledi, denize bakmak için açıklığın kıyısına çıktı. O zaman bir köşede tek başına duran yeni gelin, tehlike uzaklaşır uzaklaşmaz ormandaki ininden çıkan yırtıcı bir hayvan gibi, takıların bir

sergi gibi üstünde durduğu masaya yaklaştı.

Camlı kapı açıktı, rüzgârın yatıştırdığı görkemli deniz günbatımı güneşinin son renkleriyle tüm mutfağı tutuşturuyordu: Aşağıda, yükselen denizin dalgaları kireç duvara, azar azar sönen salınan yansısını gönderiyordu. O, hâlâ yılgın, üstünde takıların durduğu masanın yanında, yüzünde kıskanç bir anlamla duruyordu, yumurta dolu yuvalarının yanında duran kırlangıçlara, güvercinlere benziyordu. Sonunda, neredeyse öfkeyle karar vererek tüm takılarını topladı, yeniden çantasına koydu, rahatlamış bir iç çekişle. Sonra kendini yere atıp saçları yüzüne dökülürken, bir hayvan gibi dizlerinin üstünde bir oraya bir buraya seğirterek tarakları ve firketeleri toplayıp kucağına koymaya başladı. Erkek olarak bana düşen ona yardım etmekti. Cahil biri değildim, bunu biliyordum. Ama daha az önce rıhtımda bana güvenip çantasını taşımama izin vermediğini anımsayınca, küçümseyerek yerimde kaldım.

Toplamayı bitirince, yeniden ayağı kalktı, taraklarla firketeleri sandalyenin üstüne, yüksek topuklu ayakkabılarının yanına koydu. Sonra saçlarını geriye doğru savurdu, dostça gülümsedi bana. Sert sert baktım ona. Gülümseyişini yarıda kesti, ama gücenmiş görünmüyordu. Kirpikleri hâlâ az önceki çocuksu, gizemli gözyaşlarıyla ıslaktı, ama gözlerinde gözyaşlarının nemi, bizde olduğu gibi gözleri yakan acı bir şeymiş gibi görünmüyordu: İris ve gözbebekleriyle oynaşarak aydınlanan havada asılı kalmış buharı andırıyordu. Boyun eğmiş, ama apaçık, onurlu, her zaman neşeyle ve bir tür duayla yanan bakışları bana birini anımsatıyordu... tamam buldum, Immacolatella'yı! Onun da buna benzer bakışları vardı, sanki her zaman mucizeler yaratan Tanrı'yı görüyormuş gibi.

Eşiğin basamağına oturmuş, babamı bekliyordum. Evin bu noktasına günbatımı ışığı düşmüyor, güneş batmadan önce orada oyalanıyor, belli belirsiz bir ılıklık bırakıyordu orada. Az sonra, yeni gelin de gelip basamağın üstüne, yanıma oturdu, yerden topladığı dişleri dökük küçük taraklardan biriyle dolaşık saçlarını açmaya başladı. Aşağıda, de-

nizin küçük alana vuruşu, sık sık da adanın üstünde kuzey rüzgârının ıslığı işitiliyordu. Ben susuyordum. O,

"Şimdi değil, genç kızken annemin de benim gibi gür saçları vardı. Oysa, kız kardeşimin saçları seyrek," dedi.

Sonra, saçlarını taramayı bitirince, yüksek sesle,

"Kutsal Meryem! Gökyüzü bu akşam ne kadar kırmızı!" dedi. Sonra,

"Düşün, bu, evimden ilk uzak kalışım!" diye ekledi. Sesi ciddî, büyülenmiş gibiydi, ama acı değildi, evliliğinin yazgısının kurallarını anlamış gibi.

Babam açıklıktan döndü; hava kararmadan, dış kapıda bıraktığımız bavulları yukarı taşıdık. Daha önce rıhtımda olduğu gibi, babam kendi bavulunu taşıyordu, ben de yeni gelininkini. O, şalından yaptığı bir çıkında taraklarını, ayakkabılarını ve mücevher çantasını taşıyarak arkadan geliyordu.

Üst katta

Yeni gelinin bavulu oldukça hafifti; içine çok şey alamayacağı için merakımı uyandırıyordu. İlk kez bir kadınla aynı evde kalıyordum, yaşamını yakından gözlemliyordum; kadınların alışkanlıkları, giysilere sarınıp bürünmüş bu yaratıkların donanımları hakkında hiçbir fikrim yoktu, her zaman, duvarlar arasında kapalıyken bile, uyurken bile, öylesine belirli bir biçimden yoksun ve gizemli görünüyorlar ki. Yeni gelin hâlâ yoculuk paltosunu çıkarmamıştı, boyu ona göre fazla kısa, gülünç, rengi atmış bir palto, öyle ki ışıltılı kadifeden giysisinin geniş eteği birkaç parmak sarkıyordu altından. Hiç kuşku yok, bu kadın görünüşte sıradan, hırpani kılıklı bir kadındı; ama mücevher sürprizinden sonra, onun bavulunda, Doğulu sultanların giysilerini saklamasını bekleyebilirdim.

Şimdilik, bavuldan yalnızca topuksuz, topuklarına basılmış, terlik niyetine kullanılacak duruma gelmiş eski püskü bir çift ayakkabı çıkardı; hoşnutlukla hemen ayaklarına giydi, ayaklarına göre bir numara büyüktüler; bu yüzden

yürürken onları sürümek zorunda kalıyor, sık sık ayaklarından çıkıyorlardı.

Babam, bavulunu odasına götürürken, yeni gelininkini, içinde bir dolap, bir de tek kişilik yatak bulunan, kendisininkinin karşısındaki başka bir odaya götürmemi söylemişti; az sonra oraya bir şilte ile çarşaflar getirdi. Ama önce eşyaları için bir oda ayrılmasından çok memnun olan yeni gelin, o odanın aynı zamanda geceleri uyumasına ayrıldığını anlayınca korktu; babamın önerisine karşın, ısrarla böyle bir şeyin olamayacağını, gece tek başına bir odada kalmaktan korktuğunu, başkalarıyla birlikte uyumak istediğini yinelemeye başladı. Babam, böyle bir yenilikten bunalmış, dinliyordu onu, çünkü odasını hiç kimseyle paylaşmaya alışık değildi; ama yeni gelinin düpedüz benzinin solduğunu görünce, onu yanıtlamaya bile gönül indirmeksizin, sabırsızlıkla bana, "Pekâlâ!" dedi. "Benim odamda, benimle kalacak. Hadi, esmer, tut da şu yatağı kaldıralım." İkimiz birlikte yeni gelinin yatağını babamın odasına taşıdık.

O, memnun, bizi izledi. Yeni yatak babamın dipteki duvarı boydan boya kaplayan büyük yatağının yanında kendine yer bulamadı; bu yüzden onu enlemesine, baş tarafı uzun duvara gelecek biçimde koyduk, öyle ki babamın yatağının neredeyse ayak ucunda buldu kendini. İşlerin böylece yolunda konduğunu görünce, yeni gelin, bize yardım ettiğini göstermek için, büyük yataktan başlayarak, toz içindeki şilteleri ve yastıkları büyük bir istekle çırpıp tersyüz etmeye koyuldu. Onca çaba arasında, olanca doğallığıyla,

"Şimdi bu gece çift kişilik yatakta Arturo'nun yerine ben mi yatacağım seninle? O da bu küçük yatakta mı yatacak?" diye sordu. Benim geceleri yatmak için kendime ait bir odam olmadığına, babamla aynı yatakta yatmaya alışık olduğuma inandığı açıkça görülüyordu!

Cahilliğinin böyle bir yeni belirtisi karşısında, kendimi denetleyerek güldüm; ama yatağın taşınmasından ötürü zaten oldukça canı sıkılmış olan babam küçümseyerek bir omzunu kaldırdı, takılırcasına dudaklarını büküp ona doğru biraz yaklaşarak şöyle dedi:

"Hayır, hanımefendi, *Sen*, benim uykum gelince küçük yatakta yatacaksın. *Ben* kendi yatağımda, her zaman yattığım büyük yatakta yatacağım. Arturo da kendi odasında, her zaman yattığı kendi yatağında yatacak!"

Sonra, kendini göstermelik bir öfkeyle donatarak, ona bağırdı:

"Burada sefiller arasında, bir kabilede olmadığını unutmamalısın çocuk, GERACELERIN ŞATOSU'ndasın sen! Hâlâ yakışıksız şeyler söylemeye devam edecek olursan, seni aşağıya, öteki şatoya gönderirim, gardiyanlarla mahkûmlar arasında uyursun!"

Yeni gelinin böyle bir öfke boşalımını neden hak ettiğini anlamadığı açıktı; ama gene de yakışıksız bir söz söyleyebilmiş olmaktan duyduğu utançtan yüzü kızarmıştı. Evli bir kadının benimle aynı odada yatmasında ne kötülük olduğunu sorarcasına bakıyordu bana; ne de olsa küçük bir oğlan çocuğuydum ben.

Sonunda içimde bir öfke kabardı, apaçık güçlü bir küçümsemeyle,

"Ben kendi odamda tek başıma yatıyorum! Yanımda başka insanların bulunmasına gereksinimim yok. Herkesin senin gibi korkak olduğunu sanıyorsan yanılıyorsun. Rocky Dağları'nda bile tek başıma uyuyabilirim ben, ya da Orta Asya steplerinde!" dedim.

Yeni gelin, bu sözlerim üzerine, içten gelen bir hayranlıkla baktı bana; ama büyümüş gözbebeklerini odada dolaştırıyordu, babamla yalnız yatma fikri onu korkutuyormuş gibi. Gene de iki korkudan, tek başına bir odada yatmakla tek başına babamla yatmak arasında ikincisini seçiyordu.

Belki de kendini yüreklendirmek için büyük şilteyi daha da büyük bir istekle çırpmaya koyuldu, öyle ki tozlar, kendini isteksizce küçük yatağın üstüne atmış olan babama ulaştı. Sıçrayarak ayağa kalktı, bir yana tükürdü; sonra bu kez içtenlikli bir öfke yeni gelinin ellerini havada durdurdu, yüzü kararmış, bağırdı:

"Hey! Hemen bırak şu şilteleri! Nen var senin! Bu temizlik tutkusu da nereden çıktı şimdi, şilteleri parçalayacaksın!"

Umarsızca, mırıldandı yeni gelin: "Bizim evde... böyle yapılırdı..."

"Al bakalım! Sizin evde! Kim bilir sizin evde şilteleri hiç çırparlar mıydı!"

"Her yıl, Paskalya'da... bazen daha da sık... yıl içinde de daha sık..."

Babam birden eğildi, yeni gelinin bileklerini koparmak istercesine yabanılca tutup şilteyi bıraktırdı ona, küçük düşürücü bir haz karıştı öfkeli sesine.

"Hıh," diye yanıtladı, "artık kendi evinde değilsin, burada, Procida şatosundayız, bu benim düğün yatağım, kimse de Paskalya temizliğini bugün yapmanı buyurmadı sana."

Böyle dedikten sonra, gene tükürdü, gidip bir köşede duran bavulunu aldı, odanın ortasına taşıdı, çevresindeki ipi çözmeye başladı. Onun hiç kimseye böyle taşkınlık ve hınçla saldırdığını görmemiştim hiç: Bir nedenden ötürü beni azarlayacağı zaman, karmakarışık bir biçimde, kaşları çatık, neredeyse dalgın, önemsiz birkaç sözcükle çözüyordu sorunu. Şimdi, karısına bu davranışı benim için tıpkı adaleti gibi her zaman gizemli ve tartışılmaz olan mizacının yeni bir biçimini açığa vuruyordu; buna tanık olurken sinirlerimin kasıldığını duyumsadım, öyle ki bu kez ben de yeni gelinin korkusunu paylaştım. Sonunda, babam onun bileklerini bırakınca, belli belirsiz bir özgürlük duygusuna kapıldım.

Bavulu açınca, babam yarı yere diz çökmüş, her zaman yaptığı gibi, düzensiz bir biçimde onu boşaltmaya koyuldu. Yeni gelin yatağın yanında kımıldamadan duruyor, odanın çevresine göz gezdiriyordu. Bir süre üçümüz de sustuk; sonra yeni gelin sessizliği bozarak, odanın niçin bir dizi penceresi olduğunu sordu merakla.

Babam, uzun uzadıya açıklamalara girişmek istemediğinden, başını bavuldan bile kaldırmadan şu yanıtı verdi ona hemen:

"Çünkü bu evde, bütün şatolarda olduğu gibi, geceleri her oda silahlı bir nöbetçi tarafından korunur, her biri bir kapının önünde nöbet tutar. Hiç uyumadıklarını kanıtla-

mak için, bütün gece boyunca her saat başı, tümü birlikte tiz bir borazan çalarlar."

Babama karşı karşı çıkma yürekliliğini bulamadı kendinde, ama onun bu fantastik açıklamasına sahiden inansın mı, inanmasın mı karar veremeksizin, yüzümde bir onaylama belirtisi okuyabilmek içinmiş gibi bana baktı. Gülmekten kendimi alamadım, o zaman o da, biraz kızararak katıla katıla güldü. O sırada babam bavulunu boşaltmayı bitirmişti, hemen yerden kalktı. Artık bizimle ilgilenmeksizin, eşya yığınını sandığın üstüne koydu, bir tekme atarak bavulunu bir köşeye itti; sonra, uzaktan işitilen çan sesine kulak kabartarak, saati *Amicus*'la karşılaştırdı. Benim ve yeni gelinin hâlâ gülmekte olduğumuz pencerelerle nöbetçilerin öyküsü, çoktan silinmişti zihninden.

Az önce uzandığı küçük yatağa gitti, yastığın kıyısına çaprazlama oturdu, sırtını karyolanın demirine dayadı. Dalgın, biraz uykulu, saçları gözlerinin üstüne dökülmüş, bir ayağını uzatıp az önceki tükürüğünü ayakkabısının tabanıyla yerde ezdi. O anda yeni gelin Amalfili'nin resmini incelemeye koyulmuştu, "Bu kim?" diye sordu. Babam esneyerek yanıtladı:

"Şatoyu koruyan kutsal bir imge." Sonra, yatağın üstüne uzanarak, sinsi bir sesle ekledi:

"Bütün şatolarda olduğu gibi, burada da dolaşmayı sürdüren ölü bir ata vardır. Onun resmi bu. Dikkat et, uyurken bu ölü gelip yüreğini delip geçmesin."

Bu yanıtı alınca, daha önce yaptığı gibi, yüzüme baktı, ama bu kez ne bir onay okudu orada, ne de bir olumsuzlama. Gülümseyerek bir omzunu kaldırdı, fısıldadı:

"İnsanın vicdanı rahatsa, cezadan niçin korksun?"

"Çünkü o," dedi babam, "bütün kadınlardan nefret ediyordu."

"Nasıl! Bütün kadınlardan nefret mi ediyordu!"

"Ya. Evrenin efendisi o olsaydı, onların hepsini öldürürdü."

"Ama kadınlar olmazsa, bu dünya sona erer."

Babam başını, kıvırdığı koluna dayadı, yüzünde ters ve

sinsi bir anlam, gülerek gözucuyla ona baktı.

"Dünya devam etmiş, etmemiş, umurunda bile değildi onun," dedi. "Hem, zaten öldü o. Dünyanın devamı nasıl bir doyum sağlayabilir ona?"

"Hıristiyan'dı ve böyle düşünebiliyordu demek!" dedi yeni gelin, ellerini göğsünde kavuşturarak, kendi ürkekliği ile kendi duyguları arasındaki çarpışmada silahlanmak içinmiş gibi. Yüzü öyle titriyordu ki, ona bakınca yüreğinin henüz yuvadan çalınıp avucun içine hapsedilmiş bir yavru kuş gibi çarptığını tasarlayabiliyordum. Başını biraz omzuna doğru eğdi, ağırlığını bir bir ayağına, bir öteki ayağına vererek sallanıyordu; sonunda, alçak sesle sordu:

"Niçin nefret ediyordu onlardan?"

"Çünkü," diye yanıtladı babam başını yeniden yastığın üstüne atarak, "bütün kadınların çirkin olduklarını söylüyordu."

"Bütün kadınların çirkin olduklarını mı?" diye yineledi, "Nasıl yani. Tümü de mi çirkin! Öyleyse... nasıl... tümü de demek! Öyleyse, sinemada çalışanlar da mı çirkin?"

"Sinemadan ne anlarsın sen?" dedi babam, kaslarını gererek, tembel, süreklenen sözcükleri tekdüze bir biçimde uzatarak. "Bir defacık gittin sinemaya, seni ben götürdüm, Kızılderililerle ilgili bir filmdi!"

Bu sözler üzerine, belli bir öfkeyle, bu noktada ben ondan daha geriyim, diye düşündüm, çünkü Procida'da hiç sinema yoktu, ben de ömrümde hiç film izlememiştim.

Yeni gelin, ürkek, karşılık verdi:

"Kız kardeşim gitti sinemaya... bir akrabamız götürdü onu. Nola'da oturan... iyi bir Hıristiyan'dır! Şu öteki filmi seyretti... adını anımsamıyorum, ama orada oynayanların derileri kırmızı değildi. Hem sonra artistlerin resimleri kartlara da basılıyor... Napoli'de var..."

"Devam et, devam et bakalım, şu kötü kadınları anlatıp durmaya!" diye bağırdı babam, dalga geçerek, "Böylece, çok geçmeden dilin kopacak, biz de eğleneceğiz! Şeytan kötü şeylerden ve kötü kadınlardan söz edenlerin dilini koparır,

bilmiyor musun? Annen söylemedi mi sana?"

Yeni gelin kızardı. Babam esnedi.

"Hem, sen sus, ne anlarsın sen?" diye sürdürdü babam, "Sus bakalım. Seninle güzellik hakkında tartışmak istemiyorum."

İncinmişti, ama gene de, daha önce verdiği yakışıksız örnekten onu kurtaracak daha uygun bir örnek öne sürmeye yeltendi.

"Ya Kraliçe," dedi, "Kraliçe de mi çirkin?"

Babam ağzını yastığa gömerek güldü, öylesine haz duyarak yapıyordu ki bunu, yastığı ısırmak istiyormuş gibi görünüyordu; ben de güldüm. Yeni gelin yitik, bir birimize, bir ötekimize baktı, belki de zihninde bir konu, son bir savunma kanıtı arıyordu. Sonunda, bize bakarken gözleri bulutlandı, duygularını denetleyemeyen, titreyen bir sesle en yüce kanıtı öne sürdü.

"Ya Madonna," dedi, "o da mı çirkin? Tanrı'nın annesi!"

Babam gözlerini kapattı:

"Yeter," dedi, "uykum var. Bir iki saat dinlenmek istiyorum. Şimdi gidin, beni yalnız bırakın. Daha sonra görüşürüz."

Sessizce odasından çıktık, kapısını kapattık. Koridorda, yeni gelin, babamı rahatsız etmemek için, alçak sesle, eşyalarını bavuldan çıkarırken ona eşlik etmemi istedi; çünkü daha eve alışmamıştı, hava neredeyse karardığı için, bir odada tek başına kalmak korkutuyordu onu.

Bavul

Yatağın taşındığı ilk girdiğimiz odaya döndük. Yatağın yerinde, karo döşeli daha temiz bir dikdörtgen seçiliyordu; oraya oturdum. Odada birkaç lamba vardı; ama ampulü patlamamış küçük bir lambanın verebileceği biricik ışık, duvardan, yüksekten çıkan bir tür metal fenerdi. Bu küçük lamba öyle tozluydu ki, artık neredeyse hiç aydınlatmıyor-

du; yeni gelin sandığın üstüne dizüstü çıktı, vidalarını çıkardı. Sonra onu temizlemek için birkaç kez üstüne tükürdü, iç etekliğiyle ovdu.

Bavulun açılması düşkırıklığına uğrattı beni. İçinden yalnızca biçimsiz eski püskü giysiler, bir çift sıradan nalın, bir de kullanılmış, terden rengi solmuş, çiçekli ince bir giysi çıktı. Başa bağlamak için büyük bir mendil, ama babamın fular olarak taktığı gül desenliler kadar güzel değildi; başka da bir şey yoktu; bavul daha şimdiden boşalmıştı neredeyse. Dibinde bir kat gazete sayfalarıyla atılacak kâğıtlar kalmıştı yalnızca; hemen anlaşılacağı gibi, birkaç çerçeveli küçük resmi korumaya yarıyordu bunlar. Tümü de Madonna resimleriydi, onları büyük bir saygıyla dışarı çıkarıyor, hepsini birer birer öptükten sonra, sırayla sandığın üstüne koyuyordu.

Tek bir Madonna'ya değil, birçok Madonna'ya inanıyordu: Pompei Madonnası, Bakire Meryem, Rosario Bakiresi, Carmine Madonnası, sonra kim bilir kaç tane daha; kıyafetlerinden, taçlarından, duruşlarından tanıyordu onları, birçok değişik kraliçelermiş gibi. Biri, anımsıyorum, altından katı sargılara kapatılmıştı, kutsal Mısır mumyaları gibi, çocuğu da altınla kaplanmış, birçok uçlu kocaman bir taç taşıyordu. Bir başkası, tepeden tırnağa mücevherlere bürünmüş, Afrikalı bir put gibi siyahtı, abanozdan bir oyuncak bebeğe benzeyen, ışıl ışıl taşlarla yüklü bir oğlan çocuğu tutuyordu. Bir tanesinin başında taç yoktu: Yalnızca maddesel olmayan bir ayla ile kuşatılmıştı, unvanının bu biricik belirtisi sayılmazsa, gelişmiş güzel bir bir çoban kızına benziyordu; yüzüğüyle oynayarak eğleniyordu, çırılçıplak bebeğiyle birlikteydi; basit giysisinin altından beyaz, tombul ayacığı çıkıyordu. Bir başkası oymalı güzel bir koltukta, hanımefendi duruşuyla oturuyordu; öylesine görkemli bir beşiği sallıyordu ki, bir dükün evinde bile böylesi görülmemiştir! Bir tanesi de, bir kadın savaşçıyı andırıyor, değerli metallerden bir tür zırha bürünmüş, elinde bir kılıç sallıyordu...

(Çıkarabildiğimce, bu Bakirelerin ötekilerden farklı bir

niteliği olduğunu anladım sanıyorum. İçlerinden biri, daha çok insandışı, antik Doğu tanrıçaları gibi serinkanlıydı: Onu yüceltmek gerekliydi, ama en iyisi lütuf istemek için ona yönelmemekti. Bir başkası, bir büyücüydü, her türlü mucize gerçekleştirmeyi biliyordu. Bir başkası, acı çeken, insanların duygularını ve acılarını açtıkları kutsal ve trajik koruyucuydu. Şenlikler, törenler, diz çökmeler, öpüşler tümünün de hoşuna gidiyordu; tümü de armağan almaktan hoşlanıyorlardı; tümünün de uçsuz bucaksız erkleri vardı; ama, görünüşe bakılırsa, en olağanüstü, en mucizemsi, en kibar olanı, Piedigrotta Madonnası'ydı.[1]

Sonra, bütün bu Bakirelerin ve Çocuklarının, bütün bu erkek ve kadın Ermişlerin ve İsa'nın kendisinin de ötesinde, Tanrı vardı. Üvey annemin ondan söz ederken sesinin tonunda, Tanrı'nın onun için bir kral değil, bütün bir Ermişler ordusunun Başı da değil, Cennet'in efendisi de olmadığı anlaşılıyordu. Çok daha fazlaydı o: Bir Ad'dı, biricik, tek, erişilmez bir ad; ondan lütuf istenmezdi, ona tapınılmazdı; dualar, adaklar ve öpüşler kabul eden bütün bu engin Bakireler ve Ermişler kalabalığının temelinde, görevleri şuydu: bir Ad'ın ulaşılmaz yalnızlığının korunması. Bu Ad, yersel ve göksel çokluğun karşısında yer alan biricik teklikti. Onun için ne törenlerin, ne mucizelerin, ne arzuların, ne de acıların önemi vardı, hatta ne de ölümün: Onun için yalnızca iyi ile kötünün önemi vardı.

Üvey annemin dini buydu, ya da en azından onu böyle oluşturabildiğimi sanıyordum, o günkü ve ortak yaşamımız boyunca daha sonraki tutumundan ve konuşmalarından. Ama, kuşkusuz, kusursuz bir oluşturma söz konusu değildi, çünkü üvey annem başkalarına kutsal şeylerden söz ederken, bir çeşit utanç duygusuna kapılıyordu hep. Bazı önemli durumlarda inancının kanıtları üstüne etkili konuşarak derinleşse bile, bazı noktaları suskunlukla, gizemli bir biçimde geçiştiriyordu hep. Öyle ki, bugün bile, örneğin Şey-

[1] Napoli'nin en iyi bilinen, Santa Maria di Piedigrotta kilisesindeki Madonna imgesi. (Ç.N.)

tan hakkında ne düşündüğünü, daha doğrusu, Şeytan'ın varlığına sahiden inanıp inanmadığını söylemem zor).

Napoli'den getirilen Bakirelerin birkaç tanesi (en azından üç ya da dört), aynalı dolabın aynasının çerçevesine sırayla asılmıştı; ama valizde daha başkaları da vardı, aynanın çerçevesinde onlara yer kalmamıştı. Bunlar, her biri bir öpücükle komodinin üstüne ve pencerenin denizliğine topluca konmuştu.

Mücevherlerden sonra, Bakire Meryem'in bu resimleri, yeni gelinin sahip olduğu en değerli eşyalardı. Renkli basılmış altın ya da gümüş yaldızlı, camlanmış, çerçevelenmiş bu resimler aynı zamanda çeşitli süslerle süslenmişti. Piedigrotta Madonnası'nın resminin çevresinde, onu bir barbar zaferinin simgesine benzeten iri deniz kabuklarından bir süs, ipek şeritler, horoz telekleri ve renkli camlar vardı.

Özetle, diye düşündüm, sonuç olarak, oldukça şaşırtıcıydı bu bavul. Ama ne denli şaşırmış olursam olayım, hiçbir yorum yapmadım.

Sonsuz yaşam

Bakire Meryemlerini yerleştirdikten sonra, yeni gelin odanın çevresinde dolanarak tümüne yeniden tek tek baktı, sonra babam oraya, odaya, yatacağı küçük yatağın başucuna bir tane asmasına izin verir mi, diye sordu bana. Omuzlarımı biraz kuşkulu kaldırarak, "Sanmam," diye yanıtladım onu. Sonra ciddî ciddî açıkladım:

"Biz hiçbir Bakire'ye inanmayız."

Sonra ekledim:

"Tanrı'ya bile."

"Ama baban, şimdi Hıristiyan," diye karşı çıktı, ağırbaşlı (aslında o anda hiç üstünde durmadığım bu tümce, daha sonra hiç duyulmamış şaşırtıcı bir şey gibi belleğimde yer alacaktı... ama bu konuya daha sonra döneceğim).

Bakire Meryem resimleri üstüne kısa konuşmamızın

ardından yeni gelinin düşüncesi, dönüp dolaşıp az önce babamın çağrıştırdığı Ata konusuna takılmış göründü. Şaşkınlık içinde, kadınlardan nefret eden o hayaletin sahiden de şatonun içinde dolaşıp dolaşmadığını sordu bana. Onun bu sorusu üzerine, gene omuzlarımı silktim, yüzümü buruşturarak. Her şeye kanıvermesi bezdiriyordu beni!

"Niçin anlamıyorsun?" diye patladım. "Burada bir zamanlar şu Amalfili'nin yaşadığı doğru; ama şimdi *ölü* o. *Ölü* ne demek, biliyor musun? Neyse şunu kafana sok, babam hayaletlere inanmaz, ben de inanmam. Hiçbir yerde hayalet yoktur. Romantik söylenceler bunlar!" özelkitapgrubu

Bana yaklaştı, sakınımlı, ciddî bir fısıltıyla, hayaletlerin var olduklarını üstüne basa basa söyledi: Onları hiç görmemişti, ama örneğin, vaftiz annesinin komşusu, Tedavisi Olanaksızlar Hastanesi'nde geceleri hastabakıcı olarak çalışan bir kadın yüzlercesini görmüştü onların. "Ama, ben," dedi sonunda, "onları görsem bile ne çıkar? Korkulacak şeyler değil ki onlar." Sonra bana onların onursuz kimselerden, cezalarını çeken günahkârlardan başka bir şey olmadıklarını, korunmasız, zavallı dilenciler gibi ruhlarının sonsuz erinci için dua dilenerek dolaştıklarını açıkladı. Görünüşlerine bakılırsa, artık Hıristiyan görünümünde değiller, neredeyse ipte sallanan çamaşır paçavralarına benziyorlar. Bir ölü duası okuman yeter, hemen çekip giderler.

Ölülerin, neredeyse kesinlikle, artık ruhları olmadığını, ölünce her şeyin söndüğünü, öldükten sonra kalan tek şeyin ün olduğunu açıklamak için bir dürtü duydum içimde; ama sonra hemen, bir kez daha düşününce, bazı şeyler hakkında ona bilgi vermenin hiçbir şeye yaramayacağını söyledim kendi kendime. Gerçekten de, onun için ünden hiçbir durumda sözedilemezdi; bu nedenle, onu fikirlerinin yanılgısı içinde bırakmak yerinde olurdu.

Alaycı bir biçimde ona şöyle demekle yetindim:

"Hıh, eğer onları kovmak için bir dua yetiyorsa, gece tek başına kalmaktan niçin korkuyorsun?"

"Beni korkutan onlar değil ki!" diye karşı çıktı, kararlı,

neredeyse öfkeli. "Onlardan korkmak utanç verici bir şey olurdu! Ne onlardan, ne de başka bir şeyden! Kız kardeşime hiç benzemem ben, geceleri bir kedinin gözlerinden bile korkuya kapılır o! Bana gelince, yıldırım düşse ya da ipsiz sapsızlar da gelse, hiç korkuya kapılmam! Anneme sor istersen, doğru değil mi, ben hiç korkmam! Hiçbir şeyden korkmam!"

("Ama," diye düşündüm, ona bunu söylemeden, "babamdan korkuyorsun.")

"Beni korkutan tek şey," diye sürdürdü kaldığı yerden, kendisinin bile nasıl açıklayacağını bilmediği oldukça güç bir şeyi bana açıklamaya kendini zorluyormuş gibi, "o tek şey şu: yalnız kalmak. Belli bir nedenden ötürü değil ama! Sadece, tek başına kalma olgusu, yanında hiç kimse olmaksızın! Beni korkutan tastamam yalnız kalma korkusu, başka bir şey değil! Hem sonra, bu dünyada niçin bu kadar çok Hıristiyan var, bir araya gelmek için değilse? Yalnız Hıristiyanlar değil! Hayvanlar bile, gündüzleri, ayrı ayrı dolaşırlar, ama geceleri bir araya toplanırlar!"

"Doğru değil!" diye karşı çıktım, kararlı. "Bazı hayvanlar tek başlarına kalmayı biliyorlar, onlar, görkemli, üstün yaratıklar, kahramanlar gibi! Baykuş hemen hemen her zaman gidip tek başına dinlenir, deniz ayısı da geceleri tek başına dolaşır; fil de öleceği zaman tek başına yürüyüp uzaklara gider!"

"Ama insan bütün hayvanlardan daha yüreklidir! Bir kral gibidir o, bir yıldız gibidir."

"Yeter.

"Ben," diye sonuca bağladım, gururla, "hep yalnız kaldım, tüm yaşamım boyunca."

"Annesi olmayanın yazgısı budur," diye fikir yürüttü, bunu öyle saf bir sevecenlikle söyledi ki, keskin ve yavan sesi ezgili gibi çıktı. "Eh," diye ekledi, az bulunur felsefi bir düşünceyi açıklıyormuş gibi, "anne ilk arkadaştır bu hayatta, hiç kimsenin unutamayacağı...

"Benim yazgım da," diye açıkladı birden, görkemlice,

"bir yetimin yazgısı! Çünkü ben babasız kaldım. Aynı zamanda erkek kardeşsiz kaldım; annem, kız kardeşim, ben, üç kadın, bu kadar kaldı ailemiz.

"Kız kardeşimden önce bir erkek kardeşim vardı, benden küçük, öldüğünde sekizini sürüyordu. Noel'de beş yıl oldu öldüğü. Babamla birlikte öldü, o büyük ünlü felâkette!

"Hangi felâket?" diye sordum, birden ilgilenerek. Gerçekten, sesinin yüce, soylu tonundan, söz konusu felâketin belki de, en azından, olağandışı bir hava akını ya da dünya çapında önemli buna benzer başka bir olay bekliyordum.

"Şu ünlü pozzolana[1] felâketi, ta Roma'da bile konuşuldu. Dört Hıristiyan kaldı orada, ne güzel bir cenaze töreni yapıldı onlar için! Bando bile geldi, yetkililer de; her şeyi belediye ödedi: atlar, taç, her şey.

"...Babam işe gitmişti: Düşün, her zaman greve katılırdı, işten kaçardı, çok tembeldi çünkü: Beyefendilik mesleğini yeğ tutardı, böyleydi babam... Ama o hafta canı çalışmak istedi, pozzolana'nın boşaltılmasında çalışmaya gitti. Kardeşim de yemek götürdü ona.

"Salçasız pizza yapmıştık, Kardeşimin en sevdiği yemekti o. Çünkü kardeşimin bütün düşünceleri özeldi; örneğin salça hiç hoşuna gitmezdi! Şöyle demişti annem ona: 'Önce git, babanın yemeğini götür, gelince bizimle yersin.' O da bundan ötürü homurdana homurdana gitti, babamın tabağı peşkire konup bağlanmış. Onu en son görüşümüz o oldu. Yazgının kaçınılmazlığıydı bu!"

Bu anlatı, trajik ve dokunaklı olmasına karşın, doğrusunu söylemek gerekirse bir o kadar da eğlendirdi beni. Gene de, konuğumu incitmemek için düşkırıklığımı belli etmedim ona, dahası duruma uygun bir tavır takınmak için, derin bir soluk aldım. O da, yasının görkemi içinde yücelmiş, güven dolu, gönül borcu dolu bir bakışla karşılık verdi bana; sonra da göğüs geçirerek, derin düşünen birinin o dalgın ses tonuyla şöyle dedi:

"Doğru, ölüm için büyük bir adamla bir delikanlı ara-

[1] Pozzalana kayası; küçük taşlarla volkanik küllerden oluşan, kireçle karıştırılarak harç yapımında kullanılan kaya... (Ç.N.)

sında fark yoktur. Tüm yaratıklar eşittir onun gözünde!"

Bunu söylerken, küçük bir kızın zavallılığı, kim bilir nasıl bir bilgelikle dolu, görmüş geçirmiş, neredeyse soylu bir yaşlı kadının kılığına bürünmüş görünüyordu. Ama bu arada, ölü için tuttuğu hüzünlü yasın içinde, daha şimdiden çocukça bir avuntu gösteriyordu kendini:

"Ama sonunda," diye vurguladı, inançlı, "bir gün gelecek bütün aileler bir kez daha bir araya toplanacaklar, gerçek, sonsuz bir şenlikte!" Burada durdu, yeryüzüne ait olmayan bu şenliği kadınsı bir düşüncesizlikle gölgelemekten çekinirmişçesine: Gizemli bir saygıyla dolu, kutsal bir Sibilla'nın ya da Danyal Peygamber'in içrek kitaplarını okuyan birini duyumsattı yalnızca.

"Zaten, ölümden korkan, düpedüz yanılır, çünkü ölüm bir kılık değiştirmedir, başka bir şey değil: Bu dünyada, bize çok çirkin görünür, tıpkı bir kurt gibi; oysa orada, Cennet'te, gerçekten görünecek bize, Madonna'nın güzelliğine sahip olan, adını değiştirir yalnızca, artık *Ölüm* değil, *Sonsuz Yaşam*'dır adı. Sahiden orada, Cennet'te ölüm sözcüğünü söylersen, kimse anlamaz."

Durdu, başını gizli ve büyülenmişçesine bir o yana, bir bu yana salladı, imgelemi, geleceğin görkemini, çok az da olsa önceliyormuş, ama gerekli saygıyı göstermek için bundan fazla söz etmemeliymiş gibi... Sonunda, sözü kaldığı yerden alarak, sonuç çıkarmaktan çekinmedi:

"İşte böyle, son gün, o güzelim *Sonsuz Yaşam*, tüm Hıristiyanların annesiymiş gibi, onlar için hiçbir zaman sona ermeyecek büyük bir şölen hazırlamış olan Taç Giymiş Mutlu Bakire'nin yanında, gülerek kapıda belirecek sonunda. Orada babamla ve kardeşimle buluşacağız, aynı zamanda kimileri doğar doğmaz, kimileri kundaktayken ölen, öteki erkek ve kız kardeşlerimizle de."

Saf, büyülenmiş gülümseyişinden, biraz yabanıl dingin sevincinden, sonsuzluğun erişilmez ilgisizliğinin, onun için, hiç kuşkusuz, fener alayları, coşkulu şarkılar, danslar, çocuklarla büyük masalsı bir şenliğe dönüştüğü açıkça anlaşılıyordu. Annesinin, kendisinden, ilk çocuğu Nunziata'dan

başka kız erkek dokuz çocuk daha doğurduğunu söyledi (ailesinden söz ederken sık sık takındığı o böbürlenen soylu tavrını yeniden takınarak). Gerçekten de, on iki yıllık evlilik yaşamında hemen hemen her yıl gebe kalmıştı annesi, öyle ki, tanıdıkları şöyle diyorlardı ona: *Viulante, senin Nunziatina'n hep bebek kalacak değil ya, sürekli olarak yeni bir bebek yapmayı düşün*... Ama ne yazık ki, bu doğan onca çocuğun çoğu, ilki daha yürümeyi öğrenmeden, gökyüzüne uçtular...

Neyse ki, hiçbiri de vaftiz edilmeden gitmemişti, onları birer birer vaftiz adlarıyla anımsamaya koyuldu. Bir Gennaro, iki Peppini, bir Salvatore, bir Aurora, bir Ciccillo, bir de Cristinella vardı... Sonunda Nunziata'nın yüzünde belli belirsiz bir şaşkınlık göründü.

"O kardeşlerimi düşünüyorum da," dedi, "ileride onları tanıyacağımdan kuşkuluyum: Aynı baskıdan çıkmış gibi tümünü de birbirinin aynıymış gibi anımsıyorum... ama anlaşıldığına göre orada, cennette adını bile söylemeden tanıyorlarmış birbirini insanlar, akrabaların alınlarında yazılı olacakmış! Sen de orada anneni bulacaksın, hepimiz birlikte olacağız, hepimiz bir aile olacağız."

Zihnimden Arturo'nun[1] annesinin görüntüsü geçti, tek başına, karmakarışık bir aradalıkları küçümseyen; güzelim Doğu otağında hoşçakal bile demeden, Procida adasından uzaklaşıyordu.

Kuru bir sesle yanıtladım:

"Ölülerin ailesi yoktur. Ölünce insan artık hiç kimseyi tanımaz."

Bilgili biri cahil birine nasıl bakarsa, öyle baktı bana, ama, gene de, derin bir saygıyla; yanıt vermedi. Sadece bir an scnra, lülelerinden birini parmaklarına dolayarak uykulu, cılız bir sesle,

"Benim erkek kardeşimin de, sana az önce sözünü ettiğim, bütün fikirleri özeldi, bu yüzden *Mantıkçı* derlerdi ona, çünkü her zaman mantık yürütürdü, o konuşurken

[1] Burada, "Arturo'nun annesi"nden söz eden kişi, anlaşılabileceği gibi, "anlatıcı"dır. "anlatıcı Arturo"dur. Arturo ise, anlatılandır. Roman boyunca, yer yer Arturo'nun, "anlatan Arturo"dan "anlatılan Arturo"ya geçtiğini gözlemliyoruz. (Ç.N.)

herkes susardı. Vito'ydu adı," dedi.

Bunun üzerine bir süre sustuk. Sonra, ürkek bir acımayla bana bakarak konuşmasını sürdürdü:

"Demek, bütün vaktini yalnız geçirdin!"

"Evet, öyle!"

"Peki ya... baban... sana arkadaşlık etmiyor muydu?"

"Elbette," diye yanıtladım onu, "Procida'da olduğu zamanlar hep benimle birlikte olur! Sabahtan akşama dek!.. Ama yolculuk etmesi gerekir! Bense daha yolculuk edecek yaşa gelmedim. Ama çok geçmeden onunla birlikte yolculuğa çıkacak yaşa geleceğim!"

"Ne yapmak için yolculuğa çıkacaksınız birlikte?"

"Nasıl! Ne yapmak için mi? İlk iş olarak dünyanın coğrafî harikalarını ziyaret etmek için! Mantıklı bir şey bu!"

"Ne gibi harikalar?" diye sordu.

Çifte yemin

Onun bu soruyla ortaya attığı konu çok büyüleyiciydi, imgelemimin içinde boşalma olanağı bulamaksızın kapalı kalmış, için için yanıyordu nice zamandır, çünkü onu karşı konulmaz bir biçimde etkileyici sözcüklerle dile getirmeye erişememiştim. Şimdi onları, yeryüzünün dört bir yanına yayılmış, Wilhelm ve Arturo Gerace'nin ziyaretini bekleyen yankı uyandıran birçok harikanın en önemli olanlarından söz etmeye koyulmuştum, vurgulayarak... Ama, buraya kadar her sözcüğümü öylesine alçakgönüllülükle karşılayan Nunziata, bu yeni konuda dövüşken bir yetkililik gösterdi.

Öyle görünüyordu ki onun için Napoli'nin ve çevresinin dışında hiçbir şey keşfedilmek zahmetine değmez, öyle ki, benim o egzotik şeyleri öve öve göklere çıkardığımı işitmek, kıskanç Napoli onurunu incitiyordu. Sık sık, görkemli, ama aynı zamanda buruk, Napoli'de bu da var, Napoli'de şu da var diye sözümü kesiyordu... Yeryüzünün geri kalan yerlerindeki bütün görkemli şeyler, temelde ikinci dereceden şeyler, taşralı şeylermiş gibi; bu önde gelen metropolün bir

yurttaşı başka ülkelere gidip dolaşma zahmetine katlanmasa da olurmuş; doğmak yetermiş ona, her şeyin en üstün örneğini evinde bulabilirmiş çünkü.

Suriye'deki, tam *10.000* şövalyenin barındığı Haçlılar Kalesi'yle ona övünmeye başladım! O da hemen, Napoli'de babamınkinden elli kat daha büyük bir şatonun bulunduğunu söyledi, *yumurta şatosu* deniyormuş ona, çünkü her yanı kapalıymış, neredeyse hiç açık yeri yokmuş, tıpkı bir yumurta gibi; iki Sicilya'nın kralları, *Barboni*, kalıyorlarmış orada, şatoda. Mısır'daki dev piramitten söz ettim ben de, onu görmek için tüm kıtalardan binlerce kervanın geldiğinden. Yanıt olarak, Napoli'deki bir kilisenin adını andı, dev gibi büyük mermer bir Bakire varmış orada, bazen onlara (kolye gibi boyunlarında taşıdıkları gibi küçük de olsa) bir haç gösterildiğinde sahici yaşlar akarmış gözlerinden. Bu mucizeye birçok kimsenin tanıklık ettiğine dair güvence verdi bana: yalnız Napolililer değil, Amerikalılar, Fransızlar, hatta bir dük bile; o yontu binlerce hacı tarafından ziyaret edilirmiş, sundukları haçlar, yürekler ve değerli zincirlerle kiliseyi bir altın madenine dönüştürmüşlermiş...

Hint fakirlerinden söz ettim, o da hemen Napoli'de oturan, onlar kadar mucizemsi gösteriler yapan biriyle övünmeye başladı! Napoli'de, bir manastırın süs eşyalarının, ayin giysilerinin saklandığı odasında, narin, ufak tefek bir rahibe varmış, öleli yedi yüz yıldan fazla oluyormuş; ama her zaman bir gül gibi güzel ve tazeymiş, öyle ki, kristal kabının içinde vitrine konmuş bir taş bebeği andırıyormuş... Sonra gene Napoli'de, San Ferdinando Meydanı'nda, dili ve dudakları kara, yaşlı bir adam varmış, ateş yiyormuş. Kahvelerde avuç avuç ateş yutarak gösteriler yapıyormuş; bu arada yeğenleri de ellerinde küçük tabaklarla dönüyorlarmış, böylece bu garip yaşlı adam ailesini geçindiriyormuş.

Acımadan yoksun olmayan bir yücegönüllülükle konuşmasına izin veriyordum, çünkü Napoli kentinin benim için anlamı, yolculuklarıma çıkacağım bir hareket noktası, üstünde bile durulmayacak zerre kadar bir şeydi! Oysa o, bahtsız yazgısından ötürü, Napoli'yle Procida'nın dışındaki dün-

ya hakkında hiçbir zaman bir şey öğrenmemeye yazgılıydı. Bu nedenle, başkalarının ona anlatmış olmaları gerekenden anladıklarını, onun da kusursuz bir saflıkla, el kol devinimleriyle bana anlattığı bütün bu Napolililere özgü şeyleri neredeyse üzgün bir tavırla dinliyordum... O anda birden öyle tuhaf bir gülme tuttu ki beni, boğazım sıkıştı; katıla katıla gülerek düpedüz yere attım kendimi, karnım döşemeye gelecek biçimde yüzükoyun boylu boyunca uzandım.

Bana öyle görünüyordu ki, daha önce böyle olağanüstü bir neşeye kapılmamıştım hiç: Yalnızca benim değil, aynı zamanda onun ve tüm evrenin neşesi gibi görünüyordu bana! Ama o, mantıklı olduğu için, alındı. Napoli'yle övünmeleri birden kesildi, üzgün, incinmiş sesinin karşı çıktığını işittim:

"Yalan söylüyor muyum, anneme sor. Sana anlattıklarımın benim uydurmalarım mı, yoksa gerçek mi olduklarını bütün Napoli'ye sorabilirsin."

Bunun üzerine başımı biraz kaldırdım, iyi niyetinden kuşku duymuyordum aslında, onu haksız yere buruklaştırmak hoşuma gitmiyordu... Ne ki, karşımda onun, suratı asılmış, bana baktığını ve sallandığını görünce işte gene neşem, tıpkı bir müziğin nakaratı gibi geri geldi, konuşacak yerde, öncekinden daha beter gülmeye başladım.

Bu sahne, bir dakikalık bir süre içinde, iki üç kez yinelendi. Gülmekten konuşmama her ara verdiğimde, ona bir göz atıyordum ve daha büyük bir keyifle gülmeye koyuluyordum. Öyle ki hiçbir kötü niyetim olmaksızın, o uğursuzca, gittikçe daha çok incinmiş görünüyordu. Dudakları, her an onu allak bullak edecekmiş gibi görünen ciddî bir üzüntüyle öne doğru uzamıştı, sarkıyordu, bense, *Ne yapacak*, diye düşünmeye başladım, Immacolatella'yı kışkırttığım zaman yaptığım gibi, dramatik bir oyunun hazzıyla.

Sonunda, onun söylenmeye başladığını işittim; birden odanın ortasına doğru bir adım attı, orada durup bir kadın falcının acı, yüce vurgularıyla bağırdı:

"Yemin ederim! Araf'ın bütün kutsanmış ruhlarının huzurunda yemin ederim, hiç yalan uydurmadım! Tümü de bu yeminin tanığıdır!"

Böyle bir sahnenin büyük ağırbaşlılığı karşısında, yeniden ciddîleştim hemen. Ama o, o anda bana bakmıyordu bile. Sözlerini şöyle bitirdi:

"Babamla kardeşlerimi özlüyorum. Eğer Napoli'yle ilgili o şeyleri uydurdumsa, hemen şu anda düşüp öleyim!"

Yüksek sesle yemin edince, yutmuş göründüm; benim tarafımdan hakarete uğradığını duyumsamanın heyecanıyla çenesinin, ağzının titrediğinin ayrımına vardım. Belki de gene güldüğümü görme korkusuyla bana bakmaksızın, iplik gibi incecik bir sesle şöyle dedi:

"Belki şimdi, sana yalan *söylemediğime* inanabilirsin."

O zaman vicdanım sızladı, az önceki kabalığımı kınadım. Kendi kendime kızarak, ani bir öfkeyle onu ayağa kaldırdım, karşısına geçtim. Sonra, yüksek sesle, ciddîden de öte, düpedüz tarihsel ve kesin vurgularla,

"Şerefim üzerine, eğer yalan söylüyorsam, şimdi şurada düşüp öleyim: Daha en başından her sözcüğünün içtenliğine inandım, senin yalancı olduğunu düşünmüyorum!" dedim.

Belleğimde, o zamana dek. yaşamım boyunca böylesine önemli bir tören yer etmedi. Bundan ötürü, büyük bir memnunluk duydum. Ona gelince, daha şimdiden yatışmış, bana teşekkür etmek için, ama aynı zamanda: Peki, öyleyse neden o kadar güldün, diye sorarcasına gülümsedi. Ama vicdanımda, ona çabucak verdiğim şu yanıttan daha iyi bir yanıt bulamadım:

"Öylesine gülüyordum, içimden gülmek geldiği için." Bu açıklama onu doyurmuş göründü, başka bir şey de sormadı. Hafifçe içini çekti, duyduğu gönül borcuyla, az önce sineye çektiği acılık çözülüyor, yüreğine çöken ağırlığı kaldırıyordu; kuşkularını kınamak için başını silkerek, memnun bir sesle,

"Ben de... beni yalan söylemekle suçluyorsun sandım..." dedi.

Omuzlarımı silktim: "Hadi canım! Uydurma şeyler söylemediğini çok iyi biliyorum," dedim yüksek sesle. Sonra

ekledim, övüngence açığa vurarak: "Seni tanıyorum!"

Seni tanıyorum tümcesi kendiliğinden geldi. Söyler söylemez de, ne denli tuhaf olursa olsun, bunun gerçekten doğru olduğunun ayrımına vardım, şaşarak: Bütün öteki insanlar (babam, en çok da o!) her zaman gizemli kaldılar benim için, oysa bu, ilk kez bugün karşılaştığım kişi, onu ezbere tanıyormuşum gibi geliyordu bana. Bu şaşırtıcı keşif temelde gülmemin gerçek nedeni olamaz mıydı? Öyle ya da böyle, başka ne söyleyeceğimi bilmediğimden, yeniden az önce oturduğum yere oturup kuru bir sesle bitirdim sözümü:

"Şerefim üzerine ant içtim! Başka ne istiyorsun? Lânet olsun!"

Dudakları belli belirsiz, kaygılı bir devinimle oynadı, "Seni bağışladım ben! Rica ederim! Seni bağışladım!" demek istiyormuş gibi. Ama o, konuşacak yerde gülümsedi, benden onu bağışlamamı istermiş gibi. Sonra yürürken kanatlarını açan küçük bir tavuk gibi, hızlı hızlı, bana doğru seğirtti, bana iki adım kala, yüzünde hep o gülümseme, alçakgönüllüce durdu. O zaman ben de gülümsedim, ağzımın bir kıyıcığıyla, belli bir gönül indirmeyle de olsa.

Gülmekle ona bakmak ya da ona bakmamak arasında içten gelen bir şaşkınlık sersemleştiriyordu beni. Güvenli, koruyucu gözbebeklerini üzerimde duyumsuyordum, bu bana gülünç ve masalsı bir hoşnutluk veriyordu. Bir süre sonra, saçlarını düzelterek, kararsızca sözlerini sürdürdü:

"Demek, büyür büyümez gideceksin buradan..."

"Evet," dedim. Ancak o zaman, tasarımı onca vurguyla pekiştirirken, onunla ilgili bir düşünce belirdi zihnimde: Baba oğul Geracelerin gelecekteki yolculuklarında onun ne gibi bir rolü olacaktı? İçimden karar verdim: "Tek başına Procida'da bekleyecek bizi!" Ama o kendi yazgısını düşünüyor gibi görünmüyordu.

Orada durmuş, güven ve eski bir çocuksulukla dolu gözleriyle bana bakıyordu, bu bana aynı zamanda adanın yıldızlı gecelerini ve Immacolatella'yı anımsatıyordu. Bir

başka yoğun suskunluğun ardından, böyle bir fikri nasıl kabulleneceğini bilmiyormuş gibi, bir kez daha şöyle dedi:

"Demek tüm yaşamını annesiz geçirdin!"

Minerva'nın yüzüğü

Gururla yanıtladım onu, başımı kaldırarak: "Daha bir aylıkken bile tek başıma kalabiliyordum! Bir kez, Silvestro Ulusal Şampiyonluk maçı için Napoli'ye gitmişti, bense bütün bir gün tek başıma kalmıştım. Kırılmaz bir emzik şişesini boynuma asmıştı, düşmeyeyim diye de beni yere, pırtıların üstüne yatırmıştı."

"Silvestro mu, kimdi o?" diye sordu.

"Napolili biriydi, askere almasınlar diye burada kalmıştı. Bir arkadaşım! Bana o süt verdi."

"Nasıl! Sana süt mü verdi!

"Keçi sütüyle besledi beni."

"Ay!" dedi, derin bir hoşnutsuzlukla. "Keçi sütü ha! Hıristiyanca bir tadı bile yok. Peki sen nasıl böyle güzel büyümeyi becerdin! Napoli'de derler ki, keçi sütüyle koyun sütü yalnızca oğlaklarla kuzulara iyi gelir. Erkek kardeşim makarnanın üstünde koyun peyniri varsa ağzına sürmezdi. Şu asker ne biçim Napoliliymiş, sana keçi sütü vermiş! Düşün! Bunu işitince şaşıyor insan! Bazı yıllar, içtiği süt annemin göğsüne bile dokunurdu. Burada Procida'da bir keçiyle birlikte yaşadığını bilseydik, bizim evimize götürürdük seni, bizimle birlikte büyürdün!

"Ah, evimizde hoş tutardık seni! Çok kadın varız orada! Bir bebeğe bakmak için kadın gerek! Ama, şu Silvestro! Tamam, erkekti; ama insan ne denli erkek olursa olsun, biraz daha az cahil olabilir! Sana keçi sütü vermesi!!!"

Şu asker; *şu Silvestro* derken, sesi amansızca aksi çıkıyordu, sanki (bana keçi sütü vermesinin onu küçümsemesini haklı çıkarmasının ötesinde) şu benim bilinmeyen bakıcım, daha ilk andan başlayarak, adını anar anmaz tam bir nefret uyandırmıştı onda. Böyle bir ses tonu incitti beni;

doğrusu ilk ve biricik arkadaşımın, karşılığında ceza görmeksizin incitilmesine izin veremezdim.

"Silvestro," dedim, ateşli ve kararlı, "en iyi Napolililerden biridir! Bu arada, şunu da bilmelisin ki, *asker* değildi o, orduda onbaşı rütbesi almıştı; orduda kalsaydı, çavuş yapacaklardı onu. Bütün ordunun birincilerinden biriydi, üstelik futbolcuydu, Napoli'nin en iyi takımlarından birinde santrfor oynamıştı. Bana çok bağlıdır! Gideli sekiz yılı geçti, birbirimizi bir daha hiç görmedik, ama o beni hiç unutmadı! Birçok kart gönderdi bana, bu zaman içinde: Geçen yıl Caserta'dan bir kart gönderdi, nişanlısı, bir pilot çavuş, o çavuşun nişanlısı da imzalamışlardı kartı. 5 Aralık'ta doğum günüm için renkli bir kart gönderdi, bir gülle bir at nalı resmi vardı üstünde. Her yıl doğum günüm için bir kart gönderir. Gönderdiği kartların tümünü de saklarım."

Dikkat kesilmiş, ama biraz acılaşmış bir yüzle dinliyordu beni, söylediğim her sözüme açıkça değer vermesine karşın, Silvestro'ya beslediği beklenmedik nefretten nasıl kurtulacağını bilmiyormuş gibi.

"Hatta bir armağan bile aldım ondan," diye sürdürdüm konuşmamı, "yıllar önce, on yaşımı doldurduğumda. Buraya gezmeye gelen Napolili bir bek[1] aracılığıyla gönderdi onu: Alman marka bir çakmak, şu kaçak, üstünde devletin damgası olmayanlardan. Ne yazık ki, taşı bitti, burada Procida'da da aynından bulunmuyor.

"Ben de, o bekle, kumsalda bulduğum bir akik gönderdim ona (bir yabancı düşürmüş olmalı), olağanüstü bir taş, Minerva'nın başı oyulmuş üstüne. Onu yüzük yaptırdığını, hep parmağında taşıyacağını yazdı bana daha sonra gönderdiği bir kartpostalda, böylece, beni hiç unutamayacağının bir nedeni de bu. O bek de, özetle, anlattı: 'Emin ol, Silvestro seni hep anıyor. Sık sık, ondan bundan söz ederken, *Arturo, Arturo* dediği işitiliyordu, sanki bu Arturo'nun kim olduğunu herkes zaten biliyormuş gibi! Durup durup şöyle diyordu: *Kim bilir nasıl da büyümüştür. Bir gün kalkıp Procida'ya gideceğim, onu görmeye.*'

[1] Bek, futbolda savunma oyuncusu (Ç.N.)

"Ne ki," diye sürdürdüm üzüntüyle, "işi yüzünden, Napoli'den uzaklaşması zor. Napoli'de, bir güvenlik işinde çalışıyor, bir inşaat şirketinde bekçilik yapıyor: Bence çok güzel bir meslek! İnşaatın arkasında kurulmuş portatif bir barakada kalıyor. Kâh orada, kâh burada. Bir seferinde, bir yıldan uzun bir süre Pozzuoli'de kaldı. atış alanları vardı orada; bir başka sefer de, Napoli limanının tam karşısında, zırhlıların, torpidobotların ve transatlantiklerin demirlediği yerde. Kim bilir nerede şimdi! Son kartında yalnızca selâm göndermiş, başka hiçbir bilgi vermiyor."

Bu son sözlerim üzerine, bir an bile olsa Silvestro ile barışmış göründü; çocukça bir sevinçle ışımış, önerdi:

"Bak, ne yapalım, biliyor musun? Bir gün Napoli'den gemiye binelim, babanla birlikte, onu aramaya gidelim. Böylece Napoli limanını görürsün, transatlantikleri de; Pallonetto'yu da görürsün, evimizin bulunduğu yeri!

"Orada, Pallonetto'da," diye ekledi büyüklük taslayarak, "küçük oğlanların bile tümü de futbolcudur! *Fubballe*[1] maçları olur tüm sokaklarda! Denizci bir tanıdığımız, adı Antonio, dünyanın her yerini dolaştı; hiçbir yerde oradaki o kadar çok çocuğun futbolla aklını bozduğunu göremezsin diyor!"

Gözleri özlem dolu bir bakışla bana takıldı. "Ah, ne güzel olurdu," dedi, "sen küçücükken, daha o zaman bizimle akraba olman, şimdiki gibi! Böylece, kuşkusuz ailem yazgının böyle olduğunu hemen anlardı: doğar doğmaz annesiz kalacağını! O zaman, annemle ve vaftiz annemle birlikte, kuştüyü ve ipekle astarlanmış güzel bir sepet alıp buraya gelirdik, seni alıp evimize götürürdük!"

Sonra bana evlerinde hiç yalnız kalmayacağımı, çünkü Napoli'deki evlerinde, topu topu tek bir oda olduğunu, kapının doğrudan doğruya sokağa açıldığını açıkladı bana; olur da evde yalnız kalırsam sokaktan geçen insanlar bana eşlik edebilirlerdi.

Onun bu gerçekleşmemiş tasarılarını dinlerken içimden gülmek geldi, Silvestro'nun bana anlatmış olduğu öyküyü anımsamıştım. Bir kez annemin akrabaları Oğlanlar

[1] *Fubballe*: "foot-ball"un İtalyanca'da bozulmuş biçimi (Ç.N.)

Evi'ne gelmişler, o da beni alıp kaçarlar korkusuyla beni hamur sandığının içine saklamış. İşe bakın! Ama onlar kuştüyü ve ipekle astarlanmış bir sepetle arzı endam etmemişler diye düşündüm; şu öteki akrabaların ellerinde öyle zarif bir sepetle geldiklerini görseydi, belki de bakıcım benim onlarla birlikte gitmeme izin verirdi!

Ben böyle düşünürken (ama düşüncelerimin hiçbirinin dışarıya sızmasına izin vermeksizin), o gelip yerde oturan benim karşıma, valizinin üstüne oturdu. Böylece, benden biraz daha yüksekte, başı omzuna eğik, elleri dizlerinin çevresinde kenetlenmiş, us yürütmesini sürdürdü, bir masal anlatıyormuş gibi, ama bu masal gerçekten de onu olanaksızlığına çekiyordu. Henüz büyümesini tamamlamamış bir kızın (benim için daha şimdiden tanıdık olan) sesinin söylencesel bir inanmazlık, kardeşçe, neredeyse buruk bir inanmazlık tınısı vardı şimdi.

"Orada, bizimle otursaydın," dedi, "bambaşka bir yaşamın olurdu! Sana bakar, seni kucağıma alırdım. Sen ne sanıyorsun? Daha küçücükken bile bebekleri kucağımda tutmayı biliyordum ben. İster istemez! Evimiz fabrika gibiydi, tümü de kucağımda büyüdüler. Kucağımda çocuk, ip atlamayı da bilirdim!"

"Söylesene," diye sordum, "kaç yaşındasın sen?"

"Ekimde on altımı doldurdum. Ya sen?"

"Aralıkta on beşime girdim," diye yanıtladım. İçimden hesapladım: demek o on altı yaş, üç aylık. Ben doğduğumda iki yaşındaymış. O yaşta beni kucağında taşıyacağını iddia ediyor. Gene de, bunun gerçekdışılığına dikkatini çekmedim, hiçbir şey söylemeden sözlerini sürdürmesine izin verdim.

"Sen sahiden ailemizden biri olabilirdin, bir erkek kardeşim de sen olurdun! Büyük bir yatağımız var, altı sekiz Hıristiyan yatabilir! Sen de orada yatardın, bizimle birlikte.

Baban tek başına çıktığı yolculuktan dönünce seni görmeye gelirdi, hava kararır, akşam olurdu. O da bizde kalabilirdi! Çünkü yatağımızda iki şilte var: Birini yere serebilirdik, hepimiz birlikte yatalım diye. Yatak da ona kalırdı."

Gülmeye koyuldum, o da yankıladı beni. Ama gülüşü güçlükle bastırılmış çocuksu küçük bir iç çekişle sonuçlandı: Öyle ki, anlattığı masala sevgiyle bağlandı, ondan bir kez daha kopmak istemedi. Bana gülümsedi sonra, bir tür koruyucu keder gibi. Bu arada gözleri, ciddî, sevecen, bilinçli, özür dilercesine bana şöyle dedi: "Aptal bir zihnim var benim, hayal kurup duruyorum; ama bilincimde gerçeği hiç unutmuyorum!

"Ha! Akşamları," diye bitirdi konuşmasını, "rahat uyuyabilmen için, ben, annem ve vaftiz annem, güzel bir şarkı söylerdik sana... Her gün bizimle yerdin yemeklerini. Şenlikler, bayramlar, hep birlikte!.."

Sustuk. O zaman akşamla birlikte adanın üstüne çöken dinginlik (günbatımının gürültü patırtısı bütün bütün yatışmıştı neredeyse) odanın çevresinde büyüdü: Öyle ki, şimdi dakikaların koşuşu, zamanın masalsı uzaklıkları içinden, aynı ritimle inip çıkan kocaman dingin bir soluk gibi işitiliyordu sanki. O, orada bavulunun üstünde, içi huzurla, saf bir yücelikle dolu, dingince oturuyordu; bense, karşısında, yere yarı uzanmış, hiçbir şey düşünmeksizin gecenin o güzelim akışını dinliyordum. Bir an geldi, onun sesini işittim.

"Lambanın ışığı kısıldı," dedi.

"Az sonra söneceğinin belirtisi," diye yanıtladım. "Her akşam şebeke merkezinde teknisyenler nöbet değiştirdikleri zaman bir dakika söner."

Gene suskunlaştı; bir süre o esinlenmiş saygı duruşunu bozmadı. Sadece, lambayı söndürmeden bir saniye önce bana bakarak, bir tümceyle yeniden sessizliği bozdu, aslında tümceden çok, mantıksal bir anlamdan bile yoksun çocuksu bir gözlemdi bu; belki tastamam bu yüzden gizemli bir yanıt gibi çınladı:

"Düşün," dedi, "babanın durup durup Arturo, Arturo di-

ye seslendiğini... O Arturo'nun sen olduğunu düşün!"

Lamba sönünce tozlu camların arasından ay ışığının cılız bir yansısı belirdi odada. Tembel tembel sırtüstü yere uzandım. Uzanmış bedenimin ötesinde yeni gelinin oturan gölgesini seçebiliyordum belli belirsiz, bir yontu gibi; başımı çevirip arkamdaki donuk pencereye bakıyor, orada, camın ardında açık havada uzun bir iplik gibi inen yeniayın incecik görüntüsünü tasarlıyordum. Odanın karanlığı yalnızca birkaç saniye sürdü; ama bu birkaç saniye içinde, ansızın bir anımı yaşamak için birden döndüm. Çok uzak zamanlarda yaşamış olmam gereken bir varlığa ilişkindi bu anı: yüzlerce, binlerce yıl öncesine ilişkin, ancak şimdi belleğimin yüzüne çıkan bir anı. Çok açık seçik olmasa da, öylesine gerçeğe benzer, belirgin bir anıydı ki, şimdiki zamandan bir süre alıp götürdü beni!

Oldukça uzak bir yerdeymişim; hangi ülke olduğunu bilmiyorum. Açık bir geceymiş, ama gökyüzünde ay görünmüyormuş: Bir kahramanmışım, deniz kıyısında yürüyormuşum. Bir yara almışım, ya da bir şeyin yasını tutuyormuşum: Belki de en yakın arkadaşımı yitirmişim, belki de öldürmüşler onu (bunu şimdi iyi anımsamıyorum). Kumların üstüne uzanmış, birini çağırıyor, ağlıyormuşum; bir adım ötemde bir taşın üstüne oturmuş oldukça iri bir kadın belirdi. Bir bebekti bu, ama bütün kişiliğinde görkemli bir olgunluk vardı; gizemli çocukluğu insanlara özgü bir yaş değil, daha çok bir sonsuzluk belirtisi gibi görünüyordu. Çağırdığım tastamam oydu, bu kesin; ama onun kim olduğunu şimdi artık anımsayamıyordum: bir okyanus ya da bir yeryüzü tanrıçası mı, yoksa akrabalık bağıyla bana bağlı bir kraliçe mi, yoksa bir yalvaç mı...

Lambanın yeniden yandığının ayrımına varmadım, neredeyse uyukluyordum. Yeni gelin seslendi.

"Artú!" dedi. "Kim bilir saat kaç olmuştur?"

Böylece, ilk kez adımla çağırıyordu beni.

Silkindim, kalkıp oturdum; birden şimdiki zamana döndüm, yeni gelinin bavulunun üstünde oturduğu aydınlanmış odaya. Yanıtladım:

"Yaklaşık altı buçuk olmalı, çünkü her gün bu saate doğru elektriğin vardiyasını değiştirirler."

Sıçrayıp bavulun üstünden kalktı.

"Altı buçuk mu?" diye bağırdı. "Öyleyse, ocağı hemen yakmalı, akşam yemeği için!"

Ona, aslında evimizde akşamları hiç ocak yanmadığını söyledim: Costante yapardı yemekleri, akşam makarnasını da; mutlaka bugün de yapmıştır, her zamanki gibi, yemeği hazırlayıp dolaba koymuştur. Ama yemekleri ısıtmak ve makarna yapmak için, önem ve coşku dolu vurgularla ocağı yakmak istediğini söyledi inatla. Bunun üzerine mutfağa indik.

Üstün komutanlar

Costante akşam yemeği için bize kızarmış tavşan ve zeytinyağında kızarmış patates bırakmıştı; ama dolabın öteki boşluklarını ararken, çarşıdan alınmış bir paket hamur, bir konserve kavanozu, biraz da peynir bulduk, bu malzemelerle baharatlı pizza da yapabileceğimizi söyledi. Mutfağın altını üstüne getirerek, biraz kuru odun, bir kova kömür ve kibrit buldu; hayatından memnun. bu arada ocağı hemen yakacağını söyledi, su tenceresini ocağa vurdu, makarnayı haşlamak için babamı bekledi. Sonra az önce üst katta dile getirdiği dileği yineledi: henüz bilmediği, tanımadığı bu evde onu yalnız bırakmamamı. Dolaptan o sıralarda her zaman mutfakta yemek yerken okuduğum bir kitabı alıp yüzükoyun yere uzandım. Ama böylesine olağandışı bir akşamda pek de okuma isteği duymuyordum; kitap önümde, dirseklerime dayanmış duruyordum aylak aylak, kitabı açmaksızın.

Yeni gelin, ocağı yakmaya hazırlanırken şarkı söylemeye başladı, sesini duyunca sarsıldım, şarkı söylerken daha buruk, daha yabanıldı. Düşüncesiz ve gururlu devinimlerle, odun sandığından ocağa gidip geliyordu; kaşlarını çatmış, yüzünde kavgacı bir ifade belirmişti, ateş yakmak onun için

bir çeşit savaş ya da şenlikmiş gibi görünüyordu.

Mutfakta körük bulamayınca, kömürlerin üstüne büyük bir enerjiyle üflemeye başladı; kıvırcık saçlı bir başmeleğin temsil ettiği, kuzey rüzgârını bir donanmanın üstüne üflerken gösteren bir Haçlı resmini anımsattı bana. Solukların şiddetiyle kömürler tutuştu sonunda; o zaman ateşi canlandırmak için etekliğinin ucunu iki eliyle kaldırdı, bir yelpaze gibi şiddetle sallamaya başladı. Kocaman bir kıvılcım patlaması yükseldi, ama o hâlâ ateşli bir Çingene dansçısı gibi eteğiyle yelpazelemeyi sürdürdü; bu arada her türlü çekingenliği unutmuş, yalnızmış, Napoli'deki evindeymiş gibi var gücüyle bağıra bağıra şarkı söylüyordu.

Duygusal bir kendini bırakışla değil, çocuksu, gözüpek bir acılıkla söylüyordu; acı, hayvansı bir ötüşü çağrıştıran bazı tiz notalarla: belki bir leyleğin, çöllerin üstünden uçan göçmen kuşların ötüşünü. Kömürler çoktan tutuşmuştu, o da etekliğini yeniden aşağı indirmiş, bulaşık çıkurunun yanına gitti, şarkı söylemeye ara vermeksizin tencereye su koydu. Şarkılarından birinin (İtalyanca şarkılardı bunlar, Napoli lehçesi değil – benim için tümü de yeniydi) hâlâ bir dizesini anımsıyorum, aşağıdaki gibi telâffuz etti onu:

Forse ogni apascia già pronto ha il pugnal.[1]

Meraklanmış, *apascia*'nın ne olduğunu sordum ona (henüz apache'lerden ve gigolette'lerden[2] söz edildiğini hiç duymamıştım. Daha sonra yüzlerce şarkıda rastladım bu sözcüklere), kendisinin de bilmediği yanıtını verdi. Sonra, bildiği tüm şarkıları bir komşu kadının radyosunu dinlerken öğrendiğini açıkladı. Ticaretten çok para kazanmış bu kadın, bu gibi harcamaları yapabilecek durumdaymış. Ama iyi bir Hıristiyanmış! Radyoyu ne zaman açsa, sonuna dek açıyormuş: Böylece sokakta, kapılarının eşiğinde sessiz sesiz duran herkes şarkıları dinleyebiliyormuş.

---

[1] *Belki de her apache'nin tetiği açıktır silahının.*

[2] *Gigolette*: "Kötü yaşam süren kızlar" (Fr.) (Ç.N.)

Bu konuşmalar arasında, hazırlıklarını bitiren yeni gelin gelip yere, sıramın yanına oturdu. Karşımda duran hâlâ açılmamış kitabı gördü. Yarı okumaz-yazmazların yaptıkları gibi zar zor, heceleye heceleye adını okudu:

ÜS-TÜN KO-MU-TAN-LA-RIN YA-ŞAM-LA-RI

"*Üstün Komutanların Yaşamları!*" diye yineledi. Takdirle baktı bana, sanki salt böyle bir kitabı okumakla bile üstün komutan rütbesini hak ediyormuşum gibi. Sonra okumak hoşuma gidiyor mu, diye sordu. Yanıtladım:

"E, anlaşılmıyor mu! Elbette hoşuma gidiyor!"

O zaman, incinmiş, ama gene de bir çeşit yazgısal kabullenişle (hakkında ne umut, ne umar olan bir olgunun ayrımına varan biri gibi), kendisinin okumaktan hoşlanmadığını itiraf etti: Öyle ki küçücük bir okullu kızken her sabah kitabı karşısında görünce ağlıyormuş. İkinci sınıfın sonuna kadar gelmiş, sonra bırakmış okulu.

Napoli'de, evlerinde kitap varmış: Vaftiz annesinin ona verdiği büyük bir roman varmış, sonra üçüncü sınıfa giden kız kardeşinin ders kitapları. Ama o çocukluğundan beri kitap okumanın yalnızca bir çeşit tövbe etmek olduğu, hiçbir kazanç sağlamadığı sonucuna varmıştı. Kitapların içinde bir sözcük karmaşasından başka bir şey yoktu ona göre. Bir kâğıdın üstünde, ölü, karışık, serilmiş duran bütün o sözcüklerin anlamı neydi? Sözcüklerin dışında başka bir şey anlaşılmazdı bir kitaptan. Sonunda bütün anlaşılan, vara vara şuna varıyordu: sözcükler!

"Sen," dedim, "tıpkı Hamlet gibi konuşuyorsun."

Hamlet'in tragedyasını İtalyanca çevirisinden okumuştum (Othello'nun, Julius Caesar'ın ve Kral Lear'inkinin yanı sıra), bu oyun kişisinin davranışını kesinlikle onaylamıyordum.

"Hamlet kim?" diye sordu

Aşağısayan bir yüz buruşturmayla yanıtladım onu: "Soytarının biri." Bu yanıtım üzerine biraz sinirli, çağıltılı bir gülme koyverdi. Niçin böyle çok güldüğünü hemen an-

lamadım; ama az sonra, Hamlet'e yakıştırdığım soytarı sıfatını, konuşmalarının doğal sonucu olarak, aynı zamanda kendi üstüne de almıştı. Bunu düşününce ben de gülmeyi kestim. Sonra yeniden ciddileştim, ona açıkladım:

"Hamlet bir soytarıydı, nedenini de biliyorum. Ama senin onunla hiçbir ilişiğin yok, anladın mı? Danimarka Prensi'ydi o!"

Bu açıklamam üzerine, yüzünde saygılı bir ifade belirdi; o zaman, kararlı, yüksek sesle şöyle dedim:

"Bu boyun eğer yüzü takınma! Kralların ve prenslerin tümü de soytarıdır."

Bu, en son vardığım sonuçlardan biriydi; bunu cahil dinleyicime, birkaç uygun açıklama eklemeksizin anlatamayacağımın ayrımına vardım.

"İnsanın," dedim, "kral unvanını hak etmesi için bir tahtı olması yetmez. Bir kral halkının en yiğit kişisi olmalıdır. Örneğin: Makedonyalı İskender! Gerçek bir kraldı o!" Belli bir imrenmeyle, "O," diye ekledim, "her şeyde halkının birincisiydi, yalnızca yiğitliğinden ötürü değil, aynı zamanda güzelliğinden ötürü. Kutsal bir güzelliği vardı onun! Altından bir miğferi andıran lüle lüle sarı saçları vardı."

Hep yaptığı gibi derin bir dikkat ve saygıyla dinliyordu beni. Hayranlıkla şöyle dedi: "Sen benden biraz daha büyük bir çocuksun, birçok şeyi anlıyorsun!" Kullandığı *çocuk* sözcüğünden ötürü sabrım taşmış, sürdürdüm:

"Onun gibi kral azdır! Onun gibi yiğit olmadıkları halde kral unvanını kabul edenler nedir biliyor musun, onursuz, alçak, yönetime zorla el koyan kimselerdir!"

"Elbette, yönetimin başında olan, ötekilerden daha başarılı olmalıdır," diye vurguladı alçakgönüllüce, ürkek bir sesle, "çünkü yukarıda olan örnek olmazsa, bu dünya nasıl ayakta kalır?"

Biraz düşündükten sonra, ekledi:

"Ama böyle oluyor, yüksekte olan, her zaman Efendimize borcunu ödemeyi anımsamıyor! Güçlüler de yanılırlar, yalnızca zavallılar değil. Eh, vicdanı temiz Hıristiyanlar çok değil. Bunun için Tanrı'nın Oğlu, orada, gökyüzünde, hâlâ

dikenli taçla yürüyor; acısı kim bilir ne zaman sona erecek!"

Böyle diyerek, fantastik genç bir rahibe gibi, o mutsuz tanrının acıları için içini çekti (kıvırcık saçları salınarak yakarılarına eşlik ediyordu). Bir tanrıtanımazla konuştuğunu anımsamaksızın, güvenli, kardeşçe gözlerle bakıyordu bana, Mutlak Kesinlikleri benimkilerle uyuşuyormuş gibi!

Gene de, yanıt olarak, hoşgörülü bir ifadeyle gözucuyla ona bakmakla yetindim. Kesintiye uğrayan us yürütmemi kaldığım yerden sürdürdüm:

"Suç halklarda! Dünya Tarihi'ni okurken açık seçik görülüyor bu, belli ülkelere bakınca da! Bir yığın insan yaşamın biricik umudunu bilmiyor, gerçek kralların duygusunu anlamıyor. Bu nedenle. en iyi yiğitlerin yabanıl korsanlar gibi yalıtılmış oldukları görülebilir. Sadık muhafızlarından başka kimse eşlik etmez onlara, bir de belki onları her zaman izleyen ve kendi kişilikleriyle onları koruyan biricik dostları: yüreklerini bilen biricik kişi! Geri kalan insanlar, yakalanıp görkemli geminin ambarına atılmış bir aşağılık sürüsü, kendi aralarında bölünmüş!

"Görkemli *gemi* (diye dikkatini çektim), bir şiir simgesi olarak sana söylediğim sözcükler bunlar. Bunlar maddesel konuşmalar değil. *Gemi* yaşamın onuru demek!"

Buna benzer açıklamalar arasında, doğruldum, ata biner gibi sıraya oturdum. Tek başıma oluşturduğum düşüncelerimin sonuçlarını ilk kez bir başkasına açıyordum. Yüzünün anlamı oldukça ciddî. neredeyse dindardı. Bir süre sessiz kaldım, konuşmaya yeniden başlamaya karar vermeden önce sık sık kaçamak bakışlarla bakıyordum ona; sonunda şöyle dedim:

"Tüm dünya tarihinin ideali şu olmalıydı: gerçek kralların onlarla aynı duygulara sahip halklarla karşılaşmaları. O zaman, büyük bir şey yapabilirler, geleceği bile fethetmeye koyulabilirlerdi!

"Yiğit olmanın hoşnutluğu yetmez insana, bütün öteki insanlar onunla eşit olmadıkça, onlarla dostluk kuramadıkça. Her insanın yüreği, gerçek bir kral gibi, yiğitlikle, onur-

la dolu olduğu zaman tüm sevgisizlikler denize atılacak. Halk artık kralın ne işine yarayacağını bilmez. Çünkü herkes kendi kendinin kralı olur."

Bu son fikir –yüce ve görkemli– kendi kulaklarıma bile yabancı geldi, çünkü konuşurken tam o anda hiç yoktan, daha önce hiç düşünmeksizin doğmuştu zihnimde; için için gerçek bir felsefî buluş gibi sevindirdi beni, önde gelen bir düşünüre lâyık! Bir göz atınca, dinleyicimin yüzünün de, ışıltılı bir takdirle sadık bir ayna gibi aydınlandığının ayrımına vardım O zaman, yeni bir ateşle tutuşarak ataklık ve kesinlikle açıkladım:

"Bütün bilim ve gerçek güzellik kitaplarını okumak istiyorum: Büyük bir şair gibi kendimi yetiştireceğim! Bunun için gerekeni yapıyorum. Hangi beden eğitimi olursa olsun yapabilirim, daha yedi ya da sekiz aylıkken başladım kendimi yetiştirmeye. İki yaz daha geçsin, bakalım kim çıkacak karşıma: İsterse uluslararası bir şampiyon çıksın! Sonra ilk fırsatta silah kullanmayı ve savaşmayı öğrenmeliyim. Yaşım uygun olunca, nerede dövüş varsa, kendimi sınamak için gönüllü olarak katılacağım. Görkemli işler başarmak, herkese adımı öğretmek istiyorum! Bu ad, *Arturo Gerace* adı, tüm ülkelerde tanınmalı!"

Yeni gelin küçük, büyülü, çocuksu bir gülüşle gülmeye başladı, sanki erkek kardeşlerinden biriymişim de, Başmelek Mikail'in Cennet'te yaptığı kahramanlıkları ona anlatmak için gökyüzünden yeryüzüne inmişim gibi.

O zaman kıskançlıkla sakladığım en tutkulu tasarılarımı da ona açmakta duraksamadım: yalnızca zihnimde elde edilebilir şeyler olarak hâlâ inandıklarımı değil, küçük bir oğlankenden beri düşündüğüm hiçbir zaman gerçekleşemeyecek olan söylencesel tasarılarımı da. Şimdi, bu yaşımda, eski tasarılarımın kimilerinin masal olduklarını bilmiyor değildim artık; ama gene de anlattım onları, bana o denli inanacağını çok iyi bildiğimden.

"Hem sonra," diye başladım. "ilk kahraman olduğum zaman, tam bir gerçek kral gibi, ne yapacağımı, biliyor musun? Sadık adamlarımla ülkeler fethetmeye gideceğim, bü-

tün insanlara gerçek yiğitliğin ne olduğunu öğreteceğim! Onurun ne olduğunu da! Bütün mutsuzların, utanmazların, ne denli cahil olduklarını anlamalarını sağlayacağım. Bir yığın insan doğar doğmaz korkuya kapılır, her şeyden korkar, hep korkuyla yaşarlar! Onların hepsine yiğitliğin güzelliğini açıklamak istiyorum, yiğitliğin sefaleti, alçaklığı yendiğini!

"Yapacağım girişimlerden biri bu olacak. Çok yakında, söylediğim gibi, babamla birlikte uzaklara gideceğiz, uzun bir zaman için, bir gün görkemli bir donanmanın başında burada, Procida'da karaya çıktığımızı görecekler. Herkes alkışlayacak bizi, Procidalılar bizden örnek alarak tıpkı Makedonyalılar gibi, tüm ulusların en yiğitleri olacaklar; aynı zamanda en yüce, en soylu, en seçkin insanları, babamın erkek kardeşleriymişler gibi. Bizim en güvenilir insanlarımız olacaklar, giriştiğimiz eylemlerde ardımızdan gelecekler. İlk iş olarak, tüm tutukluları kurtarmak için, Cezaevi'ne saldıracağız; kalenin burcuna bir yıldızlı bir sancak dikeceğiz, çevredeki bütün kıyılardan görülecek!

"Procida adası baştan başa bayraklarla donanacak, güzel bir gemi gibi: Roma'dan daha güzel olacak!"

Burada, güvensizlikle dikkatle yüzüne baktım. Birkaç saat önce, arabada tutuklular ve tutukevi üstüne dile getirdiği görüşün ardından, hâlâ bu noktada ikimizin arasında askıda kalmış bir soru vardı! Ama şimdi yüzünde, coşkulu bir dayanışmadan başka bir şey göremedim, bayrağımın adanın kayasında dalgalandığını görmek için daha şimdiden sabırsızlanıyormuş gibi, daha şimdiden büyük bir şarkı ve dans şenliği vaat ediyormuş gibi! Söylediklerimin sonucu olarak, *Üstün Komutanlar*'ın kapağına elimin tersiyle vurarak, sözlerimi bağladım:

"Bu kitap, uydurma bir öykü kitabı değil, gerçek tarihin ta kendisi, bilim bu. Tarihsel komutanlar, Makedonyalı İskender gibi en ünlüleri bile sihirli kişiler değildirler (sihirli kişiler masallarda olur); öteki insanlardan hiçbir farkları yoktur, düşünceleri dışında! Bir insan, onlar gibi (hatta onlardan daha iyi) olmak için her şeyden önce bazı gerçek, bü-

yük düşünceleri zihninde tutmalıdır... Bu düşünceleri ben biliyorum!"

"Hangi düşünceleri?.." diye sordu, dikkatle.

"Kısaca," diye açıkladım ona, biraz duraksadıktan sonra, kaşlarımı çatarak, "ilk düşünce, tümünün en büyüğü, şu: *Ölüme önem vermenin gereği yoktur*!"

Böylece, ünlü Kurallarımın gizilliğini bile açıklamıştım ona şimdi: Mutlak Kesinliklerimin en gözüpek, dolayısıyla en çetinini (aynı zamanda benim en yüce, en gizli kararsızlığımı da)! Ciddî bir sesle onayladı.

"Bu," dedi, "birinci gerçek." Sonra ekledi:

"Tanrı'nın öğrettiği de bu."

Ama bu noktada, neredeyse dinlemiyordum onu artık. Öyle bir doyumla doluydu ki içim, konuşmaya sabrım kalmamıştı.

Oflayıp pufladım. Birdenbire, mutfak bir tutukevi gibi göründü bana. Yazın ortasında olmak istedim, sabah, kumsalda, kayalara tırmanmak, suya dalmak, suda taklalar atmak; sabırsız bir oynama, gözüpeklik gösterme isteğine kapıldım. Birden coşkuyla ona döndüm. "Bak!" diye bağırdım. Ayakkabılarımı ayağıma geçirip karşı duvardan, pencerenin yerden belki de iki metre yükseklikteki parmaklığına doğru fırladım. Bir sıçrayışta ortadaki demir çubuklardan birini ellerimle kavradım; hemen hemen aynı anda, bacaklarımın ve bütün gövdemin bir itişiyle başımı geri atarak en yüksek iki çubuğa ayaklarımla tutundum. Bu konumda, onun kıvır kıvır saçlarının arasından, kendinden geçmiş alkışladığının ayrımına vardım.

Aşırı bir mutluluk duyuyordum. Bir çeşit takla atmıştım, ellerimle parmaklıklara tutunmuş, asılı buldum kendimi yeniden; cambazlıklar yaparak, sallanarak, sululuklar yaparak eğleniyordum; sonra bağırdım:

"Bak! Bayrak!"

Tek elimle parmaklıkları kavrayarak, kolumun kaslarıyla, bedenimi bir sancak gibi gibi dışarı doğru uzatıncaya dek zorladım. Bu duruşu birkaç saniye sürdürdüm. Tıpkı notayı uzun süre titreştiren bir virtüöz gibi; sonunda kendi-

mi yere bıraktım, oradan atılıp sanki havadaki bir köprünün üstünden geçiyormuş gibi büyük bir sıçrayışla koşarak, dimdik, ayaklarım bitişik üç dört metre ötedeki masanın üstüne kurşun gibi indim.

O, mutfak masasının üstüne değil de, ele geçirilmiş bir geminin güvertesine sıçramışım gibi seyrediyordu beni; bense atılımının sürüklemesiyle, daha şimdiden üst güverteden kulelere, gözetleme yerlerine usa sığmaz bir beceriyle uçan söylencesel bir miço gibi duyumsuyordum kendimi! Buna benzer başka çeşitli beden eğitimi gösterileri yaptım, hepsini de çok beğendi.

Sonunda, onun yanına dönüp yere oturdum. Ayaklarım çıplaktı, çünkü çorap babamla benim sık sık giymediğimiz giysiler arasındaydı. Ayakkabılarım az uzağımda, yerde yatıyordu; ayaklarımı uzatarak, baş ve orta ayak parmağımla bir tekini yakaladım, gururla,

"Bak!" dedim. "Ayak parmağım tutucu bir kuyruk gibi."

Bu yeteneğimi daha önceki becerilerim kadar takdir etti; daha kısa bir süre önce, alıştırma yaparak böyle bir yeteneği geliştirdiğimi açıkladım ona. Burada Procida'da diye ekledim, doğduğumdan beri tam bir denizci yaşamı sürdürüyorum. Bir gemici, bir süreven kitabında okuduğum bir tümceye göre, *bir maymun çevikliğine, bir kartalın gözlerine ve bir aslanın yüreğine* sahip olmalıdır!

Sonra çocukken okuduğum bir korsan öyküsünü anlattım ona, çarpışma sırasında iki elini yitirmiş, o zamandan sonra da ellerinin yitirdiği yetisinin yerine her zaman çolak kollarına sımsıkı bağlı iki dolu tabanca taşıyormuş. Tabancaların tetiklerine ayağıyla basarak ateş etmeyi öğrenmiş, şaşmaz bir nişancı olmuş, öyle ki romanda hep *Müthiş Çolak* ya da aynı zamanda *Pasifik Terminatörü* diye geçiyordu adı.

"Ne çok şey biliyorsun!" dedi, sevgi dolu bir alçakgönüllülükle; sonra şarkı söylüyormuş gibi başını kaldırarak, mutlu bir gülümseyişle, içinden gelen bir dürtüyle şöyle dedi: "Bir krala eşit duruma gelince, hepimiz sana saygı sunmaya geleceğiz. Annemle kız kardeşimi de getiririm! Bütün

Pallonetto'yu, bütün Chiaia'yı, bütün Napoli'yi getirmek isterim."

Bir an durup hayallere daldı. Sonra, giz verir gibi ekledi: "İnanır mısın, Artú? Sen o düşünceni söylüyorsun ya, zaman, bir krala eşit olmak istediğini, sanki gerçekmiş, doğalmış gibi geliyor bana: Görkemli bir biçimde giyinmişsin, güzel bir ipek gömlek, düğmeleri altından, sonra pelerin, altın taç, parmaklarında güzel, değerli yüzükler..."

"E!" diye sözünü kestim, yukarıdan bakan bir aldırmazlıkla. "Ne düşünüyorsun? Taç, pelerin vb. *Kral* dendi mi, kral unvanı olan bir kral geliyor aklına hemen! Benim sözünü ettiğim krallar, özel krallar, senin dediğin gibi gülünç giysiler içinde dolaşmayan."

"Ya nasıl giyinirler?" diye sordu aklı karışmış, ama gene de meraklı.

"Giyimlerine önem vermezler, içlerinden nasıl gelirse, öyle!" diye açıkladım hemen. Sonra hemen, pek düşünmeden, kesin bir sesle: "Yazın, bir pantolon, bir gömlek, nasıl olursa olsun, yırtık pırtık, düğmeleri çözük böyle... işte... boynuna bağlanmış çiçekli bir mendil... Kışın da rasgele bir ceket, örneğin çapraz düğmeli... özetle, spor!"

Biraz düşkırıklığına uğramış görünüyordu; ama bir an sonra, gözleri içtenlikli bir bağlılıkla bana baktı yeniden, inanmış, başını sallayarak şöyle dedi:

"Evet, ama sen de da hırpani giyiniyorsun, gene de bir küçük prense benziyorsun..."

Yanıt vermedim, ilgisizliğimi göstermek için dudaklarım sımsıkı kapalı durdum; o zaman gülmeye başladım birden, bu iltifat çok hoşuma gitmişti.

Tam o anda, babamın merdivenden inen ayak sesleri işitildi; böylece *tüm insanların en gizemlisi* yeniden belirdi aramızda.

O zaman bir süredir kaynamakta olan tenceredeki suyun biz ayrımına varmadan yarı yarıya buharlaştığını gördük; korlar da neredeyse sönmüştü. Bu olay akşam yemeğini geciktirdi, beklerken babam sevdiği Ischia şarabı içmeye

başladı. Öğle uykusunda dinlenmiş, keyfi yerinde kalkmıştı, üçümüzün Gerace Şatosu'nda birlikte yemek yememizden, bir oyunmuş gibi, memnun görünüyordu. Neşesi herkesi coşturmuştu: Böylece akşam büyük bir şenlik havasına büründü.

Yemekte

Yeni gelin sonunda yolculuk paltosunu çıkardı: Kadife etekliğinin üstüne poltosu gibi kısalıp daralmış kırmızı yünden bir bluz giymişti; bu kılığının içinde bedeninin biçimi daha iyi anlaşılabiliyordu. Bedeninin yaşına göre fazla gelişmiş olduğu görünüyordu, ama bu kadın bedeninde bir çeşit çocuksu bir bilgisizlik ve masumiyet, bir hantallık vardı, sanki kendisi büyüdüğünün ayrımında değilmiş gibi. Göğüsleri, çelimsiz omuzları ince beliyle ham gövdesinin üst kısmına göre fazla ağır görünüyordu: Tuhaf, aynı zamanda ince bir acıma duygusu esinliyordu; geniş, pek de biçimli denemeyecek kalçalarının ağırlığı güçlü bir nitelik değil, tutuk, savunmasız bir saflık veriyordu ona. Bluzunun kolları neredeyse dirseğinin altına dek açıkta bırakıyordu kollarını, kollarının beyaz cildiyle, kıştan şişip kızarmış küçük ellerinin cildi arasında fark görülüyordu. Bu, ona karşı bir acıma duygusu uyandırıyordu. İnce olmayan bileklerine bakınca, belki de tastamam kaba oldukları için, bilinmez neden, yumuşak bir masumluk ifadesinin ayrımına varıyordu insan.

Kendini pizza pişirmeye öylesine kaptırmıştı ki, babamın onda uyandırdığı, daha önce, öğleden sonra öylesine titremesine yol açan korkuyu bile unutmuş görünüyordu. Ama şu andaki ruhsal durumu tehdit edici görünmüyordu; şimdi ona tedirgin edici buyruklar vermiyordu babam, ne de saçlarını dağıtıyordu; tersine, yanında bile durmuyordu, hiç ilgilenmiyordu onunla.

Sofrada çok yemek yedi babam, bir şişe daha Ischia şarabı içti; şarap, her zamanki gibi gerçekten sarhoş etmeksi-

zin, öngörülmez ruh halleri esinledi ona, onu benim için daha da gizemli kıldı. Şarabın, üstünde değişik, hatta çelişik etkileri olabiliyordu; kimi zaman daha açık yürekli, kimi zaman uykulu ve aksi yapıyordu onu. Kimi zaman da acı özlemlerle ya da sıkıntıyla dolduruyordu içini; ya da aşırı bir şiddetle, içini boşaltacak nesneler arıyordu (öfkesini bana boşaltmıyordu, ancak en kaba ruh durumlarında yapardı bunu; beni cezaya değmeyecek kadar küçük bir kişilik saydığı açıktı).

O akşam şarap tasasız ruh durumuyla uyum içindeydi, onu daha konuşkan ve olağanüstü kılmıştı. Bakışlarının sertliği her an bir çeşit sevimli hoşnutluğa yerini bırakıyor, gördüğü herhangi bir şeye, bir ekmek artığına ya da bir bardağa vuruluyordu sanki. Memnun memnun, yukarıda iyi bir uyku çektiğini anlattı, iki saatten çok uyumuştu; sonra göz ucuyla yeni geline baktı, sanki arkasından çocukça bir dolap çevirecekmiş gibi, bir ikiyüzlülük ifadesiyle; sonra ekledi:

"Biliyor musun, kimi gördüm düşümde? Şu dedemi, resimdeki, şatonun hortlağını!"

"A, şu," diye mırıldandı yeni gelin.

"Ta kendisi! Sırtında, üstüne yıldızlarla yarımaylar işlenmiş bir sabahlık, tıpkı bir üfürükçü gibi. Bana dedi ki: Evime küçük bir kadın getirdiğin için gör bak neler gelecek başına! Bu gece koruyucularımla birlikte gelip dışarı atacağım onu."

Yeni gelin güldü, inanmaz bir tavırla, ama gene de duraksayarak.

"Sen gül bakalım; eh, az sonra hiç gülemeyeceksin artık. Şimdiye dek sana söylemediğim bir şeyi açıklamanın vakti geldi, sanırım. Ne dersin Arturo? Artık Signora Gerace olduğuna göre ona söylemek doğru olmaz mı? Öyleyse, bil, kızım: Ailemizde bir giz vardır! Bütün ülke bilir bunu: Bu şatoda ruhlar dolaşır. O dedem, gerçekten büyük bir beyefendidir; tıpkı sağlığında olduğu gibi, burada her zaman tiyatrolar, balolar düzenler, en iyi gençlere: Tek fark, anlaşılacağı gibi, şimdiki çağrılılarının tümünün de hortlaklar

oluşudur, anlıyor musun, DAHA KÖTÜ BİR ŞEY VAR. Doğal olarak, kadınların ruhlarını çağırmaz, çünkü bildiğin gibi kadınlardan nefret eder. Çağrılılarının tümü de erkektir, ömürlerinin baharında ölmüş delikanlılarla küçük oğlanlar; bunların tümü de, bilmek istersen, LÂNETLENMİŞ RUHLAR'dır! En aşağılık adamlar arasından seçilmiş tiplerdir bunlar, ölürken şeytana dönüşmüşlerdir. Bu çete cehennemin dört bir yanından gelir buraya, pencerelerden, yeraltından girerler içeri, yüzlercesi. Sen de tanıksın, değil mi Arturo?"

Yanıt olarak, hiçbir şey söylemeden, gülümsedim ona, bir uyuşma belirtisi olarak, aynı zamanda bir suçluluk dayanışması belirtisi (bu, görevim olduğu için); ama bu gülümseyişim yeni gelini yüreklendirmeye yaramış olmalı. Kurnaz, görmüş geçirmiş birinin küçük gülümseyişiyle güldü, başını sallayarak şöyle dedi babama:

"Eh, şimdi de dalga geçiyorsunuz benimle, cahil biriymişim gibi davranıyorsunuz bana. Ama birçok şeyi sizden daha iyi anlıyorum ben!"

"Ne? Konuşmana dikkat et, sen benden daha iyi anlıyorsun ha!"

"Hayır... sizden daha iyi değil, hayır! Bu sözcük ağzımdan kaçtı, hiçbir anlamı yok aslında. Demek istediğim, ciddî olarak cahilmişim gibi davranıyorsunuz bana, benimle alay edeceğinizi sanıyorsanız, benim bazı şeyleri, aslında nasıl olduklarını bilmediğimi sanıyorsanız, bana ciddî olarak cahilmişim gibi davranıyorsunuz demektir. Hıh! Sanki bilinen bir gerçek değilmiş gibi: Çocuklar hiçbir zaman şeytan olamazlar! Çünkü insan çocukken ölürse, büyük bir günahkâr olamaz. O kısacık yaşamında, bir şey, bir hırsızlık, hatta Hıristiyanları öldürmeyi bile tasarlamış olsa hiç önemi yoktur bunun! Orada alçaklık yoktur, oradaki biri için, tüm günahlar küçük günahlar sayılır. Küçük çocuklar en fazla yirmi, yirmi beş yıl Âraf'ta kalırlar; sonra en küçüklerin tümü de melek olurlar, daha büyükler de kanatlı melekler. Bunun için insanlar gidip annelerini şöyle diyerek avuturlar: *Memnun olun, signora: Çocuğunuz çok şanslıymış! Tanrı bir baş-*

ka melek daha yapmak için onu seçti. Bir çocuktan hiçbir zaman bir şeytan olamaz. Şeytan olmak için mutlaka yaşlı olmak gerekir."

"E, demek," dedi, "bu güzel düşüncenle güvende duyumsuyorsun kendini! Şu çetelerin gökyüzünde melek olduklarına inanarak. Dedemin düşümde bana söylediği sözlere bile inanmıyorsun, bu gece onlarla birlikte gelip sana kötülük edeceğine!"

"Hıh, bütün kadınların çirkin olduklarını söyleyip duran birinin sözlerine kim inanır!"

"Ah!" diye bağırdı babam gururla ayağa kalkarak. "Duyduğum en güzel haber bu, onurlandırıyor beni! Bunları kendi kulaklarımla işitmek duygulandırıyor beni. Biri çıkmış atalarımdan birinin maval atma yeteneğinden söz etme cesaretini gösteriyor!"

"Hayıır... bunu söylemek istemiyordum... akrabanız hakkında... hayır... yanıldım... Ama bu kişi bütün kadınların çirkin olduklarını söylemiyor muydu tam da? Böyle söylemiyor muydu?"

Babam sandalyede kaykıldı, yüksek sesle gülerek,

"Evet," diye açıkladı, "tastamam böyle diyordu: Bütün kadınlar çirkindir."

Yeni gelin bana baktı, böylesine tuhaf bir durumu doğrulamamı istercesine. "Tastamam ne söylediğini bilmek ister misin?" diye yeniden söze başladı o zaman babam. Amalfili'yi taklit ederek gösterişli bir tavırla açıklamaya başladı:

"Uf, ne kadar da çirkinler, iyisi mi hiç düşünmeyelim bunu, Wilhelm'ciğim, ne çirkin olduklarını. Üstelik her yer onlarla dolu, bütün yeryüzü; binlerle, milyonlarla çoğalıyorlar doğanın bu çirkin yaratıkları. Kim bilir, belki öteki gezegenlerde de, ayda da vardır onlardan. Ne denli kurallara (sözgelimi) kusursuzluğa uygun olmayı başarsalar, o kadar çirkindirler! Zavallıcıklar, soylarının damgası bu, acı bir damga. Hepsi de tastamam aynı kalıptan çıkma! Ne acı. Ama neden? Nasıl açıklanabilir bu? Evrende her şey kusursuz yaratılmıştır; hiçbir önemi olmayan şeyler bile: bir su

yosunu damarcığı! Bir derecik! Bir balıkçık! Bir gül yaprakbiti! Bir karaburçak! Bir hindiba yaprağı! Her şeyin sana, ah, evren ne harika, ne güzel! Yaşamak ne hoş, dedirtecek biraz olsun sevimli bir yanı vardır. Sakat bir Hıristiyan'a, askere alınmayan bir zavallıcığa, çarpık çurpuk birine, bir cüceye rastladığın zaman bile, ilk bakışta: Aman ne çirkin diye düşünürsün; ama sonra, evet efendim, bu durumda bile, daha dikkatli baktığında, aslında o kadar da da sevimsiz değilmiş diyebileceğin bir şey bulursun her zaman. Evet, evet, bir iskorpitte, bir örümcekte, dikkatle bakarsan, evrendeki her şeye biçim veren o sanatçı ve sihirli elin bir belirtisini bulursun. Yalnız bir tek soya, kadınlara merhamet gösterilmemiştir. Onlara yalnızca çirkinlik düşmüştür, başka bir şey değil. Farklı bir yapıları olmalı, biricik olası açıklama bu."

Güldürü tonunda yapılan bu konuşma, ikimizi, yeni gelinle beni katıla katıla güldürdü. Bunun üzerine babam tasasızca bir portakal kabuğu attı bana, azarladı beni:

"Sen, esmer, öyle gülüp duracağına, kadınların güzelliği hakkında neler düşündüğünü söyle bize. Örneğin, bu gelin hakkında ne düşünüyorsun? Sence güzel mi, çirkin mi?"

Yüzümün alev alev yandığını duyumsadım, böyle bir soruyu beklemiyordum çünkü, hem, aslında onun hakkında ne düşündüğümü tam olarak ben kendim bile bilmiyordum. Fikrimi söylemeden önce, o anda değerlendirmek içinmiş gibi bir göz attım ona. Ama o anda ona bakmanın bir şeye yaramayacağının, onun hakkında önceden edindiğim fikrimin, ayrımına varmaksızın zihnimde kaldığının bilincine vardım. Şuydu fikrim:

Kadınların çirkinliği hakkında bildiğim, gördüğüm kadarıyla, Amalfili haksız olmaktan çok, haklı görünüyordu bana: Özellikle bu kadının da ötekilerden daha az çirkin olduğu söylenemezdi. Ama gene de, bu kadın söz konusu olduğunda yadsınamaz çirkinliklerine karşın, kendi zevkime göre onu olağanüstü zarif buluyordum!

Ama bu fikrim bana fazla kişisel ve gerekçesiz görünü-

yordu, bu nedenle de onu açıklamaktan utanıyordum, öte yandan yalan söylemek de istemiyordum. Ona da, babama da bakmayı küçümsediğimden asık suratlı bir ifadeyle göz-kapaklarımı indirdim, neredeyse yabanıl bir sesle yanıt verdim:

"Bana çirkin gelmiyor."

"Hadi!" diye bağırdı babam, omuz silkerek. "Şövalyelik, mültefitlik taslamak istiyorsun. Sana çirkin gelmiyor, öyle mi, hadi canım, kim bilir nasıl bir güzellik buluyorsun onda!"

Yeni gelin yumuşak bir şaşkınlık içinde gülüyordu, çirkin bulunduğu için gücenmemişti aslında. Babama baktım, gözüpekçe, sonra kararlı, açıkladım:

"Gözleri güzel!"

"Amma da güzel, ha! Koskocaman gözleri var! Ama hadi, anlat, esmer!"

Yeni gelin o anda bana bakıyordu, ürkeklik, sevinç ve aldığı övgüden ötürü gönül borcu dolu gözleri öyle harikaydı ki, alnı bir taçla süslenmiş gibiydi sanki.

Güldüm, yeniden yerime oturdum ve sustum.

Babam, çenesinin gururlu bir işaretiyle ona yönelerek, şöyle dedi:

"Boşuna böbürlenme Bayan Gerace: Senin çirkinin, savsağın biri olduğunu çok iyi biliyoruz... Esmer bu akşam iltifat etmek istiyor sana; derebeyice, soyluca davranmak istiyor!

"İyisi mi, Madam, o kocaman gözlerinle güzellik taslayacağına, güzellikten ne anladığını söyle bize. Örneğin, bu esmer delikanlıyı nasıl buluyorsun? Ha? Sana nasıl görünüyor?"

Yanıtını yüksek sesle vermekten utandı; babamın kulağına yaklaştı, bilinçli ve ciddî bir ifadeyle, alçak sesle (ama ben de işittim) şöyle dedi:

"Ben güzel buluyorum." Başımı öteye çevirdim, aldırmıyormuş gibi. Babam güldü:

"Bak, bu kez seninle aynı fikirdeyim. Doğru, güzel bir delikanlı: E, boşuna benim oğlum olmamış!"

Hiçbir şeyin ayrımında değilmişim gibi davranıyor-

dum, sanki benden söz ettiklerini bilmiyormuşum gibi. Babam beni kışkırtmak için masanın altından hafif bir tekme attı bana, neredeyse tatlılıkla gülmeyi sürdürdü, bana bakarak; o zaman ben de onunla birlikte gülmeye başladım.

Kendine biraz daha şarap koydu; o içerken hepimiz belki iki dakika sessiz kaldık. Dalgaların küçük koylara çarpması işitildi yeniden: Bu sesi işitince gece lambalarıyla denizin üstüne uzanmış adanın biçimini canlandırdım zihnimde; görkemli kış gecesinde kapalı kapıları, pencereleriyle, burna hemen hemen dikine inen Oğlanlar Evi'ni de. Büyü değmiş bir orman gibi, ada yazın fantastik yaratıklarını uyuşukluk içinde gömülü saklıyordu. Yeraltında, yeri bulunmaz hücrelerde ya da duvarların ve kayaların dolambaçlı geçitlerinde yılanlar, kaplumbağalar. köstebekler ve mavi kertenkelelerin aileleri dinleniyorlardı. Cırcırböcekleriyle ağustosböceklerinin narin gövdeleri toz toprak içinde çökmüş yatıyorlardı; daha sonra, sayıları binleri bulup, ötüşüp sıçrayarak yeniden doğmak üzere. Tropik bölgelere dağılmış göçmen kuşlarsa o güzelim bahçelerin yokluğunu özlemle duyumsuyorlardı.

Bizler ormanın beyleriydik: Gecenin içinde bu aydınlık mutfak, harikulade inimizdi. Bana her zaman sıkıcı bir fundalık gibi görünmüş olan kış, bu akşam birdenbire görkemli bir malikâneye dönüşmüştü.

Gece

Az önceki tatlı neşenin bir gölgesi, babamın ağzında oynaşıyordu hâlâ; sürekli, güven verici soluğunu, tıpkı denizin soluğu gibi işitiyormuş gibiydim. Şimdiki zaman bir sonsuz bir çağ, bir periler şenliği gibi görünüyordu bana.

Yemek az once bitmişti, ama biz sofrada oyalanıyorduk. Babamın bardağında hâlâ şarap vardı, bir süre daha bize takılmayı sürdürdü, ama çok geçmeden yoruldu. Sık sık geriniyor ya da derin derin soluk alıyordu, bunlar onda bir hü-

zün belirtisi değil, tersine, derin, neredeyse buruk bir varoluş mutluluğuydu. Bir an geldi, bir kolunu, yeni gelini kendine çekmek için uzatır gibi yaptı. O telaşla ayağa kalktı, sofrayı toplaması gerektiğini söyleyerek geri geri gitti; kısa bir süre kaybolmuş gibi görünen o korkunun yüz çizgilerinde yeniden belirdiğini gördüm.

Korkmuş, ama hevesli bir tavırla iki tabağı üst üste koydu, onları eline alıp bulaşık çukuruna yöneldi; ama babam, sandalyeden kalkmaksızın onu belinden yakaladı, koluyla sımsıkı sararak kendine çekti.

"Nereye gidiyorsun? Bulaşık yıkamaya mı?" dedi. "Yarın sabah hizmetçi halleder o işi. Sen Bayan Gerace'sin, unutma! Şimdi evliliğimizin ilk gecesi başlıyor."

Tartışmaya cesaret edemeksizin şaşkın, yılgın gözlerle babama bakıyordu. Gözle görünür biçimde titriyor, o gür saçlarıyla alçakça tuzağa düşürülmüş kara postlu kocaman yabanıl bir hayvana benziyordu tıpkı.

"Korkuyorsun ha? Evliliğinin ilk gecesinden korkuyorsun!" diye bağırdı babam, diri, özgür, acımasız bir gülüşle gülmeye başladı. "Dur burada. Kımıldama." Korkusuyla eğlenerek onu sımsıkı bastırdı bedenine. "Korkmakta haklısın: Evliliklerinin ilk gecesinde kızların başına ne geldiğini biliyorsun, hmm! Ama en kötüsü de, Nunzià, karşılarına benim gibi kötü bir koca oldukça seyrek çıkar. Genellikle kocalar küçük erkeklerdir... Hayır, kaçmaya çalışmanın yararı yok artık; kurtaramazsın kendini, bitti!"

Gelin içgüdüsüyle cılız bir sesle karşı çıkacak oldu; neredeyse gerçekten kaçabileceği yanılgısına kapılmış gibi. Onun umutsuzca kaçma girişimi babamı daha da çok güldürdü. "Bitti!" diye yineledi, çocuksu bir sertlikle, onu tek koluyla kolayca tutarak, mengeneye sıkıştırmış gibi. "Benimle karşılaşmamak için kaçıp saklandığın günler geçti artık, unuttum sanma, çocuk! Bu gece her şeyi ödeteceğim sana!"

Tehdit edici, düşüncesiz bir tavırla onun lüleleriyle oynamaya koyuldu. Her şeye karşın, yüzü şenlikli bir kötülüğü yalanlarcasına ışıl ışıldı. "Evet!" diye açıkladı. "Beni red-

dediyordu! Benim gibi biriyle evlenmeyi reddediyordu, bu bitli! Annesi bile kızdı ona, böyle bir kısmeti, başka şeyler arasında, bir şato sahibini reddettiği için!"

Bu olayları belgelerken, bir yargıç tavrı takınmıştı dü-pedüz, sanki orada, masa başında yeni gelinin kaçınılmaz olarak cezalandırılması için onu dinlemek üzere bütün bir halk toplanmıştı.

Yeni gelin, cılız, ağlamaklı bir sesle, yitik, açıkladı:

"Ben... rahibe olmak istiyordum!"

"Yalan! Olayları olduğu gibi anlat. Rahibe olmak istiyordun, *çünkü* benimle evlenmek istemiyordun! Benimle evlenmeye sırf annene itaat etmek için karar verdin! Benden korktuğunu söylüyordun! Yanılmıyorsam, birisi beni çirkin bulduğunu söylediğini işitmiş! Doğru mu, değil mi, ha? Beni çirkin bulduğun doğru mu?" Şaşılası bir zarafetle gülüyordu; yeni gelin korkudan daha da kararan kocaman gözlerini ona dikmişti – onu gerçekten de çirkin buluyormuş gibi.

"Şimdi her şeyi ödemeye hazır olun, Bayan Gerace." Çan kulesinin saati vurduğu işitildi, babam bileğindeki saate baktı: "A, saat on olmuş! Yatma vakti geldi... gece oldu. Uykum var, Nunziatè, uykum var... Nunziatè!" Onu yüreğine bastırıyor, ama ne okşuyor, ne de öpüyordu, tersine neredeyse hırpalıyordu onu, saçlarını karmakarışık ediyordu. O zaman, gün boyu pusuya yatan korku, kocaman bir bulut gibi kızın üstüne çöktü sanki. Şöyle dedi: "Ben... yukarı çıkmadan önce... kapı penceresinin tahtalarını kapatmak gerek."

"Pekâlâ, kapat," dedi babam, beklenmedik biçimde gitmesine izin verdi. Sonra, ona süre tanımak istermişçesine bir sigara yaktı, ağız dolusu bir soluk çekti. Ama, öyle görünüyordu ki bu bir oyundu, kediler gibi, oyun oynama zevki için başvurduğu. Yeni gelin kapının ağır sürgüsünü telaşlı küçük elleriyle kaldırmaya çalışırken, babam daha yeni içmeye başladığı sigarayı tabağın üstüne bıraktı, sandalyeden kalkarak, ansızın,

"Yeter," dedi kabaca. "Kapıyla uğraşma! Bırak öyle kalsın!"

O anda, uyumlu bir uğultu işittim gibi geldi bana, neredeyse bir yerden bir atlı yaklaşıyormuş gibi; bunun çarpan

yüreğim olduğunun hayretle ayrımına vardım. Babam, bir çeşit öfkeli mutlulukla yeni geline doğru gitti, bileğinden tutarak bir bale dansçısının devinimiyle kendi çevresinde bir yarım dönüş yaptırdı ona. Onun gözlerini arayan gözlerinde her zamankinden daha sert bir anlam vardı, ama aynı zamanda, bir çeşit coşkulu, büyüleyici, masum bir bir doğrulama vardı. Belki pişmanlıktan, belki de kendini acındırmak için sesini tatlılaştırarak, "Görmüyor musun," dedi, "ne kadar yorgunum? Gece oldu: Gidip yatalım!" Yeni gelin savunmasız gözbebeklerini ona doğru kaldırdı. "Yürü! Gidelim!" diye ekledi kabaca; yeni gelin boyun eğmiş, ardı sıra yürüdü. Eşiği aşmadan, başını arkaya çevirip bana doğru baktı, ama tuhaf bir nefret ve öfke duygusuna kapılmış, gözbebeklerimi kaçırdım ondan hemen.

Masanın önünde, kımıldamadan ayakta duruyordum. Eşiğe yeniden baktığımda, koridorda kaybolmuşlardı bile, merdivenden birlikte çıkan ayak sesleri işitiliyordu. O zaman gözlerimi indirdim, akşam yemeğinden kalma tabak çanak ve bardakları, yiyecek ve şarap artıklarını görünce ansızın bir iğrenme duydum.

Orada, masanın yanında, hiç kımıldamadan, hiçbir şey düşünmeden duruyordum hâlâ; böyle dururken upuzun bir zaman geçmiş gibi geldi bana; ama aslında, yukarıya, yatmaya giderken babamın yanık sigarası tabakta, portakal kabuklarının arasında hâlâ yanıyordu. Demek ki, ancak birkaç dakika geçmişti! O gün ve daha yeni sona eren o akşam bana, kim bilir niçin, daha şimdiden yıllarca uzak geliyordu. Yalnız ben, Arturo, kendimi hâlâ önceki gibi, on dört yaşında bir delikanlı gibi duyumsuyordum; yetişkin bir erkek olmak için daha birçok mevsim beklemem gerekiyordu.

Babamın odasının önünden geçerken, kapalı kapıların ardında kışkırtıcı bir fısıltı işittim. Koşar adım odama ulaştım: Birden, birisi (tanımadığımı sandığım birisi) beni incitmiş gibi, anlaşılmaz ve keskin bir duygu duydum, öcü alınması olanaksız, insanlıkdışı bir incitme. Çarçabuk soyundum; telaşlı telaşlı yattım, yorganı başıma çektim, tam o sırada, duvarların arasından yeni gelinin bir çığlığı ulaştı ba-

na: cılız, tuhaf bir biçimde yırtıcı ve çocuksu.

Bu arada, bir şeyin ayrımına vardım: Yalnızca onunla konuşurken ona adıyla seslenmeyi bilmemekle kalmıyordum; şimdi ondan söz ederken (nedenini bilmiyorum) adıyla söz etmeyi de bilmiyorum. Öylesine basit olan bu heceleri söylememi engelleyen gizemli bir güçlük vardı: *Nunziata, Nunziatella.* Bu nedenle, burada da ondan o ya da *yeni gelin* ya da *üvey annem* diye söz etmeyi sürdüreceğim. Eğer, üslup güzelliği bakımından kimi kez adını söylemem gerekecek olursa, belki de adının tümü yerine *N.* koyabilirim, yahut *Nunz.* da diyebilirim. (Bu sonuncusu ses olarak oldukça hoşuma gidiyor; yarı yabanıl yarı evcil bir hayvanı düşündürüyor: örneğin bir kediyi ya da bir keçiyi.)

Üçüncü bölüm

Aile yaşamı

Ertesi gün, sabahın ilk ışıklarıyla uyandım. Babamla yeni gelin uyuyorlardı daha, hava çok güzeldi. Dolaşmaya çıktım, eve döndüğümde güneş çoktan yükselmişti. Evin arkasından, mutfak tarafından dolandım; kapı-pencerenin renkli camlarının önünden geçtim; mutfakta yeni gelini gördüm, tek başına, masanın üstünde yer açmış, hamur yoğurmaya girişmişti. Küçük bir un yığınının ortasına yumurta sarılarını boşaltmış, çevik parmaklarıyla karıyordu onları. Benim ayrımıma varmamıştı, ben görünüşünün dün akşama göre ne denli değiştiğinin ayrımına varmaktan afallamış camların arkasında durdum.

Böyle kısa bir sürede böylesine tuhaf bir dönüşüm nasıl olabiliyordu! Sırtında dün giydiği aynı kırmızı kazak, aynı eteklik, ayaklarında aynı eski püskü terlikler vardı ama benim için tanınmaz bir hale gelmişti. Dün, gözümde güzelliğini oluşturan ne varsa uçup gitmişti üstünden.

Bugün de babamın geçici hevesine uyarak, saçlarını çözük bırakmıştı: Ama dün masalsı bir tacı andıran kıvırcık saçları bugün dağınık ve bir köylü kadın görünümündeydi; yüzünün solgunluğuyla çelişen siyahlıkları biraz karanlık bir hava veriyordu ona. Nemli, ağır bir solgunluk dünün duru rengini yanaklarından kovmuştu; gözlerinin altında, dün, el değmemiş narinliği bana bir çiçeğin taçyapraklarını düşündüren gözyuvaları kararmış, bozulmuş, belli belirsiz buğulu bir ayla ile çevriliydi. Hamuru yoğururken sık sık koluyla alnına düşen saçlarını geri itiyordu; bunu yaparken gözkapaklarını biraz kaldırıyor, aralarından öylesine iyi

anımsadığım gözleri seçiliyordu belli belirsiz: buğulu, hayvansı, ürkek.

Onu yeniden görünce, bir önceki gün ona öylesine güvenle davranabildiğim, gizlerimi açacak noktaya dek kendimi bırakabildiğim için utanç duyuyordum şimdi! Sıranın üstünde, kitabım, *Üstün Komutanlar*, unutulmuş duruyordu hâlâ; bu görünüm utancımı artırdı. Öfkeyle kapı-penceyi açtım, o zaman, sonunda, gördü beni. Bir hoşnutluk, bir dostluk ışığı aydınlattı yüzünü, tatlı bir gülümseyişle,

"Artú?" dedi.

Ama ben, selâmına karşılık vermeksizin, sertçe baktım ona, bir yabancının, alt tabakadan birinin bizimle senli benli olmasına izin vermediğimizde olduğu gibi. Güvenli, mutlu anlamı birdenbire yok oluverdi yüzünün. Gülümseyişi söndü, garip bir tavırla bana baktığını gördüm: düşkırıklığına uğramış, sorgulayan, yabanıl, ama gene de aşağılanmış olmayan, üstüne yalvarmanın gölgesi düşmemiş. Tek bir sözcük bile söylemedim ona; sıranın üstünden kitabımı aldım, dışarı çıktım.

Daha sonra, gün boyunca ve sonraki günlerde onun varlığından kaçtım, babamla birlikte olmaktan da, bu birlikteliği onunla paylaşmamak için uzak durdum. Ancak zorunlu oldukça konuşuyordum onunla, bu seyrek durumlarda da, tavrım, onun benim için bir yabancı bile olmadığını anlamasını sağlayacak denli soğuk ve uzaktı. Neye yoracağını bilemediği bu tutumumdan incinmiş, gölgeli bakışlarla zar zor bakarak, çabucak, ters yanıtlıyordu beni. Ama zaman zaman, daha çok akşamları, ailemiz bir araya geldiğinde, ürkek, yakarırcasına bir gülümsemeyle gülümsüyordu bana ya da dostluğumu yitirmek için ne suç işlediğini alçakgönüllüce, gözleriyle soruyormuş gibi görünüyordu. O anlarda, varlığından da tiksinti duyuyordum düpedüz. En çok da ağzı itiyordu beni, yüzüyle karşılaştırıldığında bir gün öncekinin aynı değildi. Kanı çekilmiş bir pembe renkteydi ve soluk aldıkça yumuşaklık ve aptallıkla aralanıyordu.

Babam o günlerde adada dolaşırken ardından sürüklüyordu onu hep, saatler boyu birlikte oluyorlardı; bense onla-

rın gezintilerine hiç katılmıyordum, onlarla birlikte olmaktan hep kaçınıyordum. Havalar güzel gidiyordu, yalnız yaşadığım zamanlarda edindiğim alışkanlıklara uyarak, genellikle sabahları yanıma koca bir parça ekmekle peynir alıp çıkıyordum evden, hava kararıncaya dek de girmiyordum eve. Yanıma bir de kitap alıyordum, başıboş dolaşmaktan yorulunca, emaye bir cezvede Türk kahvesi pişiren dul kadının işlettiği Caffè del Porto'ya gidiyordum.

O dönemde param vardı (tam anlamıyla olağanüstü bir yenilik), çünkü babam düğünü için adadan ayrılmadan, sabah yarıcıdan aldığı paradan elli liret armağan etmişti bana. Cebimde alışılmadık sermayem, ki benim için çok büyük bir tutardı bu, dulun kahvesinde mutlaka anasonlu bir kahve ısmarlıyordum kendime; parayı önceden tezgâhın üstüne atıp dul kadınla konuşmaya gönül indirmeksizin, gidip kahvenin bir köşesinde oturuyor, canım istediği kadar orada kalıp okuyordum. O saatte Caffè'nin biricik müdavimi ben oluyordum; yaşlı kadın ya uyukluyor ya da uzun uzun iskambil falına veriyordu kendini. Sık sık, bir kanun kaçağının ters, aşağısayan tavrıyla, Silvestro'nun üstünde resmî damga olmayan ünlü çakmağını çıkarıyor, ne yazık ki taşı olmadığı için yanmamasına karşın, gösterişli bir biçimde çakıyordum onu. Sonra, okurken, kahve masasının üstünde, geçenlerde aldığım, ama hiç dokunmadığım göstermelik bir paket Nazionali sigarası bulunduruyordum hep: Aslında geçmişte, ara sıra babamın içtiği sigaraların izmaritlerinden bir iki nefes çektiğim olmuştu, ama tütünü oldukça mide bulandırıcı buluyordum.

Gece bastırınca, dul kadın tezgâhın üstünde küçük bir lamba yakıyordu, bu ışığın ardında da iskambil kâğıtları duruyordu. Ölü kocasının fotoğrafının önünde yanan iri mumun alevi dükkânın yarı karanlığında neredeyse uğursuz bir etki yaratıyordu; o zaman kendimi müthiş hissediyordum. Denizlerde bir korsan olduğumu, serüvencilerin gittikleri loş bir mağarada bulunduğumu sanıyordum sahiden de: Belki bir Pasifik köyünde, ya da Marsilya'nın çıkmaz sokaklarında.

Ama cılız ışık okumama olanak vermediği için, belli bir noktada sıkılıyordum, o zaman hiç kimseyi selâmlamadan kahveden çıkıyor, gecenin içinde Oğlanlar Evi'ne yollanıyordum yeniden.

Eve girer girmez, yeni evlileri aramayı umursamaksızın, doğruca gidip odama kapanıyordum; o zaman, daha önce hiç bilmediğim bir yalnızlık duygusu kaplamaya başlıyordu içimi. Bir zamanlar çağırır çağırmaz yanıma gelen, masalların güzel kanaryası, annem bile şimdi artık yardımıma koşmuyordu. Daha kötüsü şuydu: Vefasızlığına karşın özlüyordum onu. Ansızın, gizemli kişiliğini yadsıyarak, onu arama isteğimi yitiren bendim. Bir zamanlar yalnızca onu esirgeyen inançsızlığım, şimdi onu da, yeraltına, artık hiçbir varlıkları olmayan, verecek hiçbir yanıtları olmayan öteki ölüler arasına bağlıyordu yeniden. Kimi zaman onun özlemiyle öylesine duygulansam da, "Ne yapabilirsin ki! ÖLDÜ o!" diyordum kendi kendime, kabaca.

Böylece, güç anları aşabiliyordum. Ama böyle anlarda gene de, yeni evlilerle birlikte olmaktansa tek başıma olmayı yeğ tutuyordum. Üçümüzün birlikte olduğu tek uygun zaman akşam yemekleriydi.

Üvey annem evimizde şöyle bir yenilik başlatmıştı: Her akşam bir kap sıcak yemek yeniyordu, ocak gün boyu her saat yanıyordu. Doğrusunu söylemek gerekirse, evimizin düzeninde yaptığı biricik reformdu bu. Bunun dışında, pek hamarat bir ev kadını olmadığından, yatak örtülerini yatakların üstüne sermek ve sık sık oldukça üstünkörü, ama büyük bir çabayla mutfağı ve odaları süpürmekle yetiniyordu. Böylece neyse ki evimiz tarihsel pasaklılığı ve doğal dağınıklığıyla aşağı yukarı eski durumunu koruyordu.

Costante'miz, eve gelin geldiğinden beri aşçılık ve orta hizmetçiliği yükümlülüğünden memnuniyetle el çekmiş, köylü yaşamına dönmüştü. Aslında, yeni gelin yetiyordu eve bakmaya; Costante de, meyve ve başka çiftlik ürünlerini getirmek için haftada yalnızca bir iki kez uğruyordu bize.

Akşam yemek saatinde, babam yüksek sesle beni çağırıyor; ben de aşağıya iniyordum. İlk günün o biricik neşeli

akşamından sonra, akşam yemeklerimiz oldukça sessiz geçiyordu. Üvey annem babamın karşısında her zaman ürkek ve çekingen duruyordu; ama ilk günden farklı olarak, şimdi neredeyse gönülsüzce ona sokuluyor, sonunda apaçık yanında oturuyordu. Babam da, umursamaksızın onu kendi haline bırakıyordu; zaman zaman canı sıkkın, uzak duruyordu ondan; ama söylediğim gibi, o günlerde ondan hiç ayrılmıyordu.

Akşam yemeğinden sonra, hepimiz gidip yatıyorduk. Genellikle, ben önden gidiyordum, çabuk çabuk odama ulaşıyor, kapıyı kapattıktan sonra, ışığı bile yakmadan, hemen yorganın altına süzülüyordum. Odamdan, çok geçmeden koridorda ayak seslerini, üstlerine kapanan bir kapının gürültüsünü işitiyordum; odalarından gelen o çığlığı yeniden işitme korkusuyla, içgüdüsel olarak yumruklarımla kulaklarımı tıkıyordum. Nedenini kendi kendime açıklayamıyordum ama o çığlığı bir kez daha işitmektense, karşıma yabanıl bir hayvanın çıkmasını yeğ tutuyordum.

Evin reisinin canı sıkılıyor

Bir hafta süren güzel havalardan sonra adaya yağmur yağmaya başladı yeniden; ama gene de her sabah çıkıyordum, kimi zaman sırılsıklam dönüyordum eve. Böylece yalnız yaşamımın kalan günleri de geçip gitti; ikinci haftanın ortasına doğru, babam gitmekten söz etmeye başladı. O zaman hâlâ bana kalan onunla birlikte geçirdiğim kısa saatleri yitirmenin burukluğuna daha fazla dayanamadım; üvey annemin yakınlığına gönülsüzce katlanarak yeniden babamın yakınlığını aramaya itildim.

Öğleden sonraydı; geldikleri gün olduğu gibi, üçümüz de babamın odasındaydık gene; babam yatağın üstüne yarı uzanmış, alışık olduğu gibi sigara içiyordu. Sabahtan beri aralıksız yaktığı Nazionali sigaralarının dumanı odanın havasını ağırlaştırıyor, donuk pencerelerin ardından, keşişlemeden gelen kocaman bulutlar geçiyordu. Hiç kimsenin

içinden konuşmak gelmiyordu. Babam esniyor, ateşli biri gibi yatağın üstündeki konumunu her an değiştiriyordu; gözleri tuhaf tozlu bir maviye bürünmüştü. Cansıkıntısı onun için acı, trajik bir ağırlık gibi görünüyordu, neredeyse bir talihsizlik gibi. Onun taptığım gizemli yasalarını algılıyordum bu cansıkıntısında: her türlü us yürütmeden daha önemli, bir kez küçüklüğümde, bir denizanasının çarpmasıyla neredeyse gözlerimin önünde bayılmasına yol açan aynı yasalar.

Böylece onu halsiz düşüren bu cansıkıntısı bile benim gözümde bir büyüye dönüşüyordu. Daha şimdiden adadan ayrılmak için yanıp tutuştuğunu görüyordum; burada, adada olduğu günlerin geçmesine, yitip gitmesine acı acı hayıflanıyordum; her an ona ulaşabilecekken, ondan kaçıyordum. Bütün bunların suçlusu üvey annemdi: Ondan öç alma öfkesi yanıp tutuşuyordu içimde.

(Bunca zaman uzaktan bakınca, o günlerde tuhaf bir biçimde yüreğime oturmaya başlayan duyguları anlamaya çalışıyorum şimdi; içimde düzensizce birbirine karışan duyguların, hiçbir düşüncenin aydınlatmadığı biçimlerini ayırt edemiyorum hâlâ. Anımsayınca, bir gece, yoğun bulutlarla örtülü bir gece ıssız, derin bir vadinin ayrımına varır gibi oluyorum: Vadide kurt yavrularından ya da aslanlardan oluşan bir yabanıl hayvan sürüsü sanki oyun olsun diye didişmeye başlamış, sonunda ciddî ve kanlı bir dalaşa dönüşmüştü bu didişme. Bu arada, ay, bulutların ardında, oldukça uzak, saydam bir bölgede yürüyor.)

Sanırım, yarım saatten fazla üçümüzden de tek bir sözcük işitilmedi: Üvey annem bir sandalyede dingince oturuyordu, belki de babamın ruhsal durumundan ötürü duyduğu belli bir kaygıyla ona saygı gösteriyordu. Sonunda sessizliği bozan babam oldu, çileden çıkmış bir vurguyla bağırdı: "Yeter. Bu adaya katlanamıyorum artık. Hava değiştirmeye karar vermem gerekiyor." Sonra tiksintiyle yüzünü buruşturarak yeni yaktığı bir sigarayı fırlatıp attı.

Daha iki gün önce, dediğim gibi, yolculuklardan söz et-

meye başlamıştı bile, ama yola çıkış tarihini belirtmemişti. Doğal olarak, bu kez de tek başına gideceği anlaşılıyordu: Karısı görevi gereği onu Procida'da bekleyecekti. Bunu çok iyi biliyordu; babamın öfkeli bağırışı üzerine hiçbir şeye karşı çıkmaksızın gözlerini yere indirdi. Derli toplu duruşu içinde, bedeninin gelişmişliğiyle karşılaştırıldığında fazla cılız kalan omuzları, o anda acınası, kırılgan bir görünüm veriyordu ona. Ama inik, duyarlı gözkapakları, siyah kirpikleriyle gizemli bir ciddiyet gölgesi düşürüyorlardı yüzüne; kırmızı bluzunun altında soluk alıp verişinin dingin devinimi ayırt ediliyordu.

Babam, öfkeye, aynı zamanda karışık bir sevecenliğe bulanmış bir bakışla baktı ona; sanki, gitme isteği duyduğu ama gene de onu bırakmaktan biraz hoşnutsuz olduğu için adada oyalanmasından istemeyerek de olsa onu suçluyormuş gibi. Sonra, şımarıkça, "Yeter!" diye yineledi. "Denize açılmaktan hangi şeytan alıkoyuyor beni?" O anda yeni gelin gözlerini kırpıştırdı, bakışları karşılaştı. O zaman, ciddî gözlerini kaldırıp babama bakarak mırıldandı:

"Evleneli daha on beş gün bile olmadan evden uzaklaşıyorsunuz!"

Başkaldırıdan çok, uysal bir yakınma tınısıyla söylemişti bunları; ama tümcesi babamın gözlerinden bir anda her türlü dostluk gölgesini silme gücünü gösterdi: "Peki, bunda tuhaf olan ne?" diye atıldı, kızgın. "Canımın istediğini yapma hakkımı kullanamaz mıyım, evleneli on beş günden az olsa da? Procida'da bensiz kalırsan seni Dev yer diye mi korkuyorsun yoksa?

"Arturo," diye ekledi, küçümsemeyle, "Procida'da bin kez bensiz kaldı, hiçbir zaman da ben giderken olay çıkarmadı. İnsan kadınlara bulaşırsa, olacağı budur işte."

Yeni gelin başını salladı, "Ama... ben... *Vilèlm*..." dedi, sinirli sinirli saç lüleleriyle oynayarak. "Sen kimsin? Kendini ne sanıyorsun sen?" diye sözünü kesti babam. Onun ağzından çıkan *Vilèlm* adının tınısını işitince sabırsızlıkla yüzünü buruşturdu, saç lüleleriyle sinirli sinirli oynaması da babamı çileden çıkarmaya yetmiş gibiydi: "Şu pis lülelerini ra-

hat bırak," diye buyurdu sonunda, "o çılgınca istekleri de aklından çıkarsan iyi olur, eğer varsa... *Ama Vilèlm, ben*! Sen ne sanıyorsun, kendini, ha, benim eşim oldun diye?"

Üvey annem suskun, somurutkan onu dinliyordu; ama gözleri bilincine varmaksızın, bağımlılık ve bağlılık gösteriyordu.

Babam ayaklarını yataktan sarkıttı, karşıya uzattı. Yalnızca yeni gelinin onda uyandırabileceği ve ilk gün bir kez aynı odada açığa vurduğu o karanlık hıncın içinde kabardığını görüyordum. Ama o zaman için için savunmuştum onu; oysa bugün babamın ona kötü davranmasından memnun olmuştum, hatta onu öfkeden kudurtmasını, dahası onu yere fırlatıp ayaklarıyla çiğnemesini diliyordum. Böyle bir kırıp geçirmenin bana bir dinginlik duygusu vereceğini sanıyordum.

"Unutma," diye sürdürdü babam kaldığı yerden, her sözcüğü büyük bir şiddetle vurgulayarak, "evli olsak da olmasak da, canım istediği zaman gidip gelme özgürlüğümü korurum, hiç kimseye hesap vermek zorunda değilim! Benim için hiçbir yükümlülük, hiçbir görev söz konusu değildir. BİR SKANDALIM BEN![1] Fantezilerimin hesabını da sana vermek zorunda değilim, kızcağızım! Wilhelm Gerace'yi kafese kapatacak büyük imparator daha anasından doğmadı! Eğer, sen, zavallı bitli kutu bebeği, seninle evlendim diye eteğine yapışıp kalacağımı sanıyorsan, hemen aklını başına toplasan iyi edersin!"

Cansıkıntısının verdiği umarsız kaygının kararttığı güzel mavi gözlerini pencereye doğru çevirdi, öfkeli bir özlemle, "Ah, niçin," diye bağırdı, "bu akşam başka vapur yok? Niçin yarına dek beklemek zorundayım? Hemen gitmek istiyorum buradan, ilk vapurla, uzun zaman da haber alamayacaksınız benden." Bakışlarını, katlanamayış ve hınçla yeni geline çevirdi. O anda, salt var olduğu ve karşısında yer kapladığı için, yeni gelinin bir haksızlık ettiği, Wilhelm Gerace'ye zorbalık ettiği, hakkını tehlikeye düşürdüğü söy-

---

[1] Wilhelm kendi üslubuyla Nunziata ile Arturo'ya, tavrının anlamını açıklamaya çalışıyor, ama sözcükleri kişiliği hakkında kuşkuları artırmaya yarıyor yalnızca. (Ç.N.)

lenebilirdi. Bu hak, kendini melekler gibi özgür duyumsamaktı – babamın bu hakkı çocuksu bir inatçılıkla savunmasını takdir ediyordum. Gerçekten de, böyle bir hak benim gözümde onun güzelliğinin ilk kaynağı, demek istediğim onun ölümsüzlüğüydü.

"Ben... sizin isteğinize karşı çıkmak için söylemedim... Ölümcül bir günah olurdu bu! Siz benim kocamsınız... Size bağlılık andı içtim... evin reisi sizsiniz... Bana buyuran sizsiniz..." dedi üvey annem, ikna edilmiş. Ama babamın o kükreyen tavırlarından öyle korkmuştu ki, gözlerinden yaşlar fışkırmaya başladı. Tanıdığımdan beri onun ağlama dürtüsüne hep karşı koyduğunu görmüştüm. İlk kez bu dürtüye boyun eğiyordu.

Gözyaşlarını görünce babam, ona karşı içinde kalan son acıma ya da hoşgörü kırıntısını da yitirdi. "Nasıl!" diye bağırdı, bir çeşit dehşetle. "Daha şimdiden bu noktaya geldik demek: *Ben gidiyorum diye* ağlıyorsun!"

Kuşkuyla ona bakıyordu, nefret ederek değil, düpedüz tiksiniyormuş gibi. Sanki birden yüzündeki maskeyi çıkarmış, Wilhelm Gerace'yi tutuklamak isteyen şeytansı bir su perisinin yüzünü göstermiş gibi.

"Sana emrediyorum, şu soruya yanıt ver," diye buyurdu tehdit edercesine, neredeyse onu suçluyormuş gibi, "*benim gidişime üzüldüğün için mi* ağlıyorsun? Ha? BUNUN İÇİN Mİ ağlıyorsun?"

Üvey annem görülmemiş bir cüretle baktı ona, gözleri yaşlarla dolu olmasına karşın, somurtkan, gururlu, hayır diye yanıtladı onu, kararlı.

"Kimsenin *benim aşkım* yüzünden ağlamasını istemiyorum, aşk istemiyorum ben," diye uyardı onu babam o zaman, (melez söyleyişiyle, Napolililer gibi, *aşşk* diye telâffuz ettiği) aşk sözcüğünü söylerken sesini tiksintiyle değiştirerek, "bak kızım, şundan emin olmasaydım seninle asla evlenmezdim: *bana bir duygu beslemediğinden.* Annene boyun eğme görevin, benimle evlenmeyi kabul etmene yol açtı. Allahtan beni sevmiyordun! Annenle vaftiz annenin, kurnazlık ettiklerini sanarak bunu benden sakladıklarını gör-

mek eğlendiriyordu beni; oysa benim için idealdi bu! Bana hiçbir zaman bir duygu beslenmemekle çok iyi bir eş olacaktın benim için. Kadınların duygularını ne yapayım ben. Sizin aşkınızı istemiyorum."

Bu konuşma sırasında yeni gelin, geri püskürtülmüş. alabildiğine irileşmiş gözleriyle, ama şaşkınlık duymaksızın, anlaşılmaz bir barbar dilini dinliyormuş gibi babama bakıyordu. Bu arada babam yataktan pencereye doğru yürüyor, kavgacı bakışlar yöneltiyordu ona:

"Bu, orası burası yenik resimdeki dedem derdi ki, bir kadın, tıpkı cüzam gibidir, bir kez sana yapıştı mı, parça parça seni yer bitirir, evrenden koparır. Kadınların aşkı bir uğursuzluk getirir, kadınlar sevmeyi bilmezler. Dedem, oğul, bir ermişti, her zaman gerçeği söylerdi. Aah!" Babam ansızın Amalfili'nin resmini duvardan indirdi, gösterişli bir biçimde yüreğine bastırdı. Sonra bir tenorunkini andıran bir pozla beklenmedik bir biçimde aydınlık, kendiliğinden bir gülüşle gülümsedi; üvey annemi ve Amalfili'yi alaya almak içinmiş gibi.

Annelere (ve genel olarak kadınlara) karşı

O zaman üvey annem birden sertçe saçlarını savurdu, boyun eğmezlikle, meydan okurcasına çenesini ileri çıkardı. "Şu adam," diye atıldı tuhaf bir savaşçı esinine kapılmış, "O Büyücü, annesini unutmuş, onun için kadınlar hakkında böyle konuşuyor! Hıh! Ama bunu ona unutturan bir kadın değilse, kimdi?" Burada, öyle bir böbürlenmeyle, gururla sallanmaya başladı ki, neredeyse yüzsüz gibi göründü: "Cahiller bile bilir bunu, hatta *keçiler* bile," diye sürdürdü konuşmasını, "annenin ne güzel olduğunu bilirler! Bütün sevgilerin ilki olan annesini hiç kimse unutmaz! Hatta..."

"Kes sesini, seni çirkin, dağınık saçlı şeytan seni," diye sözünü kesti babam.

Sonra dönüp kendini yatağa attı, yeniden gülmeye başladı, ama bu kez sinirli, kopuk kopuk, az önceki gülüşünden

epeyce farklı bir gülüşle. "Anne ha!" diye yineledi. "Dedemin," diye açıkladı sonra, zaferle üvey anneme dönerek, "annesi yoktu! Bir bulutla bir gökgörültüsünün birleşmesinden doğmuştu o!"

"Hıh!" dedi üvey annem, kuşkulu. "Bir bulutla bir gökgürültüsünden demek."

"Evet! Şanslıymış! Böylece herkes bir... ağaç gövdesinden doğabilir, Vezüv'ün bir kraterinden... bir çakmak taşından... kadınlık organları olmayan herhangi bir şeyden!"

"...Ama... kadınlar... çocukları için... her şeyi feda edebilirler..." diye bir kez daha karşı çıkmayı denedi üvey annem, bu hakaretlerden korkuya kapılmasına karşın. "Yeter, dedim sana, sus!" diye bir kez daha sözünü kesti babam. "*Feda ederlermiş*... Önemli bir Sonsuz Gerçeği bilmek ister misin, dişi şeytan, kaplan seni? Öğren bunu: ÖZVERİ İNSANIN BİRİCİK GERÇEK SAPKINLIĞIDIR. Ben özveriden hoşlanmam. Annelerin özverisinden de... Ah! İnsan yaşam boyu ne denli çok kötü kadınla karşılaşırsa karşılaşsın, tümünün en kötüsü kendi annesidir! Başka bir sonsuz gerçek de budur!"

O anda zihnim öyle karışmıştı ki, içimi çekmekten kendimi alamadım; ama babamın bunu işittiğini sanmıyorum. Başını yastığa gömmüş, konuşurken çarşafların üstünde bir yandan bir yana öylesine devinip duruyordu ki, yatak çalkantılı bir fırtınaya tutulmuş bir yelkenli gemiyi andırıyordu... Üvey annemi susturmuş, kimin işittiğine artık aldırmaksızın, anneler üstüne monoloğunu sürdürüyordu. Kâh sıkılı dişlerle, kâh yüksek sesle us yürütüyor, ikide bir gülüyor, ya da ona önemsiz bir şeyi ünlüyordu: Sesindeki o özel (sinsi, içinden pazarlıklı, dramatik arası) vurguyu hemen tanıdım, bazen ölüleri kışkırtarak eğlenir göründüğü o özel vurguyu.

O zaman, o eski grup fotoğrafını yeniden görür gibi oldum, aynı yaşta birçok arkadaş arasında kalemle küçük bir çarpı işaretiyle belirtilmiş, romantik duruşlu, iriyarı, serpilip boy atmış bir kızın seçildiği...

"En azından," diyordu babam, us yürütmesini sürdüre-

rek, "öteki kadınlardan kendini kurtarabilir insan, onların aşklarına karşılık vermeyebilir, ama annenden kim kurtarabilir seni? Onun kutsallık gibi bir kusuru var... seni doğurmuş olma *suçunun* kefaretini ödemeye bir türlü doymaz, yaşadığı sürece, sana duyduğu *sevgi*'yle, yaşamana engel olur. Anlaşılıyor: Zavallı önemsiz kız, geçmişinde ve geleceğinde o ünlü *suç*'tan başka hiçbir şeye sahip değildir, sen, talihsiz oğul, yazgısının biricik anlatımısın onun, onun sevecek başka hiçbir şeyi yoktur. Ah! Ne mutluluğu, ne yaşamı, ne kendini seven, yalnızca seni seven biri tarafından sevilmek bir cehennemdir! Kendini böyle bir zorbalıktan, böyle bir kovuşturmadan kurtarmak istersen, onun gözünde Yahuda olursun! Tam anlamıyla bir hain olursun, sokaklarda dolaşmak, evreni keşfetmek hoşuna gittiği için; oysa o seni hep yanında, bir oda, bir mutfaktan oluşan barınağında tutmak ister!"

Babamın bu konuşmasını, içine bir keder duygusunun karıştığı aşırı bir açlıkla izliyordum. Gerçekten, tuhaf bir biçimde, babam konuşurken, kim bilir hangi kuzey ülkesinden düşmüş iriyarı, gelişkin, gizemli bir annenin; aleyhinde konuşmasından ötürü ona en sert biçimde eziyet etmek için orada bulunduğunu görür gibi oldum. Anneler hakkında öne sürdüğü sav bana hep çekici gelmesine karşın, babam sussa, diyordum içimden, ama o, buruk, ayrıntılara dalmış, sürdürüyordu konuşmasını. Sanki o günün sıkıntısını yatıştırmak için, kendi kendine tatsız bir masal anlatıyormuş gibi:

"Sen serpilip güzelleşirken, onun güzelliği solar... Bilinen bir şeydir, şans, yoksunlukla bir araya gelemez, doğanın yasası böyle! Ama o bu yasayı anlamaz: Senin ondan daha da mutsuz olmanı ister, yaşlı, çirkinleşmiş, hatta hep yanında olasın diye sakat ya da inmeli olmanı bile ister. Doğası gereği özgür değildir o, senin de onunla birlikte köleleşmeni ister. Onun *anne sevgisi* budur işte!

"Bu arada, seni köleleştirmeyi başaramayınca, şehit düşmüş bir anneyle taş yürekli bir oğulun romanı hoşuna gider. Sen, doğal bu, böyle bir romandan hiç hoşlanmazsın,

gülersin buna: Senin hoşuna giden başka romanlar, başka yüreklerdir... O ağlar, gittikçe daha cansıkıcı, daha yaşlı, daha ölümcül olur! Çevrendeki her şeye gözyaşları bulaşmıştır. Sen gittikçe daha çok kaçınmak isteği duyarsın ondan, anlıyorsun değil mi? Yeniden ortaya çıkar çıkmaz suçlar seni... Hakaretleri yücedir, İncil üslubundadır. En hafifi, *aşağılık katil*'dir, gün geçmez, sana bu bu uzun ve usandırıcı söylemi yineleyip durmasın! Suçlamalarıyla, sende kendine karşı nefret uyandırmak, seni kendinden yoksun bırakmak, gururunun, böbürlenmelerinin yerine kendini koymak istiyordur belki de, hüzünlü bir kraliçe gibi sana el koyarak.

"Kentin içinde onun uzağına, nereye kaçarsan kaç, kendini onun *aşk*'ından, o sonsuz asalaktan kurtaramazsın. Gerçekten de, örneğin, gökyüzünde bir gökgürültüsü işitilse ya da yağmur yağmaya başlasa, o anda, orada, o kasvetli odanızda, onun umutsuzluğa kapıldığına ant içebilirsin: *Şimdi, bu yağmur onu sırılsıklam ıslatacak, soğuk alacak, aksıracak*... Hava açsa, bu kez de onun sızlanacağından emin olabilirsin: *Eyvah. Bu güzel havada katil gece bastırmadan eve adım atmaz*...

"Hangi evrensel olgu, hangi tarihsel olay olursa olsun, seninle bir ilişiği yoksa, umurunda değildir onun. Böylece, evren senin için bir kafese dönüşebilir. O buna memnun olur, çünkü onun *aşk*'ı başka bir şey düşlemez. Aslında seni her zaman tutsak gibi tutmak ister, tıpkı sana gebeyken olduğu gibi. Ondan kaçarsan, güzel ve tatlı sözlerle seni uzaktan tavlamaya, tüm dünyana kendi biçimini vermeye kalkışır, bir kadın tarafından doğurulmuş olmanın aşağılayıcılığını hiçbir zaman sana unutturmamak için!"

(Babamın bu büyük iç döküşünü ben de, üvey annem de soluğumuzu tutarak dinlemiştik; ama ben, kuşkularımı suskunlukla geçiştirdiğim için, kendimi epeyce altüst olmuş duyumsuyordum. Gerçekten de, babamın us yürütmeleri yalnızca benim anneler için duyduğum doğuştan, mutsuz sevgimi ondurmamakla kalmıyordu; tersine, onu dinlerken birkaç kez elimde olmaksızın şöyle düşünmek şaşırt-

mıştı beni: "Lânet olsun! Her kim bir servete sahipse onunla ne yapacağını bilmez; servet sahibi olmaktan memnunluk duyacak kişinin de serveti yoktur..." dememişler boşuna.

Gerçekten, Reisimizin, annelerin haksızlıklarını göstermek için öne sürdüğü nedenler, en azından büyük bir bölümü, benim yetim kaldığım için üzülegeldiğim nedenlerin aynıydı! Tüm öteki bireyleri dışlayarak, yalnızca Arturo Gerace'yi seven birinin düşüncesi; bundan ötürü, bu düşünceye göre de, Arturo Gerace'nin, güneşin, evrenin merkezini temsil etmesi; gerçekten beğenimle çatışmayan bir düşünceydi. Bunun gibi: Bir insanın benim için ağlayıp sızlaması hiç de tiksinti veren bir şey gibi gelmezdi bana. Tersine, başlı başına büyüleyici olan bazı eylemler, örneğin yağmurda gözüpekçe dışarı çıkmak, dahası savaş alanına doğru yürümek; düşününce, birinin bu arada benden umudunu kesmesinden daha ince bir tat kazanırmış gibi görünürdü bana.

Babamın yağdırdığı hakaretlere gelince; kimi hakaretlerin bana zehir gibi değil, şeker ve bal gibi göründüğüne inanmıştım. Öte yandan, babam kendi özel deneyimine göre us yürütüyordu; yani, iriyarı bir Alman olan kendi annesine göre; ama benim annem, Massalubrenseli, ufak tefek bir İtalyan'dı. Massalubrenseliler, dünya kurulalı beri, her zaman iyi huylu, hatta fazlasıyla yumuşak, hiçbir acılıkları olmayan kadınlar olmuşlardır. Bana göre, annem, bir yasa buyruğuyla zorlasalar bile bana bir hakaret sözü söyleyemezdi.

Oğul serpilip geliştikçe annenin güzelliğinin solduğu olgusu kalıyor geriye; ama bu, bana bir avantaj gibi görünüyordu. Güzelliği solmuş, gençliğini yitirmiş bir anneye, delikanlı oğlu –babam gibi kusursuz bir güzelliği olmasa da– yeryüzünün güzellik imparatoru gibi görünüyor olsa gerek. Bu da tastamam benim en büyük doygunluğum olurdu: birinin beni olağanüstü, aşılmaz, görkemli bulması! Kusursuz olan babam için böyle bir şeyin çok büyük bir önemi olmayacağı açık. Bu da babamın umursamaz üstünlüğünü gittikçe daha çok takdir etmeme yol açıyordu.)

Üvey annem derin bir iç çekti, sonunda konuşma yürekliliğini buldu, ama sesi yabanıl ve uzak geliyordu, gecenin içinde yitmiş bir kedinin inlemesi gibi.

"O zaman," diye mırıldandı, "eğer söylediğiniz bu duygular onur kırıcıysa, insanlar artık sevemezler, bu dünyada..."

Babam başım ona doğru çevirdi. "Sen, sus," diye yanıtladı onu, "sen daha dünkü çocuksun, aptal doğmuşsun üstelik! Tek sözcük daha söylersen, seni öldürürüm! Bazı duygular olmasa da olur benim için. Yalnızca pazar günleri özgür olan zavallılara bırakırım onları. Aşk romanları, ne tür olursa olsun hoşuma gitmez. Hem kadınların aşkı, aşkın KARŞITIDIR!"

Burada bir monoloğa başladı yeniden; konuştukça, cansıkıntısıyla her an esniyor, gülüyor, hastalıklı bir uyku ile uyanıklık arasında sayıklayan bir çocuk gibi yastığın üstünde dönüp duruyordu:

"Kadınların amacı yaşamı aşağılamaktır. İbranilerin, bir kadının istemiyle yeryüzü Cennet'inden kovuluşu anlatan efsanelerinin demek istediği budur. Kadınlar olmasaydı, yazgımız doğmak ve ölmek olmazdı, hayvanlar gibi. Kadın soyu boş, hak edilmemiş şeylerden nefret eder. Sınırı olmayan her şeye düşmandır... Dram ister o, özveri ister o çirkin soy, zaman ister, çöküş, yıkım, umut ister... ölüm ister! Kadınlar olmasaydı, varoluş sonsuz bir gençlik olurdu; bir bahçe olurdu! Her şey güzel, özgür, tasasız olurdu, *birbirini sevmek; karşılıklı olarak, birbirine ne denli güzel olduklarını açıklamak* anlamına gelirdi yalnızca. Aşk, çıkar gözetmeyen bir haz, kusursuz bir gönenç olurdu: aynaya bakmak gibi... pişmanlık duyulmayan doğal bir kötülük gibi. Gerçek bir ormanda olağanüstü bir av gibi. Gerçek aşk şöyledir: Hiçbir amacı, hiçbir mantığı yoktur, insan güzelliği dışında hiçbir güce boyun eğmez. Oysa kadınların aşkı yazgının uşağıdır, ölümü ve utancı sürdürmek için çalışır. Çıkar, para sızdırma, fırsatçılık, paracanlılığı, yapmacıklık: Bayağı duy-

guları bunlardan yoğrulmuştur... Aah!.. Saat kaç oldu acaba? Şu bileğimdeki saate bakın, canım kolumu kaldırmak istemiyor."

Bileğindeki saate baktım, söyledim. Yarı kapalı gözkapaklarının arasından bir bakış yöneltti bana, tembel tembel seslendi: "Arturo?.." Biraz durakladıktan sonra: "Kadınlar hakkında söylediklerimi işittin mi? Sen ne düşünüyorsun, onlar hakkında, ha? Haklı mıyım?"

Bunun üvey annemi yaralamak için iyi bir fırsat olduğunu geçirdim içimden. Kararlı bir biçimde yanıt verdim:

"Evet, kadınlar olmasa daha iyi olurdu. Haklısın."

"Belki de," dedi, buruklaşmış bir ses tınısıyla, "ne haklıyım, ne de haksız: Sürekli, sınırsız bir varoluştan söz ettim ben... ölümsüz olmak, bir şans, bir zevkmiş gibi. Peki, ya bu sonsuza dek yaşamayı sürdürme, sonunda canımızı sıkarsa? Belki de ölüm, fazla cansıkıntısını dengelemek için icat edilmiştir... Ne dersin, ha? Arturo?"

"Hayır. Sanmam. Bana öyle geliyor ki, ölüler korkunç bir cansıkıntısı çekerler," dedim, bu korkunç düşünceden ötürü ürpererek.

Babam güldü: "Yaşamak hoşuna gidiyor mu, ha, esmer?" diye sordu. "Ama sen cansıkıntısından ne anlıyorsun? Söyle bakayım, hiç canın sıkıldı mı?"

Bir an düşündüm: "Tam anlamıyla cansıkıntısı mı?" diye yanıtladım. "Hayır, hiç. Bazen, belki de... canımın sıkıldığı olmuştur."

"A. Örneğin, ne zaman?..." Örneğin, son birkaç gün, üvey annem ve babamı birlikte görmemek için kendimi odama kapattığım zaman tedirgin olmuştum; ama bunu itiraf etmek istemiyordum, bunun için sustum. Kaldı ki, babam yanıtımı işitmeye aldırmıyordu artık, dalgın, yüzünü yastığın üstünde yeniden çevirmişti. Az sonra da ağırlaşan soluklarından uyuyakaldığının ayrımına vardık.

Üvey annem o zaman ayağa kalktı, yanındaki küçük yataktan bir yün örtü aldı, uyuyan babamın üstüne örttü. Bu davranışı neredeyse otomatik görünüyordu, öylesine doğaldı; doğallığından ötürü de beni çok daha fazla yaraladı.

Gerçekten de yazgısal yalınlığıyla şöyle demek istiyordu: "Kadınlar hakkında kötü konuşmuş olabilir; ama hiçbir şey artık saptanmış ve beni lânetleyen şu iki yasayı ortadan kaldıramaz, birincisi ona hizmet etme görevim, ikincisi ise onu koruma görevim. Bu iki yasa şunlardır: *Ben, onun karısı olduğum için ona aitim;* o *da benim kocam olduğu için, benimdir!*"

Anlaşılabileceği gibi, o zaman zekâmın, yeni gelinin bu davranışını (iki anlamında) şimdi anımsadığım aynı mantıksal açıklıkla çevirmeyi başardığını söylemek istemiyorum. Tersine, bu davranışın beni hangi ve kaç nedenden ötürü yaraladığını kendi kendime durup sormadım bile. Ama bunun bana verdiği duygu kesin, açıktı: Sanki yüreğime iki ucu keskin gizemli bir bıçak saplanmış gibi!

Bıçağın yüreğime saplanması öylesine hızlı olmuştu ki, onu hemen unutmuştum; ama, bugün bunca uzaktan anımsayabildiğime göre, çok şiddetli olmalıydı. Aslında, ayrımına varmaksızın, Othello'nun duygusundan daha acıydı duyduğum! O bahtsız zencinin tragedyasında en azından savaşacağı belli bir alan vardı: bir yanda sevdiği, bir yanda düşmanı. Oysa Arturo Gerace çözülmez bir ikilemdi, ne umudun rahatlatıcılığına sahipti, ne de öç almanın.

Onunla yalnız

Üvey annem hemen ardından, ağzının içinde aşağı inip akşam yemeği için ocağı yakması gerektiğini geveleyerek çıktı.

Yemek saatine dek babamın odasından uzaklaşmadım. Onu her zamankinden daha çok sevdiğimi duyumsuyordum, ama aynı zamanda o güne dek hiç duymadığım bir kaygı kaplamıştı içimi, sözcüklere dökmek istersem belki de şöyle çevirebileceğim bir kaygı: yazgımı bilmemenin tedirginliği. Her an bize eşlik eden yazgımızı bilmemek, benim için her zaman serüvenimsi bir sevinç nedeni olmuştu; ama bugün, ruhum sıkışıyordu. Uyuyan babama bakıyor,

neredeyse yabanıl bir sevgi duyuyordum; ama ondan yanıt ve avuntu almanın sonsuz olanaksızlığı çocukça bir güçsüzlük duygusu veriyordu bana. Başka babaların çocuklarına yaptıkları gibi beni öpüp okşaması için bir özlem duydum içimde.

Böyle bir isteği ilk kez duyduğumun ayrımına vardım. Onunla aramızda hiçbir zaman, daha çok kadınlara yaraşan, pek de erkeksi olmayan buna benzer bir sevgi açığa vurumu olmamıştı: Aramızdaki biricik öpüş, bir gece düşümde, bir sigara paketine gizlice kondurduğum bir öpücüktü, ama babamın ağzının öpücükler verebileceği düşüncesi düşte bile uyanmamıştı bende. Buna benzer şeyler bir tanrı hakkında da düşünülür mü? Doğduğumdan beri onun birine verdiğini gördüğüm ilk öpücük, bugün Amalfili'nin resmine kondurduğunu gördüğüm öpücüktü. Onu görünce, bir çeşit kıskançlık dağladı içimi. Benden esirgediği bir öpücüğü niçin bir ölünün resmine kondurmuştu?

Anımsadığımca, yaşamım boyunca öpücüklerin ne olduğunu bir kezcik bile bilmedim (bana, köpeklerin abartılı haliyle durup durup öpücükler veren Immacolatella'yı saymazsam). Gerçeği söylemek gerekirse, Silvestro, bebekliğimde, bana baktığı sıralarda, dadıların yaptıkları gibi sık sık yanaklarıma kocaman öpücükler kondurduğunu anlattı bana daha sonra; benim de bu öpücüklere birçok küçük öpücükle karşılık verdiğime inandırdı beni. Kuşkusuz olaylar onun dediği gibi olmuştu, çünkü Silvestro boşuna övünecek tiplerden değildii; ama artık anımsamıyorum bunları. Yineliyorum, anımsadığımca, sözünü ettiğim dönemde ne ben kimseyi öpmüştüm, ne de kimse beni.

Babamın beni öpmesini isterdim, tam uyanmadan, uykunun şaşkınlığı içinde, yanlışlıkla da olsa; ya da en azından ben onu öpmek isterdim, ama cesaret edemiyordum buna. Bir kedi gibi ayaklarının dibine kıvrılıp uyurken seyrediyordum onu. Soluğunu ya da horultusunu işitmek bile değerliydi benim için, çünkü adadaki kaçıcı varlığının bir kanıtıydı bu hâlâ; yitirdiğim, neredeyse artık sona ermekte olan, adada kalışının bir kanıtı; bundan kuşku duymuyordum.

Ertesi gün, gerçekten de, babam adadan ayrıldı. Üvey annemle ben vapura dek eşlik ettik ona. Rıhtımdan geri dönerken üvey annemden ayrıldım, başka bir sokağa saparak kırlarda tek başıma dolaşmaya çıktım.

Geçmişte, babamın adadan ayrılışları, ne denli acımasız olursa olsun, bu kezki gibi allak bullak etmemişti beni. Döneceğinden kuşkulanmak için hiçbir neden olmamasına karşın (er ya da geç her zaman dönerdi adaya), urnarsız ve son bir acı duyuyordum, az önce rıhtımdaki vedalaşmamız bir elvedaymış gibi! Daha önceki bütün vedalaşmalarımız gibi, bu vedalaşmamız da öpüşmesizdi. Bir gün önce ansızın kapıldığım çocuksu dilek yerine gelmemişti. Ne var ki, böyle bir istek bugün boş görünüyordu bana. Çorak bir yalnızlık kaplıyordu içimi; bu yalnızlığın derinliklerinden, ilk kez dün tanıdığım o doğal olmayan kaygının yükseldiğini duyumsuyordum. Yazgıyı bilmemenin kaygısının.

Hava yeniden ilkbahar gibi güzelleşmişti, karanlık bastırıncaya dek eve girmiyordum. Kapı-pencereden içeri girince mutfakta, alışık olduğu gibi, ateşi yakarken şarkı söyleyen üvey annemi buldum; bu düşüncesizliği bana uygunsuz göründü. Daha birkaç saat öncesine dek ona karşı olduğumu belirtmiştim, bir dişi köpek gibi babamın yanından hiç ayrılmadığı, onu benden çaldığı için. Oysa, şimdi kocasından ayrıldığı için üzülmediğinden ötürü içimden acı acı azarlıyordum onu. Onu cezalandırmak için keskin bir dürtü duydum içimde; sofrayı kurarken, kötülük olsun diye anımsattım ona:

"Eh, babam gittiğine göre, geceleri yalnız yatmayı öğrenirsin artık!"

Açıkça görülüyordu, onu bekleyen bu kaçınılmaz yaşantı, üstünde henüz odaklanmamıştı düşüncesi. Bunu yalnızca benim sözcüklerim aklına getirmiş gibi yüzünün değiştiğini, korktuğunu gördüm gerçekten de. (Onda hâlâ süren onca çocukluk belirtilerinden biriydi bu: Her zaman masallara ve benzeri çocukça şeylere oldukça açık olan im-

gelemi, bazen ona ceza ya da düşmanlık açığa vurabilecek her şey konusunda oldukça ağır işliyordu. Onun gelecek günlere safça güvendiği, onlara bir tür bilinçli iyicillik yorduğu söylenebilirdi: sanki zamanın da Hıristiyanca bir yüreği varmış gibi.)

Birkaç dakika süren akşam yemeği boyunca artık ses çıkarmadı, öylesine düşüncelere dalmıştı. Ben, ona tek bir sözcük etmeksizin, çabucak yiyip bitirdim yemeğimi, sonra hemen gidip yattım. O tedirgin gün yormuştu beni, çok uykum vardı. Soğuk mevsimlerde sık sık yaptığım gibi, soyunmak için bile zaman yitirmedim, yalnızca ayakkabılarımı çıkardım; yatar yatmaz da derin bir uykuya daldım.

Ama aradan belki bir saat bile geçmeden, odamın kapısına cılız küçük vuruşlarla, kapının ardında "Artú! Artú" diye seslenen üvey annemin, bu vuruşlara eşlik eden umarsız sesiyle silkindim. Bir saatlik ilk uykum sırasında nasıl düşler gördüğümü bilemeyeceğim, ama kim bilir hangi uzak yerlere yolculuk etmiş, onu tümüyle unutmuş olmalıyım. Hiçbir şey anlamadan, uykulu, doğrulup oturdum, başucu lambasını yaktım, tam o anda kapı açılınca eşikte allak bullak, belirdi. "Artú, korkuyorum," dedi incecik bir sesle.

Ardında onu kovalayan korku, koşa koşa, öylece, olduğu gibi yatağından kaçmış bir hali vardı: sırtında geceliği, ayakkabısız. Ayaklarında, akşam yatarken de giydiği baştan başa delikli her zamanki yün çorapları vardı. Saçlarının başının üstünde toplanıp oluşturduğu demeti, bazı tropikal kuşların başlarını süsleyen kıvırcık teleklerden küçük taçları anımsattı bana.

Gerçeğe dönünce, küçümseyen vahşi gözlerimi diktim ona. Onu böyle gecelikle ilk kez görmüyordum; daha önce de, böyle kaçarken, koridordan geçerken ya da babamın odasında dolaşırken rastlamıştım ona. Benim karşımda sakınmamış, dingin, doğal halini bozmamıştı: on dört yaşında bir oğlana iç çamaşırıyla görünmek ona ayıp gelmediği için. Bu tutumu öfkelendirdi beni!

"Seni uyandırmak istememiştim, Artú," diye açıklamaya koyuldu, soluk dudaklarıyla, "uyumaya zorladım kendi-

mi... uyumama yardım etsin diye Santa Rita'nın dualarını okudum... ama yapamıyorum... tek başıma uyumaktan çok korkuyorum... odamda bir tek Hıristiyan bile yokken..."

Karanlık koridora kuşkuyla göz atarak, karanlığa karşı onu koruyacak bir şey arıyormuş gibi lambamın ışık halkasının içine girdi azıcık. Ama ben, kaşlarım çatık, küçümserce, ona oturmasını söylemedim, içeri girmesini de; öylece, ayakta, kapının pervazına dayanmış, bir hizmetçi gibi kalakaldı.

Geceliği bembeyaz, zayıf, ince omuzlarını açıkta bırakıyordu. Kumaşın çıplakmış gibi belli ettiği göğsü gizemli, olgun ağırlığıyle öylesine narin, kırılgan görünüyordu ki, bana acı veriyordu. Acımasız bir şey göğsünü yaralamış gibi duyumsayacağı korkunç kötülüğü tuhaf bir keskinlikle ortaya koyuyordum... Gerçekdışı bir sıkıntı imgelemimi kapladı. Onun gibi korunmasız, kırılgan, bilgisiz, aptal bir varlığın yaralanmaksızın dünyada dolaşabilmesi neredeyse inanılmaz görünüyordu bana...

"On altı yaşını geçtin sen," dedim, büyük bir acımayla yüzümü buruşturarak, "geceleri yalnız yatmayı bile beceremiyorsun. Sonra da kalkmış, yaşlı bir kadınmış gibi davranıyorsun, sanki ötekiler yanında küçük kalıyorlarmış gibi! Güldürüyorsun beni! Belli bir yaşa gelen birinin bazı korkularının olması güldürür insanı! Ötekilere bak, tek başlarına yatmaktan korkuyorlar mı!"

"Öteki kadınlar," diye kendini mazur göstermeye çalıştı, yitik, alçakgönülü bir sesle, "evli kadınlar kocalarıyla birlikte yatarlar..."

"Evli kadınlar. Peki ya evlenmeden önce? Yahut kocaları yolculuğa çıktığında? Kiminle yatarlar o zaman? Hiç kimseyle."

"Yok, hayır, hiç kimseyle değil! Anneleriyle, kız kardeşleriyle, erkek kardeşleri ve babalarıyla! Aileleriyle birlikte yatarlar! Bu dünyada her Hıristiyan kendi ailesiyle yatar!"

Bunun üzerine, odamda uyumasına izin vermemi rica etti, en azından bu gecelik. Yarından başlayarak yalnız yatmayı öğrenecekti, ama bu gece o odada kendini neredeyse

bayılmış gibi duyumsuyordu, çünkü ömründe ilk kez hiçbir yakın akrabası olmaksızın tek başına bir odada bulmuştu kendini, bu nedenle bir seferde alışamıyordu buna. Zamanla belki alışırdı.

Gönülsüzce, o gece onu konuk etmeye alıştırmak zorundaydım kendimi. Bir anlığına çarşaflarını almak için öteki odaya gitti, çarşafları yerde sürükleyerek koşa koşa geri döndü, yangından kaçarmış gibi solgun. Olağanüstü korkusunu görünce, olmayacak bir kuşku düştü zihnime: Yüreklenmiş, kanepede yatarken, o adada, Şato'lu Büyükbabanın ve kalleş şövalyeleri oğlanların sahiden ona görünüp görünmediklerini sordum ona... Başını salladı, neredeyse böyle boş konuşmalar yaptığım için gücenmiş gibi, "Bilmiyor muyum sanıyorsun," dedi, "bunların babanın uydurmaları olduğunu? Ama anlaşılır bir şey," diye ekledi ciddî bir içtenlikle, "bir insan gece bir odada tek başına kalırsa, masallardan bile korkuya kapılır."

Lambayı söndürdüm, ama pek çabuk uyuyamadım. Beni uyanık tutan meraktı: Kadınların uykularının erkeklerinkiyle aynı olup olmadığını, örneğin kadınların da uyurken erkeklerle aynı biçimde soluk alıp almadıklarını, onlar gibi horlayıp horlamadıklarını soruyordum kendi kendime. Bir kadını uyurken görmemiştim hiç, oysa birkaç erkeği görmüştüm uyurken, tümü de horluyorlardı, değişik biçimlerde de olsa. Uşağım Costante, örneğin, öylesine güçlü ve uzun notalarla horluyordu ki, bir sireni andırıyordu tıpkı. Babamın horlayışı ise hafif, canlı ve kösnül bir sesti, kedilerin mırlamasına benzeyen.

Birkaç dakika geçti, hâlâ kanepeden hiç ses gelmiyordu, en hafif bir horlama bile. Yoksa daha uykuya dalmamış mıydı? Alçak sesle seslendim: "Hey, uyuyor musun?" Hiç yanıt yoktu: Demek uyuyordu. Bir an sonra ben de uykuya daldım, bir düş gördüm. Derin, gölgeli bir mağarada yüzüyormuşum. Dipte ayrımına vardığım güzel bir mercan ağaççığını ele geçirmek için suya dalıyorum; koparır koparmaz, suyun baştan başa kana boyandığını dehşetle görüyorum.

Silkindim, gözlerimi açtım, açar açmaz da içüdüsel ola-

rak lambayı yaktım, kim bilir hangi suçu ya da trajediyi önlemek için bir yere doğru koşmam gerektiği bulanık düşüncesiyle... Oysa gerçekte her şey dingindi, karşımda, divanda üvey annem derin bir uykuya dalmıştı, öyle ki, lambanın tam yüzüne vuran ışığının birdenbire yanmasından uyanmamıştı. İlk anda onun odamdaki varlığı bir bilmece gibi göründü bana, ama hemen ardından belleğim aydınlandı, merakla izledim onu. Kendini divanın ölçülerine uydurmak için biraz kıvrılıp büzülerek uyuyordu, çenesine dek örtülere sarınmış yüzünde bir yokluk, bir arılık anlamı vardı. Sessiz solukları, dudaklarının üstünde nemli ve ince bir tazelik bırakıyordu, yanaklarını pembeleştiren renk bile, soluğunun bu arılığından doğuyormuş gibi görünüyordu. Hiç düş görmediği, uyanıkken sahip olduğu düşünceleri bile uykusunda bıraktığı söylenebilirdi. Artık zihniyle değil, yalnızca soluk alıp vererek yaşıyordu, tıpkı çiçekler gibi. Yüzünde, geldiği günkü, daha ertesi gün bozulan o masalsı havayı tanıdım. Gözyuvalarının çevresindeki, bir günün yıpranmasına yettiği ince çizgiler içe dokunan uzun kirpiklerinin altına gizlenmişti. Kıvırcık saçlarının oluşturduğu, yastığın üstüne dağılan demet, tıpkı yaprakları dökülmüş, kocaman siyah bir çiçeğin tacını andırıyordu.

Uyanıkken olduğundan daha zarif göründü bana. Romanların, şiirlerin sözünü ettikleri kadınların o ünlü güzelliği, tam da geceleri, uykuda mı açığa vuruyordu kendini yoksa? Sabaha dek uyanık kalırsa insan üvey annemin bir masal kadını gibi güzelleştiğini, olağanüstü olduğunu görebilir miydi? Bu varsayımlarım doğal olarak ciddî değildi, eğlenmek için uydurduğum şeylerdi. Ama gene de, çok geçmeden, yeniden uykuya daldığım sırada bir çeşit kaygıyla karıştılar. Odamda, tuhaf dönüşümlere uğrayan yabancı bir varlık varmış gibi bir duyguya kapılmıştım.

Yeniden uykuya daldım, ışığı söndürmeyi unutmuşum, tam derin bir uyku olmadı bu yüzden: Bu öylesine doğruydu ki, uykuda bile odamda buluyordum kendimi yeniden. Düşümde bana kötü, aşağılık görünüyordu: Beni kandırarak süzülmüştü odama, benim gibi bir oğlan çocuğuymuş gibi

davranarak, altında bir kadın bedeni yokmuşçasına, bembeyaz göğsünün üstüne düşen kısa bir gömlek giymişti. Ama gene de onun bir kadın olduğunu sezinliyordum, oysa ben odamda, yanımda kadın istemiyordum. Elimde bir hançer, haddini bilmezliğinden ötürü onu cezalandırmak için uyuyan kadına doğru ilerliyordum, gömleğini göğsünün hizasında açıyor, beyaz, yuvarlak memelerini ortaya çıkararak yalanını açığa vuruyordum... Bir çığlık atıyordu. Kulaklarıma yabancı değildi bu çığlık: Daha önce de işitmiştim, ne zaman nerede olduğunu anımsamıyordum. Bunun gibi ruhumu, sinirlerimi sarsan iğrenç bir çığlık duymamıştım hiç.

Sıçrayarak uyandım, sanki yazmış gibi sıcaktan bunalmış, tere batmıştım. Lambanın ışığından kamaşan gözlerle, konuğumun dingin dingin uyuduğunu seçtim, daha önceki aynı konumda; dizginsiz, anlamsız bir nefret yürüdü içime, "Uyan!" diye bağırdım birden, yataktan inip omuzlarından tutarak sarstım onu. "Derhal odamdan çık! Anlıyor musun? Defol odamdan!"

Şaşkına dönmüş, çıplak omuzlarını, göğüslerinin biçimini göstererek çarşafların arasından doğrulup kalktığını gördüm, daha da büyük bir öfkeyle nefret ettim ondan o zaman. Onun sahiden de, öfkem yatışıncaya dek yumruk yumruğa geleceğim, eşitim bir oğlan olduğu gibi saçma bir istekle yanıp tutuşuyordum. Öfkemi ona boşaltmamı engelleyen kadınca güçsüzlüğü, o anda beni en çileden çıkaran şeydi.

"Niye örtünmüyorsun, iğrenç yaratık?" diye bağırdım ona. "Benden niçin utanmıyorsun?! Benden utanmanı istiyorum!"

Şaşkınlık ve masumluk dolu gözlerini gözlerime dikip baktı bana, sonra geceliğinin açık yakasına baktı, kızardı. Örtünecek bir bez parçası bile bulamadığından, utançla çocuksu kollarını göğsünde kavuşturdu.

Beni tanımıyormuş gibi şaşkın, kararsız bakışlarını bana çevirdi. Ama gene de –deli ediyordu beni bu– nefretime, kabalığıma karşın benden korkmuyordu. Gözbebeklerinin ardında bir tür güven dolu sorgulama kalmıştı hâlâ (bütün

o günler boyunca da kaldı): Nefretim, onunla arkadaş olduğumuz biricik öğle sonunu ona unutturmaya yetmiyormuş gibi; hâlâ o *Arturo*'ya inanıyordu o! Oysa, o Arturo'nun onun için artık var olmadığını, o öğleden sonranın benim için bir utanç olduğunu anlaması gerekiyordu; onu zamandan silip atmak istiyordum.

Değillemelerle ve acımasızlıkla doyuma ulaşmak istemiyen amansız bir kuraklık sesimi boğuklaştırıyordu. "Seni burada, odamda istemiyorum, anladın mı?" diye yineledim, "Defol! Kötü düşler gördürüyorsun bana... Pis dilencinin birisin sen, çirkinsin, bitlisin..."

Açık kalmış kapının eşiğine dek çekilmişti; kaygı verici, asık suratlı bir hali vardı, öyle ki sonunda aramıza onulmaz bir düşmanlığın girdiğine inandım. O zaman ortalığı kasıp kavurmak için şiddetli bir istek, dahası bir haz duydum; yastığını, çarşaflarını yakalayıp dışarı, koridora attım; sonra yabanılca kapıyı yeniden yüzüne kapattım.

Kısa bir süre kapının ardından kesik kesik, ürkmüş soluklarını işittim. "Ağlıyor, çünkü karanlıktan korkuyor," dedim kendi kendime buruk bir doyumla. Sonunda tüm sesler duruldu. Ertesi gün onun gidip bir zamanlar Silvestro'nun yattığı benimkine bitişik odada yattığını keşfettim. Babamınki gibi yalıtılmış olmayan ufacık odada yalnızlığa ve karanlığa karşı kendini daha iyi korunmuş duyumsadığı açıktı. İlk gün koyduğu odadan tüm Madonna resimlerini taşımış, bir muhafız kıtası gibi uykusunda ona bekçilik etsinler diye hamur dolabının, sandalyenin üstüne, pencerenin önüne, küçük yatağın çevresine dizmişti onları. O akşamdan sonra babamın yokluğunda her gece uyumak için oraya çekildi.

Uyuyan Kadınlar

Korkusundan, hiçbir zaman odasının kapısını kilitlemeyi göze alamıyordu; yatarken de yüksek sesle çabuk çabuk, bildiği tüm yakarıları söylüyordu. Odamdan, anlamdan yoksun, ezgili, kulak tırmalayan bir nakaratı ezbere yi-

neliyormuş gibi gelen sesinin tınısını işitiyordum. Bir an geliyor, sesi, beklenmedik bir vurguyla yükseliyor, *Kraliçemiz, güzelimiz, umudumuz... koruyucumuz...* gibi bir tümce ulaşıyordu bana. Evin sessizliği öylesine derindi ki, ara ara, dualarını bitirdikten sonra Bakirelerine verdiği öpücüklerin ateşli şapırtısı bile işitiliyordu.

Oğlanlar Evi'nde günlerinin nasıl geçtiğini bilmek umurumda bile değildi; Kaldı ki, yalnızca akşamları beni yemeğe çağırmaya geldiğinde görüyordum onu. Sofraya oturduğumuzda elimde hep bir kitap oluyor, bir yandan yemek yiyor, bir yandan da okumayı sürdürüyordum. Ona en küçük bir ilgi göstermeksizin tabağıma yemek koymasına izin veriyordum. Arada bir ona kaçamak bir bakış attığımda, eskisinden daha solgun, üzgün, hüzünlü görünüyordu. Acı çekmesine neden olan yalnızlık korkuları olmalıydı. Ama onun acı çekmesine aldırmıyordum. Sanki ben de her zaman yalnız yaşamıyor muydum?

O günlerde, şiir yazmaya başlamıştım. Anımsıyorum, bunlardan birinin, neredeyse olağanüstü bir lirik şiir yazmışım gibi gururlandığım birinin başlığı *Uyuyan Kadınlar*'dı, bazı dizeleri şunlardı:

Gece çiçekleri gibi belirir
kadınların güzelliği, görkemli baykuşlar
güneşten kaçan,
parmaklıklar, sonra Ay, yıldızlar kraliçesi.
Ama bilmezler kadınlar, uykudadırlar çünkü
hangi yüce Kartalların yuvalarında
orada, sarp bir kayalıkta kanatlarını yumduklarını
suskun soluklar arasında
Ve belki de hiç görmeyecek kimse
kocaman Güzellik İmgesini onların...

Odasının önünden ne zaman geçsem, konuğunun aşağıda bulunduğu ve küçük odanın boş olduğu saatlerde bile, küçümseyerek başka bir yana bakıyordum. Ama o sabahlardan birinde (üvey annemi odamdan kovduğum ünlü geceden üç dört gün sonra), çok erken, o daha uyurken, uyan-

dım. Havanın çok güzel olduğunu görünce, hemen odamın pencerelerini açtım, az sonra koridora çıkınca, ardımdan esen sert bir rüzgâr, bitişikteki küçük odanın kapısına çarptı, kapıyı neredeyse yarıya dek açtı. O zaman, dalgın dalgın üvey anneme bir göz attım, boğazına dek örtülere sarınmış, dingin dingin uyumayı sürdürüyordu. Güneş henüz yükselmiş, tiyatroda seyircilerin daha iyi görmeleri için balerinlere ışık düşüren sahne ışıkları gibi yüzünü aydınlatıyordu. Uykusunda sevinçle gülümsediğini, neredeyse, tüm ön dişlerini göstererek güldüğünü gördüm.

Bu durum, belli bir şaşkınlık ve merak uyandırdı içimde, çünkü onu ilk kez uyurken gördüğüm gece, yüzündeki anlamda, uyurken düş görmediğini, otçul yaratıklar gibi yalnızca soluk alıp vererek yaşadığını düşünmüştüm. Oysa bu gülümseme kesinlikle ancak güzel bir düşten kaynaklanabilirdi. Onun gibi bir varlığın ne tür düşler gördüğünü kim bilebilir? Bu her zaman benim çılgınlıklarımdan biri olmuştu: Başkalarını uyurken görünce onların düşlerini tahmin etme isteği, dahası işkencesi sarıyordu beni. Daha sonra, uyandıklarında onlara düşlerini anlattırmak aslında aynı doyumu vermiyordu (yalan söylemeseler de).

Bazı durumlarda, uyuyanların gizi pek de içinden çıkılmaz görünmüyordu bana. Örneğin, Immacolatella'nın düşlerini tahmin etmek oldukça kolay görünüyordu. Olsa olsa, sahiden de bir av köpeği olduğunu düşleyebilirdi örneğin, Vivara'nın tavşanlarının sandıkları gibi; ya da kediler gibi ağaçlara tırmanmayı öğrendiğini; yahut kendini, kuzu kemikleriyle dolu şık bir tepsinin yanında bulduğunu. Ama kuşkusuz, onun için en güzel şey, düşünde beni gördüğü zamandı. Bunu anlamak güç değildi.

Peki, ya o? Onun sevinçten gülmesine yol açan nasıl bir düştü kim bilir!

Belki de kendini Napoli'deki evlerinde buluyordu yeniden, bütün ailesiyle birlikte aynı yatakta, vaftiz annesiyle de. Yahut, Cennet'in meydanında büyük bir pazaryerinde, küçük el arabaları, fener alayları arasında, meleklere dönüşmüş bir oğlanlar kalabalığının içinde mi buluyordu kendi-

ni? Ya da, babamın yolculuktan ona takılarla dolu bir sandık getirdiğini mi kuruyordu? Hem, kim bilir, belki ben bile yer alıyordum bu sahnelerde? Kapalı gözlerinin ardında ne olduğunu görememek sinirlendiriyordu beni: öylesine aptal ve aşağılık olan onun, Arturo Gerace'ye yasaklanmış bir malikânesi varmış gibi. Bir kaçamakla düşüne karışmaya kışkırtıldım. Zaman zaman, yaz günleri denize girdikten sonra kumsalda uyuklarken, babam orada uyanık durmuş, uyuyuşumu seyretmekten sıkılmış, bir yosunun ucuyla oyun olsun diye beni gıdıklar ya da kulağıma usulca üflerdi. O zaman, ben Pasifik'in dibine dalmış yüzerken, ansızın ortaya çıkan diyelim bir tüy-balığı, yüzgeçleriyle beni dürter; yahut Amerikalı haydut Al Capone, korkunç silahını kulağımın içine sokardı.

Neredeyse küçük odaya girecek, babamın benimle oynadığı oyunu üvey annemle yineleyecek, böylece düşlerinin ipliğini dolaştıracaktım. Peki, ama, deli miydim ben? Onun düşlerine budalaca sızacak böylesine bir yakınlığı nasıl düşünebilirdim?

Kendimi onunla ilgili olarak buna benzer fantezilerle küçük düşürmüş olma düşüncesi bütün gün canımı sıktı: Öyle ki daha sonra, öfkemi boşaltmak için, *Uyuyan Kadınlar* şiirini yırttım.

Ne zaman dalgınlıkla ya da elimde olmayan başka bir nedenle zihnim ona yönelik daha az düşmanca konulara takılacak olsa, daha hırçın oluyordum ona karşı, neredeyse ondan öç almak için.

Huzursuzluk

Babamın bu ilk ayrılışı sandığımdan biraz daha az sürdü. Gidişinin üstünden daha bir hafta bile geçmeden geri dönerek büyük bir şaşkınlığa uğrattı bizi. Her zamanki gibi beklenmedik bir biçimde çıkageldi, bir rastlantıyla parmaklığın yakınında olan ben onun ortaya çıkışını ilk gören kişi oldum; ama o, "Hey, esmer!" demek lütfunda bulundu bana

ancak, üvey anneme kendini göstermek için sabırsızlanıyordu. Coşkulu bir merakla, hemen onun nerede olduğunu sordu bana; kaba bir biçimde onun mutfakta olduğu yanıtını verince, çabucak evin arkasından dolandı, kapı-pencereye yaklaştı. İsteksiz, daha çok keyifsiz adımlarla izledim onu: Gerçekten de, onu yeniden görmenin neşesi bir anda kaçmıştı, kendimi onun gözünde böylesine umursanmaz, böylesine önemsiz duyumsamaktan.

Babamın beklenmedik bir biçimde ortaya çıkması üzerine üvey annemin memnunluktan yüzü kızardı; babam bu kızarıklığın ayrımına varınca yüzü ışıl ışıl oldu... Ona sarılmadan, onu selâmlamadan içeri girdi. "A, Saçların ne dağınık öyle!" dedi ona, güvenli ve sahip çıkıcı bir göz atarak. "Saçlarını yapmadın mı, bu sabah?" Sonra başka bir şey söylemeden getirdiği armağanları verdi ona: tahtadan, değişik renklerde verniklenmiş bir bilezik, ayna parçacıklarından yapılmış bir kemer tokası. Oysa bana hiçbir şey getirmemişti, ama bir köşede somurtmuş durduğumu görünce elli liret armağan etti.

Sonra, her gelişinde yinelediği soruyu sordu: "Yeni bir şey var mı?" Ama eskiden aynı soruyu yalnızca bana yöneltirken, bu kez gerçekten yanıtları işitmek için belli bir merak gösteriyordu. Üvey annem, babamın ansızın dönmesinden ötürü hâlâ şaşkın, onu yanıtlamaya koyuldu: "Iyiyiz... burada havalar hep güzeldi... ben annemden bir mektup aldım, kız kardeşim de imzalamış... orada, Napoli'de de her şeyin yolunda olduğunu, havaların iyi gittiğini yazıyorlar..." Babam, buna benzer haberlerin ortasında sık sık, "Vaftiz annen de yazdı mı sana?" "Ayine gittin mi?" diye soruyordu. Neredeyse, o anda aklına esen bir istekten ötürü onun yapıp ettiklerine karışmaktan bir çeşit boş haz duyuyormuş gibi.

Bir yandan da mutfağı baştan başa dolaşıyor, çevresine bakınıyor, sanki on yıldır evden uzak kalmış gibi, eşyaları büyük bir keyifle, keşfedercesine tanıyordu yeniden! Üvey annem ara ara başını belli belirsiz sallıyor, alnında küçük çanları andıran iki lüle, kıpır kıpır, kara gözbebekleriyle gü-

lerek, ürkekçe, "Hiç beklemiyordum... Bugün sizi burada göreceğimi hiç beklemiyordum..." diyordu.

O zaman babam bir hükümdarın rahatlığıyla şu yanıtı verdi:

"Ben her zaman aklıma eseni yaparım. İçimden gitmek gelince giderim. Dönmek gelince buraya dönerim. Sen de benim keyfime göre davranırsın."

Az sonra, elinde valizi merdivenlerden çıkmaya başladı, biz de ardından gittik. Yukarıya çıkar çıkmaz, üvey annem hemen, ilk iş olarak Silvestro'nun odasından kendi çarşaflarını getirmeye gitti, onları gene babamın odasındaki küçük yatağın üstüne koydu.

Babam valizini açarken, ben odada ikisiyle birlikte kaldım: Kollarım başımın altında, bacak bacak üstüne atıp sırtüstü büyük yatağa uzandım, dalgın, karanlık bir yüzle tavana bakarak susuyordum. Ama çok geçmeden, varlığımın gereksizliği duygusu gururlu bir tedirginlik içinde bıraktı beni, sıçrayarak yataktan kalkıp kapıya yöneldim, yabanıl bir tavırla, bir kaplanın çapraz adımlarıyla. O zaman babam küçük, şeytanca bir gülüşle güldü, arkamdan bağırdı: "Hey, Arturo, nereye gidiyorsun? Niçin böyle öfkelendin? Sinirlerimiz mi bozuldu?" Ama gene de beni alıkoymak için çaba harcamadı, ne de çağırdı. "Hiç, çıkacağım. Bir sürü param var, kahveye, meyhaneye gidebilirim, hatta belki sarhoş bile olurum, canım isterse!" Ama o anda yeryüzünün neresini düşünürsem düşüneyim bana boş, umutsuz görünüyordu. Sonunda, aşağıda, hemen hemen hiç girmediğimiz büyük oğlanlar salonunda durdum; (hiçbir şeyi, hiç kimseyi düşünmeksizin) orada, karanlıkta, harap divanlardan birinin üstünde öylece oturdum.

Babam Procida'da iki gün kaldı, sonra gitti. Yaklaşık iki hafta sonra, bir iki gün daha kalmak üzere gene geldi. Böylece, evliliğinin ilk aylarında, sık aralıklarla gelmeyi sürdürdü, kalışları oldukça kısa olsa da. Ama ben gidiş gelişlerine ilgisiz kalıyordum: Zaten, Procida'ya benim için gelmediği açıktı.

Kendi adına, babam daha başından benim üvey anne-

me karşı gözle görülür antipatimin ayrımına varmış olmalıydı, bazı durumlarda bunun onu eğlendirdiği bile söylenebilirdi; ama umursamaz zorbalığıyla, benimle pek de ilgilenmeksizin, keyifsizliklerim ve kaprislerimle baş başa bırakıyordu beni. Yalnızca bir kez bana onunla ilgili birkaç söz söyledi. Yola çıkmak için hazırlık yaparken rastlantısal olarak odasında onunla yalnız kaldığım bir anda oldu bu. Hiçbir şey söylemeksizin ona bakıyordum; yolculukta işine yaramayacak bazı eski ayakkabılarını yatağın altına iterken, aynı zamanda da bana bir göz atarak dalgın bir kurumla, "Ee, esmercik, pek keyfimiz yok, ha? Görünüşe bakılırsa," dedi.

Yanıt vermeksizin, küçümseyerek bir omzumu kaldırdım, babam bir yarı gülümseyişle, kirpiklerinin arasından bana bakarak sürdürdü:

"Ona bu kadar kızmanın nedenini öğrenebilir miyim? Ha? Zavallı Nunziatina'cık neden bu kadar sinirine dokunuyor?"

Kaşlarımı çattım, içime kapandım. O zaman gülmeye koyuldu; sonra hafifçe, alaycı alaycı yüzünü buruşturdu, gözleri gizemli bir biçimde bulutlandı.

"Eh, hadi, esmer," dedi yüksek sesle, "için rahat etsin, yüreğimi senden çalacak tehlikeli rakibin hiç kuşkusuz o olmayacak, zavallı Nunziatina." Bu tümceyi söylerken, sesi ve yüz çizgileri biraz kabalaştı; sonra neredeyse kendi kendine, ağzı kapalı, dudaklarının kenarları yukarı kalkık gülümsedi. Daha önce birkaç kez gördüğümü anımsadığım o masalsı, keçi gülümseyişini tanıdım.

Bu konuşmasıyla nereye varmak istediğini henüz pek iyi anlayamaksızın, kararsız, ona baktım. "Benim için hiçbir şeyin önemi yok, hiçbir şeye önem vermiyorum ben!" diye yanıtladım gelişigüzel, çocukça. Babamı yeniden yavan, büyüklük taslayan bir gülüşle güldü. "Ha, önem vermiyorsun..." dedi. sonra bana yüksekten bakarak, kaşları çatık, "oysa *ben* başka bir fikre kapılmıştım, bağışlayın, ah benim yakışıklı İspanya Büyüğüm...[1] Fikrimin ne olduğunu söylememi ister

---

İspanya Büyüğüm: Carlos'tan başlayarak. hükümdarların en soylu aile reislerine verdikleri unvan (Ç.N.)

misin? Kuşkulanma, onu yalnızca sana söyleyeceğim, başka kimseye de sözünü etmeyeceğim. Fikrim şuydu. KISKANIYORSUN SEN! Onu, Nunziatella'yı kıskanıyorsun, çünkü, daha önce burada, adada yalnızca kendine alıkoyabilirdin beni, şimdiyse senin yerini o aldı! Ne dersin, ha, esmer?"

Korkunç bir gizimi açığa çıkarmış gibi kızardım. "Doğru değil!" diye bağırdım öfkeyle. Tam o sırada üvey annem geldi, ben de gitmeye davrandım. Ama babam, çevik, yabanıl bir çabuklukla bileğimden yakaladı, oyun olsun diye güreşiyormuşuz gibi, dişlerinin arasından ekledi: "Nereye gidiyorsun! Nereye gidiyorsun! Burada kal!" Bileğimi bırakmaksızın, serbest kolunu karısının beline dolamış, gösterişli bir biçimde bukleleriyle oynamaya başladı. "Ne güzel bukleler," derken, üvey annem bu sahnenin anlamını kavrayamadan, ciddî ciddî bize bakıyordu, "ne yazık, Arturo'nun böyle güzel bukleleri yok!" Böyle söylerken ara ara göz ucuyla bana bakıyor, kıskançlığımı kışkırtmaktan memnun, kendi kendine gülüyordu; ama sonunda, kendimi ondan kurtarmak için nasıl şiddetle çaba harcadığımı görünce, usançla: "Defol git hadi," dedi. Çılgınca bir öfkeye kapılmış, yüzüne bile bakmadan odadan çıktım.

Kullandığı o *kıskanıyorsun* sözcüğü beni derinden yaraladı. Adımın böyle bir suçlamayla kötüye çıkmasını istemiyordum; sahiden kıskanç olduğum doğru muydu yoksa: Babamın zifaf gecesinden sonra ardına düşülmüş bir hayvan gibi yaşamama yol açan o duyguya *kıskançlık* denebilir miydi acaba diye kendi kendime sormak aklıma bile gelmiyordu! O dönemde, antik Tarih üstüne, yazgı üstüne, Mutlak Kesinlikler üstüne düşünmekte ne denli yetenekli usta olursam olayım, kendi içimin derinliklerini irdeleme alışkanlığım yoktu. Bazı sorunlar imgelemime yabancıydı. Bu durumda incindiğimi biliyordum, bu da yeterdi. Bu incinmeden ötürü, giderek, bir gemiye atlayıp adadan bütün bütün ayrılmayı, ne babamı, ne de üvey annemi bir daha görmeyi düşünecek noktaya gelmiştim. Ama daha bunu tasarlar tasarlamaz, ansızın içimi kaplayan buz gibi bir dalga, bir başkaldırı ateşiyle, aslında bunu gerçekleştiremeyeceğimi

anladım. Gerçekten de, ikisinin adada yalnız, bensiz kalmaları düşüncesi katlanılmazdı benim için.

Boşaltılamayan öfkem öyle acımasız bir hale geldi ki, bir yaralı gibi inlemeye başladım. Kuşkusuz, bu buruk öfkeyi, başka hiçbir şeyin değil, benim incitilmemin kışkırttığına inanıyordum; ama belki de, bilinçaltımda, daha şimdiden yüreğimin olanaksız savlarından ötürü yakınıyordum. Birbiriyle çelişen iç içe geçmiş kışkançlıklardan, yazgımı belirten çok-biçimli tutkulardan ötürü de!

Hamur

Edindiğim izlenimlere göre, babam sözcüğü kendine sakladı: Fikrini (benim kıskanç olduğumu) hiç kimseye söylemedi. Kaldı ki üvey annem bakımından, böylesine ciddî ve önemli bir gizi açmaya onu lâyık görmeyeceğine inanmak gerekir, üstelik bir Gerace'yle ilgili bir gizi! Hem sonra, o günkü kötücül konuşması sürmedi; hemen her zamanki umursamazlığına döndü, benimle ilgili olaylara artık ilgi duymaksızın. Böylece, o incinmenin anısı çabuk gömüldü belleğimin derinliklerine.

Bu arada üvey anneme duyduğum antipati azalmıyor, tersine her gün daha şiddetleniyordu. Sonuç olarak, babamın adada bulunmadığı sıralarda üvey annemin benimle sürdürdüğü yaşam hiç kuşkusuz neşeli değildi. Buyruk vermenin dışında hiç konuşmuyordum onunla. Dışarıdan buyruk vermek ya da geldiğimi duyurmak için onu pencereye çağırmak istersem yalnızca ıslık çalıyordum. Aynı biçimde, evde de onu çağırmak istersem, ıslık çalıyor ya da en fazla, o da odadaysa, "Hey, baksana!" diyordum. Konuşurken, gözlerimi belli belirsiz bir hakaret göstergesi olarak öteye çeviriyordum, sanki aşağılık, düpedüz benim tarafımdan bakılmaya değmez bir nesne olduğunu göstermek istiyormuşum gibi. Odasının önünden geçerken de, gözlerimi aralık kapıdan öteye çeviriyordum, sanki içeride bir hortlak ya da bir canavar varmış gibi.

O kadından o denli nefret ediyordum ki, evin dışındayken, artık onun barınağı olan odalarımızda bulunduğunu bilmek sık sık işkence oluyordu benim için; varlığını unutmaya, o hiçbir şey değilmiş, bir gölge bile değilmiş gibi yapmaya zorluyordum kendimi. Onun henüz adada olmadığı zamanları düşünmek, bir çeşit mutlu Âraf gibi görünüyordu bana şimdi. Ah, niçin gelmişti? Niçin buraya getirmişti babam onu?

Günler uzamaya, havalar daha şimdiden ılınmaya başlamıştı. O güzel yıldızlı geceler artık çok soğuk olmuyordu; sık sık deniz, sokaklar, dulun loş kahvesi arasında yemek saatini geçiriyor, Oğlanlar Evi'ne gitmiyordum. Ama eve ne denli geç gidersem gideyim, aşağıdan, yoldan, mutfak penceresinin hâlâ yanık ışığını görüyor, onu orada, henüz yemeğini yememiş, makarna tenceresini ocağa koymak için beni bekler bulacağını biliyordum. Çok gecikmiş, üstelik çok da acıkmış oluyordum; ama gene de, kimi zaman, o pencerede ışığın yandığını görünce, bekleyişini bile bile uzatmak için acımasızca bir istek kaplıyordu içimi. Böyle bir acımasızlık yeni bir şeydi benim için. Adımlarımı sessizce atarak, bir hırsız gibi mutfağın camlı kapısına dek ilerliyordum; orada, o beni görmeksizin duraksıyordum, hoşuma gidiyordu bu. Karanlık bir köşeye sinmiş, camın ardından onu görebiliyordum, uykudan başı düşüyor, dışarıdan gelen en küçük bir hışırtıyla, umutla kapıya bakıyordu; sık sık da esniyordu (ağızlarını, kaplanları andıracak, insanı güldürecek biçimde ardına dek açan kediler gibi), göğüs geçirerek biraz olsun hafifliyordu ya da. Sonunda, ansızın içeri giriyordum, kendini inine atan bir yabanıl hayvan benzeri, öyle ki, korkuyla sıçramasına neden oluyordum. Hemen kanepeden kitabımı alıyor, kapalı bir yüzle, bana yemek koymasını bekliyordum.

Bir kez eve geldiğimde, onun camın arkasında, yüzünde derin düşüncelere dalmış, bir yazar gibi esinlenmiş bir anlam, bir kâğıda bir şeyler yazdığını gördüm. Yemekten sonra, benden önce yukarı çıktı, yazdığı şeyi büfenin üstünde unutmuştu, gözüme ilişti. Annesine yazdığı bir mektuptu, aşağı yukarı şöyle diyordu:

Çok sevgili Anneciğim,

size bu Mektubu yazıyorum. Sizin sağlıklı olmanız Umuduyla. Ve çok sevgili kız kardeşim Rosa'nın da, bana gelince sana haber verebilirim ki biz hepimiz iyiyiz ve çok sevgili Vaftiz anneme selâm etmeni rica ederim ve eğer beni düşünüyorsa lütfen çok sevgili arkadaşım Irma ve Carulina'ya ve çok sevgili Angiulinaya da selâm söyle ve eğer beni düşünüyorlarsa Peder Severinoya ve Madre Conziliaya selâmlarımı söyle ve çok sevgili giovanninin hâlâ ateşi çıkıyor mu ama bu yaşlılıktan olmalı ve lütfen çok sevgili Annemin akadaşım Maria ve Filumenaya selâmlarımı söylemesini ve çok sevgili Auroraya benim iyi olduğumu söyleyebilirsin ve öteki sevgili arkadaşlarıma eğer beni sorarlarsa belki de çoktan Nunziatayı unutmuşlardır benim ne gece ne gündüz onları unutmadığımı ve aynı şekilde Sufia ve öteki Ferdinandonun Nunziatasına da eğer beni sorarsa. Ve Sevgili Anneciğim sana diyebilirim ki burada Procidada yemek için para ödenmiyor çünkü toprakta her şey yetişiyor zeytin patates ve salatalık ve dükkânlarda parayı yısonunda alıyorlar. Şimdi Çok Sevgili Anneciğim çok sevgili kızın Nunziatellanın binlerce sevgili öpücüğünü alacaksınız kabul ediniz ve aynı şekilde Rosaya da kızkardeşi Nunziatelladan binlece öpücük ve çok sevgili Vaftiz anneme de binlerce öpücük ve daha önce adlarını verdiğim öteki arkadaşlarıma da çok çok öpücükeler kalbim hep onları düşünüyor ve Mektubuma son veriyorum.

NUNZIATELLA

Bir başka akşam, saaat ona doğru eve dönünce, mutfak masasının başında beni beklerken uyuyakalmış buldum onu. Bir kolu masanın üstünde bükülü, yanağını küçük bir yastığın üstüne koyar gibi elinin üstüne koymuş; alnına dökülmüş bukleleri lambanın ışığından koruyordu üvey annemi; bu kez uykusunda, yüzünün tuhaf bir anlamı vardı: ciddî ve gizemli. Camları tıkırdatıp gürültülü bir biçimde

bir şarkıya başladım, duraksamadan kabaca onu uyandırmak için.

Bir iki kez, eve her zamankinden daha geç geldiğimde dışarı çıkıp beni parmaklığın dışında beklediği için tartışmıştım onunla. "Niçin dışarı çıktın, burada parmaklığın yanında ne yapıyorsun?" diye sormuştum ona kaba bir ses tonuyla. Öylece, biraz hava almak için orada durduğu yanıtını vermişti o da.

Kaldı ki hiçbir şey için azarlayamazdım onu. Beni beklemesini istediğimden emin değildim. Ama açıkça anlaşılıyordu ki, geçirdiği o cansıkıcı ve yalnız günlerden sonra bir dilsizin eşliğindeki akşamlar bir çeşit önemli olay ya da bir akşam şenliği gibi görünüyordu ona, sinema ya da balonun Hanımefendilere göründüğü gibi. Sabahtan beri harekete geçip her gün taze taze açtığı, açar açmaz da kurusun diye bir sancak gibi eşiğin önündeki kirişlere astığı yumurtalı hamurun hazırlıklarıyla uğraşıyordu. Bir sabah erkenden oldukça sinirli mutfağa inip onun her zamanki hazırlıklarla uğraştığını görünce, o hamuru her gün benim için hazırlıyorsa yanıldığını sertçe söyledim ona: Doğrusu, hamur işinden hiç hoşlanmıyordum, hiçbir zaman da hoşlanmamıştım.

Bunu onu aşağılamak için söylemiştim, doğru değildi; aslında hamur işi hoşuma giderdi, en az başka yiyecekler kadar. İnsanlar için yenilebilir olan her yiyecek aynı hazzı verirdi bana: Benim için önemli olan tek şey miktardı, çünkü her zaman iştahlı biriydim.

"Nasıl?" dedi sesini yükseltmeden, işittiğine inanamıyormuş gibi. "Hamur işi hoşuna gitmiyor mu?"

"Hayır."

"Peki, ne hoşuna gidiyor?"

İçimden, onu her şeyden çok yaralayacak en kötü yanıtı aradım. Bir kez keçi sütüne karşı gösterdiği öfkeyi anımsayarak, o anda uydurdum:

"Keçi eti!"

"KEÇİ eti mi!" diye bağırdı, afallamış. Ama gene de, bir an sonra, ilk şaşkınlığında bir tür nâzik ve yumuşamış coş-

ku belirdi: benim zevkime uygun bir şey yapmak için, içinden, dörtte bir litrelik keçi sütü alıp ikinci yemek olarak keçi peyniri yapmayı düşünüyormuş gibi...

Bunun üzerine, dayanılmaz bir gülme isteği duyarak çabucak ellerimle yüzümü örttüm. Ama hemen şunu düşündüm... "Eğer şimdi güldüğümü gösterirsem, yeniden samimî olduğumuzu sanır... tıpkı... o öğleden sonra olduğu gibi..." Böyle bir olasılığı ürpererek uzaklaştırdım. Ama gene de, ne denli boğmaya çalışırsam çalışayım göğsümden doğru bir kahkahanın kopmakta olduğunu duyumsuyordum; o zaman neşemi gizleyecek başka hiçbir çare bulamadığım için, o anda içimden geldiği gibi, yüzüm kollarımın arasında, dizlerimin üstüne yere çöktüm, ağlayıp hıçkırıyormuş gibi yaptım.

Bu sahne üzerine, isteseydim büyük bir aktör olabileceğimi anladım! O, kararsız, çabucak yanıma geldi; alnımı gizlediğim kolumun altından, ev ayakkabılarının içindeki küçük ayaklarının ayrımına vardım... Oynadığım komedi doğal olarak neşemi artırdığı için yapmacık hıçkırıklarım daha umarsız, daha yürek parçalayıcı oldu. Kusursuz bir taklitti bu. Şaşırmış, mırıldandı: "Artú?" dedi, az sonra yineledi: "Artú..." Yumuşak, neredeyse hayvansı soluğunu üstümde duyumsadım. Sonra, artık direnmeksizin, duygulanmış sesiyle şu sözcükleri söyledi:

"Artú!.. Bir şeye mi canın sıkıldı?... Nen var? Söyle Nunziata'ya!"

Acıma duygusunun yanı sıra, neredeyse olgun bir haddini aşma vardı sesinde bu tümceyi söylerken; bütün küçük erkek kardeşlerini kucaklamış bir ablanın önemi duyumsanıyordu neredeyse... Benimle böyle konuştuğunu işitince, hemen bir başkaldırı ve küçümseme duygusuna kapıldım. Nasıl cesaret ederdi? Sıçrayarak ayağa kalktım, öfkeyle,

"Ben ağlamıyorum, gülüyorum!" diye bağırdım. Sert yüzüme, kuru, alev saçan gözlerime, topraktan bir ejderhanın çıktığını görmüş gibi allak bullak, bakakaldı. "Ben vara yoğa ağlayan biri değilim!" diye sürdürdüm, tehdit edici, gururlu bir ses tonuyla. "Sana gelince, benimle böyle ko-

nuşmaya kalkışma sakın! Sen benim akrabam değilsin, anladın mı? Hiçbir şeyim değilsin, sen benim. Seninle ne akrabalığım var, ne de arkadaşlığım: Anladın mı?"

Gözlerini yeniden hamuruna dikti, gururlu ve öfkeli; acı bir yanıt hazırlıyormuş gibi dudakları şişiyordu. Ama sessiz kaldı, sanki hırpalamak istiyormuş gibi sert hareketlerle hamuru yeniden toparlayıp yoğurmaya koyuldu. Sonra gönülsüzce açmaya başladı; son dakikada ben daha hâlâ kahvaltıda yediklerimi çiğneyerek kapıya yönelirken, kararsız, bulutlu bir bakış attı bana.

"Pekâlâ..." dedi, "hamur işi istemiyorsan, bu akşam yemekte ne yemek istiyorsun?"

Yarı döndüm, dudaklarımı umursamazlıkla buruşturarak, çok kaba bir biçimde açıkladım:

"Ben mi!? Ama kimin umurunda akşam yemeğine ne yapacağın, hadi canım! Hamur hakkında söylediğim o söze inanabildin! Şunu bil ki, şunu yemişim bunu yemişim hiç önemi yok benim için, galeta ve salamura etle de yaşayabilirim ben, örneğin! Diyelim, örneğin devekuşu kanadı, köpekbalığı yüzgeci ya da suaygırı dili pişirsen, farkına bile varmam, pişirdiğin yemeklerin hepsinin de tadı aynı benim için. Bana kalırsa, her gün hamur işi yap ya da canın ne isterse! Bana göre hava hoş. Hem, benim zevklerim seni hiç ilgilendirmez!"

Gerçek şuydu ki, ondan ne özen, ne de ilgi istiyordum. Onu aşağılamanın doyumuna varmak için buyruklar veriyordum, bir robot, bir nesne gibi davranıyordum ona; ama onun ince özeni (neredeyse kendini benim sahici bir akrabam, annem sanıyormuş gibi!) katlanılmaz geliyordu bana. Birkaç kez yineledim ona: "Aramızda hiçbir akrabalık yok. Sen benim hiçbir şeyim değilsin." Sonunda bir kez, biraz kızararak, saçlarını geri savurarak, şöyle yanıtladı beni:

"Senin hiçbir şeyin olmadığım doğru değil. Senin üvey annenim ben, sen de benim üvey oğlumsun!" Sözünü geçirmek isteyen, tutkulu bir sesle, benim üstümde bir çeşit mülkiyet hakkıyla öç alırcasına söyledi bunları.

Küçümseyici bir öfkeyle yüzüne karşı güldüm. "Üvey

anne!" dedim yüksek sesle. "Üvey anne hiçbir şey değildir! *Üvey anne* diyen en sevimsiz sözcüğü söylemiş olur." Bu konuşmanın ardından, hemen o akşam, artık akşam yemeğine beni beklemesini istemediğimi kuru bir sesle söyledim ona. Gecikirsem, kendi başına her zamanki saatinde yemeğini yemesini, benim yemeğimi ayırarak mutfaktan çıkmasını söyledim. Aslında onunla birlikte yediğim akşam yemeklerinin canımı sıktığını söyledim ona; her akşam onu görmek bunaltıyordu beni; hem evin sahibiydim ben, tek başıma yemek yiyebilirdim!

Tek başına şarkılar

Bu konuşmadan sonra çok kötü oldu; bunu yapmayı aklıma koymamdan ötürü daha da incinmiş, aşağılanmıştı; ama bana yanıt vermedi, isteğime de karşı çıkmadı. O zamandan sonra, her akşam eve geç gelmeyi alışkanlık edindim, salt onunla birlikte olmamak için. Eğer rastlantısal olarak geldiğimde mutfağın ışığının hâlâ yanık olduğunun ayrımına varırsam, parmaklığın dışında biraz dolaşıyordum (artık kapı-pencerenin arkasından içeriyi gözetlemeye gitmiyordum, tersine ondan uzak duruyordum), ışığın sönüşü üvey annemin üst kata çıktığını belirtinceye dek. O zaman, sonunda mutfağın eşiğini aşmaya karar veriyordum. Onun ısınsın diye korların üstünde bıraktığı akşam yemeğini tek başıma yiyordum.

Üvey annem ne karşı çıkıyordu bana, ne de yakınıyordu. Her ne kadar o günlerde onun tüm ailesini ve toplumunu ben temsil ediyorsam da. Kuşkucu halkımızın arasında hâlâ bir yabancıydı, hiç tanıdığı, hiç arkadaşı yoktu: Mutfağa kapanarak ya da odasında konuşacak hiç kimse olmaksızın saatler geçiriyordu. Sık sık. kayığımdan, aşağıda *Şato*'muzun içeride kimse yaşamıyormuş izlenimi veren duvarlarını görünce, onun benim bir düşümden başka bir şey olmadığı, aslında, o duvarların arasında benden başka kimsenin oturmadığı kuşkusuna kapılıyordum. Ama sonra, günün

herhangi bir saatinde evin önünden geçecek olsam, merdiven basamaklarında ya da koridor boyunca onun ünlü terliklerinin tıkırtısını işitmekte gecikmiyordum.

Ters, aksi, karışık, yabanıl bir tavır takınmıştı bana karşı; gururundan, öylesine acımasızca reddettiğim arkadaşlığı da dilenmiyordu. Gene de bakışlarımız karşılaştığında, fırtınalı gözbebeklerinin derininde küçük bir yıldız gibi o sonsuz, onulmaz bakış beliriyordu hep: *Artú, ben sana ne yaptım? Ne yaptım ben sana?*

Yalnızlığı içinde zaman zaman bir pencereden görüyordum onu, arkadaşlık gereksinimiyle bahçedeki turunç ağacına, hatta parmaklıkların sütunlarına sımsıkı sarılıyordu, sanki o cansız nesnelerin yerinde bir kız kardeşi, sevgili bir arkadaşı varmış gibi. Ya da yemek artıkları aramak için evimize yolu düşen tüyleri yoluk, uyuz kedilerden birini okşamaya koyuluyor, göğsüne bastırıyor, öpücüklere boğuyordu onu. Kimi anlar, kendi kendine neşeli ya da dalgın sözcüklerle, tatlı bir terane tutturduğunu, hiç kimseye yöneltmediği bir düşüncesini kendi kendine açıkladığını işitiyordum. Örneğin, Ay'ın çıktığı bir gece evin önündeki açıklığa çıkmış, şöyle diyordu: "Ay büyüyor, kayıklar denize açılmış, mürekkepbalığı avlamaya..." Ya da eşiğin basamağında tek başına oturmuş, bir sepetten aldığı bazı deniz kabuklarının tadına vararak şöyle yineliyordu: "Ah, bu kabuk ne güzel: Bir nara benziyor tıpkı..." Yahut, saçlarını tararken, düğümlenen saçlarıyla kavga ediyor, sert tarak vuruşlarıyla, homurdanıyordu: "Ah, iğrenç saçlar, ah, asi saçlar!"

Yapısı gereği, odaların kapalılığını açık alanlara ve sokaklara yeğ tutuyordu: özgür havadan çok kafesi seven bir kanarya gibi. Oğlanlar Evi onun için pek de konuksever olmamasına karşın, oldukça seyrek ayrılıyordu oradan. Zaman zaman sabah erkenden onun hızlı hızlı ayine gittiğini görüyordum, kocaman siyah şalına sarınmış, gizli gizli kaçıyormuş gibi; kimi zaman da aşağıda ara sokaklarda rastlıyordum ona; kolunda alışveriş çantası, saçları bir mendile sıkıştırılmış, avucunda sımsıkı tuttuğu yıpranmış bozuk para çantası. Onun zarafetten yoksun yürüyüşüyle dükkânlar

arasında işi başından aşkınmış gibi hızlı hızlı gidişine, satın aldığı şeyler hakkında pek de açık yürekli olmayan satıcılarla konuşuşuna bakınca, gizemli bir başrahibenin ya da kendisine büyü yapılmış bir hanımefendinin hizmetinde zavallı bir Çingene'yi andırıyordu. Kendini bırakmış, anlaşılmaz, ama gene de dövüşken bir havası vardı gerçekten de: büyüleyici bir patronun gizlerini paylaşmış, herkesin kötü gözle baktığı birinin havası (Geracelerin Evi hakkında dolaşan kötü masallar ve dedikodular bir biçimde kulağına gitmiş olmalıydı).

Bu yalnızlığı içinde, her gün daha çok sararıp soluyormuş gibi görünüyordu bana. Bazen şarkı söylediğini işitiyordum odalarda: Napoli'de yerel radyodan öğrendiği her zamanki şarkıları yineliyordu hep, *apascia*'yla ilgili, ya *da Tango sen yüreğime inen bir kırbaç gibisin* nakaratlı başka bir şarkı; sık sık da bir kilise ilahisi: *Adoriam, Ostia divina, adoriam, Ostia d'amor*: Notaları, kaba, kulak tırmalayan, hüzün dolu sürüklenip gidiyordu, sanki söylediği bütün şarkıların hüzünlü bir konusu vardı. Ama o bir şey düşünmüyordu sanırım, mutlu olmadığının ayrımında bile değildi. Bir karanfil ya da bir gül, bir bahçede olmasa da, küçük bir pencerenin köşesinde, bir çömlek parçasının içinde bile olsa, onu duygulandırırdı. *Başka bir yazgım olabilirdi* diye düşünmeye koyulmazdı. Böyleydi yapısı onun, bir o kadar da basit.

Onun şarkı söylediğini işitince, çocukluğumda öğrendiğim, sık sık aşağıda, limanda yeniden işittiğim o ünlü Napoli şarkıları canlanırdı zihnimde: *Sen kanaryasın... hastasın ve şarkı söylüyorsun... tek başına ölüyorsun...* Gerçekten de, tutkulu yüzünü, onu yakıyormuş gibi görünen o kocaman gözlerini görünce, onun sahiden hastalanmak üzere olduğundan kuşku duyabilirdi insan; Amalfili'nin büyüsünün bir gerçek olduğu, bunun için onu öldüreceği kuşkusu doğuyordu neredeyse içime.

Ama ona karşı silahlanmış olan yüreğim, her türlü acımayı yadsıyordu ona: Tersine, acımasızlıkla çileden çıkıyordu. Günlerin geçmesiyle, beni en çok öfkelendiren şey şuydu:

Babamdan öylesine korkarken, bana karşı hiçbir korku belirtisi göstermemesiydi! Onu incittiğim, ona haksızlık ettiğim zaman, bana hiçbir karşılık vermese de, gene de karşımda bir dişi aslan gibi korkusuzca duruyordu. Bu tutumunun başka bir *kanıtı* da, bana, onun gibi saygıdeğer bir hanımı korkutamayacak bir küçük oğlan muamelesi yapmasıydı.

Gene de, geldiğinden beri, konumlarımız arasındaki fark oldukça azalmış görünüyordu; gözüpekliği bir tokat gibiydi benim için. Gururumu doyurmak için ona babam kadar korku esinlemek isterdim; babamın alnından bir gölgenin geçmesi bile korkudan tir tir titretiyordu onu. Sık sık, tüm öteki tutkularımı unutarak, büyüyüp erkek olunca bir haydut, bir çete reisi olmayı tasarlayarak kendimden geçiyordum, öyle ki daha beni görür görmez düşüp bayılacaktı. Geceleri bile, kimi zaman şu düşünceyle uyanıyordum: *Onu korkutmak istiyorum,* benim ondan nefret ettiğim kadar onun da benden nefret etmesi için yanıp tutuşarak, ona işitilmedik kötülükler, her çeşit barbarlıklar yaptığımı tasarlıyordum.

Ona buyruklar verirken, onu kendime hizmet ettirirken, sert bir imparatorun basit bir askere davrandığı gibi davranıyordum. Oysa o her zaman yumuşak başlı, bana hizmet etmeye hazırdı, ama onun bu boyun eğişi korkudan kaynaklanan bir şey değildi, böyle bir belirti yoktu. Tersine, benim için uğraşıp didinirken canlanıyor. hatta gösterişli haller takınıyordu. Yüzü çirkin ve solgunken, yeniden bir yasemin gibi tazeleniyordu. Yoksa. benim açımdan ona buyurmanın, kendime hizmet ettirmenin, şimdiden bir barışma başlangıcının göstergesi olduğunu mu umuyordu? Ruhumun ne denli amansız olduğunu ona anlatmanın yolu yoktu.

Dördüncü bölüm

Kadınların kraliçesi

Saç biçimi

Babam, evliliğinin ilk zamanlarında oldukça özenli davrandı, ama, aylar geçtikçe ziyaretlerini seyreltmeye başladı. Bütün bir ilkbahar boyunca, belki de ancak bir iki kez gördük onu, hep acele içinde, gelgeç bir konuk gibi: Bu durumlarda, bazen benim eşliğimde adada dolaşma alışkanlığını edindi yeniden. İlkbaharın başından beri hamile olan üvey annem bizi evde bekliyordu.

Haziran ayı babamdan hiçbir haber almadan geçti; ama temmuz gelince onu beklemeye başladım, çünkü onun için yaz ortası her zaman nostalji mevsimiydi, ona Procida özlemi duyururdu.

Gerçekten de ağustosun ilk günlerinde çıkageldi, her zamanki gibi hemen hemen bütün bir ayı adada geçirdi. Geldiği günün sabahından başlayarak, benimle birlikte kumsaldan *Antiller'in Torpidosu*'na binip denize açıldı, benimle birlikte bütün yazlarımızı kumsallarda ve denizde geçirdiğimiz eski yaşamımıza döndü: Tüm saatlerinin biricik arkadaşı olmuştum yeniden, üvey annemse, durumunun ağırlığı ve gevşekliği içinde, Oğlanlar Evi'nin gölgeli odalarında dolaşıyordu.

Yaz günleri, birbirinin aynı ve bir bayram havası içinde, ışıklı yıldızlar gibi birbirini izliyordu. Babamla ondan hiç söz etmiyorduk; o mutlu saatlerimizde Oğlanlar Evi, hafifliklerin ve oyunların kendisinden esirgendiği yapayalnız sakiniyle, yeryüzü yörüngesinin dışında sönmüş bir gezegene benziyordu. Ama aslında ben önceki yazların çocuksu mutluluğunu bulamıyordum artık: Üvey annemin varlığı ba-

bamla aramıza giriyordu. O karanlık köleliğe yazgılı kılındığı için, yanımızda olup bizimle, bir kadın olarak değil, babamla benim eşitim olsaydı, mutlu ve hafif bizimle birlikte oynasaydı, varlığı kendini bu denli duyurmazdı gibi geliyordu bana sık sık. Oğlanlar Evi'nin küçük bir odasında gizlenmiş, kocaman gizemli bir idol gibiydi sanki, ne istemi ne görkemi vardı, ama gene de büyülü gücüyle yazın gidişini ve ışıklarını değiştiriyordu.

Bedeninin biçimini bozan hamilelik, yüzünü de değiştirmiş, neredeyse olgun bir anlam vermişti ona. Yüz çizgileri gevşemiş, burnu incelmiş, yanaklarına kaygı verici bir solukluk gelmişti, sanki kanına bir mikrop girmiş, onu kemiriyormuş gibi. Ağır devinimleri sırasında, yorulan hayvanların yaptıkları gibi, ince, narin ensesini eğiyor, bakışları hiçbir sorusu, hiçbir kaygısı yokmuş gibi uysal, dingin bir göl-geye bürünüyordu.

Birden, onda annemle tuhaf benzerlikler bulduğumu sandım. Aylardır odamda kıskançlıkla sakladığım, benden başka herkesin unuttuğu ünlü küçük resme bakmaktan kaçınıyordum. Şimdi, üvey annemi görünce o küçük resim, alışılmış merhametiyle sürekli olarak beliriyordu zihnimde. Bu kadına duyduğum nefreti bir çeşit kıskanç sorgulamaya dönüştüren kaba ve kuşkulu bir duyguya kapılıyordum; her zamankinden daha çok, umutsuz bir kışkırtılmadan kaçar gibi, taptığım resme bakmaya sığınıyordum.

Yazın ilk günlerinde, babamın gelmesinden önce, bir gün üvey annemin kıvırcık saçlarının sıcak mevsim dolayısıyla onu bunalttığından yakındığını işittim. Karşı konulmaz bir kapris saçlarını iki örgü halinde toplamasını, sonra onları iki ayrı topuz halinde kulaklarının biraz üstünde tutturmasını önermeye itti beni (annemin fotoğraftaki saçları böyle taranmıştı ama doğal olarak o bunu bilmiyordu, ben de söylemedim). Benim alışılmadık biçimde ona ait bir şeyle ilgilendiğimi görünce şaşkın, gönül borcu duyarak kalakaldı; ama neden bilmem saçlarının uzunluğundan ötürü hafifçe itiraz edecek oldu, o zaman neredeyse şiddetle ısrar ettim, o da kuşkusuz öğüdümü tutarak, yeni saç biçimini

uyguladı. Böylece, aynı saç biçimiyle (tek fark, onun daha kısa birkaç büklümünün hep alnında ve ensesinde uçuşmasıydı) onunla resimdeki imge bana daha da benzer göründüler.

Bazen ensesinde, iki örgünün arasında saçlarının oluşturduğu küçük ayrımı görünce tuhaf bir duygu kaplıyordu içimi, avuntu gibi, bağışlama gibi, neredeyse dinginlik gibi bir duygu; yeni bir gülümseme biçimi (dudakları kansız dişetlerini biraz gösteren), önceki kinime bir ara verme duygusu esinliyordu. Resimdeki kişi, tüm kadınların kraliçesi de böyle mi gülümsüyordu?

Babamın, hoşuna gittiği gibi omuzlarına dökülen buklelerini görmeyince ne diyeceği kaygılandırıyordu onu; ama babam, döndüğünde, onun saç biçimini değiştirdiğinin ayrımına bile varmadı, neredeyse bir zamanlar bukleleri olduğunu anımsamıyordu sanki. Bir süredir onunla ilgili şeylere karışmıyordu artık, onun kişiliğiyle, geçmişte benimle ya da Immacolatella'yla ilgilendiğinden bile daha az ilgileniyordu. Ona ne iyi ne de kötü davranıyordu, onunla eğlenmek, ona armağanlar vermek ya da ona takılmak gibi tüm fantezileri bırakmıştı. Hatta bazen onu bütün bütün unutmuş görünüyordu, yüzyıllardır orada duran, kaçınılmaz, hep aynı, öylesine ki artık görünmez olan bir varlığı unutur gibi. Kimi zaman da, tersine, kararsız, şaşmış, aynı zamanda uykulu bir halle inceliyordu onu: Neredeyse bu yabancı varlığın kim olduğunu, onunla paylaşacak nesi olabileceğini, evimizde ne işi olduğunu kendi kendine sorarmış gibi.

Sık sık, ona bir şey söylemek istediğinde, adıyla seslenecek yerde biçimi bozulmuş bedenini anıştıran, hafif bir takılma tınısı içeren doğaçlama bir lakap kullanıyordu. Ama bu adları, kaba bir tınıları olsa da, bir kötücüllükle değil, tersine bir çeşit çocuksu yabancılaşmayla, neredeyse sevecenlikle söylüyordu ona; çünkü başkalarını kişiliklerinin bir özelliği ile adlandırmak ona doğal geliyordu: bana *esner*, Romeo'ya *Amalfili* demesi gibi.

Ağustostaki gelişinin ardından, uzun süre görmedik onu. Haftalar ondan hiçbir haber almaksızın birbirini kova-

lıyordu, yüryüzünde Procida diye bir ada olduğunu bütün bütün unutmuş gibi.

Yıldızlı geceler

Bu arada ben deniz üstündeki yaşamımı sürdürüyordum (o yıl güzel havalar kasıma dek sürdü). Tansökümünden günbatımına dek, kayığımla eğlenmekle uğraşıyordum; şimdi varlığıyla bana onu anımsatacak babam da artık olmadığından, gün boyu üvey annem ve yalıtılmış mutfağı belleğimden düpedüz kaçıyordu. Yeniden eski yazlarda olduğu gibi hiçbir şey düşünmez olmuştum. Ama güneş batar batmaz, kıyının renkleri yayılmaya başlarken, ruh durumum birden değişiyordu.

Adanın, gün boyu bana eşlik eden tüm neşeli ruhları, kocaman elveda işaretleri yaparak ufkun altına, güneş aylasının içine düşüyormuş gibiydiler. Başkalarının çocukluklarında yaşadıkları, sonra iyileştikleri karanlık korkusunu ben ancak şimdi tanıyordum! O uçsuz bucaksız deniz kıyısı, sokaklar ve açık alanlar gözümde ıssız bir ülkeye dönüşüyormuş gibi görünüyordu. Neredeyse bir sürülmüşlük duygusu, bu saatte mutfak ışığının yandığı Oğlanlar Evi'ne çağırıyordu beni.

Ara ara, alacakaranlık kolay erişilmez bir yerde, ya denizin üstünde, limanın dışında, ya da açık denizde beni yakalayacak olursa, o yerlerden görünmeyen Oğlanlar Evi usa sığmaz bir uzaklıkta görünürdü bana. Görünümün geri kalanı, ilgisizliğiyle incitiyordu beni, kayşatın üstündeki o ışıklı nokta görüş alanımın dışında kaldığı için yitik duyumsuyordum kendimi. Sabırsızlıkla kumsala doğru yürüyordum. Eğer karanlık basmışsa, tepenin yamacından yukarı doğru çıkarken, bazı çocukça boşinançlar ardım sıra geliyordu. Yamacın yarısında, bana arkadaşlık etsin diye, avazım çıktığı kadar şarkı söylemeye koyuluyordum; açıklıktan, birinin sesimi işitince mutfağın eşiğinde durup, uyumlu, neredeyse dramatik bir sesle beni çağırdığını işitiyordum:

"Ar-tu-rooo! Artúúú!"

O saatte, akşam yemeği hazırlıklarına çoktan kendini vermiş olurdu; neredeyse suçluluk duygusuyla, isteksizce içeri giriyor, yemeği beklerken karınüstü yere uzanıyordum, günün yorgunluğunu çıkarmak için. Cansıkıntısı ve yorgunluk gösterisi olarak sık sık esniyordum; ona çok ilgi göstermiyordum, aramızda çok da konuşma geçmiyordu. Suyun kaynamasını beklerken, ellerini göğsünde kavuşturmuş, başı hafifçe eğik, alçak bir iskemlede oturuyordu; dakikada bir terli alnına düşen kalın örgüsünden kurtulmuş bir bukleyi uzaklaştırıyordu. Artık küçük bir kızın bedeni olmayan kalınlaşmış bedeni yetke ve dinginlikle kuşatılmış görünüyordu bana; heykeltıraşın, yüce erklerini belirtmek için tuhaf ve biçimi bozulmuş bir ağırlık verdiği Doğu halklarının tapılası figürleri gibi. Kulaklarının iki altın halkası bile, yüzünün iki yanında, benim gözümde insanlara özgü süs anlamını yitiriyorlar, daha çok, kutsal bir imgeye asılı adaklara benziyorlardı. Yaz boyunca kumsalda ve kıyıda benimkiler gibi eğlenmemiş olan küçük ayaklarının terliklerden çıktıklarını görüyordum; cildinin beyaz rengi; tüm erkeklerle çocukların öylesine koyu oldukları bir mevsimde, antik ve mülk sahibi bir soyluluğun belirtisi gibi görünüyordu. Bazı anlar onunla neredeyse yaşıt olduğumuzu anımsamıyordum artık: Benden yıllarca önce doğmuş, belki Oğlanlar Evi'nden bile daha yaşlıymış gibi geliyordu bana; ama onun yanındayken duyduğum acımadan ötürü, o yüce yaşı soylu bir şey gibi görünüyordu bana.

Zaman zaman sıranın üstünde uyukluyordum. O yumuşak uykuda, gerçekliğin en küçük izlenimleri bile, gönlümü okşamak istiyormuş gibi görünen bir masalın parçalarını andıran imgelere dönüşüyordu. Gün boyunca denizin pırıltılı titreşimlerini görüyordum; o saatte, denizin okşayıcı akıntılarına sırtüstü kendini bırakmış, beni düşünerek dinlenen olağanüstü bir varlığın gülümseyişi gibi... Kapı-pencereden giren gece havası esmer bedenimin üstünde dinleniyordu, birisi serin. temiz bir keten gömleği üstüme geçiriyormuş gibi... Gökkubbe, üstüme yayılmış, artistik fi-

gürlerle süslenmiş engin bir otağdı... Yok, hayır, dallarının arasından yıldızların yapraklar gibi yağdığı kocaman bir ağaçtı... O dalların arasında biricik bir yuva, benim yuvam vardı, o yuvanın içinde uyuyordum ben... Aşağıda, benim altımda, deniz bekliyordu beni hep, o da benimdi... kolumun derisinin dilimle tadına bakınca tuz tadı alıyordum...

Bazı akşamlar, yemekten sonra, dışarının serinliğinin çekiciliğine kapılmış, eşiğin basamağında ya da açıklıkta, yerde uzanıyordum. Bir saat önce, aşağıda, düzlükte bana öylesine kibirli görünen gece, burada, ışıklı kapı-pencereden bir adım ötede yeniden tanıdık oluyordu. Şimdi gökkubbe. baktıkça üstüne sayısız adalar serpilmiş kocaman bir okyanusa dönüşüyordu, yıldızların arasında adlarını bildiklerimi gözlerimi kısarak bulmaya çalışıyordum: tüm ötekilerden önce, Arturo, sonra Küçük ve Büyük Ayılar, Mars, Ülker takımadaları, sonra Polluks, Kassiepeia... Modern zamanlarda yeryüzünde artık yasaklanmış sınırların olmadığına esef duymuşurndur hep, antik çağda yaşamış olanlar için Herkül Sütunları gibi, çünkü o sınırı ilk kez benim aşmam hoşuma giderdi, gözüpekliğimle yasağı aşmak; aynı şekilde, şimdi, yıldızlı gökyüzüne bakarken, yıldızlara erişebilecek olan geleceğin öncülerine imreniyordum. Gökyüzüne bakıp orada bu gördüklerimizden başka, öyle çok başka ülkeler, başka renkli gökkuşakları, kim bilir hangi renkte başka denizler, Tropik ormanlardan daha büyük başka ormanlar, gördüklerimizden başka, alabildiğine sevecen yabanıl ve neşeli hayvan biçimleri... olağanüstü uyuyan güzeller, güzel mi güzel başka yiğitler... başka inançlılar var... ama ben oraya erişemiyorum, diye düşünmek küçültücü bir şeydi!

O zaman, gözlerim ve düşüncelerim inat olsun diye gökyüzünden ayrılıyor, gidip yeniden denizin üstünde duruyordu, ben bakar bakmaz, bir sevgili gibi yüreği bana doğru çarpan denizin. Orada uzanmış, kapkara ve çekicilikle dolu, kendisinin de yıldızlardan daha az büyük, daha az fantastik olmadığını, yüz bin gezegen gibi, sayılamayacak kadar birbirinden değişik ülkelere sahip olduğunu yineliyordu bana. Çok geçmeden, artık bir oğlan değil, bir

adam olduğum o istenen çağ benim için de gelecekti sonunda; o zaman o, deniz, o güne dek hep benimle oynamış, benimle birlikte büyümüş bir arkadaş gibi, okyanusları, tüm başka ülkeleri, tüm yaşamı tanımam için kendisiyle birlikte alıp götürecekti beni!

Kadınların kraliçesi

Güz daha şimdiden vakitsiz günbatımlarıyla duyuruyordu kendini: Beni deniz kıyısından kovan o ağır karanlık an her gün daha erken geliyordu. Oldukça sık, eve gece bastırmadan dönersem, ziyaretçiler buluyordum. Üvey annem Procidalı birkaç genç kadınla tanışmıştı, dükkân sahiplerinin ya da kayıkçıların karılarıyla; bunlar onu ziyarete geliyorlar, onunla ahbaplık ediyorlar, doğacak üvey kardeşime çeyiz hazırlarken ona yardım ediyor, öğüt veriyorlardı. Onların Oğlanlar Evi'nin eşiğini aşmalarını nasıl sağlamıştı bilmiyorum, daha en başından varlıkları gerçeğe benzemeyen bir görüntü gibi şaşırtmıştı beni. Çok kez, tümü de üstüne kumaşlar, şeritler saçılmış mutfak masasının çevresinde oturuyorlardı, babama ve bana karşı öylesine uysal olan üvey annem, o kadınların arasında, onlardan daha genç olmasına karşın, bir çeşit patroniçe yetkesi, neredeyse kabul edilmiş bir üstünlük gösteriyordu.

Tümü de önemsiz konumda olan o kadınlarla karşılaştırıldığında oldukça büyük görünüyordu. Bol bol el kol devinimleriyle gevezelik eden öteki kadınların ortasında ciddî bir sorumluluk ifadesiyle, onurlu ve suskun, yemek pişiriyordu.

Kadınların canlı sesleri ben dışarıdan gelirken ayak seslerimi bastırıyordu; ama içeri girince, utanmış, kuşkulu, hemen susuyorlardı; birkaç dakika sonra da, hepsi birden ayaklanıyorlardı, çünkü Procida'da tüm kadınların karanlık bastırınca evlerine çekilmeleri usuldendir.

Bazen, denizden her zamankinden biraz daha erken çıkıp günbatımını seyretmek için açıklıkta oyalandığımda,

konuşmalarını işittiğim olurdu. Hemen hemen her zaman aynı konulardan söz ederlerdi: aile, akraba yaşantıları, ya da kocalarının değişik meslekleriyle ilgili sorunlar, ev, çocuklar, özellikle de üvey kardeşimin yaklaşan doğumu. Bir seferinde üvey annemin sesinin öteki kadınlara ilk çocuğunun adını açıkladığını işittim: Kız olursa, *Viulante* adını verecekti ona (Viulante annesinin adıydı); erkek olursa da *Carmine Arturo* adını koyacaktı. Gerçekten de, diye açıkladı, ona Arturo adını vermek isterdi, çünkü küçüklüğünden beri bu ad tüm öteki adlardan daha çok hoşuna gidiyordu; ama evde zaten bir Arturo olduğuna, iki kardeşe de aynı ad verilemeyeceğine göre, ona Carmine önadını vermeyi kararlaştırmıştı, Procida'nın koruyucusu Madonna del Carmine'nin onuruna. *Carmine* de oldukça güzel geliyordu kulağa, diye belirtti düşüncesini, özellikle de *Carmeniello* deyince. CARMENIELLO-ARTURO! Bu iki ada, daha sonra vaftiz belgesinde *Raffaele* ve *Vito*'yu, erkek kardeşiyle babasının adlarını, eklemek istiyordu.

Arkadaşları gidince, her zamanki gibi, üvey annem biraz daha yemek pişirmeyi sürdürüyor, o sırada ben de sıranın üstüne uzanıyordum. Aylar boyunca, babamın ara sıra ona verdiği tüm bozuklukları bir yana koymuştu, onlarla üvey kardeşimin çeyizini hazırlamak için uğraşıp didinerek Procida'nın küçük dükkânlarından artık kumaş parçaları almıştı. Aslında bir ayakkabı kutusuna sığabilecek beş altı parça şeydi; bundan başka anladığım kadarıyla kalite bakımından oldukça modası geçmiş görünüyorlardı. Ama onun erkek kardeşleri, çeyiz diye hepsi hepsi kullanılmış çaputlar, kadın şallarıyla yetinmişlerdi her zaman; böyle bir çeyizin faturası onun gözünde ağırbaşlı bir prenses töreni önemi kazanıyordu. Onları hazırlarken gösterdiği ciddî dikkatte, her şeye karşın, belli bir acemilik, bir deneyimsizlik de görülüyordu.

Ben kardeşime hiçbir özel ilgi atfetmiyordum. Doğuşu yaklaşıyordu; ama gene de gerçekdışılığını koruyordu, bize hiçbir şey ifade etmeyen Çinli biri gibi. Gerçekte onun daha şimdiden aramızda, evimizin içinde varoluşu fikri tuhaf ge-

liyordu bana. Üvey annem bile, çeyizini hazırlarken, ondan hiç söz etmiyordu, durup düşünmüyordu bile onu. Zaman zaman, neredeyse onu içinde taşımanın bilincinde olmaksızın yaşadığı söylenebilirdi. Kediler, kuşlar, yabanıl hayvanlar da yuva kurma mevsimi gelince, kaygılı, esinlenmiş varlıklar gibi, bunu onlara kimin buyurduğunu düşünmeksizin yuvalarını hazırlamaya koyulurlar.

Güz. Cezayir Hançeri'ne ait son haberler

Eylül güzel, ama ağustos gibi yakıcı geçmişti; ilk güz havası, üvey annemi rahatlatacak yerde, azalmış kanını daha da azaltmış görünüyordu. Gözleri donuklaşmış, anlamını yitirmişti, onları besleyen ruh gün gün kendini tüketiyormuş gibi. Kısa bir süre önce biçimi bozulmuş bedenini neredeyse kutsallaştıran o görkem şimdi acılı bir yorgunluğa dönüşüyordu. Saçları bile güzel kuzgunî rengini yitirmişti, yanmış, üstleri tozla kaplanmış gibi görünüyordu. Çirkindi, korkunç bir biçimde çirkin; onu çirkinleştiren gizemli kardeşim gözümün önünde bir çeşit canavara, üvey annemin karşı koymaksızın uğradığı bir hastalığa dönüşüyordu. Bir hüzün aylasıyla kuşatılmış, gevşemiş topuzundan kurtulup aşağı sarkan ağır örgüleriyle mutfakta dolaşıyor, artık ateşi yakarken şarkı söylemiyordu. Kısa aralıklarla her zamanki iskemlesine oturup dinleniyordu; hatta, rengi kaçmış kocaman gözlerini bana çevirerek, annesi, kız kardeşi, Napoli'deki evi üstüne bir konuşmayı anıştırıyordu... Ama nişanlılık döneminden ya da düğününden hiç söz etmiyordu; böyle bir konu onun gözünde Tanrı'dan ya da üvey kardeşimden söz etmek gibi, ne sözcüklere, ne de düşüncelere çevrilebilen o gizemli güce aitti. Ancak çok seyrek, o da kaçıcı bir biçimde *Vilèlm*'in adını andığı oluyordu, bazen de sesinin bilinçsiz bir tınısında, babamın adanın dışındaki gizemli yaşamına ilişkin cılız bir ışık sezinler gibi olduğumu sanıyorum... Böyle durumlarda bile, gururum, söylediklerinin beni ilgilendirdiğini ona belli edecek kadar alçaltmıyordu be-

ni. Onun kendisinin anlayamayacağı büyüleyici gizleri, bilgisizliği arasından keşfetmek için ona sorular sorma kışkırtısına kapılacak oluyordum neredeyse... Ama küçümsemeyle kendimi tutuyordum. Hatta, ona hiç dikkat etmediğimi, öteki konulardan bile daha az önem verdiğimi gösteriyordum. Her zamanki gibi, cılız sesi tek başına konuşma yürekliliği olmadığından, sık sık kesiliyordu.

Bir kez göğsümde neredeyse bir sarsıntı duyumsadım: Onun Cezayir Hançeri'ni tanıdığını keşfettim. Gerçekten de bilmem hangi vesileyle, babamın armağan olarak her zaman bileğinde taşıdığı saati aldığı *Marco* diye birinden söz etti; bu Marco, babamla üvey annem birlikte Napoli'den ayrılırlarken, iskelenin alınmasından bir dakika önce koşup gemide babamla selâmlaşmış.

Böylece, üvey annemin Cezayir Hançeri'ni gördüğünü keşfettim. Karşı konulmaz biçimde ağzımdan bir soru kaçtı: "Nasıldı?" "Kim?" "O kişi," diye bağırdım kabaca, "nasıl bir tipti?" "Marco mu?" dedi o zaman. "Doğrusu... Onu ancak bir dakika gördüm, gemiden... Yaklaşık *Vilèlm*'in yaşındaydı, anımsadığım kadar, ama belki de ondan daha genç görünüyordu... İnce, ufak tefek, yüzü çilli... gözleri açık renk, çekik... huzursuz bir gülümseyiş... dişleri seyrek, küçük..." Birden onu her zaman aşağı yukarı böyle tasarladığımın ayrımına vardım. Başka bir soru sordum ona hemen: "Esmer miydi... yoksa sarışın mı?" "Sanırım," diye yanıtladı, kararsız, "saçları siyahtı..." Bu yanıt hoşuma gitti, neredeyse rahatlattı beni. Şimdi, adını öğrenmiştim: Marco! İtalyan mı, yoksa yabancı mı olduğunu da bilmek istiyordum; Arap ya da Yahudi değilse (bilmem neden, Doğulu bir karakter yormuştum ona hep, özellikle de, onu kovuşturulan, gezgin bir soya ait gibi düşünmek hoşuma gidiyordu)... Gene de çocukluğumun, Alaaddin'in çocukluğundan daha büyülü ve ışıltılı geçen en son mutlu dönemine girip çıkmış bu kişi hakkında başka şeyler işitmek için yanıp tutuşuyordum, ama üvey anneme başka sorular yöneltmeyi reddettim. Kendimi sisli yalnızlığıma kapattım.

Gecelerin uzamasıyla, mutfakta yemek saatini beklerken vakit geçirmek için okuyup çalışma alışkanlığına döndüm yeniden; o dönemde en sevdiğim kitap, zengin bir açıklayıcı metni kapsayan bûyük bir atlastı. Kitap, her akşam yere ya da masanın yanındaki bir sandalyenın üstüne diz çökerek kendi kendime açıkladığım, katlanan, kocaman renkli haritalar içeriyordu. Üvey annemin dikkatini çeken de bu haritalardı. Birçok akşam, şaşkınlıkla, bilmeceymişler gibi incelemişti onları; sonunda utangaç bir sesle sorma yürekliliğini buldu:

"Orada ne çalışıyorsun Artú?"

Önümde açılmış, üstüne bir kömür parçasıyla işaretler çizdiğim haritadan başımı kaldırmaksızın, yol haritamı çiziyorum diye yanıtladım onu; çünkü, diye pekiştirdim, inanarak, benim için dünyayı keşfetme dönemi yaklaşıyordu artık: Adadan en geç gelecek yıl ayrılmayı düşünüyordum: ya babamın eşliğinde, ya da, o olmazsa, tek başıma!

Üvey annem o gece başka bir şey söylemeksizin haritaya baktı. Ama o akşamdan sonra, konuya dönmediği akşam olmadı. Ne zaman yol haritalarımı incelemeye koyulsam, az sonra onun, yorgun, ağır, neredeyse hayvansı adımlarla yaklaştığını duyumsuyordum; bir süre sessiz duruyor, önümde yayılmış haritaya çabucak göz atıyordu; sonunda uzun duraksamaların ardından kararını verip, kömürle işaretlenmiş noktaları eliyle göstererek, belli belirsiz kaygılı bir tınıyla soruyordu: "Burası, Procida'ya oldukça uzak, değil mi? Ne kadar uzak?" Kabalığımdan, yaklaşık bir sayı atıyordum. "Peki, Procida adası," diye yeniden söze başlıyordu o zaman, kararsız, gözbebeklerini tüm sayfada dolaştırarak, "nerede yazıyor?" "Nasıl!" diye yineliyordu sonra, neredeyse yanıtıma bir yankı olarak. "Buradan görünmez! Başka bir yarımkürede!"

Haritanın çapraşık dış görünüşü hakkında benden daha kesin bilgiler almaya çalışıyordu; ürkekliğini yenmek için sertleştirdiği bir sesle. Sabırsız, baştan savma bir yanıt veri-

yordum, ona bir şey söylediğim hep o donuk, ters, onunla konuşurken artık bana doğal gelen tek ses tonuyla; ama görmeyi en çok istediğim yerlerin, kıtalar, kentler, dağlar, denizlerin adlarını anarken, vurgum kendini beğenmişlik ve zafer yansıtıyordu, tümü de benim derebeylik mülklerimmiş gibi! Bazen, bir anlık karşı konulmaz bir pekiştirme içgüdüsüyle Arturo Gerace'nin oralardan geçişini ölümsüzleştirecek bazı girişimler hakkında bilgi veriyordum... ama hemen küçümseyici sakınımlılığıma kapanıyordum yeniden.

Üvey annem sözlerim hakkında fazla yorum yapmıyordu, susuyor, yüzü bir anda yaşlanmış, tuhaf bir biçimde yabanıllaşmış görünüyordu. Daha önce başka durumlarda onun Dış Dünya'ya güvensizlik ve antipati beslediğinin ayrımına varmıştım; ama şimdi, eski duyguları korkulu bir düşmanlığa dönüşmüş görünüyordu; bu düşmanlık, coğrafya bilgisinin zenginleşmesiyle, azalacak yerde daha da ciddiyet kazanıyordu. Napoli ve Napoli'nin çevresi dışında kalan tüm ülkeler onun için gerçekdışıydılar, insanca değildiler, tıpkı ışık gibi; ona iki üç bin kilometre gibi ortalama uzaklıklardan söz ettiğimde, gözakları, bir uçurumun ya da hortlağın karşısındaymış gibi külrengine bürünüyor, "Böyle demek," diye yineliyordu, "sahiden bu denli uzaklara mı gideceksin, *tek başına!*" *Tek başına*, onun dilinde, babamsız, yanımda hiçbir akrabam olmaksızın anlamına geliyordu. Kuzey Kutup Dairesi'ne bakıyor, "Salt o buzlu toprakları görmek için gidiyorsun demek," diyordu. Yükseklikleri belirten koyu renk kabartmalara bakıp fikir yürütüyordu: "Şu andan bir yıl sonra, o dağların arasına tek başına gitmek istiyorsun!"

Sesinin vurgusunu işitince, yolculukları gerçekte oldukları gibi, bir şenlik, olağanüstü bir zevk değil, acı, doğal olmayan bir şey sanırdı insan. Böylece (örneğin), gölünden uzak düşen bir kuğu hüzünlenir; bir Asya kaplanı Avrupa'yı görmek için hiçbir istek duymaz içinde; gemiyle bir geziye çıkmak için saçakaltından ayrılma fikri bir kediyi ağlatır.

Hem sonra, benim verdiğim verdiğim bilgilerden *Dış Dünya* hakkında onun pek de güvenilir bir fikir edinemeye-

ceğini düşünüyorum. Görünüşe bakılırsa benim sözüm onun için İncil sözüydü; tüm felâket görünüşlerini zihninden silebilir, hatta, yabancı ülkelerin tümünün de güzel, dingin bir bahçe olduğuna ikna edebilirdim onu; ama bu zahmete katlanmıyordum. Tersine bunun aksine inanmaya bırakıyordum onu. Bu zoraki konuşmalarımızdan, onun, Napoli sınırlarının dışında kalan yerküreyi, ancak gözüpek insanların keşfetmeyi göze aldıkları bir pampalar, stepler, karanlık ormanlar, yabanıl hayvanlar, Kızılderililer, yamyamlar dizisi gibi tasarladığını sanıyorum. Suskunluklarımı, haritalar hakkındaki büyüleyici düşüncelerimi sık sık kesiyor, sesinin bu yeni, sert tınısıyla şöyle soruyordu bana, örneğin: "Orada *Ekvator* bölgesinden Procida'ya posta var mıdır?" Yahut, gözbebekleriyle Prodica adasını Pasifik ya da Hint okyanusunun ortasında aradıktan sonra, sönük bir sesle, "Gideceğini söylüyorsun, üstelik kendin kullanacağın bir kayıkla, o Afrika ülkelerinde, bunun kolay bir şey olacağını söylüyorsun... üstelik oldukça ucuz... Peki ama, bu insanlar iyi insanlar mı, tek başına onlarla birlikte aynı kayığa binip denize açılacağına göre! Kendini tek başına açık denizde tümü de senden daha yaşlı denizcilerin ortasında bulunca ne olacak peki? Ya günün birinde, diyelim, sana başkaldırırlarsa, kaptan olmak için yaşının tutmadığını söyleyerek? Seni kim savunacak? Yanında ailenden hiç kimse de olmayınca!" diyordu.

Sonunda bir akşam, "Bana bir iyilik eder misin," dedim ona, "çalışırken konuşmalarınla rahatsız etme beni artık," sustu o zaman. Ben, karargâh çadırında bir fatih gibi, okyanusların, kıtaların üstüne kömürle çizgiler çekiyordum: Mozambik'ten Sumatra'ya, Filipinler'e, Mercan Denizi'ne... bu çalışmamın çevresinde havada asılı kalmış büyük bir sessizlik hüküm sürüyordu. *Çalışma* dedim, belki de bir oyundu, ama benim için bir şiir yazmaktan daha güzeldi; çünkü (amaçları kendi içlerinde olan) şiirlerden farklı olarak, eylemi hazırlıyordu bu çalışma, bundan daha güzel hiçbir şey olamazdı! Kömürle çizilmiş bu çizgiler, Arturo gemisinin ışıltılı dümen suyunu temsil ediyorlardı, benim gö-

zümde: Eylemin kesinliği bekliyordu beni, gecenin güzel düşlerinden sonra günün ışıması gibi, kusursuz güzellikti bu. Prens Tristan, gecenin gündüzden daha güzel olduğunu söylerken sayıklıyordu! Ben, doğduğumdan beri, apaydınlık günü, yaşamın kusursuzluğunu bekledim: Adanın ve benim ilkel mutluluğumun kusurlu bir geceden başka bir şey olmadığını her zaman biliyordum; babamla geçirdiğim hoş yılların da, üvey annemle geçirdiğim akşamların da, yaşamın gecesi olduklarını, içimin derinliklerinde hep biliyordum. Şimdiyse, her zamankinden daha iyi biliyorum bunu; günüm gelsin diye bekliyorum hep, insanın, kollarını boynuna dolayıp uzun süren cansıkıntısını anlatacağı olağanüstü bir kardeşi bekler gibi...

Yanardöner örümcek ağı

Ama biz o akşama dönelim (üvey anneme "Lütfen beni rahatsız etme," dediğim akşama). Birkaç adım uzağımda, elleri kucağında, hiç konuşmadan, dinleniyordu. Bakışları sürekli olarak kocaman mavi haritalarıma gidiyordu; o günlerde bana hasta, neredeyse çirkinleşmiş görünen ruhu, çocukça sorularla, cahilce bir tinsel acıyla dolu gözbebekleriyle bakıyordu çevresine.

Ona ne zaman bakacak olsam, o konuşan gözleri başka bir şey söylüyordu. Bir kez, Kassandra'nın çığlıklarını yansıtıyormuş gibi görünen bir dille, oturduğum yere büyümüş, çorak ve yalnız bakıyorlardı, daha şimdiden o yeri boş görüyorlarmış gibi. Bir başka kez, eğlenceli bir fanteziyle, aynı zamanda avuntusuz, haritalarırnın üstünde oraya buraya takılıyorlardı; *Ne güzel olurdu, bedenim böyle olmasaydı, kadın olmasaydım, senin gibi bir oğlan olsaydım da seninle birlikte dünyayı dolaşsaydım*, dercesine.

Bir an geldi, yüksek sesle konuştu, "Ama ben... annen olsaydım gitmene dünyada izin vermezdim!" dedi.

Gözlerimi kaldırınca, onun ansızın karanlık, neredeyse polis hafiyesi gibi bir havaya büründüğünü gördüm. Elma-

cıkkemiklerinde iki küçük saldırgan alev yandı, kulakları da kıpkırmızı kesildi. Aksi, sert bakışlı gözbebeklerini benden öteye çevirerek yineledi: 'Gitmene izin vermezdim! Kalın zincirlerle kapıyı kapatır, sonra kapının önünde durur şöyle derdim sana: 'Daha yirmi bir yaşını bitirmedin, izinsiz çıkıp gidemezsin bu evden. Eğer gitmek istiyorsan, önce buradan geçmelisin!'"

"Ee, niçin susmuyorsun sen? Böyle konuşarak nereye varmak istiyorsun? Bazı sözlerini işitince gülmekten kendimi alamıyorum. *İzin*, ha, öyle mi... bana kalırsa senin kafan karman çorman! Sen git başka bir zavallıya söyle bunları, bazı tümceleri bana söylersen, cahilin birisin sen. *Yirmi bir yaş* ha! Yirmi yaşındakilerden daha büyüğüm ben. Hem senin fikirlerin kimin umurunda? Sen konuşunca söylediklerin Çince gibi geliyor kulağıma."

Acı alay vurgusundan koyu bir neşesizlik vurgusuna geçmiştim: "Şunu bil ki, eğer istersem küçük oğlanlarmış gibi susta durdururum onları karşımda. İster yirmi beş yaşında olsunlar, ister otuz yaşında. Eğer yaşımdan ötürü onlardan daha az değerli olduğumu sanıyorsan, cahilin birisin sen, bu yüzden de sesini kesmelisin!"

Son on iki ay boyunca bana öylesine dokunan (hâlâ küçük bir oğlan sayılmanın) o eski sonsuz acının yarasını yeniden duyuruyor, başkaldırmayı, kuşkulara kapılmayı esinliyordu bana. "Benim işlerim," diye sürdürdüm kaldığım yerden sertçe, "seni hiç ilgilendirmez. Hem ben atlası incelerken, susup otur, gevezeliklerinle canımı sıkma: *Çok uzaklara gideceğim, sahiden çok uzaklara gideceğim, tek başıma!* Sanki hâlâ küçük bir oğlanmışım gibi, tek başıma, silahsız kendimi savunmayı bilemezmişim gibi. Böyle mi düşünüyorsun? *Başkaları* pekâlâ tek başlarına yolculuğa çıkıyorlar, o kadar mesele yapmıyorsun, ama bana gelince! Ne sanıyorsun sen? Başkaları benden daha büyük oldukları için benden daha mı yürekliler? Böyle mi düşünüyorsun?"

Benim anıştırmamı anlamamıştı, gururumun bir yanıt beklemekte olduğunu da. Suskun yüzü beni incitmiş olma-

nın huzursuzluğuyla allak bullak olmuştu; beni incitmiş olmak her hakaretimi bağışlatıyordu ona; ama gene de, kaşlarının arasında, az önce onu beni kışkırtmaya iten o tuhaf yırtıcılık ışını hâlâ direniyordu. Bu arada, tedirgin bakışlarından, kendi zihninin yabancısı olduğu açıklanamaz sorular geçiyordu değişik gölgeleriyle. Bir yıldızın önünden geçen bulutları andırıyorlar, onun yakınından geçiyormuş gibi görünüyorlardı, oysa yıldız, bir ayna gibi parlak, başka bir uzayda habersizce yürüyordu...

"Böyle mi düşünüyorsun?" diye yineledim, kesin bir tınıyla. Sonra, karşısına geçip gözlerinin içine bakarak, açık konuşmaya karar verdim: "*Babam*," diye vurguladım, "her zaman tek başına çıkıyor yolculuğa, bana söylediğin şeyleri ona karşı söylemiyorsun. NEDEN? Yanıt ver!"

Artık tüm yabanıllıktan sıyrılmış, içinde yalnızca çocukça bir şaşkınlığın gülümsediği gözlerini kaldırdı bana. "Baban!" diye mırıldandı. "O başka..." Zarif bir yumuşaklık yüzünden tüm gölgeleri sildi: onu okşayıp öpen, ona yardım etmek için aracılık eden gönlünün bir bacısı gibi.

"A, başka demek!.. Niçin?" diye ısrar ettim, boğuk bir sesle. Neyse ki yüzümün cehennemî ifadesini görmedi. Gözlerini indirmiş, tatlı bir gülümseyişle, "Çünkü..." dedi, yalın bir sesle, omuzlarını belli belirsiz silkerek, "çünkü o senin gibi değil. Eh, onun için kaygılanmıyorum; hem büyük yolculuklar değil onunkiler! *Tıpkı saka kuşları gibi...*"

O anda böyle bir tümcenin anlamını anlamadım; o zaman saka kuşlarının, yolculuğa da çıksalar, hiçbir zaman yuvalarından çok uzağa gitmediklerini açıkladı bana; yakın bir saçağa, bir danın üstüne. bir pencere önüne dek uçabilirler; ama her zaman çevrededirler!

Babamla ilgili bu işitilmedik sav, üvey annemin zekâca ne denli geri olduğunun yeni, olağanüstü bir kanıtıydı yalnızca... O zaman bir kuşku sokuldu yüreğime: Üvey annem aslında öne sürdüğü sava inanmıyordu, böylesine gerçeğe benzemeyen, gülünç bir yanıtı, bana içtenlikli, kırıcı fikrini söylememek için o anda uydurmuştu: Babamı yetişkin bir erkek, beniyse küçük oğlan olarak görüyordu.

Böyle bir kuşku uzlaşılmaz, yabanıl hayvandan kötü biri kılmaya yetti beni. O gizemli, ermiş gülümseyişine baktım... Birden patladım: "Sen benim annem değilsin, akrabam da değilsin: Hiçbir şeyim değilsin benim. Bundan sonra benim işlerime burnunu sokma!"

O günü izleyen akşamlar işlerime karışmaktan vazgeçti. Atlasın sayfalarını çevirirken soru sormak için yanıma yaklaşmıyordu; ama bu kitabın onun için bir düşmanlık, aldırmazlık nesnesine, aynı zamanda nefret edilen bir büyüye dönüştüğü anlaşılıyordu: Ona dokunmaktan kaçınıyor, yalnızca uzaktan bakıyordu, gözleri tedirgindi, sanki atlas Parcaların[1] kitabıymış, ya da bir karabüyü kitabıymış gibi.

Zaman zaman, rastlantı sonucu, şu ya da bu nedenle, ağzımdan *gelecek yıl* sözcükleri çıkacak olsa, ansızın kendilerini aşmak istemedikleri bir eşiğin önünde kımıldamadan durur bulan iki yılgın konuk gibi gözbebeklerini hiç ayırmadan bana baktığını görüyordum.

Bu arada ben günden güne gelecek yılı beklemeden hemen gitmeyi düşünüyordum uzun uzun. Böylece hiç durakksamadan bir oğlan mı olduğumu, yoksa tek başıma gitmeyi becerip beceremeyeceğimi, gücümün neye yettiğini gösterecektim! Ama tam adadan ayrılacakken, çocukluğumdan beri hep başıma geldiği gibi, urnarsız bir büyü alıkoyuyordu beni orada. Her akşam imgelemimin atlasta hayran olduğu kıtaların, okyanusların olağanüstü çeşitlilikleri birden, Procida denizinin ötesinde uçsuz bucaksız buzlu bir aldırmazlık ülkesi gibi beni bekler görünüyorlardı. Akşam indiğinde aynı şey yabancı yerlerden, limandan, sokaklardan beni kovuyor, Oğlanlar Evi'ne geri çağırıyordu.

Hem sonra, babamı hiç değilse bir kez daha görmeden yola çıkmak düşüncesi dayanılmazdı benim için. Bazı anlar, bana Wilhelm Gerace'den neredeyse nefret ediyormuşum gibi gelse de; ama Procida'dan kaçmaya karar verir vermez, babamın anısı, sinsi, büyüleyici bir kalabalık gibi adayı kaplıyordu. Deniz suyunun, meyvelerin tadında duyuyordum

---

Parcalar: Yunan-Roma mitolojisinde, insanların doğuştan ölüme dek yazgılarını yöneten üç tanrıça. (Ç.N.)

onu; bir baykuş ya da bir martı çığlığının yanından geçiyordum, "Hey, esmer!" diye bana sesleniyormuş gibi geliyordu. Güz rüzgârı sırtıma köpükler ya da kum tanecikleri püskürtse, beni kışkırtmak için benimle eğlenenin o olduğunu sanıyordum. Zaman zaman, deniz kıyısına inerken, omuz başımda bir gölgenin beni izlediği duygusuna kapılıyordum; hayaller kurmaya başlıyor, neredeyse boş umutlara kapılıyordum: Onun adına beni izleyen özel bir dedektif sanıyordum onu. Sonra, bu tuhaf yanılsamaların ortasında. her zamankinden daha çok nefret ediyordum ondan, çünkü. bir istilacı gibi, adama bu biçimde egemen oluyordu; ama gene de ada, onun, onun kişiliğinin ayrılmaz bir parçası olmasaydı, bu denli hoşuma gitmezdi, biliyordum. Sezinlediğim yeni gizemler, tedirgin edici, şifresi çözülmez belirtiler, ılgımlar, çocukluğumun ve küçük, ölü, yadsınan annemin vedaları beni büyüleyen eski çok biçimli kuruntuyu yeniden oluşturmak için dönüp geliyorlardı. Bu kuruntu şimdi başka gözlerle gülüyordu bana, başka kolları vardı, başka duaları, başka sesleri, soluk alışları vardı; ama sihirli tülü değişmiyordu: yanardöner bir örümcek ağı gibi beni adada tutsak eden ikilem.

Öldürülmüş mü?

Güzü yarılamıştık ama babam hâlâ görünürlerde yoktu. Üvey annem onun bebeğin doğacağı zaman döneceğini umuyordu. Kasımın ilk haftası boyunca, her akşam, "Kim bilir, belki yarın baban gelir," diyordu, sonra, günler geçtikçe, artık bir şey söylemez oldu. Napoli'den gelen gemi limana demir atınca, neredeyse hırsızlama gidip pencerenin arkasında duruyor, ünlü kocaman arabanın yolun ağzında belirip belirmediğini gözetliyordu.

Onun ve ebenin hesaplarına göre, üvey kardeşim aralığın ilk günlerinde doğacaktı. Oysa, beklenmedik biçimde 22 Kasım gecesi doğdu.

O günlerde evimize daha sık gelen ebeler akşama doğ-

ru gitmişlerdi, her zamanki gibi; akşam yemeğinden sonra ben de, üvey annem de yatmaya odalarımıza çekildik, aklımıza hiçbir şey gelmeksizin. Ama gecenin bir yarısında (yaklaşık bir olmalıydı saat), Nunz.'un odasından gelen, insandan çok hayvansı keskin çığlıkla sarsıldım, daha önce hiç işitmediğim kaygılı bir haykırışla uykum bölünmüş, hâlâ yarı uykulu, hemen küçük odaya koştum, kapıyı ardına dek açtım. Işık yanıyordu; Nunz., saçı başı darmadağınık, çıplak, yatağın üstüne çaprazlama uzanmış, örtüleri fırlatıp atmıştı. Beni görünce, kıvranarak onları toplayıp üstüne çekti; ama hemen ardından az önce işittiğim çığlıklara benzer bir çığlıkla allak bullak oldu, sesi tanınmaz haldeydi. Sonra hayvanca ve acınası bir biçimde çırpınmaya koyuldu, gözlerini sık sık bana çeviriyor, benden yardım istemiyor ama neredeyse beni odadan kovuyordu. "Nen var? Nen var?" diye bağırdım sertçe. Kadınların zorunlu acıları hakkında hiçbir fikrim olmadığından, bu sahnenin karşısında gizemli bir tragedya karşısında durur gibi duruyordum; ilk duygum, Nunz.'u paralayan güçlü gizeme karşı içgüdüsel bir nefretti. O bu noktada bir anlık bir dinlenme sırasında, utanç dolu, ama aynı zamanda önemli bir gülümseme yöneltti bana, "Bir şey yok," diye açıklamaya çalıştı, "ama sen... bu odada kalmamalısın... birini çağırmak gerek... koş, Fortunata'yı çağır..." (Fortunata, Procida'nın ebesiydi.) Sözleri yeni bir çığlıkla kesildi; korku tatlı gülümseyişi yüzünden sildi, insanca bir ciddîliğe dönüştürdü onu. Gelip giden sancıları sırasında, geceleri omzuna aldığı, bir iğneyle kapanan küçük yün şalı parmaklarıyla parça parça ediyordu; aynı anda yardım istemek için dışarı çıkmak üzere odadan çıkarken, onun bu devinimi üzerine acı bir anımı anımsadım: can çekişirken, sık sık dişleriyle bedenini parçalayacak gibi olan Immacolatella'yı... Neredeyse iki yıl geçmişti Immacolatella'nın gömüldüğü o acı günden bu yana; ama ölümünün görünümü tüm ayrıntılarıyla belleğime kazınmıştı; o güne dek hiçbir insanın öldüğünü görmediğim için, Immacolatella'nın ölümü, ölüme ilişkin biricik yaşantım olarak kaldı. Şimdi, basamakları koşar adım inerken, bir kuşku

geçti içimden, dahası korkunç bir kesinlik: Immacolatella'yı, bir keçiboynuzu ağacının yanında, toprağın altına götüren o aynı büyük sancının birçok belirtilerini üvey annemde görür gibi oldum; bu kadının da annemin ve Immacolatella'nın öldükleri hastalıktan ölmek üzere olduğunu anladığımı sandım! özelkitapgrubu

Çocukça belirtiler etki altına almışlardı beni. Koridorlarda ezgili bas sesiyle nakaratlar söyleyerek dolaşan Amalfili'ye rastlamayı bekliyordum neredeyse. Üvey annemi o katile karşı savunmasız, tek başına evde bırakmak zorunda kaldığım için kaygılanıyordum.

Uykulu, daracık sokaklardan koşa koşa geçerken, birçok sesin şu nefret edilesi sözcükle bağırdıkları gürültülü patırtılı bir tiyatrodaymışım gibi geliyordu bana: Ölüm! Ölüm! Önce küçük alandaki en yakın ev olan doktorun konağı önünde durdum, dış kapıyı bir haydut gibi yumruklamaya başladım; sonunda bir kadın sesi, bir panjurun arkasından, ters ters doktorun Napoli'ye gittiği yanıtını verdi. Bu durumda, ebe Fortunata'nın oturduğu yaklaşık üç kilometre uzaklıktaki Còttimo sokağına doğru yola devam etmekten başka yapacak bir şey kalmamıştı bana.

Öteden beri bu kadına tiksinti ve kuşku duymamın nedenleri vardı; yardım istemek için ona koşma zorunluluğu kötü bir önsezi gibi canımı sıkıyordu; ama her şeye karşın, başka seçeneğim olmadığından çılgınlar gibi evine doğru koşuyordum, bir anlık bir gecikmenin bile Nunz.'un yaşamı bakımından ölümcül olabileceğinden korkarak.

Ebe

Fortunata denen bu kadın Procida'da otuz yılı aşkın bir süreden beri ebelik mesleğini icra ediyordu; doğurttuğu kadınlar arasında annem de vardı, annemi kurtaramama suçunu ona yüklüyor, aralarında mesleğinin büyük bir ustası olarak ününün tadını çıkardığı Procidalıların fikrini küçümsüyordum. Kocaman, esmer elleri, bir katilin elleri gibi

görünüyordu bana; beni dünyaya getirdiği, bundan başka başlangıçta uygun komutlarla bakıcım Silvestro'ya yol gösterdiğini bilmem onunla uzlaşmama yetmiyordu. Adanın tüm kadınları arasında, halkın dedikodularına hiçbir zaman önem vermemiş, Geracelerin evinin lânetlenmiş oluşunu korkusuzca karşılamış tek kadındı belki de. Ama bu bile bana erdeminin özel bir kanıtı gibi görünmüyordu, çünkü kadın giysileri giyse de, tam anlamıyla kadınlar arasında sayılamazdı. Koltuğunun altında ebe çantası, asker gibi uzun ama gene de gelişigüzel adımlarla kasabadan geçtiğini görünce, ebelik göreviyle ruh göçüne uğramış Türk donanmasının bir asker bozuntusu sanırdı onu insan. Öyle uzun, öyle iriyarıydı ki (bedeninin kimi yerleri üçgenimsi, kimileri aşırı şişman), evinin kapısından güçbelâ sığıyordu, başka kadınların yanında dişi bir dev gibi kalıyordu. Cildi oldukça esmerdi; üst dudağının üstünde bıyıkları, çenesinde sakal tüyleri vardı. Elleri ayakları kocaman, dişleri uzun, eğri büğrüydü, kaba, tiz, boğuk bir sesi vardı. Gözlük takıyor, hep aynı rengi atmış, iri çiçekli pamuklu entariyi giyiyordu. Yalnızca kışın bu giysinin üstüne tozlardan korunmak için kurum rengi bir üstlük giyiyordu. Pazarları onu daha da çirkin gösteren işlemeli bir tül örtüyordu başına.

Çirkinliğinden ötürü koca bulamamıştı, tek gözlü bir küçük evde yaşıyordu. Nezaketsiz, kaba, yüzeysel bir sesle konuşuyordu herkesle, başkalarının konuşmalarına ilgisiz görünürdü, her zaman, zihni her an meşgulmüş gibi. Herhangi bir konuda fikrini açıklarken, hazır bulunanların hiçbirinin yüzüne bakmaksızın yapardı bunu genellikle, daha çok kendine dönüktü ya da havaya bakardı: boğuk, abartılı bir homurtuyla, karmaşık bir şiir okuyormuş gibi. Büyük bir yakınlıkla, iltifatlar ederek konuştuğu tek kişiler yeni doğmuş beklerdi, kedisiydi bir de. Onu görmüşlüğüm vardı, bütün kasabada bir çeşit saygı uyandıran yüzlük biri olarak ünlenmişti, doksan dokuz yaşını yeni bitirmişti, evin penceresinde otururdu hep, uğursuz bir nöbetçi gibi. Sık sık, oradan geçerken, çeşitli biçimlerde onu kızdırmaya çalışırdım.

Fortunata'nın evine varmak en fazla on dakikamı aldı

sanırım (genellikle en az yarım saatlik bir yoldur). Kapıyı yumruklamaya, tekmelemeye başladım; ebe, geceliğinin üstüne bir şal atmış, pencerede belirmekte gecikmedi. "Çabuk koş," dedim ona buyurgan bir sesle, "evimizde hasta bir kadın var... çok hasta!" "Hey, delikanlı, bir tek kişiymişsin, ben de bir çete sandım seni," diye homurdandı derinlerden gelen sesiyle, "bir *kadın* demek!.. Nunziata olmalı, doğuracak, sizin bu kadınınızdan başka kim olabilirdi ki! Pekâlâ, bekle bir dakika, geliyorum." "Acele et!" diye buyurdum yeniden. Sonra, pencerenin önünden çekilirken, nefret ve tehdit dolu bir sesle arkasından bağırdım: "Hemen, sarhoş olma! Sarhoş olursan vay haline!"

Gerçekten de, şaraba biraz düşkün olduğu, odasında her zaman bir şişe bulundurduğu herkesçe biliniyorsa da, kimse onu kafası tütsülü görmemişti hiç, bu sözleri söylemenin nedeni sırf hıncımı bir biçimde ona göstermek için yanıp tutuşmamdı yalnızca. Ama o da kendi adına, alınmadı, bana yanıt vermek için de tasalanmadı. Aynı biçimde, yolda birbirimize rastlarsak, ben bile bile başımı çeviriyordum, gücenme belirtisi göstermiyordu, bunu sorun da yapmıyordu. Kuşkusuz. dünyaya gelmeme yardımcı olduğu için, beni hâlâ küçük bir oğlan gibi görüyordu, fantezilerime aldırmıyordu.

Korkuluk duvarının üstüne oturup onu beklemeye koyuldum. Güzel, ılık bir gecenin, sağlam havanın, belli belirsiz sis buğusuna sarınmış dolunayın ayrımına varmam şaşırttı beni neredeyse. Denizin, bahçelerin ilkbaharda olduğu gibi gülümseyen bir rengi vardı; ne bir devinim ne de bir ses işitiliyordu. Belki de, tüm yaratılmış varlıkların tıpkı bir saray erkânının bir kraliçenin çevresinde sürekli devinim halinde olmaları gibi, N.'nin çevresinde devinmelerini bekliyordum! Ama bir kadının küçük odasında can çekişmesi koskoca evreni gölgeleyemeyecek denli zavallı bir şeydir.

Korkuluk duvarının üstüne uzanarak, avunmak bilmez bir mutsuzluk duygusuyla pütürlü kirece yüzümü bastırdım. Güzel görünüm, yıldızlı gece, ada, birden bana buruk, yabancı, hatta iğrenç göründü, çünkü o küçük oda umurla-

rında bile değildi, yalnızca benim için önemli olan Oğlanlar Evi'ndeki o yalıtılmış küçük oda, bulunduğum yerden seçilmiyordu bile. Şu son yıl boyunca, her gece, bir mücevher kutusundaki iki değerli mücevher gibi gözkapaklarının koruyuculuğunda bir çift siyah kraliçe gözü uyumuştu, güven, hayranlık, bana hizmet etme, benim akrabam olma onurunu bilen gözler. Ama şimdi, az önce o kocaman gözlerde gördüğüm kaygıyı görüyordum yeniden: öylesine ciddî, bilgisizliklerinden ötürü öylesine engin uçsuz bucaksız. Kendi kendime, "A, kuşkusuz ölüm bu! Ölüm bu!" dedim bir kez daha dehşetle.

Tüm zevklerim, özlemlerim, düzensizlik içinde altüst olmuşlardı içimde. Wilhelm'i düpedüz unutmuştum, bir düşü unuturmuş gibi. Yeryüzünde yalnızca ben ve Nunz. vardı sanki. Ona duyduğum, benim çarmıhım olan o ünlü nefretten en küçük bir iz bile kalmamıştı.

Ebe, hazırlanmış, koltuğunun altında her zamanki çantası, eşikte belirdi; bir sıçrayışta alçak duvardan indim. Küçük evin içine doğru ilerledi, kedisini tatlı, alabildiğine törensel bir biçimde selâmladıktan sonra koca gözlüklü alnını kırıştırarak ayın gökyüzünde ilerleyişini inceledi. Her zaman yaptığı gibi, kendi kendine gevezelik ederek, bilgiçlik tasladı: "İyi saatler bunlar, doğan çocuklar için, kız olsun oğlan olsun! Gece yarısından sonra ya da sabahın erinde doğan erkek çocuklar iyi büyürler, şanslı ve sağlıklı olurlar! Kızlar da sağlıkları yerinde ve terbiyeli olurlar." Sonra oldukça memnun, ses çıkarmayan ipten ayakkabılarıyla, kararlı, bir cellat görünümüyle yürümeye koyuldu. Tiksinti dolu gözlerim ellerine takıldı, ay ışığında daha siyah, kocaman görünüyorlardı; onu görmekten kaçınmak için epeyce önünden yürüdüm, tek başına hızlı hızlı gidiyordum. Sık sık, ardımdan geliyor mu, yoksa bahçelerin, dar sokakların içinde sırra kadem mi bastı diye dönüp arkama bakıyordum; tehdit dolu bir sesle bağırıyordum ona: "Hadi, yürü!" Ama köyün sonuna, küçük alanı geçtikten sonra uzun yokuşun tepesine varınca yüreğim hop etti: Uzakta, tepede, Oğlanlar Evi belirmişti, bu yöne bakan tüm pencerelerinin ışı-

ğı sönüktü; daha şimdiden duvarlarının ardında artık hiçbir canlı kalmamış gibi, çok eski, bırakılmış bir görüntüyü andırıyordu.

Genç horoz

O zaman artık yaşlı kadınla ilgilenmeksizin koşmaya başladım. Hemen oraya dönmekten başka bir şey düşünmüyordum. En azından N.'ye son birkaç sözcük söyleyebilmek için zamanında varmak istiyordum oraya, eğer hâlâ bir an olsun beni dinleyebilecekse. Hangi sözcükleri söyleyeceğimi önceden kestirmem olanaksızdı: Daha önce ona söylemiş olduğum tüm çirkin sözleri, uydurmaları tek bir tümceyle geri aldıracak, aramızda sonsuza dek bir uyum sağlamaya yetecek, o anda içimden gelecek yüce, doğaçlama bir esine bel bağlıyordum belki de. *Şatomuza* doğru koşuyordum, gerçekten de, onunla benim için bir sonsuzluk söz konusuymuş gibi: Bu sonsuzluk ne pahasına olursa olsun, en azından ölümünden önce ona söylemem gereken o gizemli nâzik tümcenin tam da içinde saklıymış gibi. Ona nasıl bir tümce söylemek istediğimi bilmek isterdim, çünkü o sırada henüz hiçbir şey anlamıyordum (şimdi anlıyor muyum?); ama, onunla konuşacağımdan emindim, yolun bu son bölümünde var olan tüm olası sözcüklerden yalnızca birini, Nunziatella'yı anımsasam da. Adımlarımın umarsız ritmine uyarak Nunziatella sözcüğünü yineliyordum içimden. Bunun dışında her şey kararmıştı, artık hiçbir şey görmüyor, hiçbir şey işitmiyordum. Evimizin altındaki çayırlıkların yanından geçerken bana oldukları gibi görünmediklerini anımsıyorum: uçsuz bucaksız, yıkık, yabanıl bir alandan geçiyordum sanki. N. adada da olsa, adanın dışında da, nereye gidersem gideyim artık bu bayağı kireç, demir ve taş alandan başka bir şey bulamayacağım duygusuna kapıldım; o ruhsuz, beni hiç umursamayan bu alandan.

Dış kapıda açıktı, girişte yanan ışık, çıkarken onu bıraktığım gibiydi. Merdivenden çıkmaya başlar başlamaz,

üst kattan yeni doğmuş bir bebeğin çığlığını işittim. Küçük odanın eşiğine varır varmaz gördüğüm ilk şey o oldu, sırtı dönük, örtülerin altında kımıltısız yatıyordu, yatak kan lekeleri içindeydi. "Gitti!" diye düşündüm, yüzüm toprak rengine döndü sanırım, dizlerimin bağı çözüldü. O anda ayak seslerimi boğan bebeğin ağlaması biraz durdu, Nunziata benim varlığımın ayrımına varmış olmalıydı. Yavaş yavaş başını kaldırıp bana doğru çevirdi: Solgundu, ama yaşıyordu! Bir giz ve sevinç gülümsemesi yüzünü değiştirdi: "Artú," dedi, "doğdu, doğdu, Carminiello Arturo doğdu!"

Bebek yeniden bağırmaya başladı; bir göz attım ona, Nunziata örtünün altında bedenine bastırmıştı onu, öyle ki sarışınımsı küçük bir baş seçebildim yalnızca. Nunziata cılız bir sesle, şaşkın, kaygılı, beni yataktan ve odadan uzaklaştırdı, Fortunata'yı sordu; çarçabuk aşağı indim, yaşlı kadınla yüz yüze geldim. "Koş, çabuk!" diye azarladım onu sert sert, girişte onunla karşılaşınca. "Aferin sana, iyi ki trenle geldin!"[1]

Yaşlı kadının arkasından yukarı çıktım yeniden, durduğum koridordan, onu görecek zaman buldum, odaya girer girmez, hemen oğlanı yataktan kaldırmaya davrandı. Ama Nunz. neredeyse bebeğini kapıp kaçıracaklarmış gibi, hemen kolunu sardı ona, kıskanç, yan gözle (geldiği gün, içinde takıların bulunduğu çantasını elinden almak istediğimde gözlerinde çakan bakıştan; ya da birkaç akşam önce, *Gitmene izin vermeyeceğim*, dediği zaman bana yönelttiği yan bakıştan pek de farklı olmayan) bir bakış attı ona.

"Eh, neden korkuyorsunuz?" diye sordu ebe, sözünü geçirmek isteyen, üstünkörü, askerimsi haliyle. "Korkma, kırmam." O zaman Nunz. güldü, utandı, bebeği bıraktı.

Tam o anda, ben, dişsiz ağzıyla feryat eden yeni doğmuş yaratığın görünüşünden midem dönmüş koridordan odama çekildim; ama oradan gelecek sesleri işitecek biçimde kapıyı aralık bıraktım, yaşlı kadının cellat elleriyle Nunz.'a bir kötülük etmesinden ya da düpedüz onu öldürmesinden hâlâ kuşkulanıyordum çünkü. Odanın içinde işi

---

[1] Arturo'nun dile getirdiği bu nükte, çocukluğundan kalma bir dil kalıntısıdır. (Ç.N.)

başından aşkın dolaşıp dururken, koridorda gidip gelirken. *Şatomuza* geldiğinden beri yaklaşık on beş yıldır adım atmadığı evi hâlâ iyi biliyormuş gibi, güvenlik içinde devinirken, keçeli, güçlü adımları evin içinde yankılanıyordu. İki kez, N.'*nin* b*uyruklar veren* sesi ulaştı bana, ama öyle alçak, güçsüz bir sesti ki, sözcükleri güçbelâ ayırt ettim. Ona gelince; her zamanki gibi, yalnızca buyurgan homurtular ya da tumturaklı kehanetlerle meramını anlatıyordu. Konuşmaktan hoşlandığı tek kişi üvey kardeşimdi. Onu yıkayıp giydirmek için, küçük odanın karşısındaki kullanılmayan bir odaya götürmesi anlaşılabilir bir şeydi; böylece ardına dek açık kapılardan, Nunz. yattığı yerden işlemi gözetleyebiliyordu. Bu sırada, yatağında oğlancığın yeniden yanında olacağı ânı beklerken, yaşlı kadın, orada, onunla uğraşırken, bir çeşit konuşma yapıyormuş gibiydi, yalnızca onunla birbirlerini anlıyorlarmış, ailenin geri kalan kişileri, oyunun dışında kalan sıradan kişilerden başka bir şey değillermiş gibi. "Siz," diyordu, törensel ve sevgi dolu kalın sesi, "dört kilodan fazla geliyorsunuzdur. Çok güzelsiniz efendim. Çok güzel bir erkek." Bu sözler üzerine, N.'nin güçsüz sesiyle memnun memnun güldüğü işitiliyordu.

"Teni de ne güzelmiş," diye sürdürüyordu ebe, öteki odada, "siz kocamansınız, güller çiçekler şenliğisiniz. Üstelik kendi yiğitliğinizle çıktınız dışarı, kendi kendinize, güzel güzel, bir tavşan gibi. Yürümeyi de siz kendi kendinize öğreneceksiniz, tasmasız, kızlar aşkınızdan çılgına dönecek, Tenor Caruso gibi şarkı söyleyeceksiniz. Ne güzel saçlar, daha şimdiden kıvrım kıvrım olmak istiyorlar. Daha şimdiden gözlerinizin çevresinde kirpikleriniz var! Kendinizi göstermek için, kendi güzelliğinizle donanmışsınız! Altın işlemeli bir güle benziyorsunuz. Ne güzel butlar. Ne güzel, küçücük kıçınız var. Adınız nedir peki?"

Öteki odadan cılız ses yanıt verdi onun adına:

"Carmine Arturo."

"A, demek öyle, iki adınız var! Benim de iki adım var: Fortunata ve Emanuella."

"Ama," diye kesinledi cılız ses, belli bir vurguyla, "başka adları da var: Raffaele ve Vito."

...Bu arada ben, kendimi ölesiye yorgun duyumsadığımdan uzanıp uyuyakalmışım. Gecenin bir yarısında bebeğin ortalığı tutan çığlığıyla bir iki kez uyandım; ama hemen ardından ona yanıt olarak N.'nin fısıltısını işitince huzur içinde yeniden uyuyakaldım, onun sağ olduğunu düşünerek. Aralık kapımdan sessizce giren havanın getirdiği o fısıltı, bana epey yaklaşmıştı, öyle ki yastığımın üstündeymiş gibi geldi bana. Tansökümüne doğru, dışarıda bir bahçeden bir genç horozun ötüşü ulaştı bana; o zaman, gözlerimi açmaksızın, uyur uyanık, denizin son şeridinden buzlu suyosunu kümelerine dek ağarmaya başlayan adayı gözümün önüne getirdim. Renk renk boyanmış evleri, portakal, limon ve yıldızçiçekleriyle dolu bahçeleri de. Nunz. ölmediğine göre, topraklarımda yengi kazanmış biri gibi koşmaya can atıyordum, malikânesini yeniden elde etmiş bir derebeyi gibi!

Bedenim erinç içinde uykuya bıraktı kendini, ama yüreğim, bir sevinç, avuntu ve merak karışımıyla uyanma saatini bekliyordu. Ama o zaman bile hiçbir şey anlamıyordum; daha şimdiden gelecek öteki günlerin bana hazırlamakta oldukları hoşnutsuzlukları, eziyeti öngöremiyordum.

Denizkestanesi

Ertesi gün, uyandığımız andan başlayarak bir bayram şenliği oldu bizim için. Gün ışığı öyle arıydı ki, sanki 23 Kasım'da değil de, nisandaymışız gibiydi; sabahın geç saatlerine dek uyuduktan sonra, kumsallara ve rıhtıma bir koşu yaptım, sonra küçük alan tarafına çıktım yeniden. Deniz, hava, yolda rastladığım her şey sevincimi bölüşüyordu, neredeyse tüm evren ailemmiş gibi. Yolun iki yanındaki, dün gece bana ılgım gibi görünen, benden uzaklaşan bahçeler, bugün benimle bayram ediyorlardı. Bir kez daha adama âşık olmuştum, her zaman hoşuma giden her şey yeniden

hoşuma gidiyordu, çünkü Nunz. ölmemişti. Sanki, küçüklüğümüzden beri, ben burada, Procida'da, o Napoli'deyken. nesnelerin ilgisizliğinin içine benim için bir giz koyan oymuş gibi; üstelik büyük bir hanımefendinin tarzında bana kendini tanıtmadan.

O sabah, o, bebekle küçük odadan daha büyük bir odaya geçti: babamın, geldikleri gün ona ayırdığı, ama onun o zaman içinde yatmak istemediği oda. Ama şimdi, bebeğin gelişiyle birlikte, geceleri tek başına kalma korkusu kalmamıştı. Evlilik odasına gelince, yeniden babamın paylaşılmaz mülkü olarak kaldı; çünkü, babamın döndüğünde, bebeklerin, her gece annelere hiçbir rahatsızlık vermeyen ağlamasına ve buna benzer rahatsızlıklara katlanamayacağını tahmin ediyordu.

Böylece, ilk günkü o ünlü oda, yazarların dedikleri gibi, *onurlandırılmak üzere tarihin kayıtlarına geçti.* Kuşkusuz, bu vesileyle, *şatodaki* birçok kullanılmayan yatak arasından seçilmiş bir yatak taşınabilirdi oraya. Masif tahtadan çift kişilik kocaman bir karyolaydı bu, Sorrento'da yaptıkları gibi resimlerle süslenmiş (kır manzaraları, kayıklar, tarantella vb), oldukça zarif bir karyola. Çift kişilik şilte ve birçok yastıkla donanmış, Nunz.'un hemen onu ziyarete koşan kadın arkadaşları özenle çırpıp silkeliyorlardı onları. Burada, tıpkı bir kraliçe gibi öteki kadınların tebriklerini kabul ediyordu.

Saçlarını, her zaman geceleri yaptığı gibi sade bir biçimde topuz yapmış; omuzlarında tuhafiyeciden alınmış sıradan bir iğneyle kapanan yün şalı. Gururlu, hatta hafifçe belli belirsiz kurumlu (ama aynı zamanda, temelde şaşkın), bunca onurlandırmanın merkezinde olduğu için arkadaşlarına karşı ağırbaşlı, vakur hanımefendi tavrını koruyordu hep. İçlerinden biri, "Zavallıcık, tek başınıza doğum yaptınız, tıpkı bir kedi gibi, yanınızda hiç kimse yoktu," diye acınıp durdu. "Kocanız sizi hep yalnız bırakıyor, ha, Bayan Nunzià!" O, yalnızca ağırbaşlı bir suskunlukla yanıtlıyordu, o entrikacı kadını kendi işine bakması için uyarmak içinmiş gibi.

Arkadaşları bebeği ağırlığını tartmak, sevip okşamak için yataktan kaldırdıklarında onu incitirler korkusuyla bakışlarına bir kaygı gölgesi düşüyordu. Ama gene de onu zafer kazanmış bir kahraman gibi havaya kaldırılmış görünce sevinçli bir hoşnutluk gülücüğü beliriyordu yüzünde, hâlâ emin olamamış, neredeyse, "Sahiden BENİM mi o? BENİM kendimin mi?" diye kendi kendine sorarcasına.

Onu emzirirken, göğsünü küçük şalıyla örtmeye özen gösteriyordu; tam o anda benim gözlerimin üstünde olduğunu görürse kızarıyor, daha iyi örtünüyordu. Eskisi gibi benden utanmamazlık etmiyordu, oysa benden utanmamış olsa da bundan ötürü incinmeyeceğimi duyumsuyorum şimdi. Gün boyu, ara ara yeni odasında onu görmeye gidiyordum, kanepenin üstüne oturuyor, oyalanıyordum orada. O gün, gereksinim duymuş olsaydı ona hizmet etmekten memnunluk duyardım; ama her zaman arkadaşlarından biri, bazen birkaçı oluyordu yanında, ben de bir köşede hiç konuşmaksızın, suratımı asıp duruyordum. Varlığıma alıştıktan sonra, arkadaşları benden çekinmiyorladı artık, durmadan gevezelik ediyorlardı; aptallıklarını işitmek kanımı kurutuyordu. Carmine Arturo'ya gelince; gülmeyi bile beceremeyen kıpkırmızı asık suratıyla onu öyle çirkin buluyordum ki, kupa ası kadar bile değeri yoktu gözümde.

Bu arada o, onca insanın arasında bile olsa, beni hiç unutmuyordu. Bazen, o kadınların konuşmaları arasında, onlara aldırmaksızın, yalnızca, bir köşede suskun oturmakta olan bana dönüyor, çekingen bir güvenle, "E, Artú?.." diyordu. Bir gece önce beni korkuttuğu için özür dilemek istiyordu belki de! Çünkü, "E, Artú?.."dan başka bir şey söylemiyordu. Sesi, artık bir bebek annesi olmasına karşın daha büyümesini tamamlamamış bir kız çocuğunun biraz tiz, neredeyse tınıdan yoksun sesinin bildik tadını koruyordu. Onun "Artú" diyen sesini işitince, daha birkaç saat önce öldüğüne inanmışken, öylesine coşkun, altüst edici bir mutluluk duyuyordum ki, yüzüm daha da donuklaşıyordu. Yapım böyleydi. Ona en azından şu tek sözcüğü. MUTLUYUM sözcüğünü söylemek hoşuma gitmeyeceğinden değil. Gün bo-

yunca birkaç kez, odasına gidip başka hiçbir şey açıklamaksızın, ilgisiz bir ses tonuyla da olsa, "Mutluyum," demek için söz veriyordum kendi kendime. Ama sonuç olarak, böyle tek sözcüklük bir tümceyi bile söylemek gelmiyordu içimden.

Saç büklümlerinin arasından bana, yalnızca bana gülümseyen Nunz.'un canlı, sağlığına kavuşmuş, hayat dolu görünüşü birdenbire olağanüstü bir görkem gibi göründü bana, sanki adaya tanrılar doluşmuş gibi. Yüreğimi kaplayan o bir dalda durmaz sevinci nasıl dışarı vuracağımı bilmediğimden, kısa bir süre sonra fazlasıyla büyüleyici olan o odadan çıkıyordum. Bugüne dek, mutluluk benim için kanında bulunan doğal bir arkadaş, hatta önem verilmeyen bir öz kız kardeş gibiydi. Ama bugün, bazı anlarda yeni bir şeyin ayrımına varıyordum: mutluluğun ansızın belirip zihnimi yakan umulmadık varlığı; onunla kucaklaşıyormuşşum gibi geliyordu bana, başka hiçbir düşünce çelemiyordu zihnimi. Dur durak bilmeyen bir güç gibi sevincim ışığa, uzama, evin her köşesine, en tozlu sandık odasına bile yayılıyordu. Dışarı çıkmaya, bir şey yapmaya karar veriyordum; ava gitmeyi düşünüyordum, örneğin. uşağımız Costante'ye ait bir tüfek aramaya koyuluyordum. Bulup çıkarıyordum onu, boş olmasına karşın, sırf gülmek için evdeki herhangi bir nesneye, bir sandalyeye, bir ayakkabıya nişan alıyormuş gibi yapıyordum. Sonra, fişek arama fikrinden sıkılıp tüfeği bırakıyordum, dışarı çıkıyordum, hafif, özgür. Kırlarda dolaşıyordum, rastladığım ilk görkemli ağaca çıkıyordum; orada, yaprakların tepesinden, göğsümdeki olanca sesimle şarkı söylemeye koyuluyordum; ada bir korsan gemisiymiş de, ben görkemli ağacın tepesinde geminin kaptanıymışım gibi. O gün, gelecekten ne beklediğimi kesin olarak bilemiyorum; salt Nunz. hâlâ yeryüzünde yaşadığı için, yarın ve yarından sonra gelecek bütün günler başlı başına şenlikli bir sürprizmiş, mutluluğun gizemlerini getirebilirmiş gibi geliyordu bana. Gönül borcu duyuyordum, ama kime, bilmiyordum, kime teşekkür edeceğimi bilmiyordum. Kısa dinlenme anlarından ardından, değişken bir tedirginliğe dönüyor-

dum yeniden. Soylu bir şövalyenin düşüncelerine kapılıyordum; Nunz.'a hoşuna gidecek, ona benim tarafımdan ince bir işaret verecek bir şey armağan etmek geldi aklıma. Çok sevdiği şeylerden birinin takılar olduğunu biliyordum; ama babamın verdiği son elli lireti de çoktan harcamıştım. Şimdi kumsal boyunca aylak aylak yürürken, kıyının yakınında bir kayaya yapışmış, hemen hemen dingin, saydam dalganın yüzeyinde, güzel mi güzel eflatun renkte bir denizkestanesinin ayrımına vardım. Deniz kabuklarının onun çok hoşuna gittiğini anımsayarak bunu ona götürmeye karar verdim. Çabucak ayakkabılarımı çıkardım, çakımın yardımıyla onu kayadan koparıp almaya gittim. Sonra, onu kumsalda bulduğum bir gazete parçasına sardım, Nunz.'a armağanımı sunmak için sabısızlıkla koşa koşa eve döndüm.

Ama tam odasına girecekken, birden bir tedirginlik, belki de aynı zamanda bir gizem duygusuna kapıldım, çabuk çabuk paketçiği gömleğimin içine sakladım. Odada her zamanki gibi eski çarşaf sandığının üstüne oturmuş, arkadaşlarının gevezelikleri arasında tek bir sözcük bile söylemeden bir çeyrekten uzun bir süre oyalandım. Denizkestanesinin dikenlerinin, gazete paketçiğinin arasından hafifçe göğsüme battığını duyuyordum; o denizkestanesi sıkıntı veriyordu bana, ama öte yandan, onu ne zaman, nasıl verecegimi de bilmiyordum. (Dikkat edilsin: Onu fazla alçakgönüllü ya da gülünç bir armağan bulduğumdan değil! Hayır, o sıralarda nesnelerin değerleri üstüne, gerçekliğe denk düşmeyen tuhaf fikirlerim vardı. O denizkestanesinin görkemli bir armağan olduğuna inanıyordum; beni ürküten, ona bir armağan sunma düşüncesiydi başlı başına: daha da kötüsü, tüm o kadınların arasında.)

O öğleden sonranın sonunda armağanımı sunmak niyetiyle en az üç ya da dört kez ünlü odaya döndüğümü ya da kendimi eşiğe kadar ittiğimi yahut orada koridorda kararsız kaldığımı yahut tek sözcük bile söylemeksizin çarçabuk onu eline tutuşturup kaçmayı düşündüğümü anımsıyorum. Ama her seferinde bu adımı atmaya karar verme isteğimi yitiriyordum. Sonunda akşam olup da uyumak için odama

çekildiğimde, gazete kâğıdına sarılmış denizkestanesini buldum, sinirlenip pencereden fırlatıp attım onu.

Bir sürpriz

O gece, anımsıyorum, arkadaşlarından biri evimizde gece yatısına kaldı, zavallıcığın, doğumun ilk gününden sonra, kocası bile yanında değilken, tek başına kimsesiz bırakılamayacağını ötekilerle aralarında fısıldaştıktan sonra... Sonra, ertesi gün, beklenmedik bir ziyaretçi geldi. O ziyareti düşününce şimdi bile karşı konulmaz bir biçimde gülmek geliyor içimden.

Olayları sırasıyla ele alalım. Birkaç gün önce N.'nin Procidalı tanıdıklarından birinin günübirlik Napoli'ye gitmesi gerekiyormuş; o zaman N., bu fırsattan yararlanarak, ona kızlık adresini vermiş, vakit bulursa annesine onun için ayırdığı biraz kuruyemiş götürmesini de istemiş; aynı zamanda, ona, kendisinin iyi olduğunu, ona öpücükler vb. gönderdiğini söylemesini de istemiş ondan. Tam zamanında N.'nin annesinin Pallonetto di Santa Lucia'daki evine giden bu entrikacı kadın, kendisine havale edildiği gibi, ona yemiş, öpücük ve kızının iyi haberlerini götürmekle yetinmemiş; biraz çene çaldıktan sonra, kasabalıların, özellikle de kadınların babam hakkındaki korkunç görüşlerini açıklamakla da görevlendirmiş kendini! Görünüşe göre, Procidalılar babamı çok kötü bir koca sayıyorlardı. N.'nin arkadaşları ve tanıdıkları, kendi aralarında konuşurken, yazgısından ötürü arkasından ağlaşıyorlardı.

Her şeyden önce, karısını hep yalnız bırakmakla suçluyorlardı babamı. Procida'da, diyorlardı, yıl boyunca uzun süreler karılarını yalnız bırakan adamlar az değildi, doğru; ama bu kocalar denizciydiler: Karılarından uzaklarda dolaşıyorlarsa suç onların mesleğindeydi. Oysa babam denizci değildi; onun mesleği boşgezen yaşamı sürmekti, genç karısına böyle davranıyorsa, onda vicdan diye bir şeyin olmayışındandı vb. vb.

Bu dedikoducu kadının N.'nin annesine neler söylediğini kestirmek güçtü (arkadaşının böyle güzel bir dalavere çevirdiğini kızına söylememesi için N.'nin annesine yeminler verdirerek)! Kuşkusuz, iki kadın arasındaki konuşma uzun ve duygulu olmalıydı, Procida'ya dönmek için vapuru kaçırmadığma şaşıyorum. Sonradan, dönüşünü izleyen günlerde, işleri elvermediği için N.'yi görmeye gelmemiş, başkaları aracılığıyla ona haber göndererek annesinin iyi olduğunu, ona öpücükler gönderdiğini iletmekle yetinmişti. Böylece, N. bu öykü konusunda gerçeği tam anlamıyla öğrenemedi (bir ölçüde hep belirsiz kaldı, çünkü annesi öteki kadına ant üstüne ant verdiği için, olup bitenler hakkında tüm gerçeği hiçbir zaman itiraf etmedi).

Ne ben, ne de N. bir şey sezinleyebildik; üvey kardeşimin doğuşunun ardından iki gün geçtikten sonra, bir öğle sonrası, sokak kapısına hızlı hızlı vurulduğu işitildi. O anda, yalnız üçümüz vardık evde: N. ile bebek, bir de ben. Kapıya ben gittim. Orta boylu, aile kadınlarına özgü o yorgun, aşırı, uçsuz bucaksız şişmanlıkta, iriyarı bir kadının karşısında buldum kendimi. Özellikle göğüslerinin kocamanlığı şaşırttı beni.

Ayaklarında kullanılmaz hale gelmiş bir çift erkek ayakkabısı vardı, çorapsızdı; giysilerinin geri kalanı orta halli olmanın da ötesinde bir hayli bakımsız ve pisti. Ama her şeye karşın, bu meçhul ziyaretçi kadının küçümsemekten kaynaklanan tepeden bakan bir hali vardı. Sahiden de onu tutkulu bir küçümsemenin sardığı açıkça görülüyordu, kara Çingene gözleri ateş saçıyordu, duruşu bir hakaretin öcünü almayı aklına koymuş bir sultanın duruşuydu. Yalnızdı, ama parmaklığın dışında bir dizi Procidalı kadın gördüm, oraya dek ona eşlik etmiş olmalıydılar; ben kapıda belirince çekilip çabuk çabuk patikadan aşağı indiler. Bilinmeyen kadın ilk iş olarak kim olduğuınu sordu bana. "Ben," diye yanıtladım onu, "Arturo'yum!" "Arturo, ha! Damadımın oğlu..." dedi, çabuk çabuk. "Ben de Viulante, Nunziata'nın annesi!" diye açıkladı.

Sonra, sertçe. ama gene de sesinde belli belirsiz bir alın-

ganlıkla babamı sordu; onun hâlâ seyahatte olduğu yanıtım üzerine, belli bir rahatlık gösterdi, atılganlığı dur durak bilmedi. Atılarak girişten geçti, tartışmaya yer vermeyen bir vurguyla,

"Kızım nerede? Nerede, kızım?" diye sordu.

Hemen, "Nunzià! Nunziàà!" diye bağırarak merdivenden çıkmaya koyuldu.

Burada, tavırlarından rahatsız olmama karşın, ona eşlik etme görevimi sürdürdüm, ona bir yakınımız gibi davrandım. Sırtımı duvara vererek kenara çekildim (merdiven ikimizin birlikte geçemeyeceği kadar dardı), önden giderek, ikinci kata, Nunz.'un odasına kadar yol gösterdim ona.

Yatakta, oğlanla birlikte, dört mutlu ve dingin Meryem Ana resmiyle kuşatılmış, dinleniyordu. Nunz. Ama annesi onu görür görmez, "Nunzià! Nunziatè!" diye öyle trajik bir vurguyla bağırdı ki, onu bir mahzende, zincire vurulmuş, yalnızca ekmek ve su verilmiş, her gün dövülmüş, kesikler içinde bulmuştu sanki. Ardından, onunla en azından otuz kırk kez öpüştükten sonra, yatağından uzaklaştı, yabanıl bir kararlılıkla açıkladı ona:

"Seni alıp götürmeye geldim, yavrucuğum. Hemen kalk, bebeği al, böyle geceliğinle, olduğun gibi, eve dön!"

Bu haber üzerine, annesini görünce sevinçten kıpkırmızı kesilmiş olan N.'nın yüzü değişti:

"Niçin, anne? Bir şey mi oldu yoksa?.. Kız kardeşime bir şey mi oldu?"

"Hayır, bir şey olmadı. Kız kardeşinin sağlığı yerinde."

"Yoksa... Vilèlm'e mi?" diye sordu o zaman N. iplik gibi incecik bir sesle.

"Yok, hayır. Onu düşünme sen. Merak etme, o her zaman iyidir. Yeter, ağzını açma, anneciğinin sözünü dinle sen. Bak, bebeği üşütmeyelim, onu şu yatak örtüsüne iyice saralım. Evet, işte, bu kadar," diye ekledi sonra, gözbebeklerini kötü kötü bana doğru devirerek, "örtülerini geri veririz onlara, alıkoyacak değiliz. Hemen yarın bir ulakla geri göndeririz onu." Bu noktada büyük bir küçümsemeyle ıslık çaldım. "Güldürmeyin beni!" dedim ona.

O yeniden N.'ye yaklaşmış, sözünü geçirmek isteyen bir tavırla yüzünü gözünü öpüyordu; ama üvey annem, bu öpücükler onu biraz baştan çıkarsa da, artık ona karşılık vermiyor, neredeyse kendini ona karşı savunurcasına ciddî duruyordu. "Eğer sahiden bir şey olmamışsa, anne," dedi, gittikçe daha kuşkulu ve tedirgin bir ses tınısıyla, "niçin ansızın çıkagelip evden ayrılmaktan söz ediyorsun bana... şu iki günlük bebekle... daha kocama bile söyleyemeden..." Babamın adını işitir işitmez, onu öpmeye ara verdi. "Kocan mı..." diye yineledi, gözleri koyulaşmış. Sonra, doğrularak, sesinde bazı tiz tınılarla, "Kocan, ha! Az kalsın unutuyordum... Hem bana şunu açıklar mısın, bu günlerde hangi nedenle burada bulunmuyor? Nerede, peki? Ha? Bilmek isterdim doğrusu," dedi.

"Nerede mi, o mu... Yolculuğa çıktı... Ne bileyim ben?" diye mırıldandı N., bu saldırgan tavırlardan şaşırmış. Ama annesinin yüzünde, böyle bir yanıt alınca, düpedüz yabanıl bir duygu belirdi, "Ben *ne bileyim*, ha!" dedi, yüksek sesle. "Zavallı bir kadının kocası hakkında verebileceği güzel bir yanıt doğrusu: *Ben ne bileyim!* Demek onun gözünde aile pislik, ha, bir köşeye atılacak! Ah, söylemişlerdi bana, ama inanmak istemedim; Napoli'den tam da bunu anlamak için geldim!"

"A, anne," diye bağırdı N. başkaldırarak, dudakları titredi, kaşlarını sert sert çatarak, "ayrı kaldığımız bir yıldan fazla bir zaman sonra, bana bu çirkin şeyleri söylemek için mi geldin buraya! Hem, kocam hakkında kötü şeyler söyleyen kim?.. Şu sivri dilli Cristina olsa gerek, hiçbir şeyden haberi yok onun!" Az sonra, yüzü baştan başa kararmış, utanç verici olayın gerçek kaynağını hemen tahmin ederek fikrini söyledi annesi:

"Cristina da kim? Şu, Procidalı tanıdığın mı? Düşün, şu zavallı kadın! Günaydın demek, şu kuru incir paketini teslim edip hoşçakal demeye ancak vakit bulabilmişken, gemiyi neden kaçırsın!! Neden kuşkulanıyorsun? O kadın bana hiçbir şeyden söz etmedi... Benimle kimin konuştuğunu şimdi anneciğin söylüyor sana, Nunzià: Benimle yüreğim

konuştu, benimle konuşan o! İçimden bir ses işittim, bana şöyle diyordu: '*Viulante, acele et, ne yap et vapur için şu üç buçuk lireti bul, kalkıp Nunziata'cığının yanına git, orada Procida adasında acı gözyaşları döküyor şimdi o.*' Şimdi burada, yüreğimin bana söylediklerinin doğrulandığını görüyorum! Kocanın sana nerede olduğunu bile bildirmediğini öğreniyorum. Tenezzül edip bir kart bile göndermiyor!"

"Bana haber vermiyorsa, bana eziyet olsun diye değil, unuttuğu için! Bir erkeğin her zaman birçok düşünceleri vardır, her zaman ailesine yazamaz!" diye yanıtladı N., bu suçlamalar karşısında gittikçe daha çok kararararak.

"Düşünceleri ha! Kim anlıyor bu düşünceleri? Niçin anlatmıyor bunları?"

"Hıh, kadın değil ki kendine saklayacak bir gizi olsun. Yazık, yazık!"

"Öyleyse niçin hep yolculuk ediyor? Yoksa denizci mi o, durmadan yolculuk etmesi mi gerekiyor?"

"Ah, anne, kullandığın bu sözcüklerden sana neler söylediklerini anlıyabiliyorum! Burada Procidalılar nefret ediyorlar ondan, şunun için: Kendileri denizci, para kazanmak için yolculuk ediyorlar! Oysa o, hayatını kazanmak için yolculuğa çıkmıyor, hiçbir hükümete bağımlı değil. O," diye sonuçlandırdı sözlerini, gururla, "yolculuk ediyor, çünkü tuhaf biri o! Sonra, kaprislerini yerine getirmek için!!"

"A! Kaprislerini ha! Kendine bir de avukat bulmuş! Hadi hadi, ben seni bilirim, hadi, küçüklüğünden beri, adın *Nunziata, çünkü kimsenin sana karşı çıkmasını istemezdin!* Ama benim adım Viulante ve diyorum ki: *benim suçum!* Kızımı bu katile ben verdim! Sen karşıydın, içinden bir ses böyle diyordu sana, anlaşılıyor ki, küçük olduğun halde, annenden daha akıllıydın. Düşünüyorum da, sana bu kocayı bulunca, Amerika'yı bulmuş gibi olmuştum; oysa şimdi gözlerim açıldı, nasıl bir marifet yaptığımızı görebiliyorum! Bak, seni kiminle evlendirdim, aman Tanrım! Bir domuzla evlendirdim seni, şerefsizin biriyle, kötü bir kadınmışsın gibi, doğum yaparken seni yalnız bırakan, seni cüzamlı gibi tek başına bırakıp deli gibi dolaşıp duran biriyle."

Böyle sövüp saymalardan, N. yalnızca incinmiş değil, düpedüz korkuya kapılmış görünüyordu, öyle ki yüzünü buz gibi bir solgunluk bürüdü, neredeyse hastaymış gibi. Yatakta yarı doğruldu, bir ayağını yere basarak, ağırlaşmış, sert bir sesle yineledi: "Ne söylüyorsunuz? Susun, anne." Aynı zamanda, gözleri durmadan bana kayıyordu, bazı sözleri işitmiş olmamdan duyduğu kaygıyla; allak bullak bakışları bana takıldığında gözlerinin derinliklerinde sevecen bir gülümseyiş ışıldatıyordu. Sanki, başka şeylerin yanı sıra, annesine şöyle demek istiyordu: "Yalnız olduğum doğru değil, Arturo vardı yanımda: Sözlerin en çok Arturo' yu incitiyor: O *hiç kimse mi?* Arturo, benim sevgili arkadaşım!"

O zaman, annesinin az önce öylesine yaraladığı N.'ye, duygulanarak, yanıt yerine bir bakışla karşılık verdim, omuzlarımı küçümsemeyle kaldırarak: "Sen ona aldırma, çılgının biri o, kimin hakkında konuştuğunu bile bilmiyor," demek istercesine.

Bu arada, bütün bu sahneler üvey kardeşimi huysuzlaştırmakla sona ermişti; umarsızca bağırmaya başladı. N. hemen sallanan, ağır başını çevirerek onu avutmaya çalıştı; sakinleşmeyince, annesiyle birlikte bebeklerin hoşuna giden her zamanki aptalca sözleri söylemeye başladılar. Sonunda N., onu memnun etmek için göğsünü uzattı ona; öteki kadın da, N. bebeği emzirirken, birkaç saniye suskun kaldı; sonra, birden, buruk bir acıyla dolu gözleriyle kızına bakarak hıçkırıklara boğuldu, babama yeniden hakaretler yağdırarak, kollarını kaldırıp koridora çıktı.

Ben de, ona hiç aldırmaksızın, umursamazca ellerim ceplerimde ona yakından bakmak için ardı sıra çıktım. Ola ki, babama öfkesinden, onunla yüz yüze içini boşaltamayacağı için, örneğin, onun değerli eşyalarına el koymaya gidiyordu: giderken evde bıraktığı sualtı maskesi, dürbün, balık avlama tüfeği vb.; onları tuzla buz etmeye! Ya da, hatta öfke içinde, yazılarımı, şiirlerimi yırtıp atmaya gidiyordu! Ama, neyse ki, bu kadarına cesaret edemedi; yaralı bir ayı gibi ortalıkta dolaşmakla yetindi, yaşlı gözlerle duvarlara bakıyordu. "Ünlü şato bu, demek," dedi, "bu mağara! Katil! Yalanla

kandırdı beni. Dediklerini işitince çok varlıklı sanırsın onu, bir milyoner, şatosu var! Ama bana bir mağara gibi görünüyor! Tastamam bir mağara!" Buna benzer sözleri işitince, N., kucağında oğluyla eşiğe kadar geldi, şatosundan ötürü gururlu, isyan gözyaşları arasında, "Ah, anne, ne söylüyorsunuz! Ağzınızdan çıkanı kulaklarınız duymuyor, buranın bir mağara olduğunu nasıl söylüyorsunuz! Değerli bir şato bu, üstelik eski çağlardan kalma, herkes beğeniyor." Oysa ben, kendi adıma, pis, çatlak duvarlara, partallar gibi sarkan duvar örtülerine, delik deşik bir toprağı andıran döşemeye merakla bakarak, kendi kendime aslında şatonun pekâlâ bir mağaraya benzetilebileceğini düşündüm. Bir mağaraya! Ya da kocaman bir kışlaya! Mağaralarla, kışlaların, fikrimce, oldukça baştan çıkarıcı yerler olduğunu belirtmeliyim. Sonuç olarak, böyle bir dramın ortasında bile, ilginç konağımızdan ötürü için için neşelendim.

Son tümcesiyle, N. istemeksizin, annesini canalıcı bir konuya girmeye kışkırttı. *Herkes beğeniyor* sözlerini işitince, yüzünde öfkeyle acımasızlık arası bir anlatımla N.'ye doğru döndü. "Ah, Nunziatè, anneciğine karşı çıkma," diye bağırdı, "annen kendi kanından birini savunmak için burada bulunuyor! Burası güzel, ha, bu mağara! Annen, ne denli çirkin olursa olsun, seni buraya gönderdiği için utanıyor, oysa! Çevrede hiçbir aile burada kalmak istemez: Hoşuna gider, ha! Burası ancak Şeytan'ın hoşuna gider, evet evet, onun hoşuna gider! Şeytanlarla dolu burası! Tanrım, yardım et bana, daha fazla konuşmayayım," diye ekledi, gözlerini gökyüzüne kaldırıp, sonra da yüzünü elleriyle örterek.

Ama az sonra, yüzünü yeniden gösterdi, bu kez farklı bir anlatımla, karanlık, aynı zamanda bilgece: Söylemek üzere olduğu sözcüklerin arkasında, anlatmak istediği daha kim bilir hangi gizemli dalavereler varmış gibi! Koridorun ucundan bize doğru ilerleyerek, alçak, sakıngan bir sesle başladı: "Biliyor musun, Nunziatè, benim inandığım ve inanmadığım bazı şeyler vardır. Bunların gerçek olmadıklarını söylemiyorum; kuşkusuz, gerçek bunlar! Ne ki, ben her zaman inanmam bunlara. Ama, burada, bu memlekette bü-

tün kadınların neler söylediklerini biliyorsundur! Bu evin lânetlenmiş olduğunu, şeytanlarla dolu olduğunu söylüyorlar! Habis ruhlar varmış burada, bir kadın görür görmez, uyanıp dört bir yandan koşa koşa gelir, bir araya toplanırlarmış; sonra da er geç, başına belâ sararlarmış, çünkü onun burada kalmasını istemezlermiş. Kocan hakkında bana ne dediler, biliyor musun? Onca cehennem ruhunun ortamında kendini Şeytan gibi memnun duyumsarmış, dahası (kimilerinin dediğine göre) şeytanlara karşı çıkmak için özellikle kadınları getirirmiş buraya: Çünkü şeytanlar ne kadar öfkelenirlerse o da o kadar eğlenirmiş! Ama sen şimdi, kuzucuğum, anneni dinlemelisin: Artık senin bu evde kalmanı istemiyorlar!" Böyle diyerek hüngür hüngür ağlamaya başladı.

N. annesinin ağlamaya başladığını görünce, gözyaşlarını tutamadı, gene de, azarladı onu: "Ah, anne, bebeğin önünde neler söylüyorsun!" Sonra parmaklarıyla üvey kardeşimin alnında haç çıkardı.

Burada söze karışmanın zamanı geldiğine karar verdim. "E, artık," dedim, N.'nin annesine dönüp küçümseyerek, yüksekten bakarak, "ne zaman susacaksın sen?! Beni güldürüyorsun, sana bazı gerçekleri açıklamak bile umurumda değil, çünkü hiçbir şey anlamazsın. Ama, buradaki bütün kadınlar şeytanlara inanıyorlarsa, buraya durmadan ziyarete gelmekten vazgeçsinler. Birçok yalanlar uydurup duruyorlar, ama her gün biri gidip biri geliyor evimize!"

N.'nin gözleri bana takıldı, duygulanmış, coşkulu, onunla bağdaşık olduğum için bana teşekkür edercesine; böyle bir bağdaşıklığın dürtüsüyle, yitirdiklerini görkemli bir biçimde düşmandan geri almak için yanıp tutuşuyormuş gibi!

"Gene de geliyorlar evimize!" diye pekiştirdi, ağlarken de büyük bir hanımefendinin muhteşem tavrıyla. "Geliyorlar, hatta kahvemizi de içiyorlar!"

Akrabamız dört beş gün bizde kaldı, akşamları N. ile, daha önce Silvestro'nun portatif yatağını taşıdığı aynı odada kalıyordu. Ama başından beri N.'nin kesinlikle babamdan ayrılmamaya, evimizde kalmaya kararlı olduğuna kani olsa gerekti: Bu noktada, anneye yüreğini huzur içinde tutmaktan başka yapacak bir şey kalmıyordu. Böylece, yazgısına boyun eğmiş, öteki kızının kendisini beklediği Napoli'ye döndü.

Yanımızda geçirdiği günlerde, o dramatik başlangıçtan sonra, daha konuşulabilir, daha sevimli oldu. Saatler saati N.'nin odasında kalıyor, Napolili insanlar ve olaylar hakkında konuşarak vakit geçiriyordu; yabancı kadınlarla birlikteyken pek de konuşkan olmayan N. ise, annesinin yanında büyük bir canlılıkla konuşmaya bırakıyordu kendini. Genç kızlık yaşamına seve seve geri dönüyordu; kimi zaman *Vilèlm*'den de söz ediyordu. Ama eğer annesi onun aleyhinde bir tümce söyleyecek olursa, N.'nin hemen yüzü gölgeleniyor, içine çekiliyordu. Kulağına onu incitebilecek gibi gelen her şeye karşı duyarlı bir bitkiye benziyordu sanki.

Gene de, konuğumuz sık sık babama karşı duyduğu burukluğu elinde olmaksızın dışavuruyordu; N.'ye karşı bu konuda direnmeye cesaret edemediğinden, sonunda kimi zaman bana boşaltıyordu içini! Kuşkusuz ben de doyurucu yanıtlar vermiyordum ona: Ona ödün olarak gösterdiğim en büyük dikkat belirtisi umursamaz bir yüz buruşturma ya da sabırsız bir homurtu oluyordu. Ama ne var ki, istemeye istemeye de olsa, dinliyordum onu, babam hakkında konuşulduğunu işitmeye öylesine susamıştım! Hem sonra, doğal olarak babam hakkında çok kötü şeyler söylememek için kendini tutuyordu. Ama ılımlı olmaya kendini ne denli zorlarsa zorlasın, sonunda umarsız fikrini, bu evliliğin N. için tam bir felâket olduğunu şarkı söyler gibi her tonda yineleyip duruyordu.

"Düşünüyorum da," diye yineliyordu, benim varlığımı unutmuş, neredeyse benden çok kendi kendisiyle konuşu-

yormuş gibi acı, kaygılı bir bakışla, "onun, zavallı kızımın, onunla evlenmeye karşı olduğunu düşünüyorum da, küçücük bir kız olmasına karşın onu anlamış görünüyordu, 'Ah, anne,' demişti bana, 'onunla evlenmek içimden gelmiyor!' 'Akılsızca konuşuyorsun. İstediğin nedir, ay mı? Mülk sahibi, milyonları var, soylu, yakışıklı, senin için çıldırıyor...' 'Bana yakışıklı bile gelmiyor. Yüzüne baktığım zaman korkuya kapılıyorum... Ondan korkuyorum... korkuyorum, anne! Evlenmesem de olur... rahibe olurum, daha iyi...' 'Anneni lânetlemek istiyorsun sen,' dedim ona, 'katır inadından da beter bir inadın var...' Böylece, ısrar ederek ikna ettim onu! Ama iyilik yapayım derken, kötülük yaptım, zavallı kızcağızım benim! Düşün! Onu bana öven onca iyi delikanlı varken, üstelik! Onu yakalarına taktıkları bir gül gibi tutacaklarken, ben kiminle evlendirdim onu! Bu... bu..."

Burada N.'nin annesi, benim orada olup söylediklerini işittiğimi anımsayınca, toparlanıyordu. Ama gözleri, karşıt düşüncelerini ele veriyordu. Babamın çok kötü bir koca olduğu fikrinde her zamankinden daha ısrarlı olduğu açıktı. Sonunda, her sözcükte tir tir titreyerek küçümsemesini bastırmaya kendini zorlayarak yüksek sesle şöyle diyordu:

"Benim kızım böyle hakarete uğrayacak bir sakat mı, yaşlı bir kadın mı? Yaz kış hep yalnız, tek satırlık bir mektup bile almaksızın... tutuklularla hapse atılmaktan daha beter! En azından çıktığı zaman onu avutmak için kocası biraz eğlence düzenler. Oysa... bu evliliğin nasıl gittiğini anladım artık... O bir şey söylemiyor, kocasını savunuyor, ama ben, konuşmak istemese de konuşturmayı bilirim onu. Ben, ne zaman istesem, olayların nasıl olduğunu ona anlattırmanın yolunu bulurum!..

"Ah, zavallı Nunziatella'cığım, böyle bir yazgıyı hak etmiyordu! Bir kadın evlendiğinde evlenmiş olması yetmez. Genç bir evli kadının başka doyumlara da gereksinimi vardır. Kocasının onu yüreğine yakın tutması doyum sağlar ona, onurlu, duygulu davranışlar, iltifatlar, küçük güzel sözcükler, okşayışlar, öpücükler... Aaah, sözcüklerin, öpücüklerin sevimliliği yanında, kocanın onu bastonla dövmesi bile

Doğu incileri gibi kalır! Hava soğuk, yağmurluyken bile. evin içinde büyük bir ısıtma düzeni varmış gibidir! Bu cana-yakınlıktan ötürü! Bu yeter! Ama bir koca, kahvenin şekerini koymazsa, karısını soldurur, çünkü insan karısına bir genelev kadını gibi davranmaz: Üstüne atılıp iki dakika sonra sırt çevrilen, sonra da, Allah rahatlık versin...

"Eh, Viulante, şunu yüksek sesle söyleyebilirsin: Senin Raffaele'in (yemeğine zehir bile koymuş olsaydı), bu sevgiden ötürü bir ermiş vicdanıyla ölebilirdi; karısını bir taşbebek gibi tutuyordu o, hiçbir zaman, soldurmadı yüzümü! Oysa zavallı Nunziatella'cığımın, bu utanç için evleneceğini kim bilebilirdi: Eh küçük bir iltifat sözcüğü, bir okşayış, bir öpücük bile yok, kötü evden gelmiş bir kadın gibi davranıldı ona!

"Düşün, böyle güzel bir kız, o ağız dolusu gülüş, insanlar bir görüşte âşık oluyorlardı ona! Sokakta o geçerken delikanlılar kıvır kıvır saçlarını görünce, *Anella anella*[1] şarkısını söylüyorlardı!"

Annesi N.'nin bu büyük süksesinden öylesine vurgulayarak, öylesine inançla söz ediyordu ki, bir an N.'yi olağanüstü güzellikte bir çeşit ilahe gibi görecektim neredeyse. Onun Napoli sokaklarında ışıl ışıl ışıldadığını, herkesin onu selâmladığını görüyordum; bu sırada ona âşık bir oğlanlar kalabalığı, geçerken ona yol açıyorlar, mandolinler, gitarlarla onuruna serenatlar yapıyorlardı.

Dönme

N.'nin ve annesinin konuşmalarında sık sık hazır bulunduğum o günlerde onların Napoli'deki yaşamlarının çeşitli özelliklerini öğrendim: yaşamları, dostlukları, tanıdıkları vb.

Ama konuşmalarından öğrendiğim en olağanüstü gerçek olgu Wilhelm Gerace'yle ilgiliydi. Benim için neredeyse inanılmaz olsa da, bu olgu katıksız bir gerçekti; bunu öğrenince N.'nin, buraya geldiği o uzak günde, *ama baban, şim-*

[1] Napoli dilinde, "Büklüm büklüm!" anlamına gelir (Ç.N.)

di bir Hıristiyan tümcesiyle ne demek istediğini açıklayabildim kendi kendime; o zaman önem vermemiştim buna. Söz konusu olan şuydu: Babam, N. ile evlenerek Katolik dinine dönmüştü!

Daha önce birkaç kez söylediğim gibi, babam doğuştan Protestan'dı. İşte, şimdi onun Katolikliğe dönüşünün işittiğim konuşmalara dayanarak oluşturabildiğim öyküsü.

Babam N.'ye evlenme teklif edeli bir aydan uzun bir zaman geçmişti; o da, uzun bocalamalardan sonra, teklifini kabul etmeye karar vermişti, annesini memnun eden bu kararı tam ona iletecekken, babamın Katolik olmadığını, nikâhın Belediye'de kıyılacağını öğrenince korkudan donakalmıştı, öyle ki artık talibini görmek bile istememişti; kız kardeşi ya da onun görevlendirdiği bazı arkadaşları, talibinin kavşaktan sokağa saptığını söyleyerek onu uyardıklarında, hemen evden çıkıyor, titreyerek, çılgın gibi koşarak, herhangi bir kapının içine sığınıyordu. Annesi, kötü bile davranarak durdurmaya çalışıyordu onu; çünkü için için bir şato sahibi olan bu talipten hoşlanmıyor değildi; ama N., kendini annesinin elinden kurtarmak için bir kaplan gücü geliştiriyordu; ona daha önce kesin olarak söylediği gibi, bunun olanaksız olduğunu, Hıristiyan olmayan bir koca istemediğini, kutsanmadan evlenmektense ölmeyi yeğlediğini yinelemişti. Ama annesi genç adama bu haberi vermeye cesaret edemiyordu; "Bu kadarı da fazla artık, kızınız neden yok? Hem, bana ne zaman yanıt vereceğini öğrenebilir miyim?" diye sorup sorup durduğunda, hiçbir açıklama yapmaksızın nezaket sözcükleriyle onu yatıştırmaya çalışıyordu. O zaman, babam gittikçe daha çok sabırsızlanıyor, kızı evde bulamayışına şaşıyor, her seferinde, "Ne biçim iş bu, neden kızımız hep dışarıda oluyor?" diye soruyordu yüksek sesle. N.'nin annesi her seferinde yeni bir bahane bulmak zorunda kalıyordu, ama ona pek inandırıcı gelmiyordu bu bahaneler. O, her seferinde orada sevdiğini bekliyor, anne de, onun ortaya çıkmaya karar vereceğini, en azından onu selâmlamaya geleceğini umarak, bu arada elinden geldiğince konuşarak babamı oyalamaya zorluyordu kendini. Ama o,

düşünceli, tek bir sözcük söylemiyor, yüzüne bile bakmıyordu: Yarım saat, hatta bir saat orada, dışarıda, sokakta, eşiğin önündeki sandalyeye oturup kutuları tekmeliyor ya da içeride, yatağın üstüne uzanıp sinek avlıyordu. En sonunda, daha da düşünceli, kalkıp gidiyordu, anneye, "Hoşçakalın. Kızınıza yarın bu saatte burada olmasını söyleyin, çünkü yanıtını almak için geleceğim," diyerek.

"Çok da iyi olmuştu." Böyle diyerek N.'yi uyaran kendisiydi: Ertesi gün N., kararlaştırılan saatten çok daha önce evde bulunmamaya karar vermiş, kaçıp sokakta bir deliğe saklanmıştı. "Çıkması gerekti... bağışlayın... Kim bilir ne kadar tutacaklar kızı orada, Kustal Meryem! Ama kim bilebilir? Elde olmayan bir neden. Bağışlayın," diyordu annesi. Babam ise onu beklemeye karar vermiş, bir cinayet tasarlayan birinin duruşuyla orada kalmıştı; ama kız saklandığı yerden çıkmıyordu, güvenilir biri babamın kendisini beklemekten yorulduğunu, kalkıp gittiğini ona duyuruncaya dek.

Sonunda, bir gün, habersiz gelip tam sokakta saklanmak için kaçmaya çalıştığı anda yakaladı, itip eve soktu onu; onunla birlikte annesini de sürükledi. Sonra kapıyı kapatıp şöyle dedi: "Sizi aşağılık lânet olasıcalar, bu komediye bir son vermezseniz, buradan ancak sedyeyle ya da tabutla çıkarsınız."

Günlerdir kavgadan ve korkudan sinirleri bozulan kız yanıt verme gücünü ancak buldu kendinde, gittikçe cılızlaşan bir sesle, "Annemin suçu yok. Ölmesi gereken benim. Bu evliliği kabul etmektense, ölürüm daha iyi," dedi. O zaman annesi araya girdi, uygun sözcüklerle, dininden ötürü onu incitmemeye çalışarak, gerçeği açıkladı ona.

Bunu işitince, üstünde oturduğu yatakta geriye doğru kaykıldı babam, bazen yaptığı gibi o gülüşlerinden birini patlattı: komik bir sahneyi seyreden, bir yandan da, ekşi bir meyveyi ısıran biri gibi. Sonra yeniden doğrulup oturarak kararlı bakışlarla, ama gene de tehdit edici, alaycı bir tavırla kıza baktı, sonra sordu ona.

"Pekâlâ," dedi, "bütün sorun, kilisede, Katolik ayinine göre evlenmek mi?"

Kız başını eğerek doğruladı.

Babam, "Kabul ediyorum. Bence hiç önemi yok!" dedi yüksek sesle. "Bana kalsa bir camide ya da pagodada da evlenebiliriz, Çinlilerin törelerine göre. Yahudi olabilirim ya da Peygamber Muhammed'in dinine dönebilirim. Nasıl olsa, hiçbir Tanrı'ya inanmıyorum ben, benim için ha şu olmuş ha bu, hepsi bir."

Kız içini çekti. Babam ayağa kalktı.

"Tamam," dedi, "anlaştık, öyleyse."

Kız, titreyerek, ona bakma yürekliliğini bulamayarak, dudaklarını kıpırdattı, ama tek sözcük bile çıkmadı ağzından. O zaman bir kez daha içini çekti, en sonunda şöyle dedi:

"Ama, biliyor musunuz?.."

"Eh, başka bilmesi gereken ne var?" diye araya girdi anne. "Dediğini yapacağını, kilisede evleneceğinizi söyledi ya. Şimdi bırak biraz erinç içinde dinlensin! Niye üstüne gidiyorsun şimdi?"

"Ay, anneciğim, bırak konuşayım," diye yalvardı kız, ağlamaklı, "en iyisi her şeyi şimdi söylemek, söylenmemiş hiçbir şey bırakmamak." Bunu söyledikten sonra, buruk, çatlak bir sesle, sanki koşmuş da soluk soluğa kalmış gibi sık sık soluk alarak, âşığına şunları söylemeye koyuldu: "Ama siz biliyor musunuz ki, Hıristiyan düğününün gerçek törenini yapmak için evlenecek kişilerin her ikisinin de gerçek kiliseye bağlı Hıristiyanlar, Kutsal Efendimizi baş olarak sayan gerçek aileden olmaları gerekir. Gerçek törenle ilgili her şeyi açıklaması için burada, San Raffaele'deki papaza gittim, o da bana böyle söyledi. Çünkü gerçek bir evliliğin bu dünyada geçerli olması yetmez, gökyüzünde de geçerli olması gerekir. Çünkü gerçek Kutsal Evlilik bir dinsel törendir, dinsel törenlerse yalnızca kâğıda yazılmakla kalmazlar, Cennet'te de yazılırlar. Cennet'te yalnızca Tanrısal onayla ve İlk Havari'nin onayıyla kutsanmış sonsuz gerçekler yazılıdır. Böylece Efendimiz burada, yeryüzünde yapılan bir şeyin Cennet'te sonsuz bir gerçekliğe dönüşeceğine inanmamız için bağışlamıştır bize bu dinsel törenleri. İki insan sonsuz gerçek olmaksızın birleşemezler: Çirkin bir bir-

leşme olur bu. İki kişinin de, Vaftiz, Kabul töreni, Papalık makamında oturan Ermiş Peder'in başkanlığındaki gerçek Kilise'nin Ekmek ve Şarap ayiniyle Hıristiyan olması gerekir. O zaman evlilik tastamam gerçek Hıristiyan ayini olur. Evlilik böyle olmazsa, evlenmem."

Konuşmasını bitirdiğinde kız âşığı için kalan tüm yedek cesaretini tüketmiş görünüyordu. Bundan sonra birçok kez karşılaştılarsa da, kız titremeden art arda üç dört sözcük söyleyebildi.

Kısaca, yenilmek bilmez talip o gün kızın öne sürdüğü son koşulu da kabul etti: Protestanlık'tan Katolikliğe dönerken Roma Kilisesi'nin evlilik ayinine dek Katolik dinine yeni girenler için koyduğu tüm yükümlülükleri yerine getirmeyi... Kızın kalan son soluğunu da harcayarak bu konuda ona vermenin iyi olacağına inandığı bilgileri, kaygıdan çok merakla dinledi: Birkaç uyuşuk yorum dışında, karşı çıkmadı, bazı şeylerin ruhuyla ilişiği olmadığı, olsa olsa bedeniyle ilgili olduğu gibi. Kız, başka şeyler arasında, günah çıkarması gerektiğini söyledi ona. "Nasıl! Günah çıkarmak m!" "Evet, evrensel günah çıkarma, tüm günahkârlarca işlenmiş günahlar için..." diye açıkladı kız, çekingenlikten kısılmış bir sesle, "ama önce vicdanınla hesaplaşman gerek..." Bunun üzerine, adam biraz düşündü, hemen o anda vicdanıyla hesaplaşmaya koyulmuş gibi; gene de duruşundan, bu hesaplaşmanın ona pek de sıkıntı vermediği söylenebilirdi. Başka şeyler arasında, "Tamam, anlaşıldı," dedi, sonra masalsı bir gözüpeklik belirten birinin ses tonuyla, "evrensel günah çıkaracağım!"

Böylece nişanlandılar. Söz verdiği gibi, kız artık ondan kaçmayı düşünmüyordu, yalnızca onu uzaktan görünce korkudan buz kesildiğini duyumsuyordu. Onu en çok korkutan da, onunla yalnız kalmaktı; bunun nedenini bilemiyordu, oysa aslında başkaları yokken, her zamanki gibi davranıyordu ona, pek de özen göstermeden, güvenmeksizin, öyle ki, onunla gezintiye çıktığında koluna bile girmiyordu. Bu bakımdan, sevgilileriyle kol kola, birbirlerine sarılarak dolaşan tüm öteki âşıklardan farklıydı; belki de, diye düşünüyordu

kız, yabancı bir ülkede doğduğu için farklıydı, ama kendi ülkesinde nişanlılar böyle davranırlardı. Bazen ona dokunduğunda, salt ona kötülük olsun diye yapıyordu bunu, örneğin buklelerini çekmek ya da kolunu tutup sarsmak, yahut buna benzer başka takılmalar gibi. Korkunç takılmalar değildi bunlar, ama onun titremesine yetiyordu. O zaman nişanlısı onu bırakıyor, küçümsemeyle gülerek, "Daha yeni nişanlıyken böyle korkarsan, evlenince ne olacak?" diyordu.

Bu arada, gizliden gizliye incinmişlikler arasında, onun Katolikliğe hazırlık dönemini izliyordu: onun hiçbir tanrıya inanmadığını söylediğini unutamıyordu çünkü.

Anlaşmaya uygun olarak yeni Kilise'ye yazılmak için tüm gerekli eylemleri, uygulamaları yerine getiriyordu, ilgisiz, bilmecemsi ince alaylarından bu konu hakkında ne düşündüğü anlaşılamıyordu. Nişanlısına karşı, gizeme bürünmüştü bu konuda; kız bir kez ona bir tedirginliğini açıklayacak olsa, hırçın ve merasimli bir tavır takınarak, kuşkuları için onu paylıyor, şu sıralarda neredeyse her gün havada uçan meleklerle buna benzer başka mucizeler gördüğünü söylüyordu, o derece ki, Katolikliğe dönüşü kutsal ve vicdaniydi.

Evrensel günah çıkarma ânı gelip çatmıştı, düğünlerinin arifesindeki öğleden sonra olacaktı. Kızın eşliğinde kiliseye gitti, o saatte başka hiçbir inançlı yoktu orada; günah çıkarma yerinin kafesi önünde dururken, kız biraz uzağında bir sıraya diz çökmüş, onu beklemeye başladı. Adam, kafesin önünde avuçlarıyla ağzını kapatmış, kendini kaptırmış fısıldarken, sık sık dikkati dağıldığından, biraz daha yüksek sesle konuşuyordu; o zaman kız onun bazı sözcüklerini anlamaktan korkuyordu, bu iyi olmazdı, çünkü günah çıkarma, papazla günah çıkaran arasında bir gizdir, başka hiç kimse bu gizi habersizce dinlememelidir. Neyse ki, ona açık seçik ulaşan tek tümce şu oldu: *Şeref sözü! Şeref sözü!* Günah çıkarma sırasında, günah çıkaranın aralıklı olarak birden çok kez yinelediği sözcükler. Şerefi üzerine vurguladığı şeyin ne olduğunu yalnızca günah çıkaran işitmişti.

Hiçbir canlı varlığın günde yedi kezden daha az günah

işleyemeyeceğini bildiğinden, nişanlısının tüm yaşamı boyunca, hele yaşı düşünülürse, işlediği bütün günahları itiraf edeceğini düşünerek kız kendini uzun bir bekleyişe hazırlamıştı. Oysa, bu günah çıkarma öngörülenden oldukça kısa sürmüştü: belki de ancak altı yedi dakika geçmişti ki nişanlısı günah çıkarma yerinden kalkıp yanına geldi, ona sıradan kalkmasını söyledi, çünkü günah çıkarmayı bitirmişti. Kız boyun eğdi; ama onun kendinden emin, kilisenin kapısına yöneldiğini görünce, kesik kesik fısıldadı: "Hemen mi gitmek mi istiyorsun? Şey... kefaret?" "Ne kefareti?" diye sordu babam. "Nasıl yani! Pişmanlık kefareti... demek istediğim dualar... Peder Pater'i okumanı istemedi mi... Avemariaları da..." "A, evet, doğru," diye yanıtladı nişanlısı, "Aslında iki Avemaria okumamı istedi, ama daha vakit var, yarına kadar: Sonra okurum."

Kilisenin dışına çıkmışlardı bile, merdivenin dibine; kız bir ayağı basamağın üstünde, öteki havada asılı kalakaldı, şu kefaret haberi öylesine olağandışı görünmüştü ona: "Nasıl!" dedi yüksek sesle, aklı karışmış, şaşkın. "İki Avemaria ha! Bir evrensel günah çıkarmadan sonra sadece iki Avemaria!"

Şaşkınlığından incinmiş göründü nişanlısı: "E, Nunziata," dedi, "neye şaşıyorsun? Yoksa bana daha büyük bir kefaret vermesini mi bekliyordun? Beni bir günahkâr olarak gördüğünü gösterir bu."

"Hayır, böyle düşünmeyin..." diye özür diledi kız, "ama bütün Hıristiyanlar, iyi de olsalar, tüm yaşamları boyunca her zaman bir hataları vardır..."

"Onurumu kırıyorsun! Beni bütün o başka insanlara benzetiyorsun! Unutma, kızım, ben yeryüzünde az bulunur kusursuzlukta bir insanım: Benim hakkım iltifattır, günah çıkarma değil! Hem, günahımı çıkaran papaz, o iki Avemaria için pişmanlık duymalıdır! Tüm yaşamımda söylemiş olabileceğini birkaç yalanla birkaç kötü sözcük dışında günah çıkaracak bir şeyim yok benim! Büyük de olsa, kocaman da olsa, birkaç yalanla birkaç kötü sözcük için bana bir kefaret cezası vermek..." Ansızın, tam bu noktada içten ge-

len bir neşe kendinden geçirdi onu. Kendini basamağın üstüne atarak sonu gelmez bir gülüşle katıla katıla gülmeye başladı, öyle güçlü, öyle karşı konulmaz bir gülüş ki, bir kilisenin önünde, böyle ağırbaşlı bir ortamda olmasalardı, kız da onunla birlikte gülmeye koyulabilirdi.

O gülüş, gizemli bir zehir gibi, kızın gözünde, nişanlısının zaten karanlık olan kişiliğini karışık bir hale getirmiş (tuhaf görünüyor ama), onu kızın karşısında daha da yetkeli kılmıştı. "Niçin gülüyorsunuz?" diye sorma yürekliliğini buldu sonunda. "Çünkü," diye yanıtladı nişanlısı, "yalanlardan ve kötü sözlerden söz ederken, bir zamanlar bir arkadaşının söylediği bazı sözcükleri anımsadım..." Bu çok akla yakın açıklama kıza yetti; böylece aralarındaki tartışma sona erdi.

Her şeye karşın, bu gülünç kefaret genç kızı hâlâ şaşırtıyordu. Ne olur ne olmaz diye, o gecenin bir bölümünü, nişanlısının belki de belleği zayıf olduğundan, günah çıkarma sırasında söylemeyi unutmuş olabileceği tüm günahları için tespih çekmekle geçirdi. Bu sürekli mırıltıdan rahatsız olan annesi karşı çıkmaya başlayınca, genç kız kendini haklı çıkarmak için kilisedeki sahneyi anlatmak zorunluluğunu duydu. (Gerçekten de, bunun betimlemesini daha sonra annesinden duymuştum. Yalnızca bu son sahneyi değil, aynı zamanda babamın din değiştirmesinin daha önceki öyküsünü de –burada atladığım daha önemsiz öteki sahneler gibi– büyük ölçüde, Nunz.'a değil, Viulante'ye borçluyum. Nunz., bu konu açıldığında pek fazla bir şey söylemiyor, başka zamanlarda Tanrısal konularda yaptığı gibi aşırı bir sakınımla kendini tutuyordu. Bu konuda söylediği birkaç sözü de, ciddî ve masalsı bir vurguyla söylemişti, Kutsal Tarih'in bir söylencesini anlatıyormuş gibi.)

Viulante'nin gidişinden sonra bir gün, N. ile konuya döndüğümde, kendimi tutamayıp, bence, babamın din değiştirmesinin hiçbir anlamı olmadığını söyledim ona. Gerçekten de, bunu öğrendikten sonra, babamın din değiştirmeyi, fikirlerini değiştirmeksizin, neredeyse bir eğlence, hiçbir önemi olmayan bir oyun ya da bir bahis gibi yaptığı-

nı anladım, sanırım. Bence bu, Kilise'yi memnun etmeyecek, tersine incitecekti, var sayarsak Tanrı'yı da! Benim bu sözlerim üzerine N. (bilinçsiz çocukluğuna karşın), derin bir ciddîlikle baktı bana. Bir karşı yanıta izin vermeyen mutlakçı bir ses tonuyla kendisinin de başlangıçtan beri buna benzer düşünceleri olduğunu söyledi bana; ama sonra bunların çirkin, Tanrı'nın ilk düşüncesine ihanet etmek isteyen düşünceler olduklarını anlamıştı. Tanrı'nın ilk düşüncesi de ayinlerdi. Tanrı'yı gerçekten incitecek olan şey babamın ayinsiz evlenmesi olurdu; oysa o ayinle kutsanmıştı: Önemli olan buydu! Burada, bana Tanrı'nın ayinlerinin asıl amacının ne olduğunu göstermek için, vaftizi örnek verdi, bu ayin en çok küçük çocuklara buyurulmuştur, bunlar ancak kediler kadar anlarlar bu ayinden ama gene de kurtarır onları! Bebeklerin inanılmaz bilgisizliği konusunda da, tanıdığı, Benedetto adında Capualı bir oğlanının durumundan söz etti bana. Bu çocuk, daha bir aylıkken, vaftiz için kiliseye götürülmüş, sırtında (ailenin çok az parası olduğundan) bacaklarını açıkta bırakan eski püskü bir giysiden başka bir şey yokmuş; törenin başladığı anda papaza bir tekme atmış! Ama papaz incinmemiş, gene de vaftiz etmiş onu: Çünkü o çocuk, masumluğuyla, ayinin yüce anlamını anlamamıştı, ama papaz anlıyordu bunu; Tanrı da anlıyordu, önemli olan buydu!

Beşinci bölüm

Trajediler

Babam, Carmine Arturo üç ayını doldurduktan biraz sonra, Noel'in ardından dönüp geldi. Ansızın çıkageldiğinden evde N.'yi ziyarete gelen üç dört kadınla karşılaştı. Şaşırması, hatta belki de böyle bir yenilikten ötürü canı sıkılması beklenirdi, ama onun, o kadınların önünde söyleyecek hiçbir şeyi yoktu, onların güçbelâ ayrımına varmış gibi göründü. Onu tanımayan, daha önce hiç görmemiş olan Carmine Arturo, görür görmez, sevinçli gülücüklerle karşıladı onu: Başka nedenlerin ötesinde, gülmeyi yeni öğrendiği için olur olmaz her şeye gülüyordu sanırım, büyük bir şey yaptığını sanarak. Ama babam, N.'nin arkadaşlarının saygılı yüreklendirmelerine uyarak, ağırlığını tartmak için kucağına bile almadı onu, kadınlar koro halinde onu öve öve göklere çıkarırken, o yalnızca donuk ve dalgın bir dikkat yöneltti ona, yabanıl bir oğlan çocuğu havasıyla, aileden uzak büyümüş de, kız kardeşleri ona oyuncak bebeklerini gösterirlermiş gibi. Oğlana karşı bu tavrı biraz avuttu beni, ikisinin karşılaşmasından yeni hoşnutsuzluklar bekliyordum çünkü; en çok da şu nedenle: C.A.[1] sarışındı! Ama neyse ki üvey kardeşimin bu belirgin özelliği bile babamın hiçbir özel ilgisine değmiyormuş gibi görünüyordu.

Ne yazık ki babamın dönüşünden duyduğum biricik hoşnutluk bu oldu. Gerçekten de. Babam bu sefer adaya öylesine dalgın, sıkıntılı bir halde dönmüştü ki, yalnızca Carmine'yle değil, ailenin geri kalanıyla ve ne olursa olsun başka hiçbir şeyle ilgilenecek gibi değildi. Çevresindeki

[1] C.A.: Carmine Arturo'nun baş harfleri. (Ç.N.).

tüm nesnelere yabancılaşmış görünüyordu, onları tanımıyormuş gibi; kendisi de (ağustosta adadan son ayrılışında onu uğurladığım zamanki halini düşünüyorum da), tanınmaz görünüyordu bana. Gerçekten de, yaşamım boyunca, onun tıpkı bulutlar gibi sık sık değiştiğini görmeye alışmıştım; ama bu kez ona dikkatli gözlerle bakan, kim olursa olsun, içinde tam anlamıyla yeni bir fantezi sakladığının ayrımına varırdı. Bu son uzun yokluğunda yüzünün anlamı alışılmadık bir değişime uğramıştı. Bir çeşit ruhsuz, ölüm gibi taşlaşmış maske inmişti yüzüne.

Ama çirkinleşmiş değildi; tersine, belki her zamankinden daha güzeldi! Sık sık güzel insanlarda gülümsemeye dönüşen o gizli kendini beğenmiş hoşnutluk yitmiş gibiydi. *Ben* derken, onu pek de ilgilendirmeyen ya da hiç ilgilendirmeyen birinin adını anıyormuş gibi suratını buruşturuyordu belli belirsiz. Zayıflamıştı, üstü başı kir içindeydi; boynuna hâlâ geçen yaz aldığı renkli güzel mendil bağlıydı. Ama bir ip gibi bükülmüş, bir paçavra parçasına dönmüştü; giysileri öylesine buruşuktu ki, insan onun birkaç gündür giyimli yattığını sanabilirdi.

Öğleden sonranın kalanıyla akşamın bir bölümünü, ışığı yakma zahmetine bile katlanmaksızın kendini büyük odadaki yatağa atıp yatarak geçirdi. Onunla birlikte olmak için odasına gitmeye karar verip düğmeyi çevirdiğimde, şaşkın şaşkın baktı bana, ışık ya da benim varlığım onu incitmiş gibi. Bavulu mutfakta, hâlâ kapalı duruyordu, onu açmak isteyip istemediğini sordum; ama o, umarsız bir sabırsızlık tınısıyla, hayır diye yanıtladı beni, zahmete değmeyeceğini, çünkü hemen yola çıkacağını söyleyerek. Bu arada, anlamı belirsiz, ışık saçan gözlerinde bir gözyaşı titreşiminin ayrımına vardım.

Akşam yemekte neredeyse hiçbir yiyeceğe el sürmedi, sonra da tek sözcük bile etmeksizin, korların sıcağına yakın bir yere oturdu. Orada bir hayvan gibi büzülmüş, mendili boynuna düğümlenmiş, donmuş, yitip gitmiş gibi görünüyordu. Tek bir düşüncenin, aralıksız ve anlaşılması olanaksız bir düşüncenin umarsızca zihnini işgal ettiği sezinleniyordu. Yüzü durağan, benzi soluktu; hava yetmiyormuş gi-

bi, zorlukla, uzun soluklar alıyordu. Ara ara tutkulu ve açıklanamaz, hüzün dolu bir gölge beliriyordu gözlerinde, gururunu yumuşatan. Ama hemen ardından gözlerini yumruklarıyla saklıyordu, sanki o gölgeyi kıskanıyormuş, bizi o gölgenin gözlerinden gelip geçtiğini görmeye değer bulmuyormuş gibi.

Yeni yılın başlamasıyla (o yılın adada geçirdiğim son yıl olacağını bilmiyordum daha!) babam evde oldukça sık görünmeye başlamıştı. Geçmişte, ziyaretleri hiçbir zaman bu noktaya varmamıştı! Eve gelir gelmez, orada olmaktan umarsızlığa varan bir pişmanlık duyuyormuş gibi görünüyordu: Öyle ki yeniden yola çıkmak için acele ediyor, ama sonra, vedalaşma ânında, gönülsüzce ayrılıyordu Procida'dan; neyse ki iki üç gün sonra, yeniden aramıza katılıyordu! Yeniden bizimle birlikte olmaya çalışıyormuş, ama aynı zamanda buna katlanamıyormuş gibi görünüyordu. Kesin olan bir şey vardı: Biz hepimiz onun için silik ve anlamsız olmuştuk (ama en çok, daha şimdiden, evde yaşamış, yaşlanmış, kimseyi ilgilendirmeyen, doğallıkla unutulmuş, kocamış bir akraba gibi davrandığı N.). Daha çok, kaygılı bir yalıtılmışlıktan bakıyordu bize ya da aslında ayrımımıza bile varmıyordu; ama bazı anlarda, sahiden de canlı olduğumuz için bizi güçlükle bağışladığı; salt konuşmakla ya da özgürce devinmekle bir disiplinsizlik, bir haksızlık ettiğimiz söylenebilirdi. Böyle anlarda, Carminiello'nun ağlaması, ya da şarkı söyleyen N'nin öteki odalardan gelen sesi çileden çıkarmaya yetiyordu onu, bir kara fantezi açığa vuruyordu o zaman!

Gene de, bazı günler yalnızlığından kaçmanın başka bir yolunu bulamayınca, N.'nin tanıdıklarının da katıldıkları aile arasında saatler boyu oyalanabiliyordu. Bir kıyıda ine tıkılmış, görünüşü bir sürgünü ya da, özellikle, tüm yüzünü kaplayan uzamış sakallarından ötürü bir asker kaçağını andırıyordu. Haftalarca tıraş olmayı savsaklıyordu; sonunda tıraş olmaya karar verince de, usturayı öyle haşin kullanıyordu ki, her seferinde küçük kesikler oluyordu yüzünde. Kendini hırpalamaktan, yüzünü kanatmaktan zevk alıyormuş gibi bir hali vardı: O ki, bir kez bir denizanasıyla karşılaştığı için az kalsın bayılacaktı!

Aşağı inip aramıza katılmadığı zaman bir çeşit uyuşukluk içinde odasında kalıyordu. Beni yalnızca sigara almaya göndermek için anımsıyordu; ona hiçbir zaman yetmiyordu sigaraları, ama gene de onların kötü olduğunu söylüyordu. Odasında, dumandan ve havasızlıktan boğucu bir küf kokusu vardı; ama bu bile hoşuna gidiyormuş gibiydi, kimi zaman gün ışığını görmemek için gölgelikleri bile kapatıyordu. Geçen yaz adadan ayrıldıktan sonra hangi olağanüstü olaylar onu bu acıya indirgemişti? Ona aylardır huzur yüzü göstermeyen, bu hiç değişmeyen gizemli düşünce neydi?

Bir gün, koridordan geçerken, yarı açık kapıdan onun karyolanın demirlerini ısırarak korkunç bir biçimde hıçkırdığının ayrımına vardım. *Parmaklarımın ucuna* basa basa çabucak uzaklaştım oradan, onu incitmekten, bir kadın gibi hıçkırdığını gördüğümü anlamasından korktuğum için. Hatta birkaç kez onun bir ölü gibi sırtüstü uzanmış, bir kolunu kıvırarak gözlerini örtmüş, kendi kendine gülümsediğini anımsıyorum. Gülümserken dudakları kıpırdıyormuş gibi görünüyordu, usdışı ve Tanrısal bir diyaloğun belirtisiydi bu; o diyalogda sorularına bir yadsımadan başka bir yanıt alamıyordu sanki!

Daha sonra, bütün bunları yeniden düşündüm; ama o uğursuz yılın ilk aylarında bana kendilerini hemen unutturuyorlar, çapraşıklıkları içinde ikincil gizemler gibi gelip geçiyorlardı. Babamın gidiş dönüşlerini bir hayalet görür gibi görüyordum! Wilhelm Gerace'nin acıları benim için ikincil duruma gelmişti: kendi acılarım beni öylesine kıskıvrak bağlamıştı ki, onunkilerle ilgilenemiyordum!

Benim için baş kişi Wilhelm değildi artık (ya da en azından bana öyle görünüyordu).

Altın perçem

Acılarım diye yazdım, ama aslında *acım* diye yazmalıydım, çünkü aslında bir süredir üstüme abanan acı, tek bir acıydı; buna da ancak tek bir ad verilebilirdi: KISKANÇLIK!

Başka zamanlarda, bir başkasının sinsice zihnime sokmuş olduğu, benim *kıskanç* olduğum kuşkusunu haince bir iftira diye uzaklaştırmıştım zihnimden. Ama bu kez, kanıtlara boyun eğmeliydim. Doğal olarak, bunu başkalarının yüzüne karşı itiraf etmektense ölmeyi yeğlerdim, ama kendi kendime karşı yadsıyamıyordum: Bir rakip yüzünden kıskançlıktan hastalanmıştım. Şimdi, şu anda, rakibimin kim olduğunu söylemek üzereyken, daha çok utanç mı duyuyordum, yoksa buna gülüyor muydum, bilmiyorum.

Şöyle olmuştu: İlk günlerde bana öylesine çirkin görünen üvey kardeşim haftalar, aylar geçtikçe serpilip güzelleşti; benden daha güzel oldu, korkarım! Saçları yalnızca sarı değil, aynı zamanda kıvır kıvırdı; başının üstünde, kusursuz bir altın tacı andırır biçimde perçem perçemdi. Bu, buklelerinden ötürü, onlar sayesinde, *Altes* ya da buna benzer bir lakapla hitap edilmesi gerekiyormuş gibi değerli, soylu bir hava veriyordu ona. Gözleri tam da Napolillilerinki gibi kapkaraydı, ama gözbebeklerinin çevresi, koyu, büyüleyici bir maviyle çevriliydi: Öyle ki gözleri mavi-siyah bir renkte görünüyordu. Teni beyaz, bedeni gelişmiş, yuvarlaktı. Ayaklarıyla elleri, küçüklüklerine karşın, biçimliydi, parmakları ince; el ve ayak bileklerinin çevresinde bir çeşit küçük halkalar.

N.'nin kadın arkadaşlarının dediklerine bakılırsa, tenindeki bu doğal halkalar, onun şanslı doğduğunun kesin bir belirtisiymiş. Gerçekten de, onlara göre, bir bebeğin şansı, tüm yeni doğmuş bebeklerde az ya da çok görülen, o yaşta yaygın olan, yağlanmadan kaynaklanan buna benzer halkaların güzelliğinden ve kusursuzluğundan kestirilebilirdi. Onunkiler gerçekten kusursuzdu, üstelik el ve ayak bileklerindekilerle toplanınca üç ediyordu ki bu da sayıların kraliydi! Bu, onun yüreği sevgi ve yiğitlikle dolu, büyük bir beyefendi olacağının, her girişiminde yengi kazanacağının göstergesiydi. Zavallıları bileğinin gücüyle savunacağını, düşmanlarını bile kendisine hayran bırakacağını gösteriyordu. Doksan yaşına dek yaşayacağını, her zaman bir delikanlı gibi güzel olacağını, o güzel altın renkli buklelerinin

hiç beyazlaşmayacağını. Karada ve denizde yolculuklara çıkacaktı, bir çiçek yağmuru altında, herkes kutlayacaktı onu.

N.'nin arkadaşları, memnun, bu çok değerli kehaneti doğrulamak için, halkaları yeniden yeniden sayarken, o kımıldamadan durup bunun onun yazgısıyla ilgili olduğunu anlıyormuş gibi belli bir ciddîlikle bakıyordu onlara. Bu kadınların, N.'nin arkadaşları oldukları için, olağanüstü sihirli bir soydan geldiklerine inanmış gibi görünüyordu. Onları yeniden görünce tanıyor, gülüyordu: Uçmaya can atıyormuş gibi, annesinin kollarından onlara doğru atılıyordu. Ama N., herhangi bir nedenden ötürü bir ancık bile onu yalnız bırakarak uzaklaşmak zorunda kalınca, umarsız bir ağlama tutturuyordu, görkemli bir zaferden bir paçavraya indirgenmiş gibi. Başkalarının kollarında, acıklı ve yabanıl bir biçimde çırpınıyordu, "Benim için düşüp ölmekten başka bir şey kalmadı artık!" demek istercesine.

Gerçekten de onun için, biricik gerçek güzellik N.'ydi. Onun bu biricik güzelliğinin varlığı, tüm ötekileri, çirkinleri de, ermişler gibi güzelleştiriyordu bebeğin gözünde; öyle ki o da bütün dünyayı seviyor, cilveleriyle birçoklarının gönlünü çeliyordu. Ama yeğ tuttukları da aslında onun için çok az şey ifade ediyordu ya da hiçbir şey ifade etmiyordu. Onun tutkusu N.'ydi. Haftalar, aylar geçtikçe daha çok seviyordu onu. N. de onu. Böylece, benim hep yerindiğim, hiçbir zaman da sahip olmadığım o ünlü mutluluğa bir başkasının sahip olduğunu görüyordum.

N.'nin her zaman yanında olmasını istiyordu; onsuz uyumayı bile reddediyor, uyumadan önce onun bir parmağını avucunda sıkı sıkı tutuyordu. Uyku sırasında da, yumruklarını sıkılı tutuyordu, belki de hâlâ annesinin parmağını sıktığı yanılsamasıyla; dudakları gücenik ve sevgi dolu bir anlatımla biraz sarkık duruyordu, "Seni tutuyorum, tutukluyorum, artık kaçamazsın!" dercesine.

Babamın dönüşlerinde N. önceki gibi değildi artık: Hemen koşup çarşaflarını küçük odadan çift kişilik yataklı odaya taşıyordu! Babam artık, hayatından memnun, yalnız yatıyordu, Silvestro'nun eski odası bütün bütün bırakılmış-

tı, N.'nin ünlü gece korkusu bir anı olmuştu. Sanırım, Carmine yanındayken, ürkütücü bir çölde bile hiç korkuya kapılmaksızın uyuyabilirdi artık: sanki birkaç aylık oğlan, onu her türlü saldırıya karşı koruyabilecek bir şövalyeymiş gibi.

Wilhelm Gerace'nin şimdiki bilmecemsi trajedisine gelince; bu trajedinin, N.'nin gözünde kocasının tüm öteki gizlilikleri gibi, simgeleri ve belirtileri onun basit gerçekliğine yabancı, bir tür efsanevi tiyatroya dönüştüğü söylenebilirdi. Onun gibi yetersiz, okuması yazması olmayan bir seyirci için, temsil edilen karanlık efsanenin herhangi bir açıklamasına kalkışmak, boş ve yararsız olmanın ötesinde, saygısızca olurdu. Düpedüz acımasız bir tuhaflık olurdu aynı zamanda. Gerçekten anlamsız, çocukça bir davranış olurdu bu, sonunda, orada, gerçekdışı sahnesinde, anlamı gizli ve gerekli kendi söylencesini gerçekleştiren büyük oyuncu için kedere boğulmak ciddî olarak kaygılanmak olurdu.

Babamla yalnızca, ona hizmet etmek ve ona özen göstermek için ilgileniyordu (anlaşılacağı gibi her zaman kendi ilkel biçemiyle çünkü iyi bir ev kadınının niteliklerine hiçbir zaman sahip olmamıştı). Buyruklarını tartışmaksızın yerine getiriyor, çağırdığında uça uça gidiyordu; ama bunun dışında kalan her şeyde düşünceleriyle baş başa bırakıyordu onu. Genellikle ona gösterdiği doğal boyun eğiş, insanca bir edilgenlikten çok, hayvanların soru sormayan, güven dolu bilisizliğine benziyordu.

Böylece, Wilhelm Gerace'nin gizli yaşantısı, N.'nin Carmine'siyle yaşadığı mutluluğu gölgelemiyordu.

Girişim

N., Carmine'sine sahip olduğu için şimdi sabahtan akşama dek durmadan şarkı söylüyor, gülüp duruyordu, öylesine mutluydu ki; ağzı gülmezse gözleri gülüyordu.

Birkaç haftada, öyle beklenmedik bir güzellikle çiçek açmıştı ki, gerçekten bir mutluluk mucizesi gibi görünüyordu. Benzinin kapalı kalmaktan gelen eski solukluğu yok ol-

muştu: Oysa, şimdi de eskisi kadar kapalı odalarda yaşıyordu. Teni pembeleşmiş, eski zayıflıkları bir kadının yumuşak kıvrımlarıyla dolmuştu. Ama bunun yanı sıra, ilk zamanlardakinden daha uzun, daha ince olmuştu; ayrıca küçük ayaklarının üstünde daha zarif, daha hafif yürüyordu. Devinimlerini köstekleyen, belki de doğuştan yoksulluğundan gelen mahcubiyeti birden yok olmuştu: Bir kedi gibi yumuşak, Carmine'nin sesini duyar duymaz koşuyordu! Onu kucağına aldığında ise, bu ağırlıktan yüksünüyormuş gibi görünmüyordu; tersine, ne denli büyüyüp ağırlaşırsa, onun için o denli daha büyük bir onur oluyordu bu. Carmine'yi gururla taşırken, başı, onun altın buklecikleriyle çelişki oluşturacak biçimde biraz geriye doğru kaykılıyordu!

Saçlarını ona öğrettiğim gibi topuz yapıyordu hep; ama durmadan lüleleriyle oynayan Carmine'nin yüzünden yarı bozulmuş oluyordu her zaman. Lüleleriyle, ince zincirleriyle, bedeniyle oynuyordu bebek hep; N. taze, yabanıl bir özgürlükle gülüyordu. Sabahın erinde onların, uyanır uyanmaz oyunlar, gülüşler arasında kendilerince birbirleriyle iletişim kurarak sarmaş dolaş olmaya başladıklarını işitiyordum, odamdan. Onun, Carmine'yi övmek için icat ettiği, bir ozanınkilerden daha güzel sözcükleri dinliyordum; dinlerken de, damarlarımda bir acılık dolaşıyordu. Kimi anlarda acılık öyle artıyordu ki, neredeyse doğmamış olmayı diliyordum.

En çok sinirime dokunan, haksızlıktı: Çünkü tüm yaşamım boyunca, birinin beni böylesine pohpohladığını işitmenin doyumunu hiç yaşamamıştım ben. Oysa ben de, onun gibi sarışın değil, esmer olsam bile, çirkin değildim. Bunu birkaç kez babam da açıklamıştı, örneğin, şimdi uzaklarda kalan o akşam, onun yanında, şöyle demişti: "*Güzel bir oğlan – boşuna benim oğlumı olmamış – E, kimin oğlu!*" ya da aynı biçimde, çeşitli vesilelerle buna benzer şeyler söylemişti geçmişte. En fazla şu tümceler: "*Hadi, hadi, çirkin olmadığını çok iyi biliyorsun,*" ya da: "*Bakalım, ben yokken ne kadar güzelleşmişsin, Eh, fena değil,*"; hepsi bu kadar. Üvey annemin, üvey kardeşime düzdüğü masalsı övgülerle karşılaştırılamazlardı bile, onunkiler, ara ara bilinçsizce ağ-

zından çıkmış olsalar da, belki de bu nedenle, daha hoş geliyorlardı kulağa. Bir erkeğin bir annesi olmasının ona nasıl bir doyum sağlayacağını her zamankinden daha iyi anlıyordum şimdi.

Onu durmadan iltifatlara boğmakla, şımartmakla kalmıyordu, sık sık ciddî ciddî konuşuyordu onunla, hiçbir şey anlamayan Carmine onu anlayabilirmiş gibi; ona verdiği anlaşılmaz yanıtlar yetiyordu N.'ye. Daha şimdiden yeni bir arkadaş edinmişti, başka hiç kimsenin arkadaşlığına gerek duymuyordu artık. Onunla birlikte olmaktan öyle memnundu ki, başka hiç kimse aklına gelmiyordu. Havalar ılınmaya başladığından beri, nereye giderse onu da kucağında götürüyordu, sabahları alışverişe çıktığında bile, alışveriş torbasının ağırlığına karşın. Kim bilir hangi serüven dolu harikalar arasında arabayla yolculuğa çıkmış gibi eğleniyordu Carmine: krallıklar, okyanus kıyılarındaki limanlar, mücevher ve altın pazarı!

Bazen, her zamanki gibi onunla konuşurken, ona değer vermiyormuş gibi yapıyordu. "Çirkinsin, dişlerin de yok," diyordu, "seni ne yapayım ben? Ne yapacağım, biliyor musun? Meydana götürüp satacağım seni." O zaman bir düş gibi, onun gerçekten Carmine'yi istemediğini, onu bir mal gibi sattığını, sokağa attığını, bir korsan gemisine verdiğini tasarlamaya çalışıyordum. Bu düşü zihnimde kurduğumda, belli bir doyuma, rahatlamaya benzer bir duyguya kapılıyordum.

Bana *mà*[1] dememi önerdiği gün nasıl incindiğimi düşünüyordum durup durup; her seferinde de incinmekte haklı olduğumun ayrımına varıyordum. Ama, benim annem olmadığı halde, onun bir oğlu olması adil görünmüyordu bana. Hem sonra, en katlanılmaz kıskançlığımdan, imrenme duygumdan henüz söz etmedim. Şuydu: Onu öpüyordu. Durmadan öpüyordu onu.

Dünyada bu denli çok öpücük verilebileceğini bilmiyordum: Hiç kimseyi öpmediğimi, kimsenin de beni öpmediği-

---

Mà: Madre. mamma (anne) sözcüklerinin kısaltılmış, sevgi belirten biçimi; Türkçe karşılığı –yerine göre– "ana" ya da "anneciğim" olabilir (Ç.N.)

ni düşünüyorum da! Denizin ortasında tek başına bir sandaldan, yapraklarla, çiçeklerle dolu, gizemli, büyülü, kıyıya çıkılmaz bir karaya bakar gibi bakıyordum öpüşen bu iki kişiye. Üvey annem ara ara, onunla birlikte, hayvan yavrularının kardeşleriyle oynadıkları çılgınca oyunlara bırakıyordu kendini: Onu kıskıvrak yakalıyor, sıkıştırıyor, göğsüne bastırıyor, ters çeviriyordu, ama ona en küçük bir zarar bile vermeksizin, bu oyunların tümü de sayısız öpücüklerle sona eriyordu. "Benim karnım aç, yiyeceğim seni!" diyordu ona, yırtıcı bir kaplanmış gibi, ama onu öpüyordu. Onun o katıksız, kutsanmış öpücükler için ağzını öne doğru uzattığını görünce, şu dünya aşağılık, diye yineliyordum kendi kendime, kimilerinin her şeyi var, kimilerininse hiçbir şeyi yok; o zaman kıskançlıkla doluyordu içim, öfkeyle, hüzünle doluyordu.

Dışarı çıkıyordum, yeryüzündeki her şey öpüşmekten başka bir şey yapmıyormuş gibi geliyordu bana: Kumsal boyunca birbirine yakın bağlanmış kayıklar öpüşüyorlardı, denizin devinimi adaya doğru koşan bir öpüştü, otları yolan koyunlar toprağı öpüyorlardı; yapraklarla otların arasındaki hava, öpücüklerin bir iniltisiydi. Gökyüzündeki bulutlar bile öpüşüyorlardı! Orada, sokaklardaki insanlar arasında bu hazzı bilmeyen hiç kimse yoktu: sıradan küçük kadınlar, balıkçılar, hırpani kılıklılar, delikanlılar. Bir ben bilmiyordum bunu; denemek için öyle bir özlem duydum ki içimde, gece gündüz başka bir şey düşünemez oldum. Denemek için kayığımı bile öpüyordum; ya da yemekte olduğum bir portakalı, yahut üstüne uzandığım yatağı. Sokakta rastladığım kedileri öpüyordum! Hiç kimse bana öğretmediği halde, tatlı, gerçekten güzel öpücükler vermeyi bildiğimin ayrımına varıyordum. Ama dudaklarımda soğuk bitkisel özden ya da buruş buruş bir ağaç kabuğundan yahut tuzlu bir acılıktan başka bir şey duyumsamıyordum; ya da kendimi, mırıldanan, sonra birden çekip giden, tuhaflıklarla dolu, bana söyleyecek hiçbir şeyi olmayan bir hayvanın Hamî suratının[1] yanında bulunca; bunu, o kutsanmış, gülen, öpmenin

[1] *Hamî suratlı bir hayvan*: Yüz çizgileri bir Yahudi'nin yüz çizgilerini andıran bir hayvan. (Ç.N.)

ötesinde en ince insanca sözcükler söylemeyi bilen ağızla karşılaştırmak gittikçe daha çok buruklaştırıyordu beni.

Er geç bir gün ben de bir insanı öpeceğim, diyordum kendi kendime. Ama kim olacak bu? Ne zaman? Kimi seçeğim ilk kez? Sonra adada gördüğüm çeşitli kadınları düşünmeye koyuluyordum ya da babamı ya da gelecekteki, ideal bir arkadaşımı. Ama bu tür öpüşler, düşününce, tümü de yavan, değersiz görünüyorlardı bana. O denli ki, bir çeşit büyüyle, en güzellerini umarak yalnızca zihnimde de olsa, tümünü de reddediyordum onların. Bana öyle geliyordu ki, insan ilk öpücüklerden, en güzel, göksel *öpücüklerden, annenin öpücüklerinden* yoksunsa öpüşlerden hiçbir zaman gerçek bir haz duyamazdı. O zaman, biraz huzur, biraz erinç bulmak için, neredeyse Tanrısal bir sevgiyle oğlunu öpen bir anne sahnesi canlandırıyordum zihnimde. O oğul bendim. Ama anne, ben istesem de gerçek anneme, resimdeki ölü anneme benzemiyordu: N.'ye benziyordu. Bu olanaksız sahne, bana ait olağanüstü bir tiyatrodaki gibi imgelemimde birçok kez yineleniyordu. Yanılsamaya kapılacak denli hoşlanıyordum bundan; sonra gerçekte N.'nin üvey kardeşimi öptüğünü gördüğümde, aramıza giren, benim yerimi alan biri gibi görünüyordu bu bana; N. de ihanet eden biri gibi. Onlara hakaret etmek, mutlu yaşamlarını yarıda kesmek için içgüdüsel bir öfke duyuyordum, yalnızca gururum önlüyordu beni, mantığım boşuna, *Ne hakkın var,* diye yineliyordu. Gururumdan ilgisizmiş gibi görünüyordum, kendimi onlara bakmamaya zorluyor, uzaklaşıyordum yanlarından; ama hemen, gizemli bir istek oraya çağırıyordu beni. Kıskançlığın yanı sıra, onun oğlunu nasıl bir incelikle öpüğünü görmek için buruk bir merak duyuyordum. O öpüşleri görünce, yeryüzünün başka hiçbir tadına benzemeyen, ama mucizemsi bir biçimde N.'ye eşit, bu tadı dudaklarımda duyumsayacak denli yabancılık ve lezzet dolu bir haz tasarlıyordum. Yalnızca ağzına değil, tavırlarına, karakterine, tüm kişiliğine eşit bir haz!

Bir gün, onun olmadığı bir sırada, giysilerinden birini öpmek geldi içimden. Her zamanki gururum engelledi bu-

nu: o hanımefendi, bense ondan sadaka alan yoksul biriymişim gibi! Ama bir başka gün yeni bir kışkırtıya yenik düştüm, mutfak masasının üstünden onun ısırmış olduğu bir parça ekmeği alıp gizlice ısırdım. Çapkınca bir haz verdi bu bana, ama aynı zamanda çok da yaraladı beni: arı yuvası bozarmış gibi.

Eğer öylesine imrenilesi öpücüklere boğulan öteki kişi çirkin, kusurlu olsaydı, öyle ya da böyle, benimle karşılaştırarak avutabilirim kendimi. Oysa, bu karşılaştırmadan cesaretim kırıldı, çünkü büyüdükçe güzelleşiyordu. Yalnızca babamın tüm güzelliklerini almakla kalmamış, annesinin az olan güzelliklerini de almıştı; insan onda ne denli çirkin bir yan bulmak isterse istesin, hiçbir kusuru yoktu. Üstelik ikisinin de kendine özgü güzellikleri, onların bir kopyasıymış gibi ortaya çıkmamıştı onda; beklenmedik bir biçimde bireşim oluşturmuştu, öyle ki fantazya dolu yeni, özgün bir buluşa benziyordu. İçtenlikle söylemek gerekirse, o zaman ve daha sonra, Napoli'de ve geçtiğim tüm yerlerde, hiçbir zaman kardeşimden daha sevimli bir çocuk görmedim.

Güzelliği saplantıya dönüşmüştü bende: Yalnızken bile gün boyu, gözlerimin önünde, beni kışkırtmak isteyen, beyaz ve gök mavisi, gök mavisi ve altın rengi küçük bir bayrak gibi dalgalandığını görüyordum sanki. Bir gün (N. üst kattayken, o da aşağıda, mutfakta, sepetinin içinde uyurken) ona karşı öyle bir öç alma susuzluğu duydum ki içimde, onu öldürmeye kışkırttı beni bir şey. Evde geçmişe ait az sayıda antika eşya arasında eski bir tabanca vardı, şu ağızdan doldurulanlardan, çoktan işe yaramaz olmuş, paslanmış. Silahın ağır kabzasını, tek bir vuruşla canını alacak biçimde düşmanının alnının tam ortasına indirmeyi tasarladım; tabancayı koltuğumun altına sıkıştırdım, uyuduğu sepete yaklaştım. Ama onu uykusunda arkadan vurmak doğru görünmedi bana; bunun üzerine, avucunu biraz gıdıklayarak onu uyandırmayı yeğ tuttum. Bu dürtükleme üstüne, dudaklarını öyle gülünç bir biçimde buruşturdu ki, beni güldürdü, o denli ki, onunla oynamak isteği onu öldürme isteğini alt etti. Avucunun içini, kulaklarının içini, boynunu

gıdıklamayı sürdürürken, bir yandan da egzotik ve yabanıl bir hayvanın sesini taklit etmeye koyuldum; öyle ki kim bilir belki de uyandığında mutfakta küçük bir leopar ya da buna benzer bir şey bulacağını umarak uykusunda gülmeye başladı. Böylece her şey bir eğlenceyle sona erdi, benim cinayetim de buhar olup uçtu.

Şimdi bütün bu olaylar bana öyle gülünç görünüyor ki, onları anlatırken ciddîyetimi koruyamıyorum bile, gerçekleri değil, masalsı fıkralar anlatıyormuşum gibi. Ama düşünüyorum da, o zaman öyle dert ediniyordum ki onları!

Büyük kıskançlık

Yaptığı en basit eylemlerinin bile N.'ye nasıl görkemli bir beceriklilik gibi göründüğünü görmek işkenceydi benim için: örneğin, bir ekmek kırıntısını bir genç horoza uzatışı ya da bir çıngırağı coşkuyla sallaması. Hiçbir şey görmemiş, hiçbir şey bilmemiş olan Carminié, herhangi bir yenilik, örneğin tavşanları ya da ateşin yaktığını keşfettiği her seferinde büyük bir öncü gibi onurlandırıyordu onu. N. güzel bir şey görecek olsa, hemen Carminié'ye göstermek için sabırsızlanıyordu; ay çıkarken, hemen koşup onu kucağına alıyor, pencereye götürüyor, "Carminié, bak! Aya bak!" diyordu. Denizden bir kayık geçse, onun kayıkların yürüdüğünü görmekten hoşlandığını bildiği için neşeleniyordu hemen. Kendi usulünce, bir nesneyi, örneğin bir sandalyeyi adıyla bellemeyi öğrenmiş göründüğünde (en azından N.'ye ve öteki yetişkin kadınlara göre), kadınlar korosu onunla birlikte, "Aferin, evet, sandalye. Güzel, sandalye, Çok güzel! Çok güzel!" diye bağırmaya başlıyorlardı. Neredeyse, o sandalye, (onların sandıklarına göre!) Carmine'nin onu adıyla bilmesinden ötürü birden saygın bir hanımefendi olmuş gibi. Ama eğer, tutalım, aynı sandaleye çarparak bir yerini incitirse, o sandalye en aşağılık bir suçlu düzeyine iniyor, çok çirkin olduğu söyleniyor, ona kötü davranılıyor, bastonla acımasızca dövülüyordu.

N.'nin günlerinin büyük bir bölümünü Carmine'yle geçirdiği mutfakta daha sık gösteriyordum kendimi. Her an onun karşısında beliriyor, onu varlığımın ayrımına varmaya zorlamak için, neredeyse tehditkâr bir havayla bir aşağı bir yukarı yürümeye başlıyordum ya da esneyerek boylu boyunca yere atıyordum kendimi yahut onun bir adım uzağında, sıkıntılı, görkemli, canlı bir kınama gibi, bir sandalyede uzun uzun oturup kalıyordum. Onun için, görünmez ya da hemen hemen görünmez bir cisme dönüştüğüm söylenebilirdi. O akşamlardı birçok kez masa başında, atlasın şu mahut haritalarını açıklıyormuş gibi yapıyordum, üstlerine, boylamasına ve enlemesine kurşunkalemle kararlı işaretler çizerek; ama hiçbir sonuç alamaksızın. N., Carmine'nin sepetinin yanında oturuyor, ona şarkılar mırıldanıyordu, yaptıklarımla ilgilenmeksizin. Sık sık, *Üstün Komutanlar* kitabını elime alıyor, okuyormuş gibi yapıyordum kendimi okumaya verecek ruh halinde değildim çünkü. Çok kez bile bile şaşırtıcı bir bölüm seçiyor, yüksek sesle okuyordum, gürültülü, vurgulu ünlemlerle yorumluyordum onu! Ama o güçbelâ, dalgın soruyordu: "Ne çalışıyorsun, Artú?" Sonra hemen Carmine'ye dönüyor, uykusunda inlediğini işittiğini sanarak kaygıyla inceliyordu onu.

Bir gün gözlerini benim üstüme diktiği bir ânı yakalayınca bir karar verip tepe penceresinin parmaklıklarına doğru koştum, *bayrak* ve başka hareketler yaptım; sonuç şu oldu, N.: "Carmine! İyi bak. Bak Arturo ne yapıyor!" Sanki Carmine'yi eğlendiren bir soytarıymışım gibi! Bu nedenle hemen yere atladım, öfkeden tir tir titreyerek mutfaktan çıktım.

Bu kez, lânet olasıcayı Carmine'siyle baş başa bırakmaya, ben de onu, tam anlamıyla unutulmuş, görünmez bir varlık saymaya ant içtim neredeyse. Ama ne yazık ki, böyle bir fikri kabullenemeyeceğimi duyumsadım: Başka türlü olamazdı, çünkü bu kadını cezalandırmalıydım. Kendi çocukları olur olmaz üvey çocuklarını bir yana atan tüm üvey anneler gibi aşağılık olmakla suçluyordum onu içimden. Romanlardaki reddedilen üvey çocuklara öykünerek o in-

sanlıkdışı üvey anneden uzaklaşıp rasgele yollara düşmek hoşuma giderdi. Ama, ah, nasıl yapabilirdim bunu? Artık onun güvenilmez olduğunu bildiğime göre, bırakıp gidersem, kendimi onun belleğinden bile sileceğimden emindim: Artık bir üvey oğul bile olmayacaktım onun için, adi bir akraba bile olmayacaktım. Buna nasıl uyum sağlayacağımı bilmiyordum; o zaman yüce bir eylem yapmayı tasarlıyordum, öyle bir eylem ki, uzaktan bile ister istemez beni takdir etmek, bana ilgi duymak zorunda kalırdı. Örneğin, Kutba giden bir uçak araştırmasına katılabilirdim... ya da öyle yüce bir şiir yazmalıydım ki, ta Amerika'da bile ün kazanmalıydım, hatta Napolililer liman alanına benim için bir anıt dikmeye karar vermeliydiler... Sonra zaferin doruğuna eriştiğimde, onun hayranlıkla önümde diz çöktüğünü görmeliydim, ona, "Defol, Carmine'nin yanına git. Hemen şimdi. Elveda," demeyi umuyordum.

Ama bu tür tasarılar. günlük düşbozumlarımın sabırsızlığı içinde beni avutmak için fazla belirsiz ve uzaktı. Öte yandan, hep aynı kalan bu düşkırıklıkları, acımasızlıklarıyla her zamankinden daha çok bağlıyordu beni adaya. Çünkü adada o vardı; benimse ona yakın olmaktan başka bir şey gelmiyordu elimden, daha şimdiden ihanete uğramış geçmişimize, onun sadakatsizliğine varlığımla tanıklık etmekten başka.

Birçok ozanın, kadınların pek de sadakatli olmadıklarını söylerken gerçeği söylediklerini öğreniyordum şimdi. Kadınların güzelliği hakkında da yalan söylemiyorlardı; ama yücelttikleri tüm ünlü kadınlar arasında hiçbiri güzellikte N. ile yarışabilecek gibi görünmüyordu bana. O kadınların altın saçları, mor menekşe rengi gözleri, doğadan aldıkları boy bosları varsa, güzel görünmek için çok az şeye gereksinimleri var, diye düşünüyordum; üstelik brokar giysileri, çelenkleri, taçları da varsa! Ama güzellikten nasibini almamış, tersine, biçimsiz. acınası, kaba hatlı bir bedenleri, kara saçları, gözleri, ayaklarında çirkin ayakkabılar, üzerlerinde dökülen giysiler varsa: Bütün bunlara karşın, bir tanrıça gibi, bir gül gibi güzel olmak! İşte gerçek güzelliğin

onuru! Böyle bir güzellik bir şiirde betimlenemez, sözcükler yetmez buna; resmi de yapılamaz, durdurulabilen bir şey değildir çünkü. Belki müzik daha iyi yapabilir bunu; kendi kendime soruyordum sonra, büyük bir komutan ya da bir ozan olmaktansa, bir müzisyen olmak daha çok mu hoşuma giderdi. Ne yazık ki nota öğrenmemiştim, iyi bir şarkı sesim olsa da, yalnızca birkaç Napoliten şarkı biliyordum...

Hatta urnarsız çirkinlikleri bile eşi bulunmaz güzellikler gibi görünüyordu şimdi bana; ileride bir mucize olsa da, bir anda çirkinliklerinin yerini kusursuzlukları alsa, güzelliğinin bundan kazançlı çıkmayacağına inanıyordum, tam tersine; o zaman bu kuzursuz görünüşlerinden ötürü yerinecektim hep. O denli güzel buluyordum onu! Tüm öteki insanların görüşümü paylaşmamaları olanaksız görünüyordu: Öyle ki basit bir selâm, ona yönelik en sıradan sözcükler bile, saygı dolu, tapınım belirtileri gibi geliyordu bana!

Daha birkaç ay öncesine dek, bu güzel mi güzel annenin bana en sevgili akrabalarından biri gibi davrandığını, buyruklarımı bir onur gibi yerine getirmeye can attığını, arkadaşlığımı özlediğini bir kez daha düşününce yazgımın kötü bir biçimde altüst oluşuna isyan ediyordum. Bana karşı en azından üvey kardeşimin uğursuz gelişinden öncekine eşit duruma dönmedikçe rahat yüzü görmeyeceğimi duyumsuyordum; gene de, ne pahasına olursa olsun, gözlerine duyduğum özlemi açığa vurmak istemiyordum. Bu nedenle, gururumu yaralamadan, onu benimle ilgilenmeye ya da ilk ve son kez Arturo Gerace'ye karşı onulmaz ilgisizliğini açığa vurmaya zorlamanın bir yolunu bulmaya çalışıyordum.

Canına kıyma

Bir sabah, limandan yukarı doğru çıkarken ona rastladım; Carmine'yi sımsıkı kucaklamış, onu neşelendirmek için yokuştan aşağı bir koşu tutturmuştu. Koşarken, Napoli şarkısının, *Uç uç benim küçük güvercinim* nakaratını söylüyordu yüksek sesle, Çingeneler gibi. Yanımdan geçerken,

düpedüz farkıma varmadı.

Eve tek başıma döndüm, yüreğime acı veren bir tedirginlik içindeydim. Beni böyle utanç verici biçimde bırakışına daha fazla katlanamayacağımı duyuyordum. Az sonra onun Carmine'siyle, hiçbir şey olmamış gibi, hiçbir şeyi umursamaksızın, her zamanki gibi bana hiç önem vermeksizin eve döndüğünü göreceğimi düşününce, istemim başkaldırdı, neredeyse bu buruk tekdüzeliği bozmak özlemiyle yanıp tutuşarak kendimden geçiyordum. Ne pahasına olursa olsun o kadını cezalandırmaya, aynı zamanda onu bir güncük, bir saatçik üvey kardeşimle değil, benimle ilgilenmeye zorlamaya karar verdim! Böylece, birden, o mutsuz günlerim boyunca birçok kez zihnimde çakan aşırı bir plan kurdum.

Bu, daha şimdiden, bana kalan son çare gibi göründü; şunu içeriyordu: benim ölümümü! Ola ki, benim cansız bedenimin görünüşü suçu onun üstüne bile atabilirdi. Gerçekten ölmek istemiyordum, doğal olarak; ama gene de, gerçeğe benzer korkunç bir sahne tasarlayacaktım, öyle ki N. kesinlikle tuzağa düşecekti.

Anımsıyorum, bir kez, aslında gülerken, bir ağlama güldürüsü oynamıştım; daha bir saniye önce bana gücenik olan N. hemen telaşa düşmüş, duygulanmış, acıma dolu bir sesle, "Artú, niçin ağlıyorsun? Nen var? Hadi söyle Nunziata'ya!" demişti. Başarımı anımsayınca, bambaşka olan şimdiki sınama çok daha ayartıcı görünüyordu bana. Yüce bir kararlılıkla, işleri için kasabada yaklaşık bir saat daha kalacağını tahmin ederek, hiç duraksamaksızın o dönmeden planımı yürürlüğe koymaya başladım.

Babam o günlerde yolculuktaydı; odasına çıktım, orada bana gereken şeyi bulacağımı biliyordum. Bir süredir, uykusuzluk çekiyor, sık sık bazı uyku hapları alıyordu; giderken, sandığın üstünde hemen hemen hiç dokunulmamış bir tüp bırakmıştı. Kulağıma çalınan konuşmalardan o hapların gücünü biliyordum; babamın kullandığı dozda (bir ya da en çok iki), hafif bir ilâçtı; ama doz artırılınca, zehre dönüşüyordu. Örneğin, yirmi kadar hap düpedüz ölüme yol açabilirdi.

Tüpteki hapları avucuma boşaltıp saydım: Dokuz taneydi, hesabıma göre tam da bana gerekli sayıda. Gerçekten de, bildiğimce, bir insanı öldürmeyecek, ama ona trajik bir hastalık görünümü vermeye yetecek kadar. Bilgim olmadığından, ne türlü bir hastalık olduğunu ancak belli belirsiz bir biçimde öngörebiliyordum; ama olağanüstü bir etki yaratacağına güveniyordum.

Tüm hapları alıp mutfağa indim, bir kâğıda aşağıdaki notu yazıp kolay görülecek bir biçimde masanın üstüne açık olarak bıraktım:

SON İSTEĞİM
CESEDİMİN DENİZE GÖMÜLMESİNİ İSTİYORUM
ELVEDA

ARTURO GERACE

(NOT): BU NOTU OKUR OKUMAZ YIRTIN
GİZLİCE! SESSİZCE!!!

ARTURO

Sonra kendime bir bardak şarap doldurdum, bu lânet olasıca ilâcın kötü bir tadı olduğunu, şarabın onu iyileştirdeceğini düşünerek. Sonra açıklığa çıktım, mutfak bana intihara yaraşır bir yer gibi gelmiyordu çünkü.

Açıklık ideal bir yer gibi göründü bana: daha çok da, N. alışverişten döndüğünde eve hep bu taraftan girdiği için. Az sonra, buradan geçerken cesedimle karşılaşınca ne duyumsayacağını soruyordum kendi kendime; her olasılıkla başarımı hemen değerlendirmemi engelleyecek olan uyku ilâcının etkisini göstermesini hiç istemiyordum. Bu sahneyi seyredebilmek için ikiye bölünmek hoşuma giderdi; bir an zehri fırlatıp atmak, salt tiyatro yeteneğime güvenerek cesetmişim gibi yapmak için bir dürtü duydum. Ama bu durumda, tragedyanın kritik noktasında, kendimi gülmekten alamayacağımı, böylece her şeyi berbat edeceğimi sezebiliyordum; bu nedenle, bu fikri bir yana bıraktım.

Bardağı eşiğin basamağına koydum, orada yakına, otların üstüne oturdum, hapları avucuma koyup avucumu kapattım. Tuhaf adımı atma noktasında, aldığım kararla içgüdüsel bir korku arasında duraksıyordum. Doğru, yaklaşan intiharımın öldürücü olmayacağına kesin gözüyle bakıyordum: Bu zehrin özel dozlarıyla ilgili olarak bildiklerim babam tarafından da doğrulanmıştı. Bilimdi bu ve kuşkuya yer vermiyordu. Ama gene de, avucumda tuttuğum haplara yabancı paralarmış gibi bakıyordum, son dolaşık sınırdan geçerken ödenecek geçiş parası gibi. Gerçek şuydu ki, ilâçlar konusunda, zararlı ve zehirli olanlar hakkında hiçbir deneyimim yoktu; hiçbir zaman incelemediğim bilimsel yasalar da, büyünün bir ilkele göründüğü gibi, gizem dolu, neredeyse dinsel görünüyorlardı bana. İmgelemimde bu zehrin habis uykusunu ölümden ayıran belirti açık seçik değildi. Az sonra yüzleşeceğim şey ölüm ülkesine bir çeşit girişin simgesi gibi görünüyordu bana. Sonra, bir kâşif gibi geri dönecektim. Ama ölüm, her zaman öylesine tiksindirici olmuştu ki benim için, yalnızca yayılmış gölgesine girme kuşkusu bile korku salıyordu içime.

Duygusal bir zayıflık şaşırttı beni: hiç olmazsa bir yakınımın beni bu yapmacık intihara uğurlamak için burada yanımda bulunması için duyduğum özlem. Bir kadın değil, bir arkadaş, kadınların tümü de sadakatten yoksundur çünkü, bu nedenle hiçbir zaman hiçbirine âşık olmayacağım. Yakınlığını dileyeceğim tek kadın annemdi. Yaşayan bir anne ama, bir zamanlar Doğu otağının altında adanın göğünde yüzen o eski anne değil. Bugün, eski düşümden ötürü acıma duyuyordum: O zamandan beri ölümün hiçbir zaman acınası değil, yalnızca ciddî bir istemi olduğunu öğrenmiştim. Bu güzel çocuksu ülke ölümün ciddîğine yakışmıyordu.

İlk Bayan Gerace, zavallı Immacolatella'cık kadar kaçı-

yordu bu ışıklı sabahtan. Mart gündönümünü birkaç gün geçmişti; Procida'da hemen hemen yazın başlangıcını duyuruyordu bu. Gök de, deniz de öylesine duruydu ki, orada, karşıda Ischia'nın net biçimi, küçük evleri, parlak deniz feneriyle, denize vuran yansısıyla ikiye katlıyordu kendini. Her şey aydınlık, kesin, kendi içinde yalıtılmış görünüyordu; ama gene de şeylerin sayısız noktaları yeşil, gök mavisi ve altından oluşan Tanrısal ve neşeli bir rengin içinde birbirlerine karışıyordu. Bir an sonra bu renk değişecek, dur durak bilmeksizin ışığın içinde dönenen masalsı böcekler gibi gözle görülmez çeşitlemelere dönüşecekti. Hüzünlü cezaevi bile, tepenin ucunda, sabahtan akşama dek binlerce değişken renkten oluşan bir gökkuşağı. Şimdi körfezden bir su kuşunun çığlığı, art alanda kalan limandan bir geminin düdüğü işitiliyor, sonra kasabadan bir dizi çan sesi... Cezaevi'ne hapsolmuş tutuklular da işitiyorlar bu sesleri, gündüzleri gözleri görmeyen baykuşlar da, ağda kıpırdayıp duran budala hamsiler de... Gerçekliğin bütün mutlu sesleri ve yanardönerliği, en sonuncusuna dek tüm canlı yürekleri hayran eden büyülü bir tiyatro oluşturuyorlar.

Bu uyku ilâcının düşlere de mi yol açtığını merak ediyordum. Hem, kim bilir, belki ölümde de düşler vardır? Böyle olduğunu varsayıyordu o Hamlet budalası; ama ben onun gibi budala değilim, gerçeği çok iyi anlıyorum: ölümde hiçbir şeyin olmadığını. Ne dinlenme, ne uyanıklık, ne hava, ne deniz, ne de ses. Gözlerimi yumdum, bir an için sağır ve körmüşüm, hiç devinmeksizin bedenimin içine hapsolmuş, her türlü düşünceden yalıtılmışım gibi yapmaya zorladım kendimi... Ama hayır, yetmez bu: Yaşam orada, dipte, yanan bir nokta gibi, binlerce aynada çoğaltılmış duruyor! İmgelemim ölümün kısıtlılığını hiçbir zaman kavrayamayacak. Bu ölçüye vurulduğunda, zavallı bir tutuklunun varlığı demiyorum, kabuğuna yapışmış bir denizkestanesinin varlığı bile, hatta bir güvenin varlığı bile ölümün yanında uçsuz bucaksız bir hükümdarlık gibi kalır. Tignola! Ölüm saçma bir gerçekdışılıktır, hiçbir anlamı yoktur, gerçekliğin duruluğunu bulandırmak ister.

Herkül Sütunlarının karşısındaki eski denizcilerin başına geldiği gibi, az sonra demir alacakmış, bulanık bir akıntı beni sevgili ülkemden karanlık bir uçuruma doğru sürükleyecekmiş gibi geliyordu bana.

Kim bilir, diye soruyordum kendi kendime bu arada, belki de bu zehrin çok acı bir tadı vardır. Belki de öyle denebilir, babamın içerken hep yüzünü buruşturmasına bakılırsa; hem sonra o, prospektüste yazılı doza uyardı hep, oysa ben bugün yasağın sınırını biraz aşmayı düşünüyorum. Ondan üstün oluşum gururlandırıyor beni. Birden, gösterdiğim özdenetim, sınırı aşmam, sınamanın eğlenceli oluşu, bu saçma fikrin en önemli nedenleri oldular benim için; benim başlangıçtaki amacımı ve N.'nin anısını düpedüz sildiler! Tıpkı denizkızlarının kayalığının ansızın çevresinden dönen Odysseus gibi, kendimi özgür duyuyordum; yalnızca bir seçim karşısındaydım: Ya deneyecektim ya vazgeçecektim! Gizemli, işitilmemiş bir oyun hazzı, düşüncesizce bir gözüpeklik kapladı içimi: ateşlerin söndürülmesinden sonra, nöbetçiler uykudayken, aysız bir gecenin cezalandırmayacağına güvenerek, tek başına, hiç kimsenin eşliği olmaksızın düşman karargâhına baskın düzenleyen korkusuz bir subaymışım gibi.

İlk hapın tadını hâlâ duyuyordum dilimde: önemsiz, hafifçe tuzlu, varla yok arası bir acımsılıkta. Bir yudum şarapla yuttum onu, çevremde her şey aynıydı, yalnızca ta ufuk çizgisine dek büyüleyici bir sessizlik oluşmuş gibi geldi bana, tıpkı Sirk'te, çift taklayla ölüm atlayışı yapan yiğit trapezci gibi. Hapları ikişer üçer yutmayı sürdürdüm, sabırsızlık ve umursamazlıkla; şarap uyku hapından daha çabuk etkilemişti sanırım, çünkü daha şimdiden esrikleşmiştim. Uzak bir uğultu işitilmeye başladı, binlece testerebalığı adayı testereyle kökünden kesiyormuş gibi. Tüm adanın yıkılmasını bekliyordum, böyle bir olay neredeyse dinlendirici görünüyordu bana. Gerçekten de, önce hoşuma giden güzelim sabah, itici ve sıkıcı geliyordu şimdi. Güneşin uçsuz bucaksız incecik tozu sinirime dokunuyordu, bir yıkım gibi uyuşuk ve sülfürlü. Şarabı ve kalan her şeyi yere, otların üs-

tüne saçmak gibi saçma bir fikirle, ayağa kalkmayı başardım. Sanırım ancak birkaç adım attım; başımda, kaşlarıma dek inen, bir daha çıkması olanaksız, ağır bir metal miğfer varmış gibi duyumsuyordum, siperliği görüşümü karartıyordu. Bilincine vardığım son şey bu oldu. Düştüğümün bile ayrımına varmadım; o andan başlayarak evren yok oldu benim için. Artık hiçbir şeyin bilincine varmıyordum, hiçbir şey anımsamıyor, ne bir şey düşünebiliyor, ne de bir şey duyabiliyordum!

Öte dünyadan

Bu tam kendimden geçişimin yaklaşık on sekiz saat sürdüğünü sonradan öğrendim; ama benim için beş yüzyıl da sürebilirdi, fark etmezdi. Zihnimde sonradan da olsa bu on sekiz saatin herhangi bir izini ne denli aradımsa arayayım (çevremde benim merkez olduğum yoğun devinimler, sesler, gürültüler olsa da), hiçbir şey bulamadım. Bu zaman aralığı benim için bir düş, karışık bir gölge bile değil: tam bir sıfır. Kendimi avludaki güneşin dışına atmaya çalıştığım andan ertesi sabah tan sökerken ilk kendime gelişime dek, benim için bir saniye bile sürmedi.

Bana bir saniye gibi görünen sürenin sonunda, ilk izlenimim gerçekte olduğu gibi yaşama yeniden dönüş değildi; tersine sınavı başaramamaktı, ölümü de. Nerede olduğumu bilmiyordum, sonumun koşullarını da: Bu sondan başka bir şeyin bilincinde değildim. Korkunç bir mide bulantısının pençesine düşmüştüm, tüm duyularım, sessizlik ve körlük içinde tükenmişti, yalnızca soluklarımın sancısının ayrımındaydım, yüreğimden acıyla çıkıyor, dudaklarıma dek yükselme gücünü yavaş yavaş yitiriyordu. "Yazgımın bugün ölmek olduğuna inanamazdım, oysa işte ölüm, şimdi bitiyorum, ölüyorum," diyordum kendi kendime, bu duyguyla, canım çekilmiş, oldukça uzun bir aralık daha yaşadım. Ne ki bu ikinci aralıktan, bilincimin bir ip cambazı gibi ilerlediği bir anı-benzeri kaldı bende. Gözlerim kapalı yattığımın ay-

rımındaydım, bu da bana doğal görünüyordu, çünkü ölüydüm. Belki de denizin tekdüze uğultusu arasına dağılmış kopuk kopuk sesler ulaşıyordu bana. "İşte, artık yaşamda değilim," diye düşündüm, dalgın, "ama gene de *duyuyorum*. Öyleyse, ölümle işim bitmedi daha." Fenalaşmamın arasında, içimin derinliklerinde ürperen çok hafif bir serüven duygusu duydum: "Bakalım, ölümde ne var. İnsanın orada tanıdığı kişilerle karşılaşmayacağını kim bilebilir? Belki anneme, Immacolatella'ya, Romeo'ya rastlarım..." Başka belirsiz sesler arasında, küçük tiz bir sesi ayırt ettim tam da: "Artú, ne yaptın?" Ona yüksek sesle, hıçkırarak, "Sen misin anneciğim?" diye karşılık verdiğimin ayrımına vardım açık seçik.

Sık sık, sağır bir uyuşukluğun içine gömülüyordum; sonra gözyaşı dolu o küçük sesi işitiyordum yeniden. Karışık bir kavram biçimleniyordu zihnimde: Ölülerin çektikleri öncesiz sonrasız eziyet, el yordamıyla birbirlerini arayıp durmaları, ama bir türlü rastlaşamamalarıdır belki de. Onlara yönelmek için başvurulan her araç engelleniyor. Benim sevgili anneciğim, az uzağında olduğunu duyumsuyor, bana sesleniyordu, ben de yanıtlıyordum onu; ama seslerimiz, belli bir yönü olmayan anlamsız yankılar gibi geriye, boşluğa dönüyordu.

Birkaç kez "Ah, anneciğim, ah, anneciğim," diye bağırdım sanırım, o zaman umulmadık bir biçimde, "Artú, ne yaptın?" diye yinelemeyi sürdüren o tanıdığım ses kulağımın dibinde açık seçik, somut çınladı. "Sonunda, burada işte," dedim ve gözlerimi açtım. O zaman bir anda, şimdiki gerçekliğin bilincine vardım. Canlıydım, "Artú," diye seslenen kadın annem değil, üvey annemdi. Varlığımın en yüce amacı şuydu: onu öpmek!

Çabuk ve kararlı bir dürtü gizliden gizliye şöyle dedi bana: *Ya şimdi yaparsın bunu ya da hiç yapamazsın!* Kendimi hâlâ neredeyse cansız duyumsadığım halde, kollarımı kaldırdım, sarıldım ona. Yüzümde lülelerini, gözyaşlarını, yumuşak ve olağanüstü bir ilkbahar tazeliğini duyumsadım. Geniş bir soluk gibi, derin bir sevinç geçti içimden.

"Bundan sonra," dedim kendi kendime, "bu intihar yüzünden ölsem bile, mutlu ölebilirim."

Dudaklarımı gerdim, bu devinimi yaparken yastığın üstüne yarı baygın düştüm yeniden, onu öpemeden.

Tatsız öpücükler

Hastalığım iki gün daha sürdü; sonradan anladığıma göre, aldığım uyku haplarının dozu, edindiğim bilgiye göre, bir insanı *öldürmeye yeterliymiş*, ama benim yaşımda birini, yani henüz küçük bir oğlanı, benim büyüklük taslamama karşın, haydi haydi öldürebilirmiş. Böylece, istemeden sahiden ölme tehlikesini göze almıştım; bedenimin sağlam yapısı sayesinde kurtulmuştum. Ama üç gün hasta yattım, anımsadığımca, daha önce hiç başıma gelmemiş bir durum. Baş ağrısı, bitkin düşürücü bir uykulu hal, sık sık da baş dönmesi ve mide bulantısı çekiyordum, bu nedenle yatak bir gemi teknesi gibi sallanıyormuş gibiydi. Ayağa kalkıp yürümek istediğimde, yepyeni bir olgu şaşırtıyordu beni: Bedenim boyun eğmiyordu artık bana. Dizlerim tutmuyor, sendeliyordum, yüreğim de çarpıyordu. Artık, buyruğunda çelik gibi kasları olan Arturo Gerace değildim sanki; kanı çekilmiş, bitkin, eklemleri sap gibi narin bir küçük kız gibiydim neredeyse.

Gene de ara ara, gücümün yerine geldiğini duyumsuyordum; ama hasta olmayı her zaman büyük bir can sıkıntısı olarak görmeme karşın, bu hastalığı uzatmak neredeyse hoşuma gidecekti hani. N. yardım etmek için hep yanımda olduğu, başka hiçbir şeyle ilgilenmediği için. Eşi menendi görülmemiş bir hastabakıcı olduğunu söylemek yalan olurdu, bu işlerden anladığım kadarıyla doğuştan bir hastabakıcı için gerekli özel yeteneklere (hatta bilgiçlik de olsa) sahip değildi, ama onun suçu değildi bu. İyi niyeti vardı, dahası (en önemli olan da bu) benim çevremdeyken bakışlarından ve halinden o günlerde bütün ruhuyla, bir çeşit yüce bir tutkuyla, tek bir amaca yönelik olduğu görülebiliyordu: üvey

oğlu Arturo'nun sevgili, değerli varlığına! İyileşmem için koruyucu olarak Madonnalarından birini asmayı düşünmüştü: tam da en yanılmaz olanı: Piedigrotta Madonnası'nı. Bazen, uyuduğumu sandığı zamanlar gözucuyla ona baktığımda, yalvaran kocaman, ağlamaktan nemli gözlerle, göksel bir boşinançla aydınlanmış, o ünlü Bakire'ye doğru dönüp ellerini kavuşturmuş, fısıltıyla yakarırken yakalıyordum onu. Kimin için yakarıyordu? Benim için! Dua etmediği zamanlar, yatağımın karşısındaki divanın üstüne oturup saatler geçiriyordu, soluklarımı gözlüyor, ilkel kabilelerin güneşin doğuşunu bekledikleri gibi kutsal bir bekleyişle soluklarımı izliyor, tüm yaşam belirtilerimi gözlüyordu. O günlerin karışıklığında saçı başı dağınık, zayıflamış, sadık, tutkulu tembelliği içinde küçük ellerini kucağına bırakmış, bedeninin meleksi zarafeti hep gözlerimin önüne gelecek. Yanında, içinde uykuya dalmış Carmeniello'nun bulunduğu büyük bir sepet duruyordu: uyumadığı zamanlar yaramazlığıyla beni rahatsız etmesin diye, uslu durması için onu tek başına ya da Procidalı kadınların eşliğinde, bizden uzak başka bir odada tutmak için elinden gelen her şeyi yapıyordu. Carminiello, anlaşılacağı gibi, ağlayarak onu çağırmakta gecikmiyordu; ama o anda, eğer bana bakıyor, benimle uğraşıyorsa ona hiç kulak asmıyor, birkaç dakika kadar ağlamasına aldırış etmiyordu.

Ara ara uyuşukluğumun arasından, onu bütün bütün bırakamayacağı için, çocuk kucağında yalınayak çevremde dolaştığını ya da divana oturduğunu, onu dizlerinin üstüne yatırıp emzirdiğini ya da ninni söylediğini, uyutmak için oyalayıcı şarkıcıklar mırıldandığını görüyordum. Ama o bunları istemeyecek, her zamanki küçük şakacı çığlıklarını atmaya, gülmeye vb. başlayacak olursa, ciddî ciddî azarlıyordu onu: "Sus, çocuk, sus, Arturo hasta!" Böyle durumlardan birinde, parmaklarına iki kez hafifçe vurma noktasına bile geldi. Carmine'yi benim için dövmüştü! Bu, en tutkulu umutlarımda bekleyebileceğim kanıtların en büyüğüydü gerçekten de!

Şimdi, yeniden düşündüğümde, bu küçük oğlancığı

kıskanmış olmam gülünç bir düş gibi görünüyor bana. Alacakaranlıkta dinginceyatarken, sık sık N.'nin onu yumuşak öpüşlerinin sesini işitiyordum; dünyada sahiden böyle bir şey olmuş olabilir mi, diye soruyordum kendi kendime: benim yaşımda biri bu öpücükleri kıskanmış olabilir mi, diye. Bir küçük oğlanın oyuncaklarını, çıngırağını, halkasını vb. kıskanmakla aynı şey olurdu bu. Bana bu yapmacık intihar öğüdünü veren kıskançlık, ardından görkemli günleriyle ilkbaharın başladığı son bir mart fırtınası gibi görünüyordu şimdi. Usul usul ölümcül uyuşukluktan çıkarken (içimde yeni duygular doğuyormuş gibi), yaşamın gerçek tadının o çocukça öpüşlerden çok daha ciddî, görkemli olması gerektiğini duyumsuyordum!

Atlantik

Hastalığımın dördüncü gününde o bezdirici bulantı bütün bütün yok oldu, ardında yalnızca bir güçsüzlük uyuşukluğu bırakarak; sabahın erinden beri oldukça iyileştiğimin ayrımına vardım hemen. Ama, intiharımdan en az bir gün daha yararlanmak istiyordum: bu nedenle, N., "Kendini nasıl hissediyorsun Artú?" diye sorduğunda, yanıt olarak, "Eh, uçlardayım... Lânet olsun! Bitkinim! Lânet olsun!" diye mırıldandım dişlerimin arasından.

Bütün sabah, kaygılı bir uyuşukluğa gömülmüş gibi yapmayı sürdürdüm; sık sık, öte dünyadan gelen bir sesle istiyordum: *Su... içecek bir şey*... Ya da bir an başımı kaldırıyor, sonra sırtüstü yatağa düşüyordum, yüzüme eğilen o kocaman kaygılı gözleri görme zevki için gözkapaklarım yarı açık.

Ama öğleye doğru bu acı çeken kişi rolünü oynamaktan usanmaya başladım, intiharımdan beri ilk kez acıkma duygumun geri geldiğini duyumsayarak, seve seve kendimi beslenmeye bıraktım (o günlerde öyle güçsüz, sersem gibiydim ki, N. düpedüz lokmaları ağzıma vermek zorunda kalıyordu).

Sonra uyudum, bu kez gerçek bir uykuyla, öğleden son-

ra erken saatlerde hoş bir sürpriz ve tazelik duygusuyla uyandım. N. hemen yaklaştı, aydınlık bakışlarımı görünce minnetle ürperdi. "Kendini daha iyi hissediyorsun, değil mi Artú? Bir şeye ihtiyacın var mı?" diye sordu, neredeyse şarkı söyler gibi bir sesle.

Gerinerek, daha iyi olduğum, hiçbir şeye gerek duymadığım, yalnızca dinlenmek istediğim yanıtını verdim ona. O zaman beni rahatsız etmemek için, başka sözcük söylemeksizin gidip divandaki her zamanki yerine oturdu.

Carmine sepetinde uyuyordu, fazla ışık gözümü almasın diye panjurlar kapatılmıştı; öğle sonrasının sessizliği saltık bir sessizlikti, ne insan sesi, ne de kilise çanlarının sesi. Procida'daki evimizden başka, hiçbir yerde sessizlikten böylesine haz duymamıştım. Dışarıda, ada, orada yaşayanlarla birlikte yok olmuş gibi görünüyordu; dingin bir denizin üstünde, martılar ve öteki sualtı ya da kara hayvanlarının dinlendikleri, hiçbir geminin geçmediği bir saatte kocaman terk edilmiş bir haliç varmış gibiydi. Panjurların arasından, tavan penceresinden (bir kez gerçek bir baykuşun tünediğini gördüğüm) pencerenin dışında minicik bir bulut ayırt ediliyordu; gökyüzünün turkuvaz rengi üstünde devinerek birkaç saniyede önce bir deniz kabuklusu, sonra küçük bir sıcak hava balonu, sonra bir dondurma külahı, sonra yaşlı bir adamın sakalı, sonra da bir balerin biçimini aldı. Bu son biçimde gerçek bir balerin gibi gerinip uzanarak uzaklaştı. Bu bulutun geçişiyle bilmem nasıl bir çağrışımla, canıma kıydığım sabah yere düştüğüm âna dek tüm düşündüklerim, tüm yaptıklarım, açık seçik tam olarak zihnimde belirdi. N.'den yana bakmaksızın, bir çırpıda yüksek sesle şöyle dedim:

"Söylesene, o bıraktığım kâğıdı yırttın mı?"

Hastalıktan sonra sesimin tınısını işitmek biraz şaşırtıyordu beni, daha önce olmayan bazı pürüzlü ve bas notalardan ötürü. Onun küçük sesi, hep aynıydı oysa:

"Evet, yırttım..."

"Okudun mu? *Gizlice! Sessizce*, diye yazıyordu. Kimseye sözünü etmedin, değil mi?"

"Hayır, etmedim."

"Bak, hiç kimse gerçeği bilmemeli. Canıma kıymaya niyetim olmadığını, bir yanlışlık olduğunu sanmalı herkes, o kadar."

"Öyle sanıyorlar... Ama Artú, ne yaptın sen?"

"Babama da hiçbir şey söylememelisin. Bir şey duyacak olursa, ötekiler gibi onu da inandırmalısın!"

"Onun kimseyle konuştuğu var mı? Hiç kimseden bir şey öğrenemez."

"Ama, ne olur ne olmaz, ona hiç söylememelisin... gerçeği! O hiç bilmemeli!"

"Ona hiç söylemem... gerçeği. Ama Artú ne yaptın sen? Ne yaptın sen?"

Bu noktada, gizimi paylaştığı için ona bir açıklama borçlu olduğumu anladım. Bunu yapmak istemiyordum kuşkusuz, ama ne pahasına olursa olsun, bu intiharın bir düzen olduğunu, bütün bunların nedeninin o olduğunu ona açıklamak istemiyordum! Ama ona yanıt vermek için o anda başka herhangi bir açıklama uydurmaktan daha iyi bir çözüm bulamadım. İmgelemim kendiliğinden imdadıma yetişti; o uğursuz sabah aklıma gelen bir yığın düşünceden rasgele biri zihnimde çakınca dalgın dalgın açıkladım:

"Pekâlâ, sana doğrusunu söyleyeceğim: Herkül Sütunlarından geçmek istedim."

"Herkül Sütunları mı!"

Ağzıma dek gelen bir yarım gülümsemeyi gizlemek için yüzümü yastığa doğru çevirdim. Her şeye karşın buluşum hoşuma gidiyordu. Üvey annemin, inanılmaz da olsa her buluşuma inandığını deneyimlerimden biliyordum; hem kadınlara karşı kendini kahraman gibi göstermenin hiçbir zararı olmaz. Bu nedenle, esinimi yılmaz bir doğallıkla sürdürdüm; sesime, hâlâ biraz bitkin soluklarımın görkemlilik eklediği masalsı, düşünceli bir tını vererek!

"Herkül Sütunları, diyordum," diye başladım, bir benzetme yapmak için. "Cebelitarık boğazını biliyor musun, eski zamanlarda fantastik bir uzaklık noktasıydı, çünkü o zamanlar orta büyüklükte kayıklarla kürek çekilerek gidilirdi oraya. Boğazın iki yakası kocaman kayalardan oluşan du-

varlarla kaplıydı, bunlar sınır olarak konmuş iki dev sütunu andırıyorlardı. Aralarından geçen her gemi, son adama dek tüm tayfasıyla birlikte yok olmuş, bir daha da haber alınmamıştı onlardan. Anlatıldığına göre, kayıklar, açık denize çıkar çıkmaz, bir bulutla yıldırımla vurulmuşa dönüyor, bir su çevrintisine kapılarak denizin dibini boyluyordu: Çünkü orada yeryüzü dünyası sona eriyor, öncesiz sonrasız bir gizem başlıyordu. Eski kabileler böyle düşünüyorlardı, ama sonra onların bu düşüncelerinin bir masal olduğu anlaşıldı, çünkü orada, boğazın dışında büyük Atlantik başlıyordu; öteye doğru ilerleyince de, insanlarla, saraylarla, madenlerle dolu yeni Batı Hint Adaları bulunuyordu... Kısaca, bilmek istersen benim benzetmem şuydu: Her şeyin sona erdiği sonsuz ölüm yazgısı da, birçok masaldan biri olabilirdi. Eğer insan oturup bekleyecek, kendini aşağılık bir ödlek gibi korkuya kaptıracak yerde, keşfetmeye karar verirse yalanları, neyin doğru, neyin yalan olduğunu ortaya çıkarabilir... Buna karar verdim. Ve yaptım."

Aldatıcı sözlerime başladığımda, onu en büyük, en parlak son uydurmaya dek götürmeyi düşünmüştüm belli belirsiz. Tuhaf haç seferimin, Kolomb'u, Gama'yı ve ötekileri kıskandıracak yüce bir buluşla sonuçlandığını vurgalamayı. Mezarlığın sınırını aşar aşmaz, kendimi, örneğin, bir çeşit Atlantis'in ya da buna benzer bir şeyin karşısında bulduğumu, gözalıcı küçük kızlar ve hanımefendiler, korsanlar ve kaptanlarla, göz kamaştıran altın makineler, kocaman altın kürekler arasında bin yıllık bir limanda karaya çıktığımı anlattım. *Karar verdim* sözcüklerine geldiğimde, öykümün bu ikinci bölümüne başlama isteğim kalmadı. Uzun hastalık ve suskunluk saatlerinden sonra daha şimdiden fazla konuşmuştum, kendimi yorgun duyumsuyordum: Öte yandan, sesim, o alışılmadık kuru notalarıyla, uyumsuz, neredeyse yabancı geliyordu kulağıma. Divana oturmuş, dikkatle beni dinleyen N.'den ne bir soru, ne de yorum geliyordu; biraz aptal olsa da, böyle masallara inanacak kadar değil belki de, diye düşündüm; bana inanmamıştı. Uydurduğum şeylerden ötürü belli bir utanç duyuyordum; ama, öte yan-

dan, bunları yadsımayı düşünmüyordum. O zaman, kendi kendimden öç almak, onun suskun kuşkululuğuna en acımasız biçimde karşılık vermek için, bir anda daha önce düşünmediğim şu sonuca vardım:

"Güzel, böylece doğrulandı... Ölümde ne var biliyor musun? HİÇBİR ŞEY. Yalnızca karanlık, hiçbir anı yok. Bu işte, ölüm!"

Düştükten sonra ilk uyandığımdaki o korkunç bulantı belirdi belleğimde; tiksinmeyle yatağın içinde döndüm. Divandan bir iç çekiş ulaştı bana; bir burukluk iç çekişi gibi geldi: Belki de, diye düşündüm, beni günah işlemekle suçlamaya, sonsuz yaşamdan ve Cennet'ten söz etmeye hazırlanıyor... Ama anlıyordum: Bir ferahlık iç çekişiydi onunki! Burukluk değil. Az sonra sesi işitildi: Kaygıdan ötürü biraz bozuk olmakla birlikte, incrinata ancoa all'ansietà, kuşkusuz bir ferahlık duygusunu açığa vuruyordu...

"Pekâlâ," dedi, "şimdi, bildiğine göre..."

Bir an durdu, üstüne vardım:

"Neyi... *bildiğime* göre?" Bir küçük iç çekiş daha: Bu kez neredeyse yıkılmış, diyeceğim. Sonra çabuk çabuk, yüreği parçalanıyormuş gibi tamamladı:

"Şimdi, orada hiçbir şey olmadığını bildiğine göre, bir daha... yeniden *denemeyeceksin*, değil mi?"

Oylesine doğal, öylesine neşeli gülmeye başladım ki, iki saniyede kendimi tam anlamıyla sağlığıma kavuşmuş gibi duyumsadım, inanılmaz bir şeydi benim yazgım: Demek, N., benim varlığımı korumak için, Cennet'ini bilmezden bile gelebiliyordu! Carmine'yi benim için dövmesinden bile önemliydi bu. Her türlü umudumun ötesinde, düpedüz olağanüstü bir yaşantıydı. Bir an onu yanıtlamaya kışkırtıldım: "E, kim bilir?..." İçgüdüsel bir kurnazlık, onu hep biraz kuşku içinde bırakmaya kışkırtıyordu beni (isteseydim, ileride de, intiharımın başarısından yararlanmayı sürdürebilirdim)... Ama o korkunç bulantının anısı hâlâ zihnimi işgal ediyordu. Ölüm fazlasıyla tiksindiriciydi benim için: Onun iğrenç yüzüne (salt yalan söyleyerek de olsa) suç ortağı gibi davranmak dehşetle dolduruyordu içimi. Bu konuda gerçeğe benzer de-

nemelere kalkışmak olanaksızdı benim için. "Yo, hayır, bir daha asla," diye açıkladım, şiddetli bir nefretle.

Yıkım

O akşam, akşam yemeği için yataktan kalkmak istedim. Hâlâ bacaklarım yere pek sağlam basmadığından, basamaklardan biraz güçlükle indim. Ama yemekten sonra yeniden yukarı çıkarken daha sağlam duyumsuyordum kendimi; ertesi gün, gün ağarırken sabırsız, karnım alabildiğine aç, tek başıma kalktım. Hastalığım geçmişti: Adımlarıma bir tuhaflık, dans eden bir titreşim veren bir çeşit esriklikten başka bir şeyim kalmamıştı. Dışarıdaki serin havada yankılanan günün ilk sesleri, olağanüstü bir gizlilikle beni yanıtlıyormuş gibi görünüyorlardı, bana eşlik eden bir orkestranın akorlarıymış gibi. Açıklığa, düzlüğe çıktığımda içimdeki o boşluk duygusu büyüdü, kasabanın ufkunu aştı! İntiharımın yüce tiyatrosu beni ince, yumuşak bir uyuşuklukla sarmalamış gibiydi, tıpkı orada trajik bir pantomim sergilemişim de, ardından yeniden sağlıklı, nâzik, "sahne-önü"nde beliriyormuşum gibi! Ama sonra, güneşin yükselmesiyle, bu sözünü ettiğim pantomim, gitgide daha uzak bir döneme, neredeyse dünyanın çocukluğuna geri dönüyormuş gibi göründü bana. N.'nin kucağında merdivenlerden inmekte olan Carmine'nin neşeli çığlıkları işitiliyordu; bunları işitince, onun tarihöncesi çağlarda benim rakibim olmuş olabileceği aklıma bile gelmedi!

Bilmem nereden esti aklıma ansızın, o anda evin dış duvarının köşesinin arkasına saklanmak. N. kapı-pencereyi açık bulunca şaşıracaktı kuşkusuz: Carmine'yi mutfağa bıraktıktan sonra, sahiden de sabahın bu erken vaktinde yataktan kalkıp dışarı çıkıp çıkmadığımı anlamak için, yeniden yukarı çıktığını işittim. Bir dakika sonra aşağı indi, kararsız, açıklığa yöneldi. Köşenin arkasına bakmak aklına gelmedi; ama yamaca doğru gitti, oraya varınca, "Arturo! Artú!" diye bağırmaya başladı, hiç karşılık alamadan.

Küçük, kırmızı bir entari giymişti, o günlerde bana yardım ederken edindiği alışkanlıkla yalınayaktı. Düzlükte, sabahın o saatinde, duvarın gölgesi henüz uzundu: Evin arkasından doğru yükselen güneş onun durduğu yerdeki son şeride ulaşmıştı yalnızca; çıplak bacaklarının, o pembe ışıkta, tuhaf bir biçimde bana gülme esinleyen masum bir rengi vardı. Bir o yana bir bu yana dikkatle bakarak birkaç adım attı, bir ana kedi kaygısıyla, lüleleriyle giysisi rüzgârda uçuşarak; sonra yeniden yamacın başından beni çağırmaya başladı. Birden bir koşu tutturdum, omuzbaşına yaklaşıp "Buradayım," dedim.

Şaşkınlıkla sıçrayarak, sevinçle döndü, "Neredeydin? Dolaşmaya mı çıktın şimdiden!" diye payladı beni.

Sonra, belki de halimdeki saldırgan bir şeyden ötürü şaşırmış, beni süzerek, "Artú, şu birkaç gün içinde boyun uzadı..." diye mırıldandı.

Bu sözleri üzerine (ister, kısa hastalığım boyunca gerçekten de birazcık büyümüş olmamdan, ister daha çok N.'nin yalınayak olmasından, her zamankinden daha kısa göründü bana), daha şimdiden boyca ondan daha uzun olduğumun ilk kez o zaman ayrımına vardım. Bu, benim eskil, gururlu ve kıskanç erkimin bir belirtisi gibi göründü bana; bu arada benden görülür görülmez bir biçimde uzaklaşıyordu: Yüreğinin attığını bana itiraf etmek gibiydi bu... Birden ona sımsıkı sarılıp ağzından öptüm.

Soğuk, martımsı bir tadı vardı dudaklarının; ilk duygum insanın bir ot çiğnerken ya da deniz suyunu tadarken duyduğundan çok farklı gelmedi bana. İlk anda düşüncem şu oldu: "Artık, ben de öpüşlerin ne olduğunu biliyorum. Bu benim ilk öpüşüm!" Biraz merakla, şaşkınlıkla, biraz da hoşnutsuzlukla karışık olan bu düşünce neredeyse dikkatimi dağıtıyordu. O, başından beri öpüşüme karşılık vermese de, korumasız şaşkınlığı içinde, kendini bırakmaya da çalışmadı. Dudaklarımın arasından, "Artú," diye mırıldandığını duyumsadım, sanki beni tanımıyormuş, ama benden yardım istermiş gibi sarılıyordu bana; bir çeşit gözüpekçe pekiştirme duygusuyla, ona daha sıkı sıkı sarılıyor, dudakları-

mı onun dudaklarına bastırıyordum.

Nemli gözkapaklarının çevresinde, belli belirsiz, şaşkın bir solgunluk belirdi. Dudakları soğuktan yakıcı olmuştu. İşte o zaman tüm düşünceleri zihnimden kovan bir kan tadı duydum ağzımda. Birden sesimin şöyle dediğini işittim: "Nunziata! Nunziatè!" Ama o hemen o anda yabanıl bir başkaldırıyla kendini benden kurtardı, yumuşak, şaşkına dönmüş, heyecanlı başıyla karşı çıktı.

Bir an öyle kaldı, benden bir adım uzakta, gözü açık bir düş görmüş de, henüz ayılamıyormuş, bir gizemi sorguluyormuş gibi; ama kıvır kıvır saçlı başı (daha önce bana hiç bu denli meleksi bir güzellikte görünmemiş olan) o yabanıl yadsımasında direniyor, suç ve yılgınlık dolu gözlerini benden kaçırıyordu. Böylece eski tutkumu doğruluyordu: Ben de onu korkutuyordum, en az babam kadar! Ama iki korku arasında bir ayrım olduğu hâlâ bilinçaltım için gizemli olmasına karşın gözümden kaçmıyordu.

Babama karşı duyduğu korku, hep belleğimde kalmış olan, tüm organlarını donduruyormuşa benzeyen bir tedirginlikti; oysa şimdiki korkusu (onda hiç görmediğim tuhaf ve yeni bir korku), kendi kendisiyle çelişiyormuş, bu çelişki içinde yanıp tutuşuyormuş gibi görünüyordu. Umarsız isteminin öpüşümü geri çevirdiği aynı anda, bedeni (birden, onu çıplak görmüşüm gibi) bana kendini tanıtıyor, tam tersine, onu bir daha öpeyim diye yalvarıyordu! Bu çarpıntılı ve yabanıl yalvarış pembe ayaklarından kazağının altında beliren meme başlarına dek tüm organlarını dolaşıyordu. Korkulu gözlerinde, az önce onu öperken gözüme ilişen o nemli, olağanüstü, mavi buğulu bakış hâlâ irkiliyordu.

Bir kez daha, "Nunziata! Nunziatè!" diye bağırdım. Ona doğru koşmak üzereydim. Ama o, adını benim sesimden işitince, kaygı dolu, şeytanca ve hayvansı bir bağırışla karşılık verdi. Sonra, elleriyle yüzünü örterek, kutsal bir andı dile getiriyormuş gibi, amansız bir kesinlikle bağırdı:

"Hayır! Hayır, Tanrım!"

Cam gibi katı, doğallığını yitirmiş, bir bakışla bakarak, bir düşmandan kaçar gibi kaçtı benden.

Altıncı bölüm

Ölümcül öpücük

Bir iyi arıyorum
kendi dışımda.
Kimdedir, nedir,
bilmiyorum.

(Cerubino'nun Aryası)[1]

[1] Librettosunu İtalyan ozanı Lorenzo Da Ponte'nin yazdığı, Mozart'ın *Figaro'nun Düğünü* operasından. (Ç.N.)

Ölümcül öpücük

Böylece, o öpüşle, dostluğumuzu bir kez daha bozmuştum, üstelik bu kez umarsızca!

O uğursuz olaydan sonra, onun bulunduğu bir odaya girmem (ona tek sözcük söylemesem, oraya yalnızca onu ilgilendirmeyen, kendi işlerim için girmiş olsam bile) –hatta karşısına çıkmam bile– onun her türlü güvenlik duygusunu ve kendiliğindenliğini yitirmesine yetiyordu. Tavrının onda öylesine yumuşak bir biçimde uysallıkla birleşen doğal gururu birden çöküyor, tuhaf bir korkuya yenik düşüyordu. Onun bu korkusu, yineliyorum, alışılmadık türden bir korkuyla, geçmişteki başka durumlarda, örneğin babamın karşısında gösterdiği korku değildi. Bu yeni korku için bir imge bulmam gerekse, onu ansızın yalancı penbe ışığına bürüyen, usulca kollarına, bacaklarına değen küçük bir aleve benzetebilirdim olsa olsa; ondan bocalamış, düşüncesizce davranışlarla kaçmaya çalışıyordu. Yüzünü ansızın bir kırmızılık, ardından bir solgunluk bürüyordu; mutfağın içinde döneniyor, titreyen parmaklarıyla şu ya da bu nesneyi amaçsızca eline alıyor, sonra bırakıyordu; sonra yeniden Carmine'nin yanına oturuyor, ürkek, soğuk bir sesle, sanki sözcüklerini kendisinin de anlamadığı, her zamanki şarkıları söylemeye kaptırıyordu kendini. Bu şarkılar, bir protestoymuş, düpedüz, içindeki korkuyu ve benim varlığımın verdiği sıkılganlığı söküp atacak büyülü bir şarkıcıknış gibi. Zaman zaman kendini korktuğu bir davetsiz misafire karşı korumak için Carmine'nin sepetinin arkasına sığındığı ya da onu kollarının arasında sıktığı söylenebilirdi. Bu

davetsiz misafir bendim! Ama henüz söylemediğim en garip olgu şu: Onun bulunduğu yerde ben de korkuyordum!

Korku diyorum, çünkü allak bullaklığımı tam olarak başka hangi sözcükle betimleyeceğimi bilmiyordum o zaman. Kitaplar, romanlar, aşk romanları da okumuş olmama karşın, gerçekte yarı-barbar bir oğlan olarak kalmıştım; aynı zamanda, yüreğim, ben bilmeden, beni gerçeğe karşı korumak için olgunlaşmamışlığımdan ve bilgisizliğimden mi yararlanıyordu yoksa? Zihnimde şimdi en başa geri dönersem, N. ile olan bütün öykümde, yüreğin vicdana karşı yarışmasında, bir sahne kostümcüsü kadar tuhaf, sezgili ve fantastik olduğunu öğreniyorum. Maskelerini yaratmak için, küçücük bir buluş bile yeter ona; kimi zaman kılık değiştirmek için, yalnızca bir sözcüğün yerine bir başkasını koyar... Bilinç de, bu tuhaf oyunun içinde, şarap buharları arasında bir maskeli balonun yabancısıymış gibi devinir.

Onu öptüğümden beri, onu ne zaman görsem ölesiye bir yürek çarpıntısı duyuyordum (daha sokakta –her adımda biraz daha yaklaşan– Oğlanlar Evi sokağın ucunda belirir belirmez başlıyordu!). Bu yürek darlığı sonradan onun bulunduğu yerde, aynı zamanda bir kıvranışa, neredeyse bir haksızlığa uğramışlık burukluğuna, bir öfkeye dönüşüyordu: Gerçek şuydu: Onu görür görmez, ortak geçmişimizi oluşturan sayısız ayrıntıdan yalnızca birini anımsıyordum: onu öptüğüm ânı. Bana öyle geliyordu ki, öpüşüm tüm bedeninde gözle görülebilir bir iz bırakmıştı, onu bir suç ortağı aylasına döndüren, ışıklı, yumuşak, tatlı, benim izim! Oraya sığınmak istiyordum, yuvama sığınır gibi. Sanki daha şimdiden öpüşümün büyülenmiş tutsağıymış, ben de o sevgi dolu tutukevini onunla paylaşmaya çağrılmışım gibi. Onu görür görmez sımsıkı kucaklayıp yeniden öpmek için şiddetli, karşı konulmaz bir gereksinim duyuyordum. Ama o beni tam da onu öptüğüm için düşman gibi görürken, bu isteğimi, dahası bu hakkımı nasıl öne sürebilirdim ona karşı? Öylesine içimi ışıtan bir varlık gibi görünen biricik öpüşmemiz onun için bir tehdit, bir korku imgesine dönüşmüştü. İçimde öyle bir duygu vardı ki bir kez daha sarılıp öper-

sem onu öldürebilirdim (korkusu böylesine büyüktü)! Bir gün, ekmek keserken, o sırada ben her zamanki gibi yürek çarpıntıları içinde gözlerimi dikmiş ona bakıyordum, göz göze geldim onunla; titreyen tatlı yüzünde şu sözleri okudum gibi geldi bana: "Bak, eğer bana yaklaşırsan, şu bıçakla kendimi bıçaklar, yere düşüp ölürüm."

Böylece, onun korkusu, benim de korkum oluyordu. Ikimiz birlikte aynı odada yitikler gibi deviniyorduk, gürleyip çakan bir yıldırımla çarpılmışız da, o yıldırım bizi birbirimize çarpıyor, yaklaştırıp uzaklaştırıyor, birleşmemizi yasaklıyormuş gibi. Biraz sonra, ona hoşçakal demeden, onun için acı acı yanıp tutuştuğumu ve başkaldırımı açıklayamadan dışarı çıkıyordum. Öpücüklerimi reddedişi, arkadaşlığımızın ve akrabalığımızın değillemesinden başka bir şey değilmiş gibi görünmüyordu bana: haksız olarak beni yeniden yalnızlığa bağlamak isteyen bir yargı.

Üvey annemi suçladığım bu haksızlık, gene de istemimi ciddî bir güçle, gizemli bir gözbağcılıkla bağlıyordu. Ona yönelik duygularımda hiçbir yasağın ayrımına varmıyordum. Öpüşümde de! Onu öperken bir sevinç, bir yücelme dürtüsüne boyun eğmiştim, düşüncesizce, pişmanlık duymadan. Mutlak Kesinliklerimin arasında, *arkadaşlarını ve akrabalarını öpmek suçtur* diye bir kesinlik yoktu.

Anlışılacağı gibi, öpücüklerin tümü de birbirinin aynı değildir. Aşk okşamalarından, öpücüklerden söz eden bildiğim düzinelerce şarkı arasında, Paulus ve Francesca'nın Neşide'sini de okumuştum, örneğin.[1] Bundan başka, aşağıda limanda, bazı resimli sinema dergilerinde öpüşen ciftlerin resimlerini görme fırsatını bulmuştum (altyazılardan, bazı divaların adlarını da öğrenmiştim)... Ama o zamana dek, bir delikanlı sayılmak, kendimi birdenbire Girone Infernale'nin[2] lânetlenmiş Paolo'sunun ya da kahraman Clark Gable'ın (sevimsiz geliyordu bana, çünkü yassı bir yüzü vardı, üstelik esmerdi) yerine koymak için şimdiye dek fazla eğitilmiştim. Şarkılarda, kitaplarda, resimli dergilerde

---

Eski Ahit'teki Neşideler Neşidesi'ne gönderme. (Ç.N.)

Dante'nin *Ilahi Komedya*'sında, Cehennem'in yedinci bölümünün üç altbölümünden her biri. (Ç.N.)

yüceltilen aşk benim için uzak, söylencesel, gerçek yaşamın dışında bir şey olarak kalmıştı. Bilindiği gibi, düşüncelerimin biricik kadını her zaman Meryem Ana olmuştu: Öpüşleri düşlemişsem de, bunlar hep bir annenin oğluna verdiği kutsal öpüşlerdi.

Böylece, şimdi N. tam da bana duyduğu korkudan ötürü, aslında hep arzuladığım en büyük onurla onurlandırıyordu beni (artık beni bir oğlan çocuğu olarak değil, bir erkek olarak görmekle), bu onuru bilmiyordum!

Yasak

Böyle işte! Şimdi bilinen hastalığım, beni cezadan bağışık kılmak için apaçık kanıtları görmezden gelen yüreğimden kaynaklanmış olabilir mi diye kendi kendime sorma akıllığını gösteriyorum.

Tahminlerde bulunmayı, araştırmalar yapmayı bir filozoftan daha iyi biliyordum şimdi. Diyorum ve varsayıyorum ki: Vicdanımı (olgun olmasa da, büsbütün de ilkel değildi üstelik) yiğitçe sorgulamış olsaydım, bana şöyle diyecekti belki de: "Hile yapma! Sen bir yalancısın, bir baştan çıkarıcısın." Ama gerçekte, o Procida baharının berrak ve dingin günlerinde, çevreme bir tür parlak bulut inmişti, yeni ve tuhaf ışıkların ve anlaşılmaz karmaşık biçimlerin içinden geçtiği: Bu bulutun içinde bir çeteci gibi bu buluta sarılmış yaşıyordum; öyle ki vicdan diye bir şeyin var olduğunu anımsamıyordum bile, zaman zaman da artık kendim olduğumun bile ayrımına varmıyordum.

Belki de hiç kimse yaşamının o döneminde pek de farklı şeyler yaşanmamıştır.

Bütün günü evin dışında geçirmeye başlamıştım, böylece N.'ye olabildiğince az rastlıyordum. O ayrılık saatlerinde, zihnim, istemimin hiçbir rolü olmaksızın, onun imgelerinden ayırıyordu kendini. Artık yüzünü hiç düşünmüyordum, bedeniniyse çok daha az düşünüyordum; düşüncelerimin de üvey annemin görünüşünden kaçtığı söylenebilirdi!

Ama ona bakmaksızın da düşüncem, başı sarılı bir hacı gibi, dönüp dolaşıp ona yöneliyordu.

İşte böyle olmuştu. Bu arada, kaprisli belleğimde (henüz dile getirmemiş olsam da) o uğursuz öpücüğün (insanın yalnızca temasını anımsadığı bir müzik gibi) aslında olduğundan daha arınmış bir hale geldiğini anladım. O öpüşte duyumsadığım tuhaf, ürkütücü şiddet neredeyse belleğimden silinmişti (daha olmayacak bir şey, kendimi bu öpüşten ötürü suçlu duyumsamamdı)! Başka bir şeyi de unutmuyordum ama: Bu biricik öpüş sırasında, N.'ye ilk kez adıyla seslenmiştim (her zamanki gibi: *Hey, baksana, sen*, ya da buna benzer bir şey demek yerine). Bilmiyorum imgelemimin hangi buyruğuyla benim için bir yasa çiğneme tadı vardı bunun: bu biricik şeyin! Şimdiyse o tat dönüp dönüp kışkırtıyordu beni.

Bilmiyorum günde kaç kez, onu düşünmesem de, alçak sesle: *Nunziata, Nunziatella* diye yinelemem şaşırtıyordu beni; hoş, ama atılgan, neredeye hain bir arkadaşa bir giz veriyormuşum gibi. Ya da adını parmağımla cam üstüne yahut kuma çiziyordum; sonra hemen siliyordum onu, bir suçlunun onu ele verebilecek izleri silmesi gibi. Ama birden, dalgaların sesi, vapur düdükleri, adanın ve gökyüzünün tüm sesleri hep birlikte bağırıyorlardı sanki: Nunziata! Nunziatella! Bu adı hep bana yadsıyan (aslında benim kendi koyduğum) yasağa karşı büyük bir başkaldırıyı andırıyordu. Bunun yanı sıra, yasağı çiğnememin yüce bir biçimde yadsınmasıydı, öyle ki neredeyse – beni allak bullak ediyordu.

Nunziata, Nunziatella adı, benim için neredeyse karmaşık bir özdeyişe dönüşmüştü: tıpkı yeminliler arasında kullanılan, aldatıcı komplolar yüklendiğinde ilk anlamından soyunan bir tarikat parolası gibi. Böylece, daha şimdiden çiğnenmiş bir gizli yasanın simgesi olmuş bu adın tınısı bile zihnimi onun yüzünü, fiziksel varlığını çağrıştırmıyordu. Varlığının dışında, kişi olarak bir bulutun arkasında kendini benden gizliyormuş gibiydi; sonra, yeniden kendi varlığına döner dönmez, bulut parçalanıyor, yadsımanın

ciddî yüzünü gösteriyordu bana her zaman.

Düşlerime bile girmiyordu N. Ya da en azından o zaman düşlerime girip girmediğini anımsamıyorum.

O dönemde *Binbir Gece Masalları*'ndan düşler oluşturduğumu anımsıyorum. Uçtuğumu düşlüyordum! Kalabalığa binlerce madenî para saçan ya da at sırtında alev alev yanan bir çölü geçen görkemli bir derebeyi olduğumu düşlüyordum, o geçerken çölün kayalıklarından gökyüzüne doğru buz gibi kaynak suları fışkırıyordu!

Oysa gerçekte, bir anda, var olan her şeyin silahlı bir düşmanına dönüşmüşüm gibi geliyordu bana!

Midas'ın krallığı

O mevsimin benim için tuhaf bir mevsim olduğunu söylemiştim. Benimle üvey annem arasındaki gerginlik, ilkbaharın çiçeklenişiyle birlikte hızla Arturo Gerace ve geri kalan tüm yaratıklar arasında kopan büyük savaşın bir parçasından başka bir şey değildi. Gerçek şu ki, güzel ilkbahar mevsimi o yıl, benim için, iyi ailelerin *nankör çağ* dedikleri o çağla birlikte gelmişti. Kendimi daha önce hiç böyle çirkin duyumsamamıştım: Kendimde ve yaptığım her şeyde garip bir kabalığın ayrımına varıyordum, en başta sesim. Sevimsiz bir sesim olmuştu, artık ne (eski sesim gibi) sopranoydu, ne de henüz (daha sonraki sesim gibi) tenordu: Akortsuz bir çalgıyı andırıyordu. Geri kalan her şey de sesim gibiydi. Yüzüm hâlâ oldukça yuvarlak, parlaktı; oysa bedenim öyle değildi. Daha önceki giysimin içine girmiyordum artık, öyle ki, N., düşman da olsa, dükkân sahibi bir arkadaşından kredîyle aldığı birkaç gemici pantolonunu ölçüme göre uydurmak zorunda kaldı. Bu arada, zarafetten yoksun, orantısız bir biçimde büyüdüğüm izlenimini ediniyordum. Örneğin, bacaklarım birkaç haftada bana sıkıntı verecek kadar uzamıştı; ellerim de sıska, ince, bedenime göre fazla uzun kalmıştı. Onları yumruk yaptığım zaman, benim değilmiş, yetişkin bir haydutun yumruklarıymış gibi görünüyorlardı ba-

na. Bu katil yumruklarıyla ne yapacağımı bilmiyordum: nerede olursa olsun onları kullanma isteği duyuyordum, öyle ki gururum önlemese ilk karşıma çıkanla kavga edebilirdim, bir keçi çobanıyla, bir işçiyle, kim olursa olsun. Oysa, kimseyle konuşmaya, kimseyle kavga etmeye kalkışmıyordum; tersine, elimden gelirse, eskisinden daha da çok herkesten uzak duruyordum. Gerçekte, kendimi öyle afallamış, öyle dayanılmaz duyumsuyordum ki, neredeyse gidip bir mağaraya kapanmak istiyordum, nasıl oldukça güzel bir oğlan olmuşsam, oldukça güzel bir delikanlı olacağım güne dek beni rahatça büyümeye bırakacakları bir mağara. Ama, gidip kendimi bir mağaraya kapatmak! Sırtımda beni bütün gün ne olduğunu bilmediğim bir avın peşine düşmüş bir tür yabanıl hayvana dönüştüren cehennemî bir ruhun varlığını duyumsarken! Havanın güzelliği ruhsal durumumu etkiliyordu: Kışın fırtınalı havalarda daha iyi oluyordum. Bir türlü dışa vuramadığım sürekli bir allak bullaklık içinde, tıpkı bir dağkeçisini ya da genç bir kurdu andıran uzun bacaklarımla o kayalara tırmanır, o çayırlardan inerken, adanın geçmiş yıllarda öylesine hoşuma giden ilkbahar güzellikleri neredeyse öfkeli bir alaysama esinliyordu şimdi bana. Bazı anlar doğanın üstün gelen neşesi beni yenik düşürüyor, olağanüstü taşkınlıklara sürüklüyordu. Yanardağların ekili olmayan toprağın her karışına yayılan görülmemiş çiçekleri bana ilk kez biçimlerinin ve renklerinin bazı hoş motiflerini açıklıyor, beni neşeli, yanardöner bir şenliğe çağırıyor gibiydiler... Ama tutkumun utancının daha da acılaştırdığı her zamanki avunmak bilmez öfke yeniden kaplıyordu içimi. Bir keçi ya da koyun değildim ki otlar ve çiçeklerle kendimi doyurayım! Öcümü almak için çayırlığı altüst ediyor, çiçekleri yoluyor, onları ayaklarımın altında vahşice eziyordum.

Umarsızlığım açlığa, susuzluğa benziyordu, farklı bir şey olmasına karşın. Büyümek için onca yanıp tutuştuktan sonra, daha önceki yaşlarım için hayıflanıyordum şimdi: Neyim eksikti, öyleyse? Hiçbir şeyim. İştahım yerindeydi. canım yemek yemek istiyordu: yiyordum. Canım su içmek istiyordu: içiyordum. Canım eğlenmek istiyordu: *Antiller'in*

Torpidosu'na atlayıp açılıyordum denize. Peki, ya ada, bugüne dek neydi benim için? Bir serüven ülkesi, kutsanmış bir bahçe! Oysa şimdi, zavallı Kral Midas gibi, içinde kendimi bir türlü doyuramadığım büyülenmiş ve kösnül bir barınak gibi görünüyordu bana.

Yakıp yıkma isteği kaplıyordu içimi. Bedenimi boş ve kaba güç gerektiren bir işle sabahtan akşama dek meşgul etmek için, kaba bir mesleğim olsun isterdim, örneğin taş kırıcılık gibi. Güzelim ilkbaharın bir zamanlar bana yeten tüm zevkleri şimdi yetersiz, ucuz görünüyordu; yabanıl bir saldırganlık isteği duymaksızın yapabileceğim hiçbir şey yoktu şimdi. Boğuşurcasına suya dalıyordum, dişlerinin arasında bir bıçakla düşmanının üstüne atılan bir vahşi gibi; yüzerken denizi parçalamak, yok etmek istiyordum! Sonra kayığıma atlayıp açıklara doğru çılgınca kürek çekiyordum; orada, açık denizde, akortsuz sesimle umarsızca şarkı söylemeye koyuluyordum, bağıra bağıra sövgüler yağdırıyormuşum gibi.

Dönüşte, tensel ılıklığıyla ipekten güzel bir bedeni andıran güneşli çakılların üstüne uzanıyordum. Kendimi, beşikteymiş gibi, gün ortasının hafif yorgunluğuna bırakıyordum; bütün kumsalla öpüşmek istiyordum. Ara ara nesnelere insanmışlar gibi sevecen sözler söylüyordum. Şöyle başlıyordum, örneğin: "Ah, benim güzel çakılım! Kumsalım benim! Işığım benim!" Daha karmaşık, düpedüz çılgınca başka sevecen sözler de söylüyordum. Ama kumsalın kocaman gövdesini kucaklamak olanaksızdı, parmakların arasından akıp giden sayısız camsı kum taneciklerıyle. Az ötede, ilkbahar tuzunun çürüttüğü bir deniz yosunu yığını, yumurtanın üstündeki küf gibi, tatlı, mayamsı bir koku salıyordu; bense, sanki kedi olmuşum gibi, o yosunları kudurmuş gibi kemirip dağıtarak eğleniyordum. Oynama isteğim çok büyüktü: kim olursa olsun, havayla bile! Gözkapaklarımı hızla açıp kapayarak gökyüzüne göz atıyordum. Üstümde uzanan katıksız mavi, işlemeli bir kubbe gibi yaklaşıyormuş, ardından kocaman tek bir ateş gibi yanıyor, sonra cehennem gibi kararıyordu sanki... Gülerek çakılların üstün-

de yuvarlanıyordum: Bu oyunların boşluğu acılaştırıyordu beni.

O zaman, kendi kendime kardeşçe bir acıma duygusuna kapılıyordum. Çakılların üstüne ARTURO GERACE diye yazıyor, sonra YALNIZ diye ekliyordum. Ardından bir kez daha, HER ZAMAN YALNIZ.

Daha sonra, orada bir düşmandan başka bir şey bulamayacağımdan emin, eve tepeye doğru çıkarken, sık sık cehennemî istekler saldırıyordu üstüme! Üvey annemi saçlarından yakalayıp yere fırlatmaya, ölçüsüzce yumruklamaya, bir yandan da, "Yeter artık lânet olasıca! Derhal son ver bunlara!" diye bağırıyordum. Ama sonra, onun karşısında, kaba tasarılarım yok olup gidiyordu. Tedirginlik ve utanç dolu duyumsuyordum kendimi, sanki orada, mutfakta artık bana yer yokmuş gibi. Bir zamanlar üstüne uzanmayı sevdiğim sıra, boyuma göre çok kısa kalmıştı. Uzun bacaklarım, doğal olmayan sesim, ellerim her zamankinden çok ağır geliyorlardı bana. Bir avunmazlık, bir felâket duygusu kaplıyordu içimi: Şimdiki çirkinliklerim N.'nin benden uzak durmasının tek nedeniymiş gibi!

Hem sonra, eskiden beri, buna benzer trajedilerin gülünç olduklarını biliyorum; şimdi uzaktan bakınca ben de gülüyorum bunlara. Ama bu en kötü *vefasız dönemin* son sınırını aşmanın insanın yanında içini dökebileceği hiç kimse yoksa kolay olmadığını kabul etmek gerek: ne bir dost ne ana ne de baba! O zaman, yaşamımda ilk kez, yalnız olmanın acılığını gerçekten duydum. Babamın varlığına umarsızca özlem duymaya başladım (gideli daha şimdiden iki buçuk ay olmuştu: Daha önce söylediğim gibi, sık sık adada göründüğü o uzun dönemin ardından beklenmedik ölçüde bir ayrılık). Duyduğum özlemle romantik ve söylemeliyim ki, pek de kendine benzemeyen bir portresini çiziyordum. Aramızda hiçbir zaman içli dışlılık olmadığını tümüyle unutuyordum. Bazı şeyleri, özellikle de ona hiçbir zaman açamazdım. Son zamanlardaki, konuşmak için kesinlikle cesaret kırıcı olan tutumunu bile unutuyordum.

W.G.'yi bir çeşit sevecen melek, yeryüzündeki tek arka-

daşım gibi betimliyordum kendi kendime: Belki tüm kaygılarımı, itiraf edilemez olanları da açabileceğim, beni anlayabilecek, benim anlamadığım şeyleri bana açıklayabilecek kişi! Hain ilkbaharım kargaşa ve işkence içinde yavaş yavaş geçerken (Procida'da geçirdiğim son ilkbaharım olacaktı bu!), babamın meleksi görüntüsüne tutunuyordum, umulan biricik sığınağa tutunur gibi. Böyle bir düşü gerçeğe uymaz, ütopist kılan her şeyi kendimden gizliyordum daha şimdiden.

Böylece, çocukluğumdaki gibi, farklı nedenlerle de olsa, her gün Wilhelm Gerace'yi beklemeye başladım. Sadakatle, inatla sıranın üstünde buluyordum kendimi, Napoli'den her gemi gelişinde: Sonunda, kaçınılmaz olduğu gibi, günün birinde döndü. Altıya doğru limana giren öğleden sonraki ikinci gemiyle geldi. Mayısın ortalarıydı, günler daha şimdiden uzamıştı, saat altıda güneşin ışınları hâlâ olanca gücüyle parlıyordu.

Rıhtımda

Güverte köprüsünün üstünde, onun gevşek, tek başına, gelen yolcuların oluşturduğu küçük topluluğun biraz arkasında durduğunu görür görmez durdurulamaz bir sevinçle aşağıdan ona seslenmeye başladım. Ama yüzünün ifadesinden, beni orada görmekten neredeyse canının sıkıldığının hemen ayrımına vardım. Bana yaklaştığında, selâmlamayı bir yana bırakarak, eve onsuz dönmemi söyledi, biraz burada oyalanacağını, daha sonra tek başına geleceğini söyledi. "Az sonra evde görüşürüz," dedi. Sonra, bana bir göz atarak, dalgın da olsa, "E, ne yaptın bakalım, Arturo? Son aylarda ne kadar büyümüşsün!" diye ekledi. Gerçekten de karşısında dururken ona bakmak için eskiden olduğu gibi gözlerimi kaldırmak zorunda kalmıyordum artık; şaşkınlığında bir nebze soğukluk vardı, sanki böylesine değişince beni artık tanımıyormuş gibi.

Alelacele söylenmiş bu soğuk tümce, bana gösterdiği

biricik ilgi belirtisiydi gene de. Aslında gözbebekleri o anda beni güçlükle görüyormuş gibiydi. "Peki," diye yineledi, "sonra görüşürüz." Yönünü şaşırmış, biraz güçsüz tavırları, yalnızca benim varlığımdan kurtulmak için duyduğu sabırsızlığı açığa vuruyordu.

Böyle bir olay, geçmişte buna benzer başka durumlarda hiç olmamıştı. Genellikle, ayrılırken benim ona gemiye kadar eşlik etmemden her zaman memnun kalırdı; geldiğinde benim onu sürpriz olarak karşıladığımı görünce daha da memnun olurdu. Bu açıklanamaz yeni isteği bir tokattan daha çok yaraladı beni. Şaşkınlığım ve aşağılanmam arasında, neredeyse bir lütuf gibi ondan bavulunu eve kadar taşımama izin vermesini isteyecektim; ama hemen böyle aşağılık bir dürtüye kapıldığım için ruhumun derinliklerinde utanç duydum. Buraya ona hamallık etmek için gelmemiştim! Ve tutumu hakkında hiçbir açıklama istemeksizin, tek sözcük bile etmeksizin umursamaz bir havayla, dudaklarımda bir çeşit sırıtmayla ayrıldım ondan.

Ama beni eve yönlendirme buyruğuna boyun eğmedim: Tersine, neredeyse meydan okurcasına sıranın üstünde oturup kalmak istiyordum. Birkaç umursamaz adım attıktan sonra, onun az uzağında, bazı karikatürlerde görülen dolandırıcılar takımından çetecilerin duruşuyla, kalçamı dayadığım bir yük yığının yanında durdum. Ne pahasına olursa olsun, buruk incinmişliğimi ona göstermek istemiyordum. Ama o, yalnız bırakıldığı için hoşnut, kendisine boyun eğip eğmediğimi doğrulama sıkıntısına katlanmadı. Rıhtıma yanaştırılmış iskelenin dibinde, bavulu ayaklarının dibinde, kımıldamadan duruyordu, az sonra aynı gemiden inecek birini beklermiş gibi; bu arada gözkapaklarını küçümsemeyle indirmiş, ne bana, ne çevresindeki bir şeye aldırıyordu. Beklediği, gemiden inecek bu geç kalmış yolcu kim olabilirdi? Yoksa bu kez, adaya yalnız dönmemiş miydi? Bu varsayımlar arasında, bir küçümseme belirtisi olarak gözlerimi ondan ayırmıyordum; bu arada onun ne denli zayıflamış olduğunun ayrımına vardım. Kıştan kalan giysisi iki kat büyük duruyordu üstünde. Ceketinin altında

düğmeleri çözük gömleğinden bembeyaz teni görünüyordu: Güneşli, sıcak mevsime karşın bu yıl henüz güneş görmediği açıkça anlaşılıyordu.

Bir sigara yaktı, sonra onu hemen fırlatıp attı. O zaman ellerinin titrediğinin ayrımına vardım; tavrının içine işlenmezliğinin, isteğine karşın, tutkulu, yıkıcı ve çocukça yürek darlığını gizlemek için gösterdiği yiğitçe kararlılığı açığa vurduğunu fark ettim. O anda beklemekte olduğu gizemli kişinin babamın düşünceleri üstünde az rastlanır bir egemenlik kurduğu açıktı. Ama, son bir gurur aldatmacası olarak, tam gereken dikkati göstererek, bu gerçek ve büyülü bekleyişe fazla da katılmıyormuş süsü vermek istiyordu kendine; bu nedenle yere indiriyordu gözlerini, gergin sinirlerinin yöneldiği köprüden, iskeleden yabanılca öteye çeviriyordu.

Peki, ama kimi bekliyordu öyleyse? Bu arada, tüm belirtilere göre, Procida'ya gelen az sayıda yolcuların tümü de gemiden inmişlerdi: Adadan ayrılan yolcular da gemiye binmişlerdi bile, palamarları çözüp demir almak için yalnızca hareket sinyali bekleniyordu. "Belki de," diye düşündüm alaycı, "bir ömür boyu hapis mahkûmunu bekliyordur." Gerçekten de Cezaevi'nin yeni konuklarına gemiden inmeleri için en son sıra ayrılmıştı: gelen ve giden yolcuların akımı sona erip rıhtımdaki küçük kalabalık seyreldiğinde.

Kaba adam

Bir müebbet mahkûmunu bekliyor, diye düşünmem salt ironik bir çıkarsamadan kaynaklanıyordu, doğru tahminde bulunmamdan değil. O anda, daha önce dikkatimi çekmemiş olan Cezaevi'nin kamyonetinin alanın girişinde durduğunu, gri-yeşil üniformalı bir gardiyanın, süngüsü omzuna asılı, gemiye yakın bir yerde bir ileri bir geri yürüdüğünü ayırt ettim. Bunlar, gemide Procida kalesinin yeni bir konuğu olduğunun kesin belirtileriydi; hâlâ sintineye yakın güvenlik kabinesine kapatılmış, onu korumakla görevlendiril-

miş iki muhafızın kendisini karaya çıkarmalarını bekliyordu. Kısa, belki ancak bir dakika süren bir ara daha oldu, o sırada babam geldi, güç beğenirliğiyle, soğuk, kımıltısız bir duygusuzlukla, neredeyse artık onu yaklaşan olaydan başka hiçbir şey, hiçbir insansal olay ilgilendirmiyormuş gibi! Gözkapakları hep inikti, birden onun basamaklardan çıktığını, ışıl ışıl, çocuksu, mavi gözlerini içgüdüsel olarak geminin güvertesine doğru kaldırdığını gördüm. Aynı anda, beklenen, ada sakinleri için alışılageldik üçlü güvertede belirdi, iskeleye yöneldi. O zaman alışılmadık, cehennemî, acınası bir duygu şaşırttı beni!

Genellikle, ne zaman limanda böyle bir üçlü belirse, yüreğim hemen mahkûmdan yana olurdu. İster aşağılık olsun, ister gaddar, ister hain, fark etmezdi. Bir mahkûmdu o: Bu nedenle de, meleksiydi benim için. Onu ilk gördüğümde kardeşlikler, kaçışlar düşlerdim: Saygı belirtisi olarak gözlerimi ondan kaçırırken, suç ortağı olduğumu bağıra bağıra söylemek isterdim ona! Oysa, bu kez, yeni mahkûma göz atar atmaz, yabanıl bir antipati duydum ona, yüz çizgilerini açık seçik görmeme olanak vermeyecek derecede bir antipati; korkunç çirkin buldum onları (gerçeğe ters düşen bir yargı). Kısaca, diyebilirim ki, ilk andan başlayarak tam bir nefret duydum ona. Tutukevi kurallarının –mahkûma apaçık koruyucu bir tavırla eşlik eden– gardiyanlara yol boyunca mahkûmu sürüklemelerini, en aşağılayıcı hakaretlerle onurunu kırmalarını buyurduğu o iğrenç can atışın ayrımına varır gibi oldum neredeyse.

Hızlı geçişi sırasında, nefret dolu gözlerimin ayrımına varabildiği, her şeyden önce, mahkûmun son derece genç olduğuydu: Tutuklanmak için olması gereken en küçük yaştan da daha küçük gösteriyordu. Yüzünde ve kelepçeli ellerinde, esmer derisinin tutukevinde edindiği o neredeyse grimsi solukluk ışıkta göze çarpıyordu, ama bu hüzünlü renk bile yaşlandıramamıştı onu. Daha çok, yüzüne, özellikle dudaklarının kıvrımına ve siyah saçlarının derisiyle birleştiği yere kazılmış –sıradan ama onda göze çarpan– genç bir avam sertliği katılaştırmıştı onu. Küstahlıktan da kötü,

bana düpedüz kaba görünen o karanlık canlılık gözümde neredeyse hemen onun biçimine dönüştü. Çarpık çurpuk bir imgeydi, esmerliğinden ötürü de gizemliydi; daha en başından, birbirlerini yalanlayan öfkeli duygular esinledi bana.

Ciddî bir nedamet duygusuyla başını göğsüne doğru eğmişti, ama bu onda yalnızca bir durumu ya da bir alaysamayı yansıtıyordu. Gerçekten de, yüzünün anlamı bedeninkiyle çelişikti; bedeninin deviniminde ve adımlarında körpe, saldırgan ve alaycı bir yeniyetmeliği açığa vuruyordu bu anlam. Orta boyluydu; ama babamdan daha dinçti, ilk bakışta ondan daha az uzun görünmüyordu. Yolculuk için en iyi kent elbisesini giymişti (kesimi iyi, yepyeni, gözalıcı); böyle durumlarda, bazı mahkûmların, özellikle yenilerin kimi yapmacık davranışları gibi; ama bu gülünç giysi içinde bedeni bir jokey kostümü giyiyormuş gibi baş eğmez bir özgürlükle deviniyordu, anlamsız ve mutlu!

Öyle görünüyordu ki, içinden, tutukluluğuna övünülecek bir şey gibi bakıyordu; en çok kıskanılan iki gözüpekliğin birleştiği bir övünç gibi: kendini kanıtlamak ve serüven! (Daha sonra, tutumunu bilisizce nedenlerle açıklayabildim; bayraklarla donanmış mahkûmiyeti en sonunda bana epeyce gülünç görünecekti çünkü. Suçu da böyle olmalıydı, sanırım... Oysa, o zaman bu yeniyetmeyi toy bir katil, gerçek bir müebbet sayıyordum! Küstahlığını da kimseyi takmayışını da, daha sonra anlatacağım gibi, Prometece[1] nedenlere yordum.)

Romantik kökenli bazı biçim değiştirmelerin ötesinde, bu sahnenin geçtiği çok kısa süre içinde, zaman zaman kadınlarda ya da hayvanlarda rastlanan önseziye yakın bir duyarlık bağışlandı bana. Örneğin, babamın o mahkûmu tanıdığının hemen, kesinlikle ayrımına vardım, bugün değil, önceden tanıdığının; ona yönelttiği bakış yüreğimden hiç silinmeyecek. Gözleri (benim için her zaman dünyanın en

---

[1] Mitolojide, tanrıların ateşini çalıp insanlara veren, bu nedenle de Zeus'un cezalandırdığı Promoteus'tan türetilmiş bir sıfat. Kafkas dağlarının doruğunda, zincire vurulmuş Prometeus'un ciğerini her gece bir kartal yiyor, ertesi gün iyileşen ciğeri kartal yeniden yiyormuş. Bu, yinelenen eziyet temasına mitolojide en azından birkaç yerde rastlıyoruz: Sisyphos'ta ya da Tantalos'ta olduğu gibi. (Ç.N.)

güzel gözleri), bir gök cismini yansıtan iki ayna benzeri aydınlık, masalsı bir turkuvaz rengindeydi, her zamanki bulanık gölgenin en küçük bir izi bile yoktu içlerinde. Gözlerindeki anlam sadık bir selâmı anlatıyordu sanki, imgesel bir anlam, acınası ve umarsız; ama her şeyden önce yakarı belirten bir anlam bu. Sanki Wilhelm Gerace ondan merhamet diliyormuş gibi. Ama mahkûm kendisine tek bir sözcük söylenmesine, tek bir işaret yapılmasına bile izin verilmemiş olan o bahtsızdan ne isteyebilirdi ki? Taparcasına dostluk bakışına karşılık tek bir bakıştı ondan isteyebileceği. Ama mahkûm babamın öylesine yalvararak dilediği o biricik şeyi esirgedi ondan. Tersine, belki de, isteğine karşın, yanından geçtiğini gözucuyla görünce, çocuksu yüzü, bile bile, Wilhelm Gerace için en yaralayıcı olacak bıkkınlık, acı, küçümseme anlamına büründü. Kapkara gözleri başka bir yöne dönük kaldı. Bütün bunlar ancak birkaç saniye içinde olup bitti: o uğursuz üçlü, cezaevinin kamyonetine ulaşıncaya dek. Babamın yerinden ayrıldığını, neredeyse biiinçsizce, onları izlemeye yeltendiğini gördüm, muhafızlar hemen geri ittiler onu. Ancak kamyonetin kapısı çarparak kapandıktan sonra geçmesine izin verildi; kamyonet vitese takıp hareket etmişti, ona yetiştiğinde. O zaman kararsızmış gibi bir an durduğunu, sonra umarsızca el kol devinimleriyle, neredeyse boşunalığın gülünçlüğüyle kamyonetin arkasından birkaç adım koştuğunu gördüm. Tıpkı, onları tutan kişilerin kollarından kendilerini koparırcasına sıyrılarak, bir reddediş çığlığıyla yolun alt kısmında merdivenlerin basamaklarından aşağı doğru koşan acıdan hastalanmış annelerin yitik el el kol devinimleri gibi. İç karartıcı taşıyıcılar, omuzlarında küçük yükleriyle ana kapıdan çıktılar, dönemecin ardında uzaklaştılar.

Babam durdu o zaman, aylak aylak biraz ayakta bekledi, geminin yanaştığı yerin yanında bırakılmış duran bavulunu anımsamaksızın. Limandan bir oğlan gelip giysisinden çekti, unuttuğu şeyi anımsattı ona; o zaman mekanik devinimlerle geri dönüp bavulunu aldı. Hâlâ karşısında, o yük kasalarının arkasında duran benim farkıma bile var-

madı, olasılıkla bütün bu süre içinde de varmamıştı. Elinde bavulu, tek başına, omuzları sarkık, alanda yürüdüğünü gördüm. Birkaç dakika sonra, isteksizce, güçsüzce rıhtımdan ayrıldım.

Yüküm

Anımsayabildiğim zaman boyunca, babamın adada en uzun kalışıydı bu: Söylediğim gibi, mayısın ortalarına doğru gelmiş, kışa dek ayrılmamıştı adadan. Bu süre içinde, adada sağlam, olağanüstü güzel bir yaz hüküm sürdü; oysa bu sırada Oğlanlar Evi'nde hava sonul fırtınaya doğru, karanlık, kararsız olgunlaşıyordu... O yazı benim için tarihsel kılan ilk önemli olayla başlayacağım: Babamın gelişinden birkaç gün sonra, sanırım mayısın üçüncü haftasında oldu bu olay.

N.'nin tanıdıkları arasında, Assuntina adında yirmi bir yaşlarında dul bir kadın vardı. Onu sık sık gördüğüm için evimize gelen öteki arkadaşlarından daha güzel olduğunun ayrımına varmamıştım. Onu ötekilerden ayıran, gözüme çarpan tek özelliği, belki ona ötekilerden daha az kaba davranmamın nedeni, çocukluğunda geçirdiği bir hastalıktan sonra, biraz aksayarak yürümesiydi. Onun bu kusuru, benim kuşkucu ve çelişkilerle dolu gözüme daha çok bir güzellik gibi görünüyordu: O denli ki, bir boş gururdan ötürü, sık sık hüzün dolu tavırlar takınmaktan hoşlanıyordu, bedeninden sağlık, gençlik canlılığı fışkırmasına karşın. Ana babası, arkadaşları vb. üzüntüden, daha sonra dulluğundan ötürü özen göstererek, okşayışlarla şımartmışlardı onu: Böylece sevilen bir kedinin Doğulu bitkinliğine benzer savunmasız ve yumuşak tavırlarla büyümüştü.

Ufak tefekliğine, kemiklerinin inceliğine karşın bedeninin yapısı oldukça biçimliydi; ama, yineliyorum, bunun ayrımına varmamıştım. Bana bir kaval gibi görünüyordu, öteki kadınlardan ne daha çok, ne daha az.

Teni esmer, zeytinimsiydi; siyah saçları uzun ve parlaktı.

Mutfağın kırların eğimine bakan tavan penceresinden vadiye inen uzun bir dağ yolu görünüyordu, bir dere gibi dolambaçlı: Art alanda onun anne ve babasıyla birlikte oturduğu küçük ev ayırt ediliyordu. Toprak sahibi köylüler olan bu insanlar her sabah adanın öte yanındaki tarlalarından birine çalışmaya gidiyorlardı; ama o geçmişteki güçsüzlüğü yüzünden tarla işlerinden bağışık tutulmuştu; böylece, çocuğu olmadığı için özellikle hasat mevsiminde zamanının büyük bir bölümünü tek başına küçük evde geçiriyordu. Yolum oradan geçerse, sık sık görebiliyordum onu, eşiğin dışında oturmuş, aile için çorbalık ot ayıklarken ya da küçük bir aynanın karşısında saçlarını tararken, tarağı küçük bir leğende yıkarken. Beni görünce saçlarını geriye savuruyor, belli belirsiz gülümsüyor, başını hafifçe öne eğerek eliyle bir hoşçakal işareti yapıyordu. Bazen baştan savma bir *iyi günler*'le onu yanıtlıyor, bazen de hiç karşılık vermiyordum.

Her zaman N.'nin arkadaşlarından biri olmuştu, ama o ilkbahar Oğlanlar Evi'ne gidişlerini iyiden iyiye sıklaştırdı. Orada, N. olsun, Carmine olsun, oldukça iyi karşılıyorlardı onu; Carmine, N. mutfakta iş görürken onun kollarında eğleniyordu. Hemen hemen her gün, bir şeyler yemek için öğleden sonra saat üçte ya da dörtte eve döndüğümde onu orada buluyordum; ben içeri girince, kapalı ve şiş dudaklarına belli belirsiz kondurduğu her zamanki suskun gülümseyişiyle beni selâmlıyor, çekik siyah gözlerine kadifemsi bir gölge düşürüyordu.. Ama ilkbaharın ilerlemesiyle evden bütün gün ayrılmaya başlayınca o kadına oldukça seyrek rastlar oldum.

Babamın gelişinden birkaç gün sonra, bir öğlesonu bir süredir bir lânet gibi sırtıma abanan o ruh haliyle kırlarda dolaşıyordum. Hiçbir yaz böylesine bırakılmış ve zavallı duyurmamıştı kendini bana; babamın adada oluşu beni düşlemiş olduğum gibi avutacak yerde, evrenin karşısında, bir çeşit biçimsiz hayvana dönüştüğüm tuhaf duygusunu daha

da azdırıyordu. Wilhelm Gerace, Procida'ya bu dönüşünde, inatla benimle birlikte olmaktan kaçınıyordu, geçmişteki güzel mevsimlerde hiç yapmadığı gibi. Bense geldiğinin akşamından başlayarak, gemiden inişi sırasında yaşadığım düş bozumunun ardından, benden uzak durmasının, görünüşümün kötüye doğru değişmiş olmasından da ileri gelmiş olabileceğinden kuşkulanıyordum. Bakışları ne zaman bana takılsa, gözlerinde şaşmış ya da olumsuz eleştirel bir yargı okuduğumu sanıyordum, neredeyse bu çirkin kılıklı oğlu Arturo'yu tanımıyormuş gibi. İki buz parçası gibi durgun su birikintilerini andıran gözleri, şapşallıklarımı birer birer yansıtıyormuş gibi geliyordu bana: Öyle ki, Narcissus'un aksine, öfkeden çıldırmışçasına, kendime duyduğum sevgiyi yitiriyordum. W.G.'nin, en azından, "Eh, fena değil. Boşuna benim oğlum olmamış!" demekten hoşlandığı zamana geri dönmek için yanıp tutuşuyordum. Onca yıl ona yetişecek kadar uzaması için can attığım boyumun uzunluğunu, onun yanında bir baş belâsı, bir utanç gibi duyumsuyordum. Onun, boyumu antipati ya da kuşkuyla bakılacak bir çeşit tuhaf haksızlık saydığı izlenimine kapılmıştım. Yeniden eskisi gibi küçük olmak istiyordum.

Gene de gururumu yadsımıyordum. Gittikçe daha soğuk duruyordum ona karşı. Kendimi bile isteye onun bakışlarının incitmesine boyun eğmeyi yeğ tutarak – en azından girişimi ona bırakmaksızın, onun benimle birlikte olmaktan sakındığı kadar ben de onunla birlikte olmaktan sakınıyormuşum gibi davranıyordum.

İşte, benim yaşamımın neye indirgendiği: Babam itiyordu beni, üvey annem bir yılandan daha kötüymüşüm gibi uzaklaştırıyordu kendinden. Ne olursa olsun, her durum kendimi acındırmaktan daha iyidir, ben de kimseye acındırmıyordum kendimi. Akşamları eve dönüyordum, sanki bütün günü soyguncu çetelerini, korsan gemilerini yönetmekle geçirmişim gibi gizemli ve gözüpek havalarla dönüyordum eve. Bazı anlar, çirkinlik canavarı olmak sahiden hoşuma gidiyordu, bir albino gibi gösteriyordum kendimi, diş

yerine uzun sivri dişler, bir gözüm siyah bir bantla kapatılmış. Bu halimle yalnızca görünmemle bile herkesin korkudan dehşete kapılmasına yol açabilirdim.

O günlerde bir öğleden sonra Assuntina'nın evinin önünden geçerken buldum kendimi. Bir pencerenin arkasından bana selâm verdiğini gördüm, sanırım selâmına karşılık bile vermedim; ama uzaklaşırken, arkamdan koşan küçük aksak adımlarını, beni çağıran sesini işittim:

"Gerace! Gerace! Arturo!"

Mercanlar

Döndüm. "Günaydın..." diye başladı, "buralarda ne işiniz var? Ne zamandır sizi bir daha görmedim..." Yeni bir şeydi bu, bana siz diye hitap etmesi; eskiden bana sen diye seslendiğini anımsıyorum. "Günaydın," diye yanıtladım. Başka ne söyleyeceğimi bilmediğimden, bir göz attım ona, balta girmemiş bir ormanda küçük bir aslan ailesiyle karşılaşan bir kaplanın donuk ve küçümseyici bakışıyla yukarıdan aşağıya süzdüm onu.

Çıplak ayakları, kurumuş toprağın tozu üstünde, çamurda yürümüş gibi çamurlanmışlardı. Benim geçtiğini gördüğü zaman ayaklarını yıkamak üzere olduğunu söyledi hemen; bana yetişmek için onları kurulamadan koşmuştu. Bunları açıklarken, bakışlarını minicik ayaklarına indiriyordu, şu anlama gelen bir konuşma biçemiyle: "*Çamuru bağışlayın, hatta size gösterdiğim özenin bir belirtisi olarak hoşunuza gidebilir.*"

Sonra gözleri hâlâ yarı aşağı inik, kınamayla kölelik arası üstü kapalı bir anlatımla baktı bana: "Ben de tam size gitmek için hazırlanıyordum," diye sürdürdü kaldığı yerden, "...ama sizin bu saatte evde bulunmadığınızı biliyordum zaten... Eskiden, bu saate doğru birbirimize rastlıyorduk orada, bazen; oysa şimdi, hiç rastlaşmıyoruz, ne bu saatte, ne de başka bir saatte!"

Sesi, şarkı söylercesine bu sözcükleri söylerken nere-

deyse yakınıyor gibiydi. Sesinin yumuşak bayağılık tınısı, kancık ya da sıpaların seni anlamadığın kötülüklerle suçladıkları zaman çıkardıkları sesleri çağrıştırıyordu.

"Bana göre," diye ekledi, bir sessizliğin ardından, "sizin bir kız arkadaşınız olmalı, sizi bütün gün aşağıda, kasabada, evin dışında tutan!"

"Benim kız arkadaşım filan yok!" diye açıkladım, donuk bir gururla.

"Sahi mi! Sahiden kız arkadaşınız yok mu!.. Ama ben pek de inanmıyorum buna..."

Beni yalancı çıkarmaya cüret ediyordu! Bir kadın tarafından böyle bir incitme, bir erkek tarafından olduğu gibi onur kırıcı değildi; ben de yerden bir taş alıp onu tehdit edercesine uzağa fırlatmakla yetindim, başka bir yanıt vermeye gönül indirmeksizin.

"Eğer sahiden kız arkadaşınız yoksa, neden bütün gün yoksunuz? Yüz kere evinize geliyoruz, yüzünde de bulamıyoruz sizi. Ne sabah, ne öğle yemeğinden sonra!"

"Peki, sizin için ne önemi var bunun?"

"Benim için... şey, lütfen alınmayın. Eğer incinirseniz, gücenirim size o zaman, bir daha da konuşmam. Ama, size yalan söylemek istemiyorum, önemi var, evet az, biraz önemi var. Bunun nedeni de benim, Assuntina'nın bir gizi... Assuntina bunu yalnızca Size söyleyebilir, başka hiç kimseye açamaz bu gizi... Hemen hemen, eğer bilmek isterseniz, şimdi hemen söylerim size bu gizi; ama eğer bilmek istemezseniz, söylemem."

Yanıt olarak, açıkça dudaklarımı şu anlama gelen bir biçimde büzdüm: *İster söyleyin, ister söylemeyin, umurumda değil benim. Nasıl isterseniz öyle yapın...*

"Öyle mi? Söylesem de söylemesem de mi? Pekâlâ, söyleyeceğim, çünkü boğazımdaki bu dikene daha fazla katlanamam artık." Böyle diyerek, küçük soprano sesiyle sallanarak anlatmaya başladı:

"Evet, olay şöyle oldu: Sarayınıza büyük bir zevkle geldiğim zaman (her gün gelirim oraya, sabah akşam çıkarım, üstelik bu sakat ayağımla) yalnızca tek bir nedenden ötürü

gelmiyorum oraya... birden çok nedenle geliyorum. Bu arada, elbette, Nunziata'yla arkadaşlık etmek için; hem sonra, küçük üvey kardeşin Carminiello'yu sevdiğim için. Anlaşılabilir bir şey. Herkes tarafından bilinen gerçekler bunlar, ama başlıca neden değil. Başlıca neden başka (işte benim gizim bu, size sözünü ettiğim...): Assuntina, sizin evinize başlıca Sizi tekrar görmek umuduyla geliyor!"

Bu sözler üzerine yüzüme ateş bastı. Bir kadının böylesine yüzsüzce bir açıklamayı böylesine doğallıkla yapabileceğine hiçbir zaman inanamazdım. Ama o, kızarmıyordu bile! Tersine yanaklarıma bakınca, tatlı tatlı güldü, kösnülce. Pembe dişetlerini gördüm, dişlerini ışıldatan bir nemle ıslanmış.

"İşte böyle, şimdi benim gizim sizin giziniz: Başka hiç kimse bilmeyecek. Eh! Çok zaman geçti, önce Paskalya'da, yemin ederim, bu düşüncem vardı! Siz gördünüz, her zaman öğle yemeğinden sonra, burada tek başıma kalıyorum: Her gün böyle, kendi kendime düşünmeye... sonra yeniden düşünmeye koyuluyorum. Siz erkeksiniz, anlaşılır bir şey, düşünmezsiniz. Erkeklerin tek düşüncesi varsa yoksa dolaşıp durmak: mahzenlerde, meyhanelerde... Onlar düşünmezler. Oysa, kadınlar düşünürler!

"Ne zaman buradan geçtiğinizi görsem, şimdi olduğu gibi, hep şunu düşünürüm: *Bir kezcik olsun evime girebilir, burada tek başına kalan Assuntina'yı biraz olsun avutabilir.*"

Bir sessizlik oldu. Gözleri yere eğik, kaçamak baktı bana: "Ama sonra," diye ekledi, sonunda, "belki de onu unutsam iyi olur, o fikri. Sanki içimde yaşlı bir sesin bana şöyle dediğini işitir gibi oluyordum: *E, Assuntí.... O koşuyor çünkü sevgilisiyle buluşmaya gidiyor. Kim bilir; kaç tane güzel sevgilisi vardır onun. Oysa sen, çok güzel değilsin (sakat ayağını hesaba katmasak bile). Hem sonra, onun yanında yarı yaşlı bir kadın sayılırsın.*"

Böyle dedikten sonra, yeniden sessizliğe gömüldü, sanki hüznüyle övünüyormuş gibi. Gözleri yerde, erdemli bir kişi gibi duruyordu; bu sırada küçük esmer eli, boynunu süsleyen bir dizi mercanla oynuyordu.

Ne söyleyeceğimi bilemeden, atılgan, taşkın, "Ne güzel mercanlarınız var!" diye haykırdım.

"Şey, doğru, evet, fena değiller," diye yanıtladı, oldukça memnun, ama gene de biraz hüzünlü, "sadece bunları takıyorum, başkaları da var. Bu kolyeyle takım, küpe, bilezik. bir de güzel iğnem var, tümü *parure*[1] (tastamam bu Fransızca sözcüğü kullandı, çok iyi anımsıyorum). Elbette bunların tümünü bir arada takamam, özellikle de yasın ardından," dedi, biraz esefle.

Sonra sesi asılı havada kalmış, yumuşamış bir tınıya büründü. "Evde saklıyorum onları," diye açıkladı, "burada üst katta, odamda... Şey, mercanlardan hoşlanırsanız, bir gün buyurun, size göstereyim... Ne zaman isterseniz, günlerden bir gün..."

Yüzüme kaçamak bir bakış attı. Bu iltifatkâr isteklendirmesini ne beğendiğime ne de geri çevirdiğime ilişkin bir belirti gösterdim. Bunun üzerine, neredeyse kendini ele veriircesine, sordu:

"Şimdi buradan nereye gideceksiniz, bu saatte?" Esmer yüzüne, ne çekinmeye ne de utanca benzeyen, daha çok tam tersi diyebilirim, pembe bir renk yayıldı.

Sorusunu nasıl yanıtlayacağımı bilmiyordum, aslında nereye gideceğimi de bilmiyordum, tam olarak, hiçbir yere gitmiyordum. "Şey, bu saatte sıcak olur da," dedi, "herkes uykudadır..." Bunları söyledikten sonra, gözlerine oturuyormuş gibi görünen, badem biçiminde, gür kipikli gözkapaklarının altından apaçık konuşan bakışlarını çevirdi bana: o bir Odalık, ben de Sultan'mışım gibi.

Küçük ısırık

Gizemli bir gülümsemeyle elimden tutarak kendisiyle birlikte eve sürükledi beni. Burada, gözümün önünde ilk iş olarak ayaklarını yıkamayı özenle bitirdi; bundan sonra mercan kolyesini çıkardı, yatağın başucundaki küçük ko-

[1] *Parure*: (Fr.) takım (Ç.N.)

modinin üstüne koydu; sonra ortadan ayrılmış, parlak topuzunu firketelerden kurtardı (kuzgun karası bir hotozun bağcıklarını çözüyormuş gibi).

Böylece, o gün, ilk sevgilim oldu. O ünlü saat boyunca sık sık rastlantısal olarak gözlerim yatağın başucuna konmuş kolyenin mercanlarına takıldı; sonraları mercanlar hep ilk aşk izlenimini çağrıştırdı bana, vakitsiz yazın kör ve şenlikli bir şiddet tadıyla. Bu ilk tadı sevmediğim biriyle tatmış olmamın hiç önemi yok. Gene de hoşuma gitti, hem oldukça hoşuma gitti; hâlâ sık sık geceleri düşümde mercanları görürüm.

Öğle sonu günbatımına yaklaşırken, Assunta bana gitmemi öğütledi, az sonra annesiyle babası eve döneceklerdi çünkü. Vedalaşmadan önce saçlarımı düzelteyim diye bir aynayla küçük bir tarak uzattı bana; kendimi aynada görünce, alt dudağımda minik bir yaranın ayrımına vardım, bir damla kan akıyordu yaradan. O zaman, bir sarsıntıyla, az önceki o yaranın nedenini anımsadım, kısa bir süre önce Assunta'yla sevişirken, başka birinin, Nunziata'nın adını haykırmamak için dudaklarımı ısırıp kanatmış olmalıydım.

O andan başlayarak, orada, küçük aynanın karşısında, olağanüstü bir açımlamayla karşılaşmış gibi oldum. Aslında üvey annemden ne istediğimi ancak şimdi anladığıma inandım: Arkadaşlık değildi bu, annelik değildi, aşktı. Kadınlarla erkeklerin birbirlerine âşık oldukları zaman birlikte yaptıkları şeydi. Sonuç olarak, şu büyük keşfe ulaştım: Demek ki, hiç kuşku yok N.'ye âşıktım ben. Böylece, ilk aşkımdı o benim, romanlarda, şiirlerde anlatılan *ilk aşk!* Nunz.'u seviyordum, hiç kuşkusuz, bilincine varmaksızın, adaya geldiği öğleden sonradan beri, belki de rıhtımda, başında şalı, yüksek topuklu zarif ayakkabılarıyla gemiden indiğinde onu gördüğüm andan beri! Artık böyle bir kesinliğe inanmış, tam da o uzak akşamüstümüzden bugüne dek beni kıskıvrak bağlayan tüm o kaprisli zorlu yaşantıları, çelişkileri, acıları zihnimde yeniden canlandırıyordum şimdi: Eskiden kendi kendime nasıl açıklayacağımı bilemediğim her şey şimdi açıklığa kavuşmuş görünüyordu. Bütün o ge-

çen aylar; fırtınalar, düzensizlikler, alabora olmalar arasında çılgın, dümensiz öte yakaya geçişler gibi canlanıyordu gözümde; Kutup Yıldızı bana kendini göstermediği, beni yönlendirmediği için. Evet, işte buydu, benim Kutup Yıldızım; o, Nunz., ilk aşkım! Bu buluş, önce ışıklı, bilinçsiz bir coşkuyla doldurdu içimi; ama sonra umarsız yazgımı düşündüm hemen. Dünyadaki onca kadın arasında benim için tümünden daha olanaksız biri vardı, yüce bir yasakla aşkıma yasaklanmış: N.'ydi bu kadın: üvey annem, Wilhelm Gerace'nin karısı! Kısa bir süre öncesine dek, onu sevdiğimi henüz bilmiyorken, ona yeniden yaklaşma, nâzik dostluğunu yeniden kazanma umudunu besleyebilirdim; oysa şimdi hiçbir umut beslememe izin verilmiyordu. Tersine, N.'nin kendisiyle benim aramda sürdürdüğü savaş durumundan ötürü ona teşekkür edebilirdim: benim suçlu girişimlerimin kendini açığa vuracağı her durumdan kaçındığı için. Yalnızca bu değil: Bizi ayıran bu savaş sayesinde, fazla tehlikelere ya da pişmanlık acılarına yol açmaksızın, hâlâ Procida'da, sevgilimle aynı evde kalabiliyordum, onun yüzünü bir daha görmemenin dayanılmaz cezasını atlatabiliyordum!

İnceliklerin dolaşıklıkları

Böylece, daha şimdiden kaçınılmaz bir görev gibi kendini bana duyuran bir vedayı ertelemenin bir yolunu bulmuştum yeniden; genellikle günlerimi zenginliklerle, devinimle dolduran yaz mevsimi de bu duraksamada bana yardımcı oluyordu. Her gün, öğle yemeğinden sonra, beni bekleyen Assuntina'nın evine gidiyordum; orada onunla, odasında huzursuzluğuma biraz dinginlik buluyordum. Hep onunla sevişiğim halde, onu hiç öpmeyişime, ona en küçük ve basit bir öpücük, bir kız kardeşe verilen bir öpücük bile vermeyişime şaşıyordu: Öpüşmekten hoşlanmadığım, bana cilveli bir şey gibi geldiği yanıtını veriyordum ona. Ama gerçek başkaydı: N.'ye verdiğim ilk, biricik öpüşümü hiç unutamamıştım; başka bir kadını, üstelik sevmediğim bir

kadını öpersem N.'ye ihanet etmişim gibi gelecekti bana.

Şimdi belleğim (önceki aldanmalara yeniden kanarak) N.'yi öpüşümde aşkın tüm yakıcı hazlarıyla doluyordu: tüm tensel zevklerin, en tutkulu düşüncelerin hazlarıyla. N.'yi öptüğüm o kısacık anda, yalnızca gerçek aşka ait olan ve Assuntina ile tadamadığım cennetin tüm vaatlerini tanımışım gibi geldi bana. Onun o utanmasız pozlarını görünce, N.'nin öylesine alçakgönüllü, öylesine saf hallerini yeniden düşünüyor, duyduğum pişmanlıktan yüreğim sızlıyordu. O zaman, yüzümün karardığını görünce, "Hey, nen var?" diye soruyordu Assuntina. "Rahat bırak beni," diyordum ona, "hüzünlüyüm." "Seni avutamaz mıyım?" "Kimse avutamaz beni, ne sen, ne de başkası. Gerçek bir mutsuzum ben."

Gene de, Assuntina'yı sevmesem bile bir sevgilim olduğuna memnundum; her şeyden önce de gururluydum, öyle ki bu haberi tüm ada halkınının duymasını isterdim (yalnızca babam dışında; ondan utanırdım – bilmem neden). Oysa, Assuntina, doğallıkla bunun bir giz olarak kalmasını sıkı sıkı tembihliyordu; ben de onur yasalarına uyarak bu özveriyi gösteriyordum; ama (bazı boş üstünlük tavırları takınarak) yaşamımda bir şey olduğunun anlaşılmasının bir yolunu buluyordum...

Özellikle birisinin öğrenmesi hoşuma giderdi...

Anımsıyorum, bir gün, örneğin birkaç metre dantel ya da kadın jartiyeri satın almak için (krediyle, anlıyorsunuz) N.'nin bir arkadaşının dükkânına gitmeyi tasarlamıştım; bu satın aldığım şey konusunda kimseye, özellikle de üvey anneme ağzından tek sözcük bile kaçırmaması için uyaracaktım onu: Böylece dükkâncı, hayatımda gizemli bir kadın olduğunu anlayacaktı kuşkusuz, ama dükkânın eşiğine varınca içeri girme isteği bulamadım kendimde, hiçbir şey yapmadan geri döndüm. Bu yarım kalmış girişinimi tasarlarken dükkâncı kadının sağduyusuna güvenmiyordum aslında, tersine onun N.'ye karşı suskun kalmayacağından emindim. *Emindim*, diyorum, ama *buna güveniyordum* deseydim, çok daha iyi ederdim.

Assuntina, Bayan Gerace'yle sadık ve sürekli arkadaş-

lığına karşın, üvey oğlu Arturo ile aşk ilişkisini tümüyle gizli tutuyordu ondan. Böylece, sakınımlılığı sayesinde, üvey annem bu büyük yenilik konusunda bütün bütün karanlıkta kalmıştı: Carminiello'nun kalabileceği kadar! Bundan ötürü, en ahlâkçı bir mantığa göre içimi rahat ettirebilirdim; oysa, için için karşıydım buna.

Aslında beni kışkırtan tutkunun, zaferimi herkese açıklama tutkusunun (öyle ki, kendi adıma haberi seve seve gazetede yayımlatabilirdim) hedefi, tastamam üvey annemdi. Bir dedikodunun, diyelim, bir ipucunun, bir haberin, kulağına gidebileceğini düşününce, apaçık kendi kendime gülmeye koyuluyordum. Bu kadar yeter: Huzur bilmez yüreğim bir çeşit başarının tadına varacaktı, eğer o şu ya da bu biçimde, öğrenseydi...

Dağ yolu

Ama neden *bir başarı* olsun? Ne Allahın cezası bir başarıydı bu?! Kuşkusuz bu soruyu yanıtlamak benim için derin bir sorun olacaktı. Ama ben fantezilerim varken pek sorun çıkarmıyordum.

Assuntina'nın N.'ye karşı gösterdiği sakınımlılığa saygı duyuyormuş gibi yapıyordum, ama içimden tam tersi bir niyet besliyordum. Bu niyet bana hileli, dolambaçlı yollar öğretti. Sık sık, N.'yle aynı yerdeyken, yarı açıklayıcı bir birkaç tümce kaçırıyordum ağzımdan, ya da ateşli bakışlar atıyordum Assunta'ya, yahut küçük gizli işaretler yapıyordum, üvey annemin o anda bize bakmadığını sanıyormuşum gibi yaparak... Kurnaz Assunta, o zaman, hemen bir ermiş yüzü takınıyordu; daha sonra evde, "Bak, biraz daha dikkatli ol!" diye kınıyordu beni. Ama yanıtımla güvence veriyordum ona: "Merak etme sen, aldırma, üvey annem hiç ama hiçbir şey anlamıyor, Carmine'den bile daha saftır o. Onun bütün düşünceleri Avemaria ve Paternostri ile ilgilidir: Öteki şeyleri ne görür, ne de anlar. İnanır mısın? Şu anda kapıda belirse, sırf erinç içinde uyumak için aynı ya-

takta yattığımızı düşünürdü, bacı kardeş gibi."

En azından bu noktada, (üvey annemin anlayışının biraz kıt olması noktasında) söylemim yalan değildi, tersine düşündüğümü söylüyordum.

Her gün, akşümüstüne doğru, evden çıktığım saatte, çeşitli bahanelerle dağ yolu boyunca eve doğru bana eşlik etmesi için Assunta'ya ısrar etmeye başlıyordum. Yol boyunca özellikle en son aşamada, birdenbire onun beline sarılıyor, sıkıyordum. "Dur, ne yapıyorsun!" diye karşı çıkıyor, benden kaçmaya çalışıyordu. "Burada, sokakta olmaz. Biri görebilir." "Kim görecek," diye yanıtlıyordum onu, "sokak bomboş!" Ama aslında, onu kucaklamadan daha bir saniye önce, aşağıda, Oğlanlar Evi'nin mutfağının tavan penceresinde kabarık saçlı, kaçamak bir gölgenin ayrımına varmıştım. Biz son dönemeci kıvrılıp patikanın tepesinde, tam tavan penceresinin altında belirir belirmez, o gölge çarçabuk parmaklığın arkasına çekilmişti.

O günlerde, üvey annemin tutumunda alışılmadık, ortalama bir gözlemcinin bile kesinlikle ayrımına varacağı bir şey belirdi. Yüzüne solgun, hüzünlü, neredeyse hınçlı bir anlam veren bir çeşit unutkanlığa gömülmüş gibiydi. İşlerini her zamanki alışılmış el kol devinimleriyle, ağır bir uyuşuklukla, kimi zaman dalgın bir tutarsızlıkla yapıyordu, bedeni istemine karşın, zihninden kopmuş, ayrı deviniyormuş gibi: Yumuşakbaşlılığı, ansızın parlayan bir öfkeye yakın bir sinirliliğe yenik düşmüştü, Carmine'ye haşin davrandığını işittim; hatta babama bile neredeyse kaba denebilecek bir biçimde yanıt vermeye dek vardırdı işi; arkadaşları da onun, tüm alışkanlıklarına ters düşecek biçimde hırçın olmasından yakınıyorlardı.

Bir gün, gözlerimi kaldırınca bana bakarken yakaladım onu. Bir an benimkilerle karşılaşan bakışları, içgüdüsel olarak bana bakakaldı, çarpıntılı, yabanıl bir acıyla ama hemen serinkanlılığını topladı, solgun gözkapaklarının altına çekildi.

O gün öğleden sonra neler olup bittiğini tam olarak anımsamıyorum. Assuntina'yla birlikte dağ yolundan yuka-

rı doğru çıkıyorduk, sık sık da, her zaman olduğu gibi, Oğlanlar Evi'nin tavan penceresine kaçamak bir göz atıyordum; derken oradan çok uzak olmayan bir yerde parmaklığın arkasına saklanmış o küçük gölgeyi hayal meyal görür gibi oldum.

O zaman, hemen oracıkta tutkuyla Assunta'ya sarıldım; genellikle onu hiç öpmeyen ben, yüzünün tam ortasına güzel bir öpücük kondurdum.

Kadınlar sahnesi

Ertesi gün bir aralık rıhtıma yanaştığımda bir anlığına eve uğramayı düşündüm, kayığın küreklerinden birini değiştirmek için ya da buna benzer başka bir nedenle. Açıklığın dibinden, mutfaktan gelen, Carmine'nin ağlamasıyla karışık gururlu kadın çığlıkları şaşırttı beni. Kapı-pencerenin eşiğine varınca, alışılmadık bir sahne karşısında buldum kendimi. Mutfakta, sepetinde umarsızca ağlayan üvey kardeşimden başka, üvey annemle Assunta vardı; üvey annem öfkeden allak bullak, parçalamak istiyormuşçasına Assunta'ya bağırıyordu.

Assuntina aptallaşmış, şaşkın, benim içeri girmem üzerine, gözyaşlarına boğuldu, beni sahneye tanık olmaya çağırdı, hiçbir şey anlamadığını söyleyerek. Oraya az önce, birçok kez yaptığı gibi, Nunziata'ya merhaba demek için uğradığını, Carmine'yi sepetinden çıkardığını, sevmek için kucağını aldığını açıkladı. Ne ki üvey annem, tam o anda bir vahşi hayvan gibi Carmine'yi koparırcasına onun kucağından almış; sonra da, (böyle yabanılcasına çekilip alınmaktan oğlan ağlamaya başlamıştı) haksız yere Assunta'yı suçlamaya koyulmuştu; tastamam şununla suçluyordu onu: oğlanı ağlattığı için! Böylece şu andan başlayarak onu kucağına almaktan sakınmasını buyurmuştu ona, Çünkü bebecik gözlerine duman kaçmış gibi Assunta'dan nefret ediyordu, onun kendisine dokunduğunu duyumsar duyumsamaz, ağlama isteği duyuyordu! İşte, tam o sırada benim geldiği-

mi söyleyerek bitirdi sözlerini, gözyaşları arasında; bu anlattıklarını yeminli tanıklığının doğruluğuna kanıt, belge olarak alabilirdim: üvey kardeşim ağlıyorsa, bunun Assuntina'nın suçu olmadığına! Demin ona böyle kötü davranılmasını bir türlü anlayamıyordu Assuntina, sanki bir bebeği kucağına almak suçmuş gibi!

Assunta'nın kendini haklı çıkarmak için öne sürdüğü kanıtlar üzerine, üvey annem, yatışacak yerde gittikçe daha çok alevlendi, yüzü bir anda korkunç bir öfkeyle değişti.

"Sen," diye bağırmaya başladı birden arkadaşına, "bu eve bir daha gelme, gözüme görünme!"

Böyle bağırarak, ara sokaklarda atışan kadınların atalardan gelme tavrıyla, başını şiddetle sarsarak, "Seni burada görmek istemiyorum! Bu evin sahibesi benim!" diye sürdürdü, düpedüz kendinden geçmiş. Sonra birden, Assunta'nın üstüne atılacak gibi oldu.

Ama, neyse ki, ben, bunu önlemek için zamanında araya girdim; bileklerini sımsıkı tutarak, duvara doğru hızla ittim onu.

Orada, duvara çivilenmiş, gururundan çabalamaya bile kalkışmadı. Ama nabzından, tüm kaslarının umarsız bir yabanıllıkla titrediğini duyumsuyordum; gözbebekleri o anda fırtınada yitmiş, acınası ve yüce iki yıldızın ateşini andırıyordu. Terden biçimi bozulup beyaz alnına yapışmış kıvırcık saçlarının arasından yüzünü benden öteye çevirdi, düşmanına doğru yöneltti. "Defol!" diye bağırdı ona, nefretten neredeyse kendinden geçmiş. Sonra ekledi: "Defol, *Tanrı'nın sakat yarattığı!*"

Bu, *Tanrı'nın sakat yarattığı* sözü, kasabalarımızda, topallara, sakatlara ve benzeri zavallılara hakaret etmek için kalpsiz bireylerin kullandıkları aşağılık kaba bir deyimdir. Böyle acımasız bir ima karşısında zavallı Assunta hıçkırıklara boğuldu, sakat küçük adımlarıyla kapıya yöneldi. Ben, öfkelenmiş, gaddarlaşmış üvey annemi bırakarak, yol boyunca ona biraz eşlik etmek için onunla birlikte çıktım, bana görevimmiş gibi geldi bu.

Bu şövalyece özenimden ötürü gönül borcu duyduğunu

göstermekle birlikte, yalnız kalır kalmaz, ihtiyatsızlığım için beni azarlamaya başladı: "Eğer sana hep öğütlediğim gibi sakınımlı davransaydın, üvey annen hiçbir şeyden kuşkulanmayacaktı, çünkü kötücül değil o. Oysa, şimdi sonuca bak: Bana kalırsa, her şeyi anladı o! Gerçekten, onun karşısında, Carminiello'yu bahane ettiğine inanmış gibi yaptımsa da, gerçeği yüzüme karşı söylememek için bunun yalnızca bir bahane olarak kullandığını anlamayacak kadar cahil değilim. Kaldı ki, şimdi düşünüyorum da, zaten kimi günler beni görünce yüzünü karartıyordu! Assuntina'ya kulak verirsen, gerçek şu: Sen fazla düşüncesiz olduğun için bizim buluştuğumuzun farkına vardı. Onun düşüncesine göre yaptığımız şey çok kötü bir günah; benim gibi bunu yapan bir kadın, onursuz ve ahlâksızdır. Çünkü o, dürüst olduğu için, benim arkadaşlığımdan tiksinti duyuyor, artık bu konuda bir şey bilmek istemiyor. Pekâlâ: Nasıl isterse öyle olsun! Ama düşüncesi doğru değil, çünkü ben bir genç kız değilim, dulum, bir dul biriyle buluşursa, bir genç kız kadar günah işlemiş olmaz, çok daha az günah işler! Biraz sabret, onun fazla sofu olduğunu biliyordum zaten... ama bu kadar acı olduğunu bilmiyordum! Böyle tatlı bir kadının, böyle çirkin, yabanıl bir kartal kesileceğini kim umabilirdi!"

Taştan üvey anne

Assunta'nın buna benzer iç boşaltmaları arasında dağ yolunun büyük bir bölümünden aşağı inmiştik: Tam o sırada uzaktan eve doğru yaklaşan bir akrabasının ayrımına varınca, uzaklaşmam içiuyardı beni, yeni kötü kuşkulara yol açmamak için. Tartışmadan ondan ayrılıp başka bir sokağa saptım.

Biraz yalnız kalmama, kendimi, derin, usdışı coşkuma tanıksız bırakmarnı sağlayan bu duruma minnet duyuyordum!

Aslında, duymam gereken coşku değil, vicdan azabıydı oysa. Assunta, gerçekte benim ne ölçüde suçlu olduğumu

tasarlayamıyordu: Beni sakınımsız davranmakla suçluyordu, daha kötüsü aklına bile gelmiyordu: Yani benim sakınımsız davranışımın yalnızca hafifliğimden değil, aynı zamanda amaçlı oluşumdan kaynaklandığını! Gene de, suçumun bilincinde olmama karşın yüreğimde hiç pişmanlık duymuyordum: Tersine içten içe yengi kazanmışçasına sevinç duyuyordum; beni böyle, ayaklarım yere değmiyormuş gibi hafifleştiren bir sevinç.

Neredeyse bilincine varmaksızın evin yolunu tuttum. Hemen hemen öğle olmuştu; mutfakta, Carminiello dingin dingin sepetinin içinde uyuyor, üvey annemse, masanın önünde ayakta duruyordu. Masanın üstünde, az önceki sahneyle kesintiye uğrayan, her zamanki hamurla ilgili her zamanki hazırlıklar duruyordu; elleri, bir uğraşları olduğu için istekli, ama dik duracak güçleri yokmuş gibi, yufkanın üstünde halsizce deviniyordu. Yüzü öyle beyaz, öyle kımıltısız ve şaşkındı ki, ciddî bir hastalık düşündürüyordu insana.

Babamın odasından inip inmediğini sordum ona, kendinde konuşma gücü bulamadığından gözkapaklarını hayır anlamında hafifçe oynattı; ama bu küçük devinim bile ona öyle büyük bir çabaya mal oldu ki, tüm yüzü, özellikle de dudakları titremeye başladı.

O zaman, görünüşünden şaşkınlığa düşmüş, "Neyiniz var? Hasta mısınız?" diye sordum ona. (O ünlü öpüşten ötürü beni kendinden uzak tutmaya başladığından beri ilk kez bir yenilik: Ona *siz* diye hitap etmiştim. Bunun ona duyduğum kararlı bir saygı mı, yoksa bir surat asma amacı mı güttüğünü bilemeyeceğim.)

Ürperen gözlerle, yanıt vermeksizin baktı bana acıma duygum son direnme gücünü de ortadan kaldırmış gibi, birden dizlerinin üstüne çöktü, yüzünü bir sandalyeye gömerek, korkunç, kuru hıçkırıklara boğuldu. "Nen var?" dedim. "Söyle bana, nen var!" Onu, en azından saçlarını okşamak yanıp tutuşuyordum. Ama alnı, olaylardan harap olmuş küçük elleri öyle solgun görünüyordu ki, ona dokunma yürekliliğini bulamadım: Onu öldürmekten korkuyordum. Bu arada, o, hıçkırıklar arasında, kendi sesine benzemeyen, olgun,

yürek paralayan bir ses rengiyle, "Ah, lânetlendim ben. Lânetlendim. Tanrı... bağışlamayacak beni... artık..." diyordu.

İçten gelen sevgi sözcükleri doluştu ağzıma, şöyle demek istiyordum ona: "Sen benim Cennet mutluluğumsun! Meleğimsin benim!", ama bunları söylersem, onu ürkütecegimden korktum. "Şu anda," diye düşündüm, "en iyisi onun babasıymışım ya da buna benzer bir şeyiymişim gibi konuşmam." (ama elimde olmaksızın, bir babanın ciddîliğini değil, yalnızca neşeli ve gözüpek bir tutkuyu dile getiren bir sesle) "Hadi canım! Lânetlenmiş, ha!?! Yeter, kes artık, aptal rolü oynama!" dedim.

Sonunda, acımasız hıçkırıkları gözyaşlarına dönüştü; ince sesi yeniden tanınabilir oldu benim için, işitilmedik bir acıyla allak bullak olsa da. "O zavallı kadına böyle aşağılık bir sözcüğü nasıl söyleyebildim!" diye kendi kendini suçluyordu gözyaşları arasında. "Onun suçu değil ki, bir sakatlığı varsa. Ah, böyle bir sözcüğü söylemek onu öldürmekten beter! Yaşadığım için utanıyorum kendimden! Peki, şimdi ne yapacağım, ne yapacağım şimdi! Gidip o Hıristiyan kadından beni bağışlamasını dilemeliyim, söylediğim sözleri unutmasını, eskisi gibi buraya, evime gelmesini söylemeliyim... Yok hayır, yapamam! Yapamam!" Kendi kendinden korkmuş gibi avuçlarıyla ağzını kapattı, gözleri, Assuntina'nın düşüncesiyle, yabanıl bir nefretle büyümüştü.

"Ah, ne yapacağım, ne yapmalıyım?" diye mırıldandı. Bu sorular arasında gözyaşı dolu, yitik gözlerini bana çevirdi, benden yardım ya da öğüt istiyormuş gibi görünüyordu, sanki ben Tanrı'ymışım gibi. Ama o anda gözleri öyle güzel olmuştu ki, içlerindeki acıya aldırmadım: Gözlerinin karalığının ardında, iki büyülü aynadaki gibi, uzak, ışıklı yerler, mutlak mutluluk gördüm gibi geldi bana! Atılarak bağırdım:

"Biliyor musun, ne yapmalısın? Procida'dan ayrılmalısın, benimle birlikte. Böylece, Assunta'dan bu kadar nefret ediyorsan, bir daha hiç görmezsin onu. Birlikte kaçalım, ben, sen ve Carminiello. Hem," diye ekledim oldukça buruk, "babamın umurunda bile olmaz, gidersek ayrımına bi-

le varmaz. Umursamaz bizi, gidersek farkına bile varmaz, yapar da bunu. Olağanüstü bir ülkeye gider, kalırız orada. Procida'dan çok uzakta, ben seçerim yeri. Orada, kraliçeler gibi yaşatırım seni!"

Bu sözlerim üzerine, küçük bir pişmanlık devinimiyle ellerini yüzüne kapatmıştı; ama boynuna, çıplak kollarına dek yüzünü bürüyen yoğun kırmızılık gene de görülebiliyordu. Bir süre karşılık veremedim: Kesik kesik soluğu boynuna yükseldikçe acı, yabanıl bir iniltiye dönüşüyordu. Sonunda şöyle dedi:

"Artú!.. Daha çocuk olduğundan, Tanrı söylediğin çirkin şeyler için seni bağışlayacak, kötülük için..."

Belki de *yaptığın kötülük* diyecekti, ama bana karşı fazla ağır bir sözcük gibi görünmüş olmalıydı bu ona, bu nedenle bitirmedi sözünü. Bense, beni azarladığı için nedamet getirecek yerde, sevinç dolu bir isyan kapladı içimi, beni öncekinden daha da düşüncesiz, çok daha deli kılan bir isyan: Gerçekten de, ellerinin oluşturduğu maskenin ardından masalsı bir ses gibi bana ulaşan sesi, bağışlamadan çok bir geri çevirişin sıkıntısını umarsızca açığa vuruyordu; aynı zamanda da yumuşak bir gönül borcunun rahatlığını! Ona doğru koşarak bağırdım:

"Ah, lütfen, yüzüme bakın, gözlerime bakın!" Kendimi yumuşaklık ve incelikle donatmış, ellerini yüzünden çektim. Bir an hâlâ yumuşak, hâlâ az önceki kızarıklığın pembeliğini taşıyan kaygılı yüzü parladı karşımda; ama sıçrayarak ayağa kalkmıştı, neredeyse yüzünün biçimini bozan bir solgunlukla. Duvara doğru geri geri giderek,

"Hayır. Hayır! Ne yapıyorsun! Defol... Artú... bana yaklaşma, eğer benim..." dedi başını biraz çevirerek, duvara alnını dayadı; onu neredeyse kayıp yere düşecekmiş gibi mecalsiz bırakan güçsüzlüğü içinde, tüm sinirlerini dev gibi ve umarsız bir istemde odaklamışçasına derin kırışıklıklar belirdi alnında.

Bana bakmaksızın, tanınmaz hale gelmiş yüzünü yeniden bana çevirdi: Yol yol olmuş, bitkin, alnında bitişen siyah gür kaşlarıyla, karanlık, ruhsuz bir barbar tanrıçanın,

aşağılık bir üvey anne imgesini andırıyordu.

"Artık" dedi, kırkında bir kadının sesi olabilecek küçük, cılız, vurgusuz bir sesle, "önce seviyordum seni... bir oğulu sever gibi. Ama şimdi... artık seni sevmiyorum."

Burada sesi bir çeşit boğuk bir titreyişle çıktı; sonra körlemesine, daha da tiz, çatlak, neredeyse isterik bir sesle sürdürdü:

"Bunun için birbirimizi ne kadar az görürsek, benimle ne kadar az konuşursan, o kadar iyi olur. Benim senin için hep bir yabancı olduğumu düşün, çünkü akrabalığımız sonsuza dek öldü! Hep benden uzak durmanı istiyorum senden, çünkü yanımda olduğun zaman tiksinti duyuyorum!"

Benim yerimde benden daha deneyimli biri olsaydı, onun yalan söylediğinden kuşkulanırdı sanırım. Hatta belki de şöyle derdi ona: "Utan, soysuz yalancı, hiç olmazsa daha ustaca rol yapmayı öğren! Söylediğin yalanların aşağılığından ötürü ruhun yetmiyor sana; duvara dayanmak zorunda kalıyorsun, yıldırım çarpsın da düşüp ölesin diye bekliyormuşsun gibi. Öyle titriyorsun ki, kolunun derisinin ürperdiğini bile bu uzaklıktan görebiliyorum!"

Oysa ben, onu dinlerken, tastamam emin olmamanın ötesinde, sözlerinin gerçekten de duygularını yansıttığı konusunda kuşku duyuyordum! Bu kuşku beni buz gibi bir hüzne boğmaya yetti, sanki ansızın beni bir kutup gecesinde yaşamıma son vermeye yazgılı kılmışlar gibi. Bir dürtüyle ona şöyle demeye kışkırtıldım: "Öne sürdüğün şey doğruysa, yemin et!" Ama bunu söyleme yürekliliğini bulamadım: Sahiden de yemin eder, böylece bana tam bir kesinlik sağlarsa diye öyle çok korkuyordum ki! Beni en çok inciten şey, söylediği o *tiksinti* sözcüğüydü: Böyle konuşurken derisini kırıştıran o gözle görülür ürpermenin, tam da bana duyduğu yılgının doğal bir sonucu olduğunu düşündüm. Şimdi, Assuntina'nın, N.'nin yarattığı sahneyi bir ahlâksal küçümsemeye yormakla yanılmadığına inanacak oldum neredeyse! Oysa bir kıskançlık sahnesine tanık olduğumu sanarak neredeyse kendimi kandırdığımı düşünüyorum da: İki kadının gözlerimin önünde benim için saç saça baş başa

geldikleri düşüncesi gizli bir doyum veriyordu bana neredeyse! Hiçbir şey, böylesine tatlı, büyüleyici aptallıkları reddederek yerlerine soğuk ve asık suratlı bir gerçekliğin çirkinliğini koymak zorunda kalmak kadar hüzünlü olamazdı.

O sözleriyle beni öylesine hüzünlü bir biçimde yaraladı ki, dilim tutulmuş, hiç karşılık vermedim ona. Belki de tam bu anda Carmine uyandı ya da ansızın babam çıkageldi: İyi anımsamıyorum şimdi: Ama kesin olan, onun bu sözleriyle diyaloğumuzun sona erdiğiydi. özelkitapgrubu

O andan başlayarak, bana karşı tutumu aynı kaldı, hiç değişmedi. Günler geçtikçe, donuk gözleri, alın çizgisiyle koyu renkli bir haç oluşturan birbirine bitişik kaşlarıyla o ruhsuz ve yabanıl imgeden başka bir yüz göstermedi bana. Ah, onun bana romanlardaki en hain üvey anne gibi davranmasını nasıl da yeğ tutardım. Onun böyle bir heykele dönüşmesindense katil bir dişi kurda dönüştüğünü görmeyi yeğ tutardım.

Başka şeyler arasında, kendimi bağışlatmak umuduyla, Assuntina'yı gürültülü patırtılı bir biçimde terk etmek için bir plan tasarladım (N.'nin, onunla beni aynı ahlâksal kınamada birleştirdiğini varsayarak!). Ama hemen aklıma, aslında onun bana duyduğu dehşetin, Assunta'yla ilişki kurmadan önce başladığı geldi, ona o uğursuz öpücüğü verdiğim sabah başlamıştı. Hayır, Assuntina'yı bırakmak da hiçbir şeye yaramayacaktı. Benim için artık umar kalmamıştı: Benden nefret ediyordu N., dehşet duyuyordu bana karşı, hiç bağışlamayacaktı beni.

En azından birine açılmak, avutulmak için öylesine bir gereksinim duyuyordum ki, birkaç kez Assunta'ya her şeyi anlatmaya kışkırtılmıştım: N.'ye duyduğum gizli aşkı, umarsızlığımı vb. Ama hep tam zamanında tutuyordum kendimi: en çok da, Assunta'nın er geç ona açıldığımı gidip

N.'ye anlatacağından korktuğum için. Kuşkusuz N., Assuntina'yla seviştiğimi öğrenirse, bana duyduğu dehşet en yüksek noktasına varacaktı! Böyle bir açıklama onun daha şimdiden benim hakkımda oluşturmakta olduğu düşünceyi pekiştirecekti: benim korkunç bir canavar, ete kemiğe bürünmüş Şeytan'ın ta kendisi olduğum düşüncesini. Bu düşünce, gizlerimi açma isteklerini boğazıma tıkamaya yetiyordu. Böylece, neyse ki Assunta bazı gerçekleri hiçbir zaman bilmedi.

Son olayların ardından, sevgilim eskisi kadar güzel görünmüyordu bana: Daha önce bana öylesine narin görünmüş olan sakat ayağı bile, zaman zaman hoşuma gitmiyordu şimdi. Bu kadından öç alma fikri artık kışkırtmıyordu beni, onunla birlikte olmaktan da daha az zevk duyuyordum. Gene de her gün evine gitmeyi sürdürüyordum, çünkü o ev, denebilir ki, bana kalan biricik sığınaktı. Assunta. tam tersine, ondan eskisinden daha çok hoşlandığımı söylüyordu! Belki de yüreğimde sakladığım urnarsız alevler başladıkları yerde sonunda yeniden tutuşuyorlardı.

Öte yandan, Assunta'yı sevmesem de, bazen ona karşı neredeyse aşk gibi bir acıma duygusu körüklüyordu beni. Onu sevmediğim, hoşuma da gitmediği, onunla birlikte olmaktan düpedüz sıkıldığım düşüncesiyle acıyordum ona. Mısır yapraklarından yapılmış şiltenin üstünde, küçük, çıplak, uçları sardunya renginde, biraz gevşek ve uzun, keçilerinkileri çağrıştıran ufacık memeleriyle öylesine küçüktü ki; o çözük, parlak saçlarıyla, bazen başka ülkelerden gelen bir varlığı, belki bir Hintli köle kızı andırıyordu. Ben de Efendisiydim, istediğimi yapıyordum ona! O zaman N., orada, Oğlanlar Evi'nde, bir büyük beyaz patroniçe görünümünde gösteriyordu kendini bana, ışıl ışıl; bu büyüleyici, acılı imgeyi kovmak için kaba bir istekle, neredeyse hırpalayarak Assuntina'yla söndürüyordum ateşimi.

Ama hiç öpmüyordum Assuntina'yı; öpüşlerim her zaman N.'ye ayrılmış gibi görünüyordu bana; aşkı incitmeksizin çiğnenemeyecek bir tür kutsal buyrukla.

Ama sonra, günbatımına doğru Assuntina'nın evinden

çıkıyordum, zavallı bir esir kızla birlikte olduğum için utanıyordum, N.'nin huzurunda yeni bir yakışıksız davranış gibi. Oğlanlar Evi'nin, ufalanmış, masif, pembe boyalı duvarlarının görkemlice yükseldiği çevredeki kırlarda tek başıma oyalanıyordum, ama artık ünlü tavan penceresine gözlerimi kaldırıp bakmıyordum, onu boş bulacağını çoktan bildiğimden. O duvarların ardında, karanlık yasaklar arasında, benim malikânemin hanımefendisi N. yaşıyordu; erişilmez, yüce. Uzaktan boyu gerçekte olduğundan daha uzun görünüyordu; imgeleminin tüm melekleri; görkemli baykuş, leylek ve martı sürüleri gibi çevresinde uçuyorlarmış, gece gündüz, ona benden iğrenmesini öğütlüyorlarmış gibi geliyordu bana.

Yedinci bölüm

Duvarla Çevrili Bölge

Ey abrakadabramsı dalgalar
(A.R.)[1]

[1] Arthur Rimbaud'nun bir şiirinden alıntı; A.R. Arthur Rimbaud'nun kısaltılmış adı (Ç.N.)

Güneşten de değerli

Bu arada, göksel bir Mahkeme'nin mahkûm ettiği birinin ruh durumuyla, N. ile aynı çatı altında barınıyordum, bir başka Şato da, belki daha da fantastik bir saygınlıkla zihnime egemen olmuştu! Benim gözümde, her zaman karanlıkların hüzünlü barınağı olan adanın (neredeye ölüm kadar nefret edilesi olan) Cezaevi o yaz bir anda bir şimşek çakıntısıyla aydınlandı benim için: kara yapıttan altına geçilen simya başkalaşımlarında olduğu gibi.

O yıl, Wilhelm Gerace için yaz boşuna parıldıyormuş gibi görünüyordu. Tarihimizde yepyeni bir olguya tanık oluyordum: Babam, yazın ortasında, günün en ışıklı saatlerini, karanlık odalarda oradan oraya sürüklüyordu, sanki zaman onun için sonsuz bir kış gecesine saplanıp kalmış gibi. Güzelim yaz mevsiminin, bizim her zaman en büyük ortak mutluluğumuz olmuş tüm haz veren uğraşlarından inatla kaçıyordu; temmuz ve ağustos aylarında cildinin beyaz rengi yaslı, doğal olmayan bir duygu veriyordu bana, evrenin sağlıksız bir dönüşümüne tanık oluyormuşum gibi.

Birçok kez, en çok da başlangıçta, başım eğik, alnım kırışık, karşısına çıkıp aşağıya, kumsala inmesi ya da benimle birlikte kayığa binmesi için üsteledim... Bu çağrılarım, onun tarafından, içine kaygı ve tiyatrosallık işlemiş küçümseyici bir tiksintiyle geri çevrildi. Yanıtlarından o yıl onca sevdiği güneşe, denize ve sıcak açık havaya bıkkın ve öç alıcı bir nefret duyduğu anlaşılıyordu! Ama bunları geri çevirirken aynı zamanda bir çeşit kutsal ya da gönül alıcı özveride bulunmayı amaçlıyormuş gibi görünüyordu. Bir

numen'e[1] lâyık olmak için çile çeken bir dindardan pek de farklı değil.

Sonunda, ne denli gizemli bir tavır takınırsa takınsın, kendini ele vermemeyi başaramıyordu (burada, yüreğinin, en umarsız dramlarda bile, kendi gizemlerinden her zaman biraz hoşlanan yüreğinin dünyasal olmayan inceliğinin bir kez daha ayrımına varabiliyordum!). Bazı üstü örtülü göndermelerinden, onun gizemli aklamasını kuşkuya yer vermeyecek biçimde anladım sonunda (benim önceden sezdiğim gibiydi zaten): Arkadaşlığına herkesten daha çok değer verdiği *biri*, günlerini lânetlenmiş dört duvar arasına kapanmış geçiriyordu. Bu durumda ondan esirgenen bir yazın tadına nasıl varabilirdi? Bunu yapamazdı, saat saat arkadaşının acısını yaşamak için yanıp tutuşuyordu; dahası, bir biçimde, bir onur olarak aynı cezaya çarptırılmayı hak etmek isterdi; özgürlüğünden yoksun kalınca, O'nunla iletişim kurmanın tüm araçlarını yitirecek olmasaydı! Bir tek buna yarıyordu özgürlüğü; ve yeryüzü, yazla ve denizle, gökyüzüyle ve güneşle ve tüm gezegenlerle, iskeletler gibi görünüyor, tiksinti esinliyorlardı ona.

Geleneksel inciler ve güller

Babamın buna benzer haykırışlarına karşılık, kime gönderme yaptığını çok iyi bildiğim yanıtını vermek için bir dürtü duydum. Rıhtımda dört metre uzaktan o sözü edilen kişiyi gördüğümü: Onu bütün ruhumla küçümsediğimi, onu suratsız kokmuşun biri saydığımı, arkadaşlık şöyle dursun, yüzüne bakılmaya bile değer bulmadığımı, çirkinliğinin o denli iğrenç olduğunu! Ama söylemedim: Yukarıdan bakarak kaşlarımı çattım, sırtımı babama döndüm, sözlerini dinlememişçesine, her zamanki gibi tek başıma deniz kıyısına yöneldim.

Gemiden inerken o ünlü karşılaşmamızın ardından, rıhtımdan iki gardiyan arasında geçen meçhul gencin imge-

[1] Klasik mitolojide, ya da dinde, bir kenti, bir halkı, bir bireyi koruyan tanrı (Ç.N.)

sini zihnimde canlandırmaktan kaçınmıştım hep. O öğleden sonraki sahne, o zamanki başka burukluklarıma eklenince, zihnimin derinliklerine sığınmıştı, tıpkı o kişinin cezaevine tıkılması gibi. Benim için uğursuz bir şeydi; o gün boyunu bosunu incelemek nasıl içimden gelmediyse, şimdi de, aynı biçimde, durup onu anımsamak istemiyorum. Rastlantısal olarak, isteğime karşın, düşüncem o serseriye takılacak olursa, tam bir insan biçimi değil, neredeyse belirli bir biçimi olmayan bir kil yığını algılıyordu, boz, bulanık, çirkinlik damgası taşıyan bir kireç yığını. Ama gene de, yüce bir zarafetle yazgısına doğru yürüyüşü küstahlık ve masumlukla çakıyordu zihnimde... Böylesi zarif bir görünüş, küçümseyişime karşı ışık saçan bir kılıç gibi yüreğimi kaygıyla burkuyor, irkiltiyordu beni! Birden, bir tutukevine gömülmüş zavallı bir kurtçuk yerine sevimli büyülerle ayırt edilen, belki de aynasızlarla gardiyanların hizmet ettikleri masalsı bir çetecinin ayrımına varıyordum.

İhanet etmek, onu süslemek için çocukluğumun bazı romansı önyargıları sökün ediyorlardı. Demek istediğim, *Mahkûm* benim çocukluk önyargılarıma göre bir soy arması değeri taşıyordu. Öte yandan, yetişkin Wilhelm Gerace'nin önyargılarını da eklemeliyim!

Gerçekten de (şimdi ayrımına varıyorum), Wilhelm Gerace'nin inancı, tutuşmak için herhangi bir geleneksel baştan çıkarmanın ilkel kıvılcımına can atıyordu: *Kürek Mahkûmu*'nun kişiliği de, Wilhelm Gerace'nin, evreninkiler gibi sonsuzca çocuksu olan iç çekişlerine tastamam uyuyordu! Aynı biçimde, tiyatro seyircileri de, inançlarını tutuşturmak için, geleneksel kadın kahramanlar isterler (Yoldan Çıkmış, Köle, Kraliçe)... Böylece, denizdeki her inci sonsuza dek ilk inciyi kopyalar, her gül de ilk gülü.

Başkalaşım

Böylece, düşünmesem de, güzden beri Wilhelm Gerace'ye işkence eden dileklerin ve alışılmadık azabın kime yöne-

lik olduğunu nicedir biliyordum aslında. Ama o ateşli yaz günleri boyunca, bu karanlık bilincin düğümleri çözülüyor, düşüncelerimin altında gizli dallara ayrılıyordu. Babamın daha önce sözünü ettiğim anıştırmaları ikimizin arasında geçen konunun tek belirtileriydi. Onu deniz kıyısına ya da başka bir yere çağırmıyordum artık; gizlerinden de aramızda bir daha hiç söz etmedik. O gizli kapaklı, inatçı sessizlik, onun isteminden çok, benim istemimden geliyordu. Sessizlik, benden, benim rıhtımdaki adı anılmayan kişiyi küçümsememden kaynaklanıyordu; onun gizemli gücünü yadsıyarak, varlığını bir mezar taşının altında ezmekle yanılıyordum belki de. Öyle bir noktaya vardım ki, bir kez babamla birlikteyken rasgele, nasıl bir vesileyle bilmiyorum, Cezaevi'nin adını andığımda, kendi kendime karşı isyan ve utançla kızardım.

Her sabah, belli bir saatte (daha çok akşamüstü geç saatte), babam bezdirici, kapalı yaşamına ara veriyor, hiç kimsenin ona eşlik etmesine izin vermeksizin dışarı çıkıyordu; artık nereye doğru gittiğini bilmek için onu gözlemem gerekmiyordu; geçmişte bir tür kutsal utançla gezintilerimde her zaman kaçındığım Hisar'ın yüksek mahallesi, benim için yeni, tuhaf, korkunç bir yasakla kuşatılmıştı. O zaman, incelemeyi kendim bile reddettiğim duygumu betimlemek bugün bile güç benim için. Belki de bu duygu, Musevi kavimlerin Babil'deki Baal tapınağı ya da buna benzer başka bir şey karşısında duyduklarına benzetilebilirdi.

Ara ara babamda gördüğüm belirtiler, rıhtımdaki mahkûmla onların aynı gemiden Procida'ya indiklerini gördüğüm o günden önce birbirlerini tanıdıklarını ve arkadaş olduklarını doğrulamıştı. Onu babamın sevgili ülkesine getiren karanlık kayra (bu bir rastlantı olamazdı) benim için ikisi arasında bir çeşit büyülü bir suç ortaklığının kanıtıydı. Genç adamın gemiden inerkenki gösterişli duruşu, onun babamın arkadaşlığına karşılık vermediğine beni inandırmaya yetmiyordu: Çünkü küstahlığı leoparın benekli derisi gibi, onun doğal bir alışkanlığı gibi görünüyordu bana.

Mahkûmumuzun işlediği suçu bilmiyordum. Ama ona ağır bir suç yormak için nedenim vardı, Procida cezaevi, pek önemli olmayan suçları işleyen mahkûmları seyrek olarak barındırırdı; hem kanımca, ona en uygun düşen bir müebbetin suçuydu; bu nedenle, onu düşünürken sonunda hemen hemen hep Müebbet lakabıyla adlandırdım.

Onun ömür boyu hapse mahkûm olması fikri benim için biraz avuntu olabilirdi; ama gerçekte acımasız olduğu ölçüde zavallı bir avuntuydu bu. Müebbetin niteliği, bir yandan onun babam üstündeki egemenliğini sınırlandırsa da, öte yandan onu babamın gözünde daha da yüceltiyordu, benim gözümde olduğundan daha az değil.

Bu arada, babamın yetkesine duyduğum çocukça ve boşinanca dayalı inancım (insanca olmanın da ötesinde, her çeşit mucize yeteneği olan bir yetke!) etkinleşmeye başladı yeniden. Yasaya göre, hüküm giymiş tutukluların yabancıları ancak çok seyrek aralıklarla, üstelik yalnızca birkaç dakikalığına, gardiyanların gözetiminde kabul ettiklerini biliyordum. Ama gene de, zihnimin açıklanamaz derinliklerinde, babamın, her gün evden çıkınca Mahkûm'la buluşmaya gittiği düşüncesi kök saldı. Kim bilir hangi çapraşık güçler ya da sinsi yolsuzluklar sayesinde gizli yeraltı dehlizlerinde buluşup birlikte oluyorlardı her gün. Şimdi, imgelemimin her zamanki uyuyan bölgesinde, donuk bir bulut içindeymiş gibi, buluşmaları belirsiz, ama gizemli bir biçimde korkunç bir biçim alıyordu. Genç mahkûmu, benim yapmacık davranışlarımda, bilmem neden, simgeleyen lav gibi koyu, akıcı tuhaf kil imgesi, iğrenç bir büyüyle babamın kişiliğine dönüşüyor, yüzünü yitiriyor, biçimden yoksun, yanardöner, masalsı bir yontuculukta onunla birlikte biçimleniyordu. Bu şifresi çözülmez başkalaşımın, sonradan, uyandığımda anlamsız gibi görünen, ama uyurken uğursuz kehanetleri andıran düşlerin gizli anlamı vardı benim için.

Bu karışık dehşet arasında, o buyurgan ve rakipsiz zarafetin alevi başka her şeyden daha kötü bir biçimde işte

yeniden tutuşuyo., içimde rıhtımın görünümünü değişime uğratıyordu. Sanki genç Mahkûm bana alaycı bir selâm bakışı fırlatıyordu, yeniden biçimsiz canavardan *düzenbazlık* diye bağıran soylu bir kişiliğe dönüşüyordu. *Düzenbazlık*, diye bağırıyordu bana, küçümseyerek. Sözünü ettiğim çocukça önyargılarını onu donatmak için acımasızca geri dönüyorlardı... Bir anda Cezaevi Suriye'deki Şövalyeler Şatosu gibi göründü bana; masalsı kanlı bir anda adanmış soylu serüvenciler, yalnızca babamın kabul edildiği duvarlarla çevrili o sarayı dolduruyorlardı. Trajik büyüleriyle adaya egemen oluyorlardı: Bir deri bir kemik kalmış yüzlerinde çeşitli suçlar ve kölelik, kurnaz bir baştan çıkarmaya dönüşüyordu, kadınların yüzlerindeki rastık izleri gibi. Tümü de halka olup suç ortaklığı dayanışmasıyla onu, yeraltındaki o bulutsu noktayı koruyorlardı; babamın rıhtımdaki hayaletle buluştuğu yeri.

Bunca yakın olmasına karşın, Kale mahallesi benim için daha şimdiden insanca olanın dışında amansız bir boyutta yer alıyordu, neredeyse iç karartıcı bir Olympos olmuştu. Onu yalnızca alışıldık yolumun değil, ama olabildiğince görüş alanımın da dışına atma noktasına varmıştım. Kayıkla açığından geçerken, arkasında Kale'nin bir kaya tabanının tepesinden, kıyısız denizin dikey olarak üstüne sarktığı Punta Nord'un[1] yakınından dolanmaktan kaçınıyordum. Orada, açıktan giderken. gözlerimi hep, uzaktan aşınmış bir süngertaşı dağına benzeyen o düzensiz ve kocaman biçimden öteye, açık denize çeviriyordum. Boşinancım, yanlış olduğunu bildiğini. ama gene de sanrılara yol açan izlenimler uyandırıyordu bende. Arkamda kalan süngertaşı biçiminden, hep bir ağızdan seslenen tuhaf bir biçimde ezgisel yankılar işittiğimi sanıyordum. O koroda, babamın bir putun ya da ölünün sesi gibi gerçekdışı sesini işitebileceğime ilişkin tuhaf kuşku ürkütüyordu beni. Beyaz, bozulmuş yüzüyle orada, cenazemsi bir görkem içinde dolanıyordu.

---

[1] "Kuzey Noktası." (Ç.N.)

Yaz sonu

Artık eylülün sonlarına gelmiştik. Bir gün, açık denizde kayıkla oyalanırken öylesine geç kaldım ki, neredeyse ayrımına bile varmaksızın her zaman Assuntina'yla buluşmaya gittiğim saati kaçırdım. Karaya çıkınca, güneşin konumundan, saat öğleden sonra yaklaşık dört olmalı, diye düşündüm; gerçekten de, az sonra, çan kulesinden saatin dört çeyreği vurduğunu işittim. Assuntina'ya gitmek için vaktin çok geç olduğunu düşündüm ve o gün ona gitmekten vazgeçtim. Kayığı karaya çektikten sonra, yırtık pırtık kazağımla ip ayakkabılarımı sabahları her zaman bıraktığım kayanın altından çıkardım; belli bir amacım olmaksızın, kasabanın içine dek uzanan kestirme kır yollarından tımanmaya başladım.

Ağaç gövdelerinin, dikilitaşların gölgeleri daha şimdiden alabildiğine uzun. renkler şimdiden ölü, soğuktu. İki ay önce, öğleden sonra bu saatte ada hâlâ alev alev yanıyordu. O zamandan beri günler çok kısalmıştı. Çok geçmeden yaz sona erdi.

Öteki günler, Assuntina'yla birlikteyken, bu gerçeği fazla durup düşünmemiştim. Sanki bugün, yalnızlığımdan yararlanarak, gözleri yarı kapalı, solgun bir peri belirmişti karşımda; beni selâmlamış, bir güz hışırtısıyla çayırların arasından koşarak uzaklaşmıştı. Selâmı tastamam *elveda* anlamına geliyordu; sanki, adadaki son yazım olduğunu bugün, burada kesin olarak anlamışım gibi.

Aslında bu aylarda, belli belirsiz de olsa. içinde bulunduğum yaz Procida'daki yaşamımın sonu gibi göründü bana hep. Ama *yaz*'ı düşününce, zihnimde belirsiz, sınırları olmayan, bütün bir varoluşu andıran bir mevsim canlandırıyordum! Karışık bir umut içinde bu yazın; yumurtanın, zeytinlerin ve bahçelerdeki öteki meyvelerin olgunlaşması gibi. yazgımın burukluklarının da bir biçimde olgunlaşacağı, büyük avutucu bir açığavurumla acılarımı çözüme kavuşturacağı boş umuduyla oyalıyordum kendimi. Oysa. buruk

acılarımla sona vardım: işte içime doğan önsezi, inanamadığım, ama gene de ışıkta, havanın yumuşak soluğunda ayrımına vardığım, anlamı belirsiz, dondurucu bir selâm gibi gördüğüm önsezi. *Yanıtsız soru,* demek istiyordu o selâm, sözcüklere döküldüğünde: Hiçbir şey, hiç kimse başka bir sözcük söylemiyordu bana; N.'nin öylesine güzel, öylesine anaç, yalnızca bana bakarken taşlaşan gözleri bile!

Dalgın zihnimin sürükleyişine kapılıp Anıt Alanı'na açılan İki Mağribî yamacı boyunca çıkarken buldum kendimi yeniden. Yamaçta son bulan, basit bir parmaklıklı korkuluktan deniz kıyısını gören Alan, o saatte dingin, duvarlarının pembe-portakal rengiyle, suyun büyük yansımasıyla şaşırtıcı bir parıltıyla parıldıyordu. Bu güzel küçük alandan birkaç kez söz ettim, ama belki de, bu alandan, toplam dört yolun çıktığını söylemedim henüz. Bu yolların biri, tastamam İki Mağribî bayırıydı, ikincisi de birçok kez arabayla geçtiğimiz, liman bölgesine inen yoldu; üçüncüsü alanın karşı tarafında adını değiştirerek, bahçeler arasından benim ünlü küçük yolumun içinden devam eden yoldu. Sonuncu yol, en genişi, kaldırımı iyi döşenmiş, yamaç tarafında, dolambaçlı güzel görünümlü bir yer gibi, kayanın tepesine doğru yayılıyordu. Küçük alanın trabzanı kayalığın dış kenarını izliyor, böylece tıpkı küçük alan gibi, onu da olağanüstü bir pembe-portakal rengiyle tutuşturan alev alev güneşe açık bırakıyordu.

Duvarla Çevrili Bölge

Duvarla Çevrili Bölge'nin kapısına giden adanın biricik yoluydu bu (Cezaevi bölgesini; antik istihkâmın anısına, böyle adlandırıyordu halk). Limandan yeni tutukluları getiren kamyonet bu yoldan geçiyordu. Kim bilir ne zamandır daha şimdiden adanın dışına sürülmüş gibi olan bu yoldan geçmiyordum.

Ama o gün, çok duraksamadan, meraktan da değil, içgüdüsel olarak seçmiştim bu yolu: Yüreğimin hızlı hızlı

çarptığının ayrımına varmıştım yalnızca, yasağı çiğneyerek cüretkâr, vakur bir eylemde bulunmuşum gibi. Son dönemecine dek görülebilen yolun uzun şeridi ıssızdı; korkunç melankolisi içinde bana bir sığınak sunar gibi görünen o büyülü dinginliğin içinden tırmanmak bir erinç duygusu veriyordu bana. Aşağıda, köpük oyunları arasında uzanan yunus biçimindeki ada, küçük evlerinin bacalarından yükselen dumanları, seslerin şamatasıyla, çok çok uzaktaymış gibi görünüyordu, bu nedenle de, benim için artık büyüleyici değildi, ben ki en ağır büyüyü arıyordum! Yılın dışında bir bölgeye dalıyordum, orada yaz sonu ne unıut taşıyordu, ne elvedalar. Aşağıda Duvarla Çevrili Bölge, trajik saraylarında, görkemli bir yıkım içinde annelerin dünyasından ayrılmış, tek bir umutsuz ve olgun mevsim sürüyordu hep.

Yamacın tepesine doğru, solda, tırabzanın karşısında Cezaevi'nin ilk yapıları başlıyordu, tutukevleri, bürolar ve revir. Sonunda, yamaç genişleyerek iki yanından sonsuza dek açık, duru gök mavisi denizin göründüğü bir terasa açılıyordu. Burada, derin taş tonozu ve nöbetçiler için sütunların içine oyulmuş mazgallarla, Duvarla Çevrili Bölge'nin dev kapısı yükseliyordu. Mazgallardan birinin önünden her zaman silahlı bir nöbetçi geçerdi; ama bu nöbetçi, yoldan gelip geçen tutuksuz insanlara girişi yasaklamıyordu, çünkü, kapının ötesinde, tutukevleri kentinden başka, antik kiliseleri ve manastırlarıyla kalabalık bir kasaba vardı.

Terasa varınca, birkaç metre ötemde babamı gördüm: Korkuluğun üstüne yarı oturmuş, görünüme sırtını dönmüş, bir çeşit düşlere dalmış bir uyuşukluk içinde, batı yelininin dağıttığı saçları taranmamış. Yukarı doğru çıkarken onun ayrımına varınca irkilerek durdum; ama o benim ayrımına varmadı. Zayıflıktan üçgenimsi olmuş yüzü, batmakta olan güneşin ışıklarına karşı ihmal edilmiş, altın rengi ayva tüyüne dönüşmekte olan sakalının gölgesi arasında neredeyse bir yeniyetmenin yüzünü andırıyordu. Az sonra, beyaz göğsünün üstünde düğmeleri çözük, açık havada rüzgârda yer yer dalgalanan rengi atmış mavi keten giysisinin içinde devindi; kapının kemerinin altına daldı. O zaman

ben de ondan uzak durmak için ayağımı yerde sürükleyerek bir adım attım, aynı yöne doğru ilerledim. Bana öyle geliyordu ki, daha en başından buraya onu gözetlemek için geldiğimi biliyordum sanki. Belki de yazın başından beri er geç bir kez babamın gizeminin ardına düşmeye hazır olduğumun ayrımına vamıştım.

Kovalama

Kapının tonozunun altından geçince, sıva üstüne yukarıdan aşağıya tozlu bir siyah renkte haçlar resmedilmiş içkapayıcı koridordan, Duvarla Çevrili Bölge'nin merkezindeki alana çıkılıyordu; uçsuz bucaksızlığından ötürü bir metropol alanına benziyordu, ama tuhaf bir biçimde ıssızdı. Bu alanın solunda, kaldırım döşeli dar ve derin, sarp bir vadinin dibinde, bir demir parmaklık, kocaman sarı ve çıplak bir avlunun girişini engelliyordu, burada dikdörtgen biçiminde kocaman yapılar yükseliyordu. Parmaklığın üstünde, Santa Maria della Pietà'nın bir kabartmasının çevresinde *Cezaevi* yazısı okunuyordu.

Tutkevinin girişiydi burası. O noktadan, alçak surlarla korunmuş tutukevleri tepesi yükseliyordu; Merkezî Alan'ın arkasından, sağda tepenin eteklerine yığılmış küçük kasabanın ötesinde kule gibi yükseldiği görülen antik Kale'ye dek. Bir saniye boyunca, yürek atışlarımı tutmuş, babamın güvenli adımlarla vadiden aşağıya yöneldiğini ve o yasak parmaklığın arkasında hemen sanki bir mucizeyle gözden silindiğini görmeyi bekliyordum. Oysa o sağa saptı; alanın kıyısından yürüyerek Bölge'nin yüksek kesimine yöneldi; orada eski kayanın basamak basamak yükselen, bir kavşaklar, iniş çıkışlar labirentinde kasabanın bakımsız evleri yüzyıllar boyunca üst üste yığılmışlardı.

Daha şimdiden dörtte üçünün gölgede kaldığı Merkezî Alan'dan farklı olarak, bu bölge hâlâ güneş alıyordu; üstlerindeki küçük sıra kemerler, birbirine bitişik olmayan damlar, sardunya ve biberiyelerle çiçeklenmiş kemeraltları ara-

sından küçük vitrayları tutuşturuyor, kırmızıya boyuyordu, Babam neredeyse sarhoş gibi yalpalaya yalpalaya, günbatımında ara sokaklara daldı. Ayaklarında yazın kumsallarımızda yaygın olarak kullanılan alçak topuklu tahta sandallar vardı; kaldırım taşları üstünde yankılanarak onun ardından giden bana, dar sokakların dolambaçları arasında yol gösteriyorlardı. Benimse adımlarım, ip ayakkabılarım sayesinde ses çıkarmıyordu; ama onu az uzaktan izlediğim halde, benim ayrımıma varacağı korkusu yoktu içimde artık. Bir tür sinizm ve yazgıyla korunmuş duyumsuyordum kendimi, insanı görünmez kılan yüzüğü yutmuşum gibi; o ise aynı zamanda bir muzip peri, sihirli bir tözmüş de aramızda her türlü iletişim aracı kesintiye uğramış gibi. Dolaşmak için ara sokaklara dağılmış ya da balkona çıkmış yahut dış merdivenlerin basamaklarına oturmuş, birbirlerine seslenip aralarında konuşan mahalle sakinlerinin bizim geçtiğimizi görmedikleri izlenimini edindim neredeyse.

Zihnim durgunlaştı; ama isteksiz, neredeyse avutulmaz bir kesinlik, Wilhelm Gerace'nin daha şimdiden silahlarını bırakmış, bilinçsiz bir sürücü gibi bana doğru yürüdüğünü; benim az sonra kaçınılmaz bir biçimde, nasıl olacağını bilmeksizin onun gizlerinin tiyatrosuna yönlendirileceğimi söylüyordu.

Merak bile duymuyordum; insanın uykuda duyduğuna benzer bir unutuş ya da hastalık duygusu vardı içimde yalnızca. Olsa olsa beş altı dakika geçmiş olmalıydı; oysa bana saatler geçmiş gibi geliyordu, Duvarla Çevrili Bölge'nin kapısından içeri gireli beri.

W.G.'nin bu taraflarda tek bir hedefi olabilirdi: antik Kale. Mahkûm'a burada bir barınak verdikleri açıktı. *Kurt ağzı* pencereleriyle, denize bakan, ama denizi görmeyen küçük hücrelerden birinde kalıyor olmalıydı; gemi yolcuları merakla korkuluk duvarlarını gösteriyorlar, Procida'dan geçerken hüzünlü bakışlarını o hücrelere yöneltiyorlardı. Ama babamın biricik hedefi bundan başka bir şey olamamasına rağmen. bir süre orada burada, Kale'nin girişlerine çıkan (Via del Borgo denen) biricik caddenin çevresinde, birbirini

kesen daracak, ara sokaklarda dolanıp durdu. Yoksa sahiden içki mi içti, diye sordum kendi kendime. O anlamsız gidiş gelişleri geceleri pervanelerin lambaların çevresinde çılgın gibi çırpınışlarını düşündürüyordu. Sonunda, karar verdi, beklediğim gibi, Via del Borgo'ya saptı. Tam da burada, ansızın yitirdim izini.

Via del Borgo, kayalık toprağa, yerleşim yerinin altına kazılmış, yoğun bir toz tabakasından başka kaldırımı olmayan bir çeşit açık galeriydi. Giriş kemeriyle Kale yönüne bakan çıkış kemeri arasında, (belki otuz metre kadar) sokağın ortasındaki, açık alana bakan kafes kapısı gibi küçük bir yarıktan başka ışık girmiyordu içeri. Bu nedenle (sokak sakinlerinin *Büyük Kanal* diyegeldikleri) bu sokak, uzun aralıklarla sürekli bir karanlık içinde durağanlaşıyordu; yalnızca ara ara, kenarlarda, mağarayı andıran bazı küçük girişlerden bir görünüp bir yiten aydınlık giriyordu içeri; oradan yukarıdaki yıkık dökük evlere bir merdivenle çıkılıyordu.

Via del Borgo'ya girdiğimde, birkaç metre önümden giden babamın giysisinin mavi lekesi, karanlık tarafından yutulmuştu bile. Gene de başlangıçta, yürümeyi sürdürünce önümde, tozlu yerde ne denli cılızlaşırsa cılızlaşsın tonozun altında belli belirsiz yankılanan tahta ayakkabılarının sesini ayırt ettim. Sonra hiçbir şey duyulmaz oldu. Yukarıdaki kasabadan, erkek kardeşlerini sokaktan yukarı çağıran kızların sesleri işitiliyordu, gün sona erip hava karardığı için; orada burada küçük kara girişlerde merdivenin yanında, yere oturmuş, köpekler, tavuklar arasında oynayan bir oğlanın ayrımına varılıyordu, ara ara da birkaç yabangüvercini palazının oradan oraya uçuştuklarının. Artık gözlerim bu az ışığa alışmıştı, ama boş yere adımlarımı sıklaştırıp, bakışlarımı ileriye odaklandırıp izini sürdüğüm adamı yeniden görmeye çalıştım. Ona yetişmek için Via del Borgo'nun geri kalan kısmı boyunca koştum, bir anda kendimi çıkışta, çayırlık geniş avluda buldum; avlunun dibinde bir tür kale burcunun içine oyulmuş küçük, masif bir kapı yakındaki Kale'nin yeraltına açılıyordu. Ama babamdan hiçbir iz yok-

tu. Bu çorak çayırlığın üstünde, kol demiriyle sürgülenmiş kapının önünde, tüfek omuzda nöbet tutan askerden başka kimse yoktu; umursamazlıktan çok, uykulu bir bakışla göz ucuyla süzdü beni. Onun dışında, çevrede başka bir insanın varlığına ait hiçbir belirti görünmüyordu. Bir süre orada yasaklı kalakaldım; sonunda, omuzlarımı kaldırarak, tembel adımlarla yeniden Via del Borgo'da yürümeye koyuldum.

Karanlık Büyük Kanal'ı bir kez daha boydan boya yürümek yararsız göründü bana; yolun yarısında yürümeyi kesip yarık boşluktan dışarı çıktım. Babamın da buradan geçmiş olabileceği geldi aklıma; ortadan kayboluşu fazla fantezilere kapılmadan böyle açıklanabilirdi. Belki de öyleydi. Ama, doğru ipucu buysa bile, kim bilir, bu saatte neredeydi! Hem kaldı ki, sonuçta, W.G.'nin ne önemi vardı benim için? Onun gizlerini ortaya çıkarmanın ne önemi vardı? Onu bulma umudundan çok, onu bulma isteğini yitirmiştim birden. Kayanın tepesine doğru çıkarken, bir ellerinde bir kartal taşıyan, aşağı doğru inen birkaç oğlana rastladım, onlara uzun boylu, maviler giymiş bir adam görüp görmediklerini sormak için bir dürtü duydum; ama onları sorguya çekmeye değmeyeceğine karar verdim. Avımı izlemekten neredeyse vazgeçmiştim artık. Sırf mecalsizlikten, kesin bir amacım olmaksızın yürüyordum yalnızca..

Saray

Büyük Kanal'ın çatlamış duvarlarından, moloz yığınları arasından, *Guarracino* denen terk edilmiş bir araziye çıkılıyordu; burası kasabanın arkasında Duvarla Çevrili Bölge'nin en uç kıyısı boyunca, adanın en yüksek sıra kayalarına doğru dikine ilerliyordu. Dipte, antik Kale'nin kocaman sarayı Guarracino'nun önünü kesiyordu; son bölümünü, yıkılmış (sanırım Türk korsanları zamanında), çatıları, büyük bir bölümü toprak yığınlarının altına gömülmüş bir harap kulübeler dağı oluşturuyordu. Bu küçük yıkıntılar dağı, karşıdaki kayalıkların hemen hemen kenarına dikil-

miş Kale'den aşılmaz doğal bir uçurumla ayrılıyordu; dibine çöpler ve taşlar serpiliydi; sağda, böğürtlen çalılarıyla kuru dallardan oluşan sarp fundalıklar arasından denizin sarp kayalığına doğru iniyordu.

Orada, aşağıda, adanın Punta Nord'u bulunuyordu, geçen mevsim boyunca, kayığımla o denizden ne zaman geçmek zorunda kalsam, sanki bir hortlakmış gibi her zaman uzağından dolandığım yer. Şimdi, kayaların oyuklarınca emilen denizin altında küçük bir gürültüyle çağıldadığı işitiliyordu; bunun dışında, yakınlarda başka hiç ses duyulmuyordu. Guarracino bomboştu; bu belâlı, altı üstüne gelmiş tepeye tırmanırken avutulmaz bir hüzne kapıldığımı duyumsadım.

Az ilerideki yerleşim yerinin, havanın dinginliğinde cansız, yumuşamış sesleri benimkinden farklı bir çocuk sonun sesleriymiş gibi geliyordu kulağıma: Bir cenazemsi Gezgin Şövalye'nin, tek başına ormanlarda, vadilerde giderken, birbirlerine sokularak uyumak için ağaçların üstünde toplaşan kuşların aralarında konuşmalarını işitince duyması gereken duyguyu duyuyordum. Bütün bir öğleden sonra Assuntina'yla sevişmenin doygunluğuyla. daha şimdiden yarı uykulu limanda aylak aylak dolaştığım günleri özlemle andım; bugün beni boşuna beklemiş olan Hintli köle kız için biraz vicdan azabı duydum. Tam şu anda. orada evinde tarladan dönen annesiyle babasına yemek hazırlamaya koyulmuştur, diye düşündüm. Üvey annem de Oğlanlar Evi'nde, Carmine'yi uyutmak için sepetinin yanında ninni söylüyordu. Oysa Carmine'nin uykusu yoktu, biraz daha oynamak istiyordu... Bütün bu kişiler basit, doğal şeylerle ilgileniyorlardı. Bir ben, korkunç ve olağanüstü gizemlerin ardına düşmüştüm, belki de var olmayan, üstelik artık bilmek istemediğim gizemlerin.

O gömülü evlerin yüzeye çıkmış kalıntıları arasında orada burada daha yüksek yapıların artıkları yükseliyordu hâlâ: iki üç metreden yüksek, antik pencerelerin yerinde, dört köşe boşluklar bulunan birkaç duvar parçası. Beklenmedik bir biçimde, o duvarların birinin dibinde babamın

tahta sandallarının ayrımına vardım.

Geri geri gittim, çabucak duvarın arkasına saklandım: Birden, W. G.'yi onca aradıktan sonra, onu görmekten korktum, o beni görmese de. Yüreğim gümbür gümbür atarak, saklandığım yerden dışarı çıkma serüvenini göze alamaksızın kalakaldım. Açıkça görülüyordu, yolu izi olmayan bu arazide yalınayak daha hızlı yürüyebilmek için çıkarmıştı sandallarını: Az uzakta olmalıydı, çünkü orada, kayaların göçük yeriyle deniz arasında her yürüyüş yarıda kalıyordu. Ama soluğumu ne denli tutarsam tutayım, saniyeler geçtikçe, çevrede canlı bir varlığın bulunduğuna dair hiçbir belirti ayırt edilmiyordu.

Kale binasının, küçük tepenin bu yanından bakıldığında ne penceresi ne de kapısı vardı: Sütunlar, destek duvarları ve kör kemerlerle pekiştirilmiş dev gibi kör duvarlardan başka bir şey görünmüyordu. Öyle ki, neredeyse insanlara ait herhangi bir yerden çok, doğal bir kaya kitlesini andırıyordu. Yalnızca denizin üstüne dik olarak yarım daire biçiminde uzanan çıkıntılı bir kanadın üstünde, yerden bakılınca, kurt ağzı biçiminde birkaç pencere görülüyordu; ama bu pencerelerden hiçbir ses, hiçbir devinim seçilmiyordu. Sarayda kalan, kasvetli beyaz üniformalar içindeki kişiler dört duvar arasına tıkılmış, uyuşukluk içinde yatıp kalmışlardı sanki.

Kanatları olmaması bir yana, Duvarla Çevrili Bölge'nin bu yanından, Saray'ın odalarına ulaşmak olanaksızdı. Çevremde süren bırakılmış sessizlikte, W.G. ile ilgili her çeşit fantastik görüntü yeniden belirdi. Basamaklar, gizli geçitler, söylencesel tuzaklar, belki ölüm de. Tahta sandallarını çıkarmış, kendini paralarcasına aşağıya, kayalığa doğru hızlı hızlı yürürken gözümün önüne getirdim onu: Ölü de olsa artık hiçbir şey beni ilgilendirmiyormuş gibi geldi bana. Ölü de olsa diri de olsa, yakında da olsa uzakta da olsa, W.G. artık beni ilgilendirmez olmuştu. Bir an adadan bir daha dönmemecesine ayrılmış, yabancı insanlar arasında olmak isteği içimi yaktı; ileride yeni tanıyacağım bütün insanların tümünü, bulunmuş bir çocuk olduğuma, ne babam, ne annem

ne de akrabam olduğuna inandırmaya karar verdim. Bir kapı eşiğinde bırakıldığıma, Brefotrofio ya da buna benzer bir yerde büyüdüğüme.

W.G.'nin gölgesine hakaret etmek için esnedim. Ama orada bitkin, ne beklediğimi bilmeksizin kalakaldım. Güneş bütün bütün denizde yitmişti, aradan kaç dakika geçtiğini bilmiyorum; o zaman babamın az ötede şarkı söylediğini işittim.

Acıklı ses ve belirtiler

Bir irkilmeyle hemen tanıdığım sesi, aşağılardan, dağın saklı uzantısından geliyordu, öyle ki deniz kıyısındaki yarın diplerinden yükseliyormuş gibiydi. Böyle bir izlenim, sahneye tedirgin uykuların ağırbaşlılığını veriyordu. Onun şarkı söylediği hiç görülmemişti, gerçekten de sesi güzel değildi (bunun onun en çirkin yanı olduğu söylenebilirdi): tiz, neredeyse kadınsı, uyumsuz. Ama tastamam müzikten ve güzellikten yoksun olduğu için şarkısı, gizemli bir biçimde, beni daha da çok duygulandırdı. Sanırım bir başmeleğin ezgisi bile böylesine duygulandıramazdı beni.

Bir Napoli şarkısının dörtlüğünü söylüyordu, en bilinenlerden, benim denebilirse konuşmayı öğrendiğim zamandan beri bildiğim bir şarkı; dinleye dinleye, kendi kendime yineleye yineleye, sıradan, banal bir hale gelmişti benim için. Şöyleydi sözleri:

Nun trovo 'n'ora' e pace
'a' notte faccio iuorno sesinde
'sempe pe sta'cca 'ttuorno
speranno 'e te parlà[1]

Ama şarkıyı inandırmanın öyle ham ve umarsız acılığıyla söylüyordu ki, büyük, yeni, trajik anlamlı bir şarkı öğ-

[1] Maria Marí adında bir Napoli şarkısının sözleri: "*Bir an bile huzurum yok/güne dönüyor gece/burada çevrede bekliyorum hep/seninle konuşabilmek umuduyla.*" (Ç.N.)

reniyormuşum gibi durup dinledim. O dört dize, ağır ağır, sürükleyerek, çığlık çığlığa söylediği temasıyla, benim yalnızlığımın aynı bir yalnızlığı dile getiriyormuş gibi geliyordu bana: N.'nin beni kendinden uzaklaştırdığı, arkadaşsız, mutluluktan, erinçten yoksun, başıboş dolaştığım zamanki yalnızlığımın. Sonunda kendimi bulduğum bu mutsuzluk tepesinde, bu geçici saklanma yerinde son hüznü duyumsadığım bugünkü yalnızlığımın.

Bulunduğum yerden W.G.'yi seçemediğim için duvardaki bir çıkıntının üstüne çıktım, arkasına saklandım. O zaman aşağıda, kırık bir antik pencereden dışarıyı gözleyince şarkıcının ayrımına vardım hemen. Yalnızdı, yamacın kayaya doğru inen son tümseklerinin dibinde, ot türü bitkilerin yeşerttiği bir toprak parçasının üstüne yarı uzanmıştı; bu küçük dar sarp tarhtan, aya doğru şarkı söyleyen bir karakurbağası gibi, Saray'a doğru şarkı söylüyordu. Yerden de ayırt edilebilecek, tepenin çökük yeriyle deniz arasında yer alan, ileri doğru çıkık yarım daire biçimindeki pencerelerden birine dikmişti gözlerini. Yapının yarı yüksekliğinde tek başına bir pencereydi bu; öteki arkadaşları gibi yaşam belirtisi vermiyordu, orada, kurt ağzının üstündeki işe yaramaz küçük açıklıkta sessizlikten ve karanlıktan başka bir şey yoktu.

Gene de, öyle görünüyordu ki babam şarkısına bir yanıt bekliyordu. Dörtlüğün sonuna varınca bir süre kaygılı bir sessizlik içinde kaldı, bir hastane yatağında yatan bir hasta gibi acılı bir biçimde yerde sırtüstü döndü. Sonra şarkıyı baştan aldı, önceki dizelere dek söylemeye başladı. Bu noktada ben, benim ayrınıma varabileceği kokusuyla gözetleme yerimden ayrılıp bir sıçrayışta duvarın dibine indim yeniden. Oradan, biraz yana doğru sarkınca onu görebilesem de, Saray'ın o geçit vermez penceresini gözetleyebiliyordum. Gerçekten de gözlerimi pencereden ayırmadım.

Birkaç kez daha tepenin arkasından çocuksu ve içine kapanık bir inatçılıkla şarkısını yineleyen sesi işitildi. Bildiğim şarkının hep o biricik dörtlüğünü yineliyordu: her replikte sesinin vurgusu farklı bir acıyı dile getiriyordu: buyur-

gan, buruk ya da kaprisli, trajik, dayatıcı. Ama pencere hep kör ve sağır kalıyordu: içerideki Mahkûm ölüymüş ya da en azından derin bir uykuya dalmış gibi.

Sonunda, işe yaramayan şarkı sustu; ama şarkının yerine az sonra gizli koyaktan pencereye doğru yükselen yeni bir çağrının kısa, ritmik ıslıklarını işittim. Bunu işitince birden kıskançlık kemirdi içimi!

Bu ıslıkların ritminde, işaretlerin gizli bir dilini, özellikle çocukluğumun ve delikanlılığımın mutlu zamanlarında babamla birlikte icat ettiğimiz Mors alfabesinin dilini hemen tanıdım. Yazları deniz oyunlarımız sırasında birbirimize uzaktan mesaj göndermek için bu ıslık alfabesini kullanıyorduk; bazen de Liman'da ya da hiçbir şeyden habersiz Procidalıların bulunduğu meydan kahvesinde, aramızda kararlaştırdığımız bir şarkıyı söylemek için.

Bu durumda, bu gizemli alfabeyi babam Mahkûm'la paylaşmış olmalıydı; yalnızca ikimizin, benimle Wilhelm Gerace'nin olduğuna inandığım alfabeyi.

Bu icat edilmiş işaretler yıllardır benim için öyle tanıdıktı ki, onları işitince, aynı anda, yaşlı bir telgrafçıdan daha iyi çeviriyordum. İçimi kaplayan kıskançlık duygusu babamın gönderdiği mesajın ilk hecelerini kaçırmama yol açtı, gene de işittiğim, ondan sonraki heceler şöyleydi:

...NE ZİYARET-NE-MEKTUP-HİÇBİR-ŞEY
EN-AZINDAN-BİR-SÖZCÜK
ÇOK-MU-ZOR-GELİRDİ-SANA?

Babamın tarafında yeni bir bekleyiş sessizliği oldu; ama pencere mezar umursamazlığında direniyordu. Babam yineledi:

EN-AZINDAN-BİR-SÖZCÜK

Sonra, bir başka sessizliğin ardından:

ÇOK-MU-ZOR-GELİRDİ-SANA?

Sonunda, pencerenin yüksek kısmındaki, kurt ağzının genişleyerek, bir çeşit körük oluşturarak parmaklığın son bölümünü açıkta bıraktığı yerde küçük bir duvar boşluğundan, iki elin demir çubukları kavradığı görüldü. Kuşkusuz babam da hemen görmüştü bunu, çabucak ayağa kalktı, o zaman omuzlarından üst kısmını ayırt ettim; göçüğün kenarına doğru koşuyordu. Orada, hemen hemen Saray'ın altında durdu, denizle arasında yalnızca üç dört metre vardı; sessizce durup bekledi, parmaklıkları kavramış zavallı eller ona yazgısını bildirmek için ortaya çıkmış iki yıldızmış gibi.

Az sonra, eller parmaklığı bıraktılar; ama Mahkûm, gene de orada, pencerenin arkasında ayakta duruyordu, kurt ağzının altına dek ulaşmak için geniş sırasının üstüne çıkmıştı belki de; oradan, daha yüksek sesle yanıt işaretlerini vermek için iki parmağını dudaklarına götürmüştü! Gerçekten ilkel bir tekdüzelik içinde, bir dizi alabildiğine tiz ve uyumlu ıslığı işitilmekte gecikmedi. Sonra hemen, inanılmaz bir kesinlik duygusuyla, bildik, kamçılayıcı bir seste olduğu gibi yeniyetmelik gururu ve küçümseyişiyle dolu o ıslıklarda, rıhtımdaki o eşi görülmedik, çileden çıkmış, kimseyi takmayan serseriyi tanıdım!

Kendi kendime hemen çevirdiğim, babama gönderdiği mesaj, şu iki sözcükten oluşuyordu:

DEFOL, PARODİ!

Sonra hiçbir şey işitilmedi. Yalnız, belki de salt işitme sanrısı gibi çevrede, yakın pencerelerden alçak sesli bir gülüşler korosunun ayrımına vardım gibi geldi bana, babamla derinden, iyiden iyiye dalga geçmek istiyormuşçasına. Sonra genel bir mezar sessizliği çöktü ortalığa yeniden; bu sessizlik az sonra gece devriyesi gardiyanlarının akşam olmadan kol demirlerinin vurulduğunu yoklamak için sopalarıyla parmaklıklara vurmalarıyla kesintiye uğradı. Bu ses, denize bakan cephenin görünmez pencerelerinden doğru yavaş yavaş yaklaştı; babamın bu ses üzerine, bulunduğu yer-

den ayrılıp ağır ağır yürüyerek yeniden tepeye tırmanmaya hazırlandığını gördüm. O zaman, beni ansızın yakalamasından korkarak tepeden aşağı doğru hızla koştum, adımlarımı hızlandırarak dönüş yolundan yürüdüm.

Yol boyunca, eve kadar, kendi kendime unutmamak için anlamından pek de emin olmaksızın, *Parodi* sözcüğünü yineliyordum. Eve varınca, yıllardır odamda duran çok eski bir bilimsel sözlüğe baktım: Belki de öğretmen nineme ya da Amalfili Romeo'nun öğrencisine ait bir sözlüktü. *Parodi* sözcüğünün karşısında şunları okudum:

BAŞKALARININ ŞİİRİNİ, ONLARDA CİDDİ OLANI GÜLÜNÇLEŞTİREREK YA DA KOMİKLEŞTİREREK YA DA GROTESKLEŞTİREREK TAKLİT ETMEK.

Böylece, Wilhelm Gerace son ihanetini de işlemişti bana karşı. Gerçekten de eğer bile isteye beni, ben bilincine varmadan yeniden çekim alanına almanın en kötücül yolunu incelemiş olsaydı, bunun kadar haince bir oyun icat edemezdi! *Duvarla Çevrili Bölge*'ye yaptığı hac ziyaretlerinde, onu utanç verici bir yalnızlıktan başka bir şeyin beklemediği açık görünüyordu bana; orada, en aşağılık bir uşak gibi incitiliyor, kovuluyordu. Bunu keşfedince, bilmem neden ona duyduğum boğulmuş, neredeyse tükenmiş olduğuna sandığım sevgi, her zamankinden daha acı, yakıcı, neredeyse korkunç bir biçimde yeniden alevlendi içimde!

Sekizinci bölüm

Veda

Artık dolaşmayacaksın sevdalı kelebek
Gece gündüz dönenerek çevresinde
güzellerin bozamayacaksın dinginliği...

. . . . . .

Kahrolsun savaşçılar

(Figaro'nun aryası)[1]

Mozart'ın *Figaro'nun Düğünü* operasından bir arya (Ç.N.)

Aradan iki ay daha geçti. Kasım sonlarına doğruydu. O dönemde Assuntina'nın beni aldattığını öğrendim.

Bunu nasıl öğrendiğimi anlatarak zaman yitirmenin yararı yok; artık bu anıların sonuna varmak için acele etmeliyim. Olayı, kuşkuya yer vermeyecek biçimde öğrendim; hem yalnızca bir âşığıyla değil, birden çok kişiyle aldatıyordu beni; benimle buluşmadan önce, bu çeşitli âşıklarını kabul ediyordu! Bütün bunları öğrendiğim gün, evinin önünden bile bile geçtim; durmadığımı görünce arkamdan koştu, döndüm, öyle hakaretlerle, öyle sert bir biçimde onu uzaklaştırdım ki, korkuyla geri çekildi. Daha sonra, gene geçtim oradan; evin önünde kimse yoktu, kapı kapalıydı. Çakımla kapının tahtasına bir orospu resmi çizdim, altına da *Ebediyen elveda* diye yazdım. Daha sonra çevredeki tarlalarda dolaşmaya çıktım; en sonunda hıçkırıklara boğularak kendimi bir çayırlığa attım.

Assuntina'yı hiç sevmemiştim, doğruydu bu; ama beni seven. benim olacak bir kadınım olmasını öyle çok istiyordum ki, son zamanlarda onunla evlenmeyi bile düşündüm! Onunla evlenir evlenmez, bir kez N.'yi öptüğüm, ama onu hiç öpmediğim gibi ağzından öpecektim onu. Hem sonra –bu en önemlisiydi– bir çocuğumuz olacaktı. Benden olma bir çocuğa sahip olma fikri sonsuzca hoşuma gidiyordu. nasıl olacağını düşünerek eğleniyordum, gelecekteki yolculuklarıma onu da birlikte götürmeyi tasarlıyordum, gerçek bir arkadaş gibi. Şimdi bu tasarı uçup gidiyordu, birçok başka tasarılar gibi.

En azından, annem hâlâ sağ olsaydı, üzüntülerimi anla-

tarak içimi boşaltabileceğim birisi olurdu! Bir an, N.'nin görüntüsü belirdi gözümün önünde, eskiden karşımda durduğu gibi; ama hemen bu önceki imgesinin üstünde şimdiki imgesi göründü: öylesine hınçlıydı ki, lüleleri bile grifonlara dönüşmüş gibiydi! Bu noktada aşağılık Assuntina'nın söyledikleri doğru anlaşılabilirdi: üvey annemin kuzu görünüşünün altında bir gururun bükülmez katılığını gizlediği!

Yeter: Artık, tam anlamıyla yalnızdım. Bu büyülü adada beni hâlâ boş umutlarla oyalayan neydi? Onu, tıpkı iğrenç sadakatsiz sevgilime yaptığım gibi sonsuza dek terk etmekten beni alıkoyan şey neydi?

Yanıt: Daha önceki yıllarda yaptığı gibi, genellikle güzün bu mevsiminde bir süre önce yeniden yolculuğa çıkmış olan Wilhelm Gerace, bu yıl varlığıyla Procida'yı onurlandırıyordu hâlâ.

Görkemli, düpedüz insanüstü saydığımız bazı sevgilerimiz çok kez gerçekte yavandır; yalnızca dünyasal, hatta dayanılmaz bir acılık, tıpkı tuz gibi derin harmanlanmanın gizemli tadını uyandırabilir! Tüm çocukluğum ve yeniyetmeliğim boyunca, W.G.'yi sevdiğimi sandım. Belki de yanılıyordum. Belki de ancak şimdi başlamıştım onu sevmeye. Geçmişte söyleselerdi kesinlikle inanamayacağım şaşırtıcı bir şey oluyordu bana: W.G. acıma uyandırıyordu bende.

Yaşamımda daha önce de acıma duymuştum başkaları için. Örneğin, yabancı ya da tanınmayan insanlara, hatta ara ara yoldan geçen bazı kişilere de. Immacolatella'ya. N.'ye. Assuntina'ya bile. Kısaca, bu duygunun, eşi olmayan, korkunç bir duygu olduğunu öğrenmiştim. Ama acıma duyduğum kimseler, benim için değerli olsalar da, gene de yalnızca bir durumla, bir seçimle bağlıydılar bana; doğuştan akrabam değildiler. İlk kez şimdi öğreniyordum bu insanca olmayan şiddeti: kendi kanımdan birine acımak!

Adanın üstünde egemen olan kış sıkıntısına karşın, W.G. birkaç haftadır daha az buruk, daha arkadaş canlısı görünüyordu. Saplantısından kurtulup iyileştiği için değil elbette, tersine, diyebilirim ki bu saplantı, her zamankinden

daha çok egemenliği altında tutuyordu onu. Ne ki şimdi, kaygı dolu uykululuğundan silkip çıkardıkça, gün gün onu yeni ve belli belirsiz neşeli bir sabırsızlığa doğru çekiyormuş gibi görünüyordu bu saplantı. Bu duygu onu durup dinlenmeden bir odadan ötekine, köy yollarında ve keçi yollarında dolaşmaya itiyordu, ardından bir acımasız kehanetler, olanaksız belirtiler kalabalığı kovalıyormuş gibi. Bazen, coşkulu bir sevinçle, saf, olgunlaşmamış bir kimse gibi çıkıyordu evden; ama bu neşe onu umarsızca yoruyormuş gibi görünüyordu; o zaman dinlenme gereksinimiyle, korkunç bir hüzne sığınıyordu!

Duvarla Çevrili Bölge'ye yaptığı hac yolculuklarını seyrelttiğinin ayrımına varmıştım; ama bu beni kandırmaya yetmiyordu. Gözlerinde, hallerinde, zihnini işgal eden o nefret edilen gölgeyi algılıyordum sürekli olarak. Bunun için, ona karşı hep somurtkan, suskun bir yüz takınıyordum. Kasaba ya da kırlarda dolaşmaya çıktığında (birkaç gündür yeniden olmaya başlamıştı bu), benim ona eşlik etmemi istediği zaman, isteksizce izliyordum onu. Benimle konuşursa birkaç tümceyle, gönülsüzce yanıtlıyordum onu.

Şimdi düşünüyorum da, şu son haftalar, yaşamımın en hızlı haftaları, *uçup gitmiş* gibi görünüyor bana. Oysa, ona ne uzun görünüyordu kim bilir, günleri sayıyor olmalıydı, kuşkusuz! Çevresinde, havada bir bekleyişin dramatik ve sabırsız sevinci vardı. Bir şeylerin olacağını duyumsuyordum; ama onun sevinçli dramını paylaşmayı reddediyordum, o derecede ki, bu bekleyişi kendime açıklamaya bile kalkmıyordum ya da onu görmezlikten geliyordum. Gene de açıklama çabuk ulaştı.

Bir akşam

Aralık ayının ilk günlerinde bir akşam eve çok geç döndüm. N. bana umarsızca benden uzak duruşunu açıkladığından beri akşamları hep geç geliyordum eve, sofrada onunla karşılaşmamak için. Uyumak için odasına çekilme-

den önce, her zaman yemeğimi sıcak kalsın diye korların yanında bırakıyordu; ama ben birkaç haftadır yemeğimi sık sık kendi başıma kasabada Osteria del Gallo ya da dulun Caffè'sinde yeme alışkanlığını edinmiştim. Çok zengindim, sahiden de, babam paraya boğuyordu beni. Diyebilirim ki. bana ellilik ya da yüzlük bir kâğıt para vermediği gün yoktu; o sabah, beş yüz liret gibi çılgınca bir tutar verdi bana. Bu parayla, onca zenginlikle ne yapacağını bilmiyordum; banknotları kitapların aralarında, sandıktaki eski püskü öteberinin arasında unutuyordum. Her zaman, tümü de üst üste yığılmış, buruş buruş, en az yedi ya da sekiz banknot oluyordu cebimde, görkemli bahişler veriyordum, öyle ki tarihlerinde buna benzer başka bir durum bulabilmek için. Procidalılar on yedinci yüzyıl İspanya'sına dek geri gitmek zorunda kalıyorlardı.

Genellikle saat yedide meyhaneye yemek yemeye gidiyordum; sonra da saat ona ya da daha geçe dek kasabada oyalanıyordum; öyle ki bazen eve dönünce yeniden acıkmış duyumsuyordum kendimi, üvey annemin benim için ayırdığı yemeği de seve seve yiyordum. O akşam eve döndüğümde bu amaçla mutfağa yöneldim. Orada bir sürprizle karşılaştım, ateşin külleri hâlâ sıcaktı. N.'nin her zaman yemeğimi koyduğu iki küçük seramik tencere orada duruyorlardı. kapakları açılmış ve boş. Masanın üstünde de başka akşamlarda olduğu gibi, N.'nin benim için sofraya koyduğu tabak, çatal, kaşık görünmüyordu.

Böyle bir olay ilk kez başıma geliyordu, dolaptan bir parça ekmek alıp yemek için açıklığa çıktım, ama orada açlığımın geçtiğini duyumsayıp attım onu.

Yıldızsız bir geceydi, nemli. oldukça soğuk bir rüzgâr esiyordu. Ancak birkaç adım atmıştım ki, esinti açık bırakmış olduğum kapı-pencerenin kanatlarını omuzlarıma yaklaştırdı. Lamba ya da ay ışığı olmayınca alan öylesine karanlıktı ki, sınırları görünmüyordu: Gerçekten de bana çekici gelmedi, birkaç dakika sonra geriye, baştan aşağı dingin ve uykuya gömülü art alanda yükselen eve dönmeye karar verdim. Eve doğru yaklaşırken, salonun camlı büyük pencere-

sinin ardında, belli belirsiz kırmızımsı bir ışığın ayrımına vardım.

Özellikle kışları, o buz gibi kocaman salon hep kapalı tutulurdu. İlk aklıma gelen, inanmasam da, ruhlar oldu: Çocukluğumdan beri beni kuşku içinde bırakan masallar geldi aklıma: Amalfili'nin, onun oğlanlarının hortlakları hakkında... "Belki de," diye düşündüm, "yemeğimi yiyen de onlardır..." Sonra, kuşkulu, şaşkın içeri girip hemen salona gittim.

Dışarıdan ayrımına vardığım kırmızı ışığın bacadan geldiğini gördüm hemen. Bir çeşit mağarayı andıran salonu biraz olsun ısıttığı boş umuduyla kendini avutmak için biri rahiplerin zamanından kalma eski ocakta biraz odun yakmıştı: Belki yarım yüzyıldır kullanılmamış olan ocak salonu epeyce dumana boğmuştu. Ben içeri girince, ocağın yanına konmuş darmadağın divanlardan birinin üstünde tek bir biçim kımıldadı; en başında, karanlıkta bir baston gibi görünmüştü bana. Ama ayağa kalktı: Bir adamdı bu, elektrik düğmesini çevirince, onu hemen tanıdım. Yüz çizgilerini ve giysisini tanımasaydım bile (o gün rıhtımda sırtında gördüğüm pazarlık giysisiydi), hemen ona karşı duyduğum buruk, içimi yiyip bitiren o nefret yeterdi onu tanımama.

Salonda

Tavan lambası, tozlu ve cılız, salonun o köşesini güçbelâ aydınlatıyordu. Ama bu içler acısı görkemin içinde bile, babamın onun için hazırladığı o anda yaratılıvermiş uzmanca olmayan konuksever, ince kabul, göze çarpan bir resim gibi hemen gözüme çarptı: bir çeşit saf, düzensiz şenlik! Divanın yanına çekilmiş masanın üstünde, benim yemeğimden artanların durduğu tabaklar, zeytin, tatlı yufkalar, hurma, sigara, şarap, boş bir köpüklü şarap şişesi, bir de likör şişesi. Yerde, evin kim bilir hangi kovuğundan çıkarılmış bir halı bile; divanın üstünde bir yastık, babamın yün battaniyesi... Benim gözümde yaralı bir yabanıllık belirtisi

olan bütün bu şeyler, soylu bir görkeme büründü!

Boyu bosu da bu kez (o gün rıhtımdakinden farklı) olağanüstü bir açık seçiklikle göründü gözüme hemen: Bir fenerin onu aydınlatmasından daha kötü! Onu yeniden görünce ilkin rıhtımda gördüğüm zaman çirkin bulmakta ne denli yanılmış olduğumu anladım. Oysa onun güzel olduğunun bir anda ayrımına varışım, bir jilet gibi içime işledi. Sarışın olsaydı, belki de güzelliğinden bu derece tiksinmezdim ama esmerdi, benim kadar, hatta daha da esmer; neden bilmem, duygularımda dayanılmaz bir dram dürtüsü yaratıyordu bu.

Onunla konuşmam belleğimde nefretimin tutuşturduğu dumanlı bir sahneye bürünmüş olarak kaldı. Dış görünüşü nefret esinliyordu bana, uzun, iyi gelişmiş, tutukluluğun acısını çekmiş gibi görünmeyen kasları devindikçe kabarıyordu. Sonra omuzları. Sağlam başını gururla taşıyan sağlam boynu (tutukluluğun solukluğu içinde gözüpek bir zarafetle biçimlenmiş). Güzel siyah saçları, özenle kesilmiş, çocuksu, yontulardaki gibi alnının biraz altından başlayan... Beni bağışlamaya itecek tek bir çizgi, tek bir el kol devinimi bile yoktu.

Gür kaşlarının altında, derin gözyuvalarının gölgesinde kalmış gözlerinin karşılarındaki kişiye doğruca değil, gözucuyla bakmak gibi küçümseyici, küstah, içinden pazarlıklı bir hali vardı. Sert, güzel ağzı gülünce dudaklarını açmıyordu, ağzının bir kenarını birazcık kaldırrnakla yetiniyordu, bir şeyler anıştıran bir tür kabalıkla; gerçek, nâzik bir gülümseyiş erkekliğine yakışmazmış, gücünü yadsıyormuş gibi. Çenesinde, yüzünün anlamına daha bir kararlılık ve yüreklilik katan belli belirsiz bir gamze vardı.

İhanet

"Babam nerede?" diye sordum ona ilk olarak, odaya girer girmez. Sesimin gürültülü, saldırgan vurgusu onunla benim aramda, daha şimdiden yeminli bir düşmanlık oldu-

ğunu duyurmuş olmalıydı ona. Ocağın köşesinden bir adım bile kımıldamadan süzdü beni.

"Baban da kim?" diye sorumu soruyla karşıladı, bilmezlikten gelerek.

"Babam, işte! Buranın sahibi! Ben Arturo Gerace'yim!"

"A, memnun oldum..." dedi, uyuşuk, törensel, yapay bir tavırla, "şimdi yukarı çıktı *mal sahibi*, ama az sonra iner aşağı."

"Pekâlâ, burada beklerim onu," diye açıkladım. Sırtım kapının pervazına dayalı, orada eşikte, ayakta durdum.

"Buyur, otur, lütfen," diye yanıtladı umursamaz bir yarım surat buruşturmayla, varlığımın onun için bir karıncanın varlığından hiçbir farkı yokmuş gibi. Sonra yeniden divana uzanarak ekledi: "Yalnız ışığı söndür. Baban ışık yakmamamı sıkı sıkı tembihledi: Dışarıdan görülme tehlikesi varmış..."

Kımıldamadım; gözucuyla süzdü beni: "Işığı kısmak için ne bekliyorsun?" İsteğine bile bile boyun eğmemem üzerine dirseğine dayanarak kalktı; birden, şakacı bir gizemle küstahlık arası bir ışık geçti gözbebeklerinden. "Tehlikeli, diyorum sana," diye tehdit etti belli belirsiz, "polis..." Sonra, sesini kısarak, esinlenmiş, haince bir vurguyla açıkladı:

"BEN BİR KAÇAĞIM!"

Gözlerimi kırpmadan ona baktım. Halinden, sesinin vurgusundan, bir yanıltma kokusu aldım hemen; ama gene de sözcükleri doğru olabilirdi, daha ilk gün onun hakkında edindiğim imgeye kusursuz bir biçimde uyuyordu... Bu akşam bir müebbetin evimizde bulunuşu ancak böyle açıklanabilirdi; daha en başından anladığım gibi...

Bir an, nefretime karşın, kendimi neredeyse zihnimde şaşırtıcı, öngörülmedik bir biçimde şimşek gibi çakan bu görkemli suç ortaklığı mucizesinden büyülenmeye bırakıtım: Polisin izini sürdüğü sahici bir hapishane kaçkınının evimizde saklanması bir onurdu, aynı zamanda ona karşı bir güçtü; bizim merhametimize kalmıştı... Her şeye karşın, ne olur ne olmaz diye, ışığı yanık bıraktım: başka bir nedenle değil, söylediklerini ciddîye aldığını sanmasın diye. Yüzüme baktı:

"Işığı kısmak için ne bekliyorsun?!" diye yineledi.

Omuzlarımı silktim, neredeyse nefret dolu bir anlatımla. Bunun üzerine, sımsıkı kapalı dudaklarının arasından, isteyerek değilmiş gibi, küstahça, kısa, çocuksu bir gülüşle güldü birden. Aynı zamanda, alaysamalı, tepeden bakan bir tavır takınarak, alnını kırıştıracak biçimde kaşlarını çattı.

"Hıh," dedi, "nasıl istersen öyle davran. Bana göre hava hoş. BEN BIR KAÇAĞIM diye bir film var. Ne sandın? Bu akşamdan itibaren özgür bir yurttaşım ben, yetke ile uyum içinde. Bugün, 3 Aralık günü saat tam 19'da aşağıdaki kır evimden Villa'daki meskenimden tahliye edildim, eğer bilmek istersen!"

Böyle diyerek, tasasız konumunu bozmadan, tembel, soğukkanlı, ama art niyetli bir kurnazlıkla göz attı bana. "Sen hastaydın, değil mi?" dedi, bir duraklamanın ardından. "Doğru söyle: Benim kaçaklık öykümü hemen yuttun... daha şimdiden koşup beni ele verme fikrinin tadını çıkarıyordun..."

Onun karşısında dikilip beklemeye koyulduğum andan beri, ona artık tek sözcük bile söylemeyeceğime, bir hayvandan da kötüymüşçesine, onunla kesin olarak hiçbir iletişim kurmayacağıma söz vermiştim kendi kendime. Ama onun böyle çılgınca bir iftirada bulunduğunu işitince, ağzımdan gürültülü ve görkemli, alaycı bir sesin çıkmasını engelleyemedim.

Ama o yanıt olarak, bir yarım gülüşten başka karşılık vermedi, fikri değişmemiş gibi, "Yeter, kendini sıkıntıya sokmayabilirsin," diye sürdürdü korkusuzca, divanın üstüne iyice yerleşerek, "ışığa gelince, lambalar akşam ister yanık olsun ister sönük, benim için hiç fark etmez, kuşkun olmasın. Tedbir olsun diye bu, lambaları kısma hilesini baban icat etti... Polisle ilgisi yok. Ailenizin özel sorunlarıyla ilgili."

Burada esnedi, bir sigara yaktı. "Ha, şunu da söyleyeyim ki," diye açıkladı, daha açıkça, "baban ev halkının, sizlerin, benim burada kaldığımı bilmenizden pek hoşlanmıyor. Bunun için, gördüğün gibi, beni yukarıda yatırmadı. Sanırım, özellikle de beni Hanımefendi'ye takdim etmek-

ten yana değil...”

Konuşurken, tonlaması genellikle benim işitmeye alışık olduğum Napoli lehçesindekinden farklıydı: daha az şarkı söyler gibi, daha güçlü. Bir lehçe değil, oldukça doğru bir İtalyanca konuşuyordu. Ayrıca, özenle seçtiği tümceleri telâffuz etmek, biçim bozmaktan hoşlandığı için onu eğlendiriyormuş gibi görünüyordu, halk dilindeki doğal kipleri, kentlilik tasladığında alabildiğine kışkırtıcı bir büyüklenmeyle söylüyor, sözcükleri sigarasından çektiği iki soluk arasında art arda sürüklüyordu. Her *baban* deyişte de alaycı, itici bir saygı tınısı beliriyordu sesinde: acınası, cansıkıcı bir nesneden sakınırmış, aynı zamanda benim övünç duyduğum bu babalığı alaya alırmış gibi!

“Anlaşılıyor,” diye sürdürdü, sözcükler ağzından tartışılmaz bir sultanın havasıyla döküldü, kendini yüzyılın en büyük gangsteri sayıyormuş gibi, “ben aile tipi değilim, tehlikeli bir sabıkalıyım ben... Duruşmada,” diye açıkladı, böbürlenerek, “iki yıl verdiler bana! Ya, ama sonra cezamı indirmek zorunda kaldılar, bu arada büyük uluslararası olaylar araya girdi, sonuç Majesteleri Kral'ın affıyla... Bu şanslı rastlantıdan ötürü kendini kutlamıyor musun? Tarih ilerlemeseydi, şimdi burada, sarayınızda olmazdım, bu güzel akşamın tadına varmak için!”

Bu konuşmayı işitince, elimde olmaksızın, şaşkın, neredeyse sorgulayan bir bakışla baktım ona. Anıştırdığı şu *uluslararası büyük olaylardan* ötürü değil: Bunlar hakkında hiçbir şey bilmiyordum, zaten şu anda beni hiç ilgilendirmiyorlardı, başka bir nedenden ötürü: *Yalnızca iki yıl*, diye düşünüyordum, allak bullak olmuş. Demek, sahici bir müebbet sandığım kişi görünüşe bakılırsa, pek de önemli olmayan sıradan bir tutukluymuş! Ama şimdi öfkeyle ayrı-nına varıyordum ki, O'nun azılı bir katil ya da kanun kaçağı değil, zavallı bir yankesici ya da hır çıkaran biri olduğunu bilmek bile, gözümde onun o nefret edilesi kara görkemini azaltmaya yaramayacaktı.

Gene de ona az önem verdiğimi ya da hiç önem vermediğimi göstermek için dudaklarımı midem bulanmış gibi

buruşturdum. Bu sırada o, abartılı bir biçimde esnemeye başladı, bu *güzel akşam*'ın adını anmak bile onda lânet olası bir sıkıntı uyandırıyormuşçasına. Ama bu konuda başka sözcük söylemedi.

Birkaç sessizlik saniyesi geçti. Ben kapının pervazına dayanmış, elim cebimde, pampa çölünün ortasında, bir düşman çetesinin reisiyle karşı karşıya bir çete reisi tavrıyla duruyordum. En sonunda, bilgi almak için yan yan bakarak sessizliği bozdum:

"Ne? Bu gece burada mı kalacaksın?"

"Nerede yatayım istiyorsun? Grand Otel'de mi?"

"Niçin?" diye görüşünü belirtti az sonra, alaycı. "Yoksa bu fikir rahatsız mı ediyor seni? Yoksa..."

Bir soylu kişinin küçümseyişiyle omuzlarımı silktim.

"Hıh... Benim gözümde zerre kadar önemin yok," diye yanıtladım.

"Babanın çağrısını kabul ettim," diye sürdürdü, dingin bir ödün tonuyla, ceza görmeyeceğini bilen birinin bir tür cömertliğiyle. "Çünkü, her şeyi göz önüne alınca, burası bana adadaki en rahat otel gibi göründü, burada son bir gece daha geçirmek zorunda olduğuma göre. Yarın sabaha kadar, anakaraya vapur yok..." Burada, onu fazlasıyla ilksel, dahası çocuksu kılan nostaljik ve uzun zaman için için beslenmiş bir sabırsızlık geçti yüzünden: "Ama –ne yapalım– babanın suçu, benim gibilere bulaşmasaydı," diye atıldı birden, bacaklarını divandan aşağı fırlatarak, aşırı bir başkaldırı tonuyla: "Bu gece Roma'da kız arkadaşımın yanında uyuyabilirdim! Daha önce bulunduğum Viterbo tutukevinden Flaminio'daki evim arabayla bir saat sürmez. Bu güzellikler diyarı Procida'ya naklimi, kim bilir hangi sudan bahaneyle sağlayan, ayarlayan o oldu (bunu yadsısa da), yüksek sevideki tanıdıklarıyla bir sürü dolap çevirdi..."

Ya, demek böyle... Bu sözler üzerine, daha çocukken tümüyle babamın hizmetinde olduğunu kurduğum yetkili, gizemli, adsız toplumu, gizli bir inançlılar ve kaçaklar Maiyeti gibi gördüm. Çocukluğumdaki gibi, babamın saygınlığı neredeyse hoşuma gidiyormuşçasına. Şimdi anlıyordum

ünlü Duvarla Çevrili Bölge'nin, böylesine masrafsız, önemsiz bir tutukluluğa hüküm giymiş olan bu mahkûmu neden ağırladığını. Babamın isteğiydi, onu rızasına karşın, dikkafalı bir köle gibi Geracelerin topraklarına sürükleyen...

Bu görüş açısından, gerçek bir ürpermeyle, babamın ölüm döşeğinde, *Amalfili*'ye ant içerek verdiği o eski sözü ancak şimdi birdenbire anımsadım (nasıl oldu da bunu daha önce düşünmedim, şaşıyorum): her zaman biricik bir anıya sonsuza dek bağlı kalacağı, bu adaya, bu eve başka hiçbir arkadaşla birlikte gelmeyeceği sözünü! Wilhelm Gerace'nin sözleri hâlâ kulağımda çınlıyordu: *Sözümü tutmazsam, hain olurum, yalan yere ant içmiş olurum.*

İşte, olmuştu!

Yüzüm, o anda içimden geçen sarsıntıyı açığa vurmuş olmalıydı. Düşmanımın alaycılığını belli bir nezakete dönüştüren benim bu donanımsız ifadem oldu belki de. Uzgün, esmer bakışının dalgın bir devinimiyle donatılmış masayı işaret etti, neredeyse soylu bir kentlilik vurgusuyla birden şöyle dedi:

"Sırası gelmişken, yemeğini yediğim için daha özür dilemedim senden..." Bu özür dilemesi öfkeden tir tir titrememe yol açtı; ama ona bu zevki tattırmak istemiyordum; meyhanelerin en karanlık, cümbüşlü şölenlerinde bitkin düşmüş bir korsan somurtkanlığı takınarak, yabanıl bir umursamazlıkla,

"Hangi yemekten söz ediyorsun? Ben yemeklerimi hep dışarıda yerim," dedim.

"A, doğru, bunu düşünmemiştim..." diye yanıtladı, hep o törensel tavrıyla; ama bu arada alaycı gözlerle bana bakıp gülerek, "Hem, bu arada, söylesene delikanlı," diye ekledi, değişik bir vurguyla, saygısız, kasıtlı, "nasıl oluyor da akşamları bu kadar geç kalıyorsun? Kız arkadaşın var mı?"

"Hayır," diye açıkladım, boğuk bir sesle. "Kız arkadaşın yok," diye karşılık verdi, sevinçle parlayan gözlerinde hemen beliren bir suç ortaklığı ifadesiyle, "çünkü en az iki ya da üç kız arkadaşın var. Az önce babandan ne öğrendim, biliyor musun? Akşam yemeklerini dışarıda yiyormuşsun,

geç vakit dönüyormuşsun, çünkü her akşam kadın avlamaya çıkıyormuşsun, ev kedileri gibi. Kadınlara deli oluyormuşsun. Daha şimdiden sevgililerin varmış."

Kızardığımı duyumsadım: Demek W.G., benim haberim olmadan hakkımda bazı şeyler biliyormuş. Ne olursa olsun, neyse ki benim yüzümdeki delikanlı kızarıklığının ayrımına varmamıştı. Bakışlarını benden öteye çevirdi, birden gülmekten kara mizaha geçti. Bir kurdunki gibi derin, sabırsız bir soluk verdi. Ayağa kalkarak, bir zafer ve tehdit vurgusuyla, sözüne karşı çıkan kim olursa olsun kanının son damlasına dek vuruşmak için meydan okuyormuş gibi.

"Kadınlar benim de hoşuma gider," dedi.

Daha da tehditkâr vurguladı:

"Kadınlar hoşuma gider, O KADAR."

Sonra, da jokey gibi esnek ve gururlu adımlarla salonda bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başladı. Öfkeli bakışlarını, yapma çardaklar, kabaklar, asma yaprağı ve üzüm freskleriyle kaplı duvarlarda, oğlanların çizdikleri kötü resimlerde, donatılmış sofrada, her şeyde gezdiriyordu, hâlâ bir tutukevinin dibindeymiş gibi. Bana doğru dönüp yakındı:

"Tanıdığın buralı güzel bir kadın varsa, neden getirmedin buraya, böylece bu akşam biraz hoşça vakit geçirirdik!"

Sonra kendini yeniden divanın üstüne attı, divan inciydi, çökük iskeletinin içinde acılı bir çatırtıyla inledi. Babamın isteğine karşın açık bırakılmış olan ortadaki lambalar mumlardan daha çok ışık vermiyorlardı; sık sık da kararsız hava akımlarından ötürü küçük alevleri can çekişen böcekler gibi bocalıyorlardı.

Babam gecikiyordu. Her an yukarı çıkmaya karar veriyordum; ama içgüdümün bilmem hangi gereksinimi –yeni acılıkların bir ön-yazgısı– beni orada, o lânetlenmiş salonda, onun karşısında tutuyordu. Bu kez sessizliği bozan o oldu. Hoşnutsuz bir sesle, somurtuk, gözucuyla bana doğru bakarak şöyle dedi:

"E! Arturo Gerace!"

Yanıt yerine bir homurtu çıktı ağzımdan. O zaman, sır-

tüstü uzanmış, uykulu konumunu bozmaksızın, ellerini bir megafon gibi ağzına götürdü, polisiye güldürülerdeki gibi yapmacık ve kendinden geçmiş bir vurguyla, tumturaklı bir biçimde açıkladı:

"DİKKAT! DİKKAT! Sing Sing hapishanesinden kaçmış tehlikeli bir suçlu aranıyor!!! Eşkâline dikkat: düz bir burun, düzgün bir ağız, Yunan profilli..."

Sonra kendi kendine alçak sesle gülmeye başladı, az önceki saflığıma neredeyse (belli belirsiz de olsa) kesin, kötücül bir anıştırmada bulunarak. Ona korkunç hakaretlerle karşılık vermek için bir kışkırtma duydum içimde; ama o uykulu ve sıkıntılı sessizliğine yeniden gömülmüştü bile, kendi adına, uyukluyormuş gibi. İşte tam o anda sessizliğin içinde kendimi de şaşırtan kaba bir kesinlikle, ne zamandır içimde tuttuğum bir soruyu soruverdim:

"Niçin içeri attılar seni? Ne yapmıştın?"

Biraz gecikmeyle de olsa kirpiklerinin arasından beni incelemek için döndü, benden bir yanıtı esirgemeyeceğinin belirtisi olarak üst dudağını gururlu bir gülümsemeyle yarı kaldırdı... "Merak ediyorsun, değil mi, ha!" diye söze girdi... Gerçekten de, ona duyduğum antipatiyi bile unutarak, onu dinlemenin serüvenci kaygısıyla, dikkatle, kararsız ona bakıyordum şimdi. Neredeyse az sonra açıklayacağı gizden, şimdi burada, bu salonda, daha önce hiç işitmediğim, hiçbir kitapta okumadığım, tam anlamıyla eşi görülmedik, olağanüstü bir suçu açığa vurmasını bekliyormuşum gibi: kim bilir hangi mucizemsi, nefret edilesi baştan çıkarışlarla süslenmiş... Fantastik bir duygu uyandırıyordu bu bende, iç karartıcı bir erginleme ya da erkekliğe geçiş gibi, önem ve büyülü bir iticilikle dolu.

Bu arada o boylu boyunca uzanmış, gözkapakları yarı kapalı, usul usul geriniyordu; yanıtım vermek için biraz daha bekletti beni, sonunda sinsi bir sesle, yukarı bakarak başladı:

"Konuya gelelim... Evet: silahlı soygun. Bir at arabasına saldırmıştım... saatte 900 metre hızla gidiyordu... Buffalo

caddesinde... Teksas'ta..."

Ama geri çekilmekte gecikmedi, aynı vurguyla yeni baştan alarak:

"Hayır, tersine. Bir genç kıza saldırıp tecavüz etmiştim... elli yedi yaşında... soylu bir aileden."

Sonra bir başka suskunluğun ardından:

"Hayır, tersine, yanılıyorum... Bir papazın *cüppesini* çalmıştım!"

Sonra sözünü bağladı:

"Şimdi seçebilirsin."

"Bunu bilmek kimi ilgilendirir ki!" diye bağırdım, hor gören bir sırıtmayla. Sonra da o andan başlayarak tam anlamıyla suskun kalmaya karar verdim, orada, divanın üstünde, onun yerine bir ceset ya da bir Mısır mumyası varmış gibi. Ama o, az sonra benimle uzlaşmak için bahane arıyormuş gibi sigara ikram etti bana. Reddettim. Bunun üzerine ayağa kalktı, dinsel bir ağırbaşlılık tınısıyla, sonunda bana çıkıştı:

"Sen benim kim olduğumu biliyor musun?"

Konuşmadan, küçümseyici bir olumsuzluk belirtisi olarak çenemi kaldırdım. O zaman bir parmağını bardaktaki şaraba batırdı, ıslak parmağıyla duvara, antik desenlerin ve oğlanların imzalarının arasına bir yıldız çizdi.

"Ben Yıldız'ım. Tonino Stella!" diye açıkladı.

Kuşkusuz gizlemediğim ilgisizliğim üzerine bozulmuş, görkemli bir biçimde ilan etti:

"Adım bütün gazetelerde çıktı!"

Bunun üzerine yanıma yaklaştı. kimliğini belgelemek istercesine, gömleğinin kolunu biraz sıyırarak, bileğinin üstünde minik bir yıldız dövmesi gösterdi bana.

Ama yıldız dövmesine göz atmadan önce, bileğinde başka bir şeye gözüm ilişti. onu görmek irkiltti beni: Bir saat, çok ünlü ve bildik, Avrupa'nın bütün saatlerinden ayırt edebilirdim onu çünkü! *Amicus* markasından başka, kadranın üstündeki küçük bir aşınmayı bile tanıdım, çelik kayışının üstünde tuz lekeleri vardı. Kuşkuya yer vermeyecek biçimde, *Cezayir Hançeri*'nin, dostluklarının kutsal belirtisi olarak babama armağan ettiği, yıllardır yanından ayırmadığı

ünlü saatti bu! Daha o sabah onu bileğinde gördüğümü anımsıyorum; bir an Stella'nın onu çalmış olmasından kuşkulandım. Ama hemen gerçeğin başka olduğunu anladım: Bir hırsızlık değil, bir armağan söz konusuydu; babam birlikte geçirdikleri bu şenlik akşamında, eski bağlılık andına hiç aldırmaksızın Stella'ya armağan etmişti onu.

Böylece, bir gün içinde, W.G. hiç duraksamadan, önce Romeo'yu, sonra Marco'yu yadsıdı. Iki kat hain –ve andını bozmuş– biriydi. Bu vefasızın şerefine.

Parodi

Stella, hiç kuşkum yok, benim saati tanıdığımın daha ilk anda hemen ayrımına varmış olmalıydı; ama, buna karşın ne sıkıntı ne de pişmanlık gösterdi. Tersine, hiç çekinmeden konuşmayı kesmeksizin, neredeyse ona sahip olmanın apaçık hoşnutluğuyla o görkemli kronometreye bir göz attı. Bu arada, kurumlu kurumlu, konuşmasını sürdürüyordu:

"Ama nasıl olur, buraya Roma gazeteleri gelmiyor mu? Bazılarında resmim de çıktı, yaklaşık bir yıl önce, arandığım günlerde... Babana sor istersen, daha fazla bilgi istiyorsan!.. İşte tam o dönemde orada burada saklanırken, onunla tanışma *onuruna* erdim!"

"...Sırası gelmişken," dedi, "bu gece *Kont* bekleniyor... Yukarı çıkalı yarım saati geçti!"

Sonra kolunun öne doğru ani bir devinimiyle gömleğinin kolunu bileğinin üstüne çıkardı, saate baktı.

"Tastamam, yirmi altı buçuk dakika," diye açıkladı!

Bu saatle sinirlerimi bozmak istiyormuş gibi görünüyordu: Gösterişli bir biçimde onu kuruyor, sonra kulağına tutuyordu. En sonunda, bakışlarımın yönünü izleyerek sinsi bir kabalıkla,

"Ne var? Yoksa tanıdık mı geliyor sana bu saat? Peki, öyleyse söyleyeyim, benim mülkiyetime geçti: *hukuksal olarak!*" dedi.

"HUKUKSAL OLARAK, evet, tastamam. Baban tarafından bana *borçlanıldı*. Hem saatten başka, şimdi de, bir sualtı dürbünü, bir balık avlama tüfeği, bir de sualtı maskesi *borçlandı* bana, dediğine göre burada evdeymiş, üst katta duruyormuş. Bundan başka yarın bana yeni bir takım elbise, Napoli'nin birinci sınıf terzilerinden birinden alınacak, bir çift de yeni ayakkabı BORÇLANDI, kauçuk tabanlı. Sonra, bana sermaye için para vermeyi de taahhüt etti: Roma'da bir garaj açmak için ne kadar gerekirse; böylece sevgilimle evlenebileceğim!"

Rahat bir biçimde, omuzları divanın arkalığına dik olarak dayalı, krallara yaraşır bir serbestlik ve kendine güvenle oturuyordu. Ama son sözleri üzerine, alnında çatık kaşlı, bir şaşkınlık belirdi.

"Sırası gelmişken," diye açıklama istedi benden, "demek babanın bu kadar zengin olduğu doğru?"

Sesinin vurgusunda, açıkça küçümseyici bir kuşku sezinleniyordu: Bunun üzerine, epeydir umursamazlık maskesi altında gizlenen öfke göğsümde uğursuzca köpürmeye başladı. Ama, umursamazlığımın maskesini şimdi çıkarmanın, ona her zamankinden daha çok can attığı bir memnunluk vereceğini duyumsuyordum! Bu nedenle, yanıt yerine, ona yalnızca sağır bir homurtu işittirmekle yetindim.

"Çünkü, söylediklerine bakarsan," diye üsteledi, dudaklarını neredeyse örtülü bir kuşkuyla kıvırarak, "canı istediği kadar para harcayabilirmiş, milyonermiş... Ama haline bakarsan, onun büyük bir milyoner tipi olduğunu söyleyemezsin. Beyefendi görünüşü yok, sahiden de..."

"A, bunu sen mi söylüyorsun ..."

"Evet, ben söylüyorum! Ama kendine saygısı olan başka kim olsa söylemese de aynı şeyi düşünür! Ne biçim beyefendi bu? Yırtık pırtık giysiler içinde dolaşıyor, yamatmıyor bile, tıraş bile olmuyor, kokuncaya dek yıkanmıyor..."

"Hey. Sözlerine dikkat et!"

"Pekâlâ, özür dilerim."

"Sözlerine dikkat et, diyorum!!!"

"Ben de özür dilerim, diyorum... Öte yandan," diye pe-

kiştirdi Stella, "eğer onun para durumuyla ilgileniyorsam, sorunu var da ondan! Babanın bana önerdiği bir iş için aynî ve nakdî olarak bana sana dediğim kadar mal ve para verecek, ben de karşılığında, onunla birlikte on günlük bir yolculuğa çıkmayı kabul ediyorum... Ama o, mangırları (demek istediğim, söz verdiği parayı), on beş günün sonunda vermek istiyor, daha önce değil, çünkü eğer parayı peşin öderse, benim kirişi kırmamın biricik garantisini yitireceğini söylüyor... Öyle olsun bakalım! Ben sözünü tutmasını bekliyorum. Ama hile yapmamasını öğütledim ona, eğer sağlığını düşünüyorsa!" Burada Stella tehditkâr ve ciddî yüzüme baktı, beni tanık ve güvence olarak kabul ediyormuş gibi. "Açık," diye sonuca bağladı, hor gören bir yüz buruşturmayla, "ama eğer hemen Roma'daki sevgilime dönecek yerde, onunla günbatımlarını seyretmeye gidiyorsam, onun güzel yüzü için yapmıyorum bunu."

Bunun üzerine, çetin, üzücü, derin bir düşünceye dalmış göründü. Bu vaat edilmiş yolculuğun yalnızca fikri bile sinirlerini harap ediyormuş gibi. Bana gelince; ondan şu *yolculuk* sözcüğünü işittiğimden beri, benzim soluk, soluksuz, dilim tutulmuş, kalakaldım.

Kendi sesimi bile tanımıyordum sanki, çocukluğun en alt katmanından dudaklarıma yükselen soruyu sorarken öyle yitik, öyle cılız çıkmıştı ki:

"...Uzağa mı... gidiyorsunuz?..."

Stella bir gözkapağını kaldırdı: "Uzak mı... nasıl yani?" dedi geç kavramış gibi. "Ben mi diyorsun? Babanla ını? Ha, Yolculuğumuz diyorsun! Oldukça uzağa!.. Hadi canım! Az ya da çok burada dolaşacağız, her zamanki bölgede..." Sıkıntılı, kuşkucu, alaycı bir yarım gülüşle dudakları belli belirsiz kıvrıldı. "Baban," diye ekledi, "zaten, bilinen şeyleri yapan biri gibi, yer değiştirmekten pek hoşlanan bir tip değil. Rahatsız olur, acı çeker. Hep aynı yakın yerlere yolculuk eden biri o. Eski mongolfio balonlarını biliyor musun. sıcak hava frenli? Hah, o da tıpkı öyle..."

Kararsız, gözlerimi ona doğru kaldırdım. söylediklerinin ciddî olup olmadığını sorgularcasına. Babamla ilgili bu-

na benzer beklenmedik bir yargı ilk kez gelmiyordu kulağıma. Geçmişte, başka birinin bundan çok farklı olmayan bir şey öne sürdüğünü anımsıyordum. Şimdi bu gerçek, büyülü bir şey (neredeyse doğama ve yazgıma yönelik gizemli, dolaşık bir ima) gibi göründü bana: iki tanık birbirlerini tanımasalar, birbirlerine karşı ve uzak olsalar bile, benim (belki de bütün dünyada en son benim?) ısrarla bir sapkınlık saydığım bir fikir konusunda uyum içinde olabilecekleri gerçeği.

"Sen," diye bağırdım, "babamı hiç anlamıyorsun!"

"A, belki de sen daha iyi anlıyorsun..."

"Sen babamın yaptığı yolculukları düşünde bile göremezsin," diye bağırdım. "Onun bütün yaşamı en uzak ülkelere yolculuk etmekle geçmiştir. Hep yolculuk etmiştir o! Bütün yaşamı boyunca!"

Stella hafif, alaycı, ama oldukça içtenlikli bir hayretle beni inceleyerek, hep yaptığı gibi kaşlarını çattı, öyle ki alnında çapraz çizgiler oluştu.

"A, ciddî söylüyorum," dedi, "bu benim için yeni bir fikir... Peki, öğrenmemde sakınca yoksa, yaptığı başlıca yolculuklar hangileri? Pekâlâ: Almanya-İtalya, kırk yıl kadar önce: Bu biliniyor. Peki ya sonra?... Hıh, biliniyor, Vezüv çevresi: Bu onun için abone olmak..."

"Canımı sıkıyorsun!" dedim, alevler saçarak.

"A, canını sıkıyorum... Sahiden de!.. Ama konuya dönelim, bir merakımı giderir misin, sana çok zahmet olmayacaksa... Neden tüm yaşamı boyunca bu uzun gezilere adıyor kendini? Turistik amaçla mı?.. Misyonerlik mi?.. Yoksa başka bir amaçla mı?.."

Beni yakıp tutuşturan isyan, acı kesinlik ruhu öyleydi ki, sinirlerimin yerinden oynadığını, kanımın uğuldadığını duyumsuyordum: "*Niçin mi?*" diye yineledim. "*Hangi amaçla* mı? Özgürlüğü için, gerçek anlamda tanımak için! Amaç bu, işte. Bütün dünyayı, ulusları, hiçbir sınır tanımaksızın öğrenmek için..."

Stella kendi adına, gülmeye başladı. "Yeter be," diye sözümü kesti, bir avucunu bıkkın bir tavırla kaldırdı, bu kadarı ona fazla gelmiş gibi, "sana getirdim... Babanın söylediği-

nin doğru olduğunun kanıtı var şimdi elimde. Senin ona hayran olduğunu söyledi."

"Kim söyledi bunu?"

"O. Dedi ki, iki oğlum var: Biri, küçüğü sarışın, biri de de esmer; oğullarım çok güzel, hiç kimsenin öyle çocukları olamaz. Esmer olanı, doğduğundan beri BANA HAYRANDIR."

"Bunu söylediği doğru değil!"

"Evet. Doğru, söyledi. Senin ona hayran olduğun da doğru."

"Doğru değil."

"Ona hayran olduğun doğru değil mi?"

"Hayır."

"Peki, öyleyse, eğer doğru değilse onun hakkında bana anlattığın masalları nasıl açıklayacaksın? Dediğine bakılırsa, okyanusu uçarak geçen biri neredeyse... bir..."

Ağırbaşlıca ayağa kalktı: "Gerçek yurttaş... gerçek *Evren Yurttaşı,*" diye sürdürdü tehdit dolu, dalga geçercesine bir ses tonuyla, "...oysa o, annesinin hiç memeden kesmediği, hiçbir zaman da kesmeyeceği kendine güvenli bir tip! Barbar ülkesinden kovulup kendine bu güzel yanardağı beşik edindiğinden beri bildiğim kadar birçok yolculuk yaptı gerçekten de, Benevento'ya, Roma-Viterbo'ya gitti."

Burada, babamdan söz ederken, Stella ilk kez neredeyse bastırılmaz tuhaf bir gülüşle güldü, dostça ve pek gizleyemediği bir hoşgörüyle, "Belki de," diye konuşmaya başladı yeniden, "hazine değerindeki bu kutsal adanın, gözünden ırak olunca denize gömüleceğinden korkuyordur. Adadan üç dört durak uzaklaşınca bir yetim gibi kıvranmaya başlar. Bunu ona anımsatmaya yüz ister... Düpedüz kıskanır adayı, bir kadını kıskanır gibi! O denli ki, 'Procida' lakabıyla çağırırlar onu..."

Bu son (gerçek ya da yalan, ne olursa olsun) bilgileri, işitmek pek de üzmüyordu beni. Neredeyse susamışçasına, Stella'nın sürdürmesini bekliyordum. Ama Stella birdenbire tartışmayı bıraktı. Kendini divanın üstüne atarak, kaba, külhanbeyi neşesiyle başını öyle gururla salladı ki, özenle

düzeltip pomat sürdüğü saçları darmadağınık oldu. İçinde kim bilir hangi düşüncelerin, eğlencelerin, çocukça kendini bırakışların, hilelerin, altüst oluşların, düzenlerin küstahlıkla karıştığını bilmediğim, ayaktakımına özgü bir anlam geçti yüzünden. Zihninin ansızın dikkati dağılmış, orada duran benim dışında bırakıldığım bir düşüncenin ardına düştüğü açıkça görülüyodu; ama bu düşüncenin onun için çekici mi, yoksa tedirgin edici mi olduğu anlaşılmıyordu. Tıpkı insanın, bir tüyün ardına düşen bir kediyi gözlemlediğinde, şakacılığının oyun mu, yoksa trajedi mi olduğunu anlamayışı gibi.

Sıkıntılı, dürtüsel bir devinimle kollarını gererek ayağa kalktı; sonra kendini yeniden divana atıp oturdu. Ama birdenbire tuhaf bir biçimde ciddî, neredeyse dramatik bir gülüşle güldü. Sonra bağırdı:

"Senin baban bir PARODİ!"

Artık kaçınılmazdı: Öfke, uğursuz durdurulmaz bir öfke sarıyordu beni. Yumruklarımı sıkarak, Stella'ya doğru ilerledim, şöyle dedim:

"Şimdi yüzüne tükürürüm senin."

O zaman katı, tuhaf bir biçimde eğik bir gölge düştü Stella'nın yüzüne. O da bana doğru yürümeye başladı. Hecelerin üstüne basa basa,

"Sen kimin yüzüne tükürüyorsun?" dedi.

Son sahne

Yanıt olarak, öfkeyle kendimden geçmiş, üstüne atılmak üzereydim; ama tam o anda, bildiğim aceleci adımlar koridorda yankılandı; eşikte bana yetişen babam bir koluyla kıskıvrak yakaladı beni.

Stella'nın son sözlerinin tam üstüne gelmişti. "Sen kimin yüzüne tükürüyorsun?" diye bir yankı gibi yineledi bana, tehdit ve kaygı bulaşmış delici bir bakışla bakarak, yüzü sararmış... O kaygılı solgunluğu yumuşattı beni. Ama gene de sert bir şiddetle kendimi onun kıskacından kurtar-

dım, ona açıklama yapmayı reddederek. Sonra, sessizce Stella'dan uzaklaştım, o da kendi adına itişmekten vazgeçerek, umursamaz ve alaycı bir tavırla yeniden divanın üstüne oturdu. Ocağın köşesinde, onların birkaç adım uzağında durdum. Babam, kolunda çarşaflardan bir yığın, bir de yastıkla yukarıdan iniyordu. *Tıpkı bir uşak gibi*, diye düşündüm. Aynı zamanda, buruk bir şaşkınlıkla, bugüne dek hiç görmediğim yeni giysiler giydiğinin ayrımına vardım: fitilli kadife pantolon, gri bir yün ceket, boynunda da turkuvaz renkli bir mendil! Özenle tıraş olmuş, hatta saçlarını taramış, geriye doğru itmiş, düzlemişti onları. Böyle temiz, zarif haliyle, büyük bir roman prensi gibi güzel göründü gözüme, gene de, büyülenmiş gibi ona bakarken, saçma bir biçimde, umarsızca, Stella'nın onu *parodi* diye etiketlemesini hak eden o gülünç ya da kaba görünüşü aradım, şaşarak.

Onda gerçekten de gülünç bir şey bulmak için yanıp tutuşuyordum düpedüz, ama ne yazık ki, kişiliğinde zarafetten başka bir şey göremiyordum. Üstüne vuran ışıkta olağanüstü belirginleşen çökkün zayıflığı, onu daha zayıf, daha genç gösteriyordu: Stella'nın çocuksu sağlığıysa, onun yanında bir utanmazlık ya da bayağılık gibi inciticiydi.

Korkuyla gölgelenmiş bir bakışla bir Stella'ya, bir bana baktı. Başka soru sormadı. Sonra hemen hiçbir şey olmamış gibi, dikkatini gizemli kavgamızdan öteye çevirerek divana yaklaştı, çarşaflarla örtüleri Stella'nın yanına bırakarak, içten bir canlılıkla,

"İşte, her şey tamam. Bavulumu da hazırladım!" dedi. Sonra bana dönerek, değişik, otoriter bir üstünlük tınısıyla,

"Sana gelince, Arturo, Sana söyleyecektim, ama odada yoktun. Ben yarın sabah gidiyorum, ilk gemiyle!" dedi.

Yarın sabah! Bu son sözcüğe dek, bu gerçeğin yakınhğını algılamak istemedim, yarını ve tüm öteki gelecek günlerimi fırtınalı yıkımıyla allak bullak edecek olan bu gerçeğin... Umarsız gözlerimi babama diktim, bunun üzerine, alnını kırıştırarak, bir kez daha uyardı:

"Şimdi vedalaşsak iyi olur, yarın vaktim olmayacak çünkü..." Duyduğum isyanla soluğum kesilmiş, sesim kırıldı:

"Gidiyor musun... onunla mı!"

"Bu seni ilgilendirmez," diye yanıtladı babam.

"Bunu yapamazsın. Hayır! Yapamazsın bunu!"

Babam ters ters bana baktı, parlak görkemiyle tepeden bakarak,

"Canım kiminle isterse onunla giderim," diye yanıtladı, "Üstat[1] izin verirlerse."

Şimdi gururunun en kötü biçimiyle bana karşı, aynı zamanda Stella'nın gözünde daha çok parlamak için donatıyordu kendini; belki aynı zamanda Stella'nın ona egemenlik taslayarak en aşağılık bir köle gibi davranmasının öcünü benden almak için! Stella da bunu anlamış görünüyor, hiçbir değerlendirme yapmaksızın gözucuyla, alaycı alaycı bakıyordu. Ama babam tiyatroya yakışır bir ateş içinde öylesine acımasızdı ki, bu alaysamanın ayrımına varmadı.

"Tamam, Arturo, anlaştık mı?" diye bitirdi sözlerini, yarı benden yana dönerek, bana dışarı çıkmam için bir çağrıda bulunuyormuş anlamına gelebilecek kısa ve kesin bir yüz anlatımıyla. "Elbette. İyi yolculuklar," deyip ona arkamı dönmek üzereydim. Ama her türlü istemden daha gururlu bir içgüdü *(kendini koruma içgüdüsü* dediklerine benzer) kulaklarımda gökgürültüsü gibi uğuldadı, artık onunla aramızda her şeyin bittiğini, salonun dışına çıkar çıkmaz, dipsiz bir gecenin beni beklediğini haykırıyordu. Bir adım attım, küçümseyen bir bakışla Stella'yı süzerek (varlığının benim için hiç önemi yokmuş gibi, değercesine yanından geçtim) babamın karşısında durdum.

"Ben on altı yaşındayım," diye bağırdım, "büyüyüp erkek olunca benimle birlikte yolculuğa çıkacağına söz vermiştin. İşte şimdi o dönem geldi. Yaşım tutuyor, erkeğim ben!"

"A. Buna sevindim," dedi babam. Sonra, ocağın ucuna doğru yürüyerek, bir eli cebinde, duvara dayandı, zoraki bir

---

[1] Arapça Usted sözcüğü (Türkçe'ye Üstat olarak geçmiştir), İspanyolca'da, nezaket siz'i olarak birinci ve üçüncü tekil kişi için kullanılır. Burada, bu şövalyece deyişin alaycı kullanılışı, Wilhelm'in, Arturo'nun tam o anda doruk noktasına ulaşan dramından ne denli kopuk olduğunun bir belirtisi (Ç.N.)

dinginlik vurgusuyla yanına çağırdı beni:

"Buraya gel, Arturo, lütfen karşıma geç!" Kuşkusuz, Stella'yı gene incitmemden korkuyordu. Küçümseyerek boyun eğdim. O zaman babam, gözlerini bana dikti, şöyle dedi:

"İyi ayrılmak istiyoruz değil mi, Arturo?"

Yanıt vermeksizin alnımı kırıştırdım. "Tamam, o zaman," diye sürdürdü, fırtınalı sabırsızlığına güçlükle egemen olarak, "lütfen konuyu başka bir zamana bırak, istersen yukarıya odana çekil şimdi. Anlaştık. Verdiğim söze gelince: Centilmenler arasında verilen her söz kutsaldır... Ama şu saatin bu konuyu tartışmaya en uygun saat olduğunu sanmıyorum, gece yarısı, ben yolculuğa çıkmak üzereyken... Dönüşte daha sakin konuşuruz."

Umarsız, sinik bir gülüşle güldüm. Yüzü karardı.

"Böylece, bu arada," diye ekledi, daha değişik ve boğuk bir sesle, "umarım biraz daha büyümek için zamanın olur. Örneğin, bu gece burada yaptığın gibi bu kadar küstahlık etmemek için eğitirsin kendini; yoksa, böyle giderse, herkese yaşın tuttuğu halde küçük bir oğlan, dahası bir bebek olduğunu göstermiş olursun... İyi geceler."

Yüzüme ateş bastığını, sonra ölü yüzü gibi benzimin sarardığını duyumsadım: "Peki," diye yanıtladım, "gidiyorum. Ama, verdiğin sözler sende kalabilir! İstemiyorum onları..."

Allak bullak olmuş, sesimin yükseldiğinin ayrımına vardım. Daha şimdiden, gerçek bir erkek sesi olmuştu, birkaç ay önceki gibi uyumsuz değildi artık; sesimi işitince, tanımadığım biri, bir yabancı benim ağzımdan konuşuyormuş gibi tuhaf bir duyguya kapıldım yeniden. Ne söylediğimi düşünmüyordum; bulutlu turkuvaz gözlerinde bir çeşit merakla bana bakan W.G.'nin dışında başka bir şey görmüyordum. Gözbebeklerim, buruklukla büyümüş, saatin yeri boş sol bileğine gitti.

"Hiçbir sözüne bağlı değilsin sen!" diye sürdürdüm bağırmayı. "Ne verdiğin sözlere, ne ettiğin yeminlere! Dostluğuna bile ihanet ettin. Artık seni tanıyorum. Sen bir hainsin!"

Gerçek bir fırtınada dağılıp savrulmuşum, ayaklarımın altında korkunç bir yalpalamadan başka bir dayanak yokmuş gibi bir duyguya kapılmıştım. W.G.'nin, biraz yorgun, ama kararlı yürüyüşüyle, yavaş yavaş şöminenin yanından ayrıldığını, bana doğru geldiğini gördüm; beni döveceğini sandım. Yaşamımızda ilk kez dövecekti beni; o şimşek çakıntısında ne olursa olsun tepki göstermeyeceğimi düşünecek zaman buldum. O benim babamdı, babaların çocuklarını dövmeye hakları vardır. Daha şimdiden büyümüş olsam bile, benim doğmama neden olan oydu; hiç değişmeyecekti bu.

Ama pek de beni dövdüğü söylenemezdi. Kolumu omuz başına yakın bir yerden yakalayıp, "Hey! Esmer!" dedi. Sonra hışımla sarsarak bıraktı beni, yüzü ürkütücü, ama aynı zamanda eğleniyormuş gibi hafifçe gülümsedi. Sonra ekledi: "A, demek şimdi beni tanıyorsun, ha? Böyle dedin!"

"Hıh, eğer beni *şimdi* tanıyorsan," diye sürdürdü kaldığı yerden, bana doğru birkaç adım atarak, "ben seni epey zamandır tanıyorum esmerim benim!"

"Hayır, sen beni hiç tanımıyorsun," diye mırıldandım, "beni *hiç kimse* tanımıyor."

"A, sahi mi, büyük bilinmeyenim benim. Oysa ben seni çok iyi tanıyorum, avucumun içi gibi tanıyorum seni. Şimdi, burada, tanıkların huzurunda ne olduğunu söyleyeceğim sana!"

"Söyle istersen. Kimin umurunda!"

Benden bir adım uzakta durdu, kavgacı ve amansız. O anda yüzünden görkem, şenlik, suç ortaklığı, yüce yargılar, ikiyüzlülük, kendini beğenmişlik, kırıp geçirme isteği geçmeye başladı. Özetle, herhangi bir yüce ve korkunç yaptırım mı hazırladığının, yoksa daha çok cehennemî bir kötülük mü tezgâhladığının anlaşılamadığı zamanlarda takındığı bilinen tüm anlamlar geçti yüzünden.

"Güzel," dedi yüksek sesle, "öyleyse burada iddia ediyorum, bütün dünya da öğrenmeli ki, sen Arturo, KISKANIYORSUN. Daha tam olarak söyleyelim, Efendimiz, Evrensel Kıskanç unvanını hak ediyor. Gerçekten de, ey yüce Şövalye, ey Don Juan, ey yüreklerin kralı, ansızın bunların tümü-

ne de gönül düşürür. Venüs'ün Aşk oğlu gibi tümüne de oklarını atar, ama eğer onları elde edemezse kıskançlığa kapılır... İddiasına göre, bütün dünya Arturo Gerace'ye âşık olmalıdır. Ama ona gelince, Efendimiz hiç kimseyi sevmez, siz bir kaprisli, kendini beğenmiş, bencil ve alçaksınız, yalnızca kendi güzelliğinize tutkunsunuz siz. Hadi şimdi doğru yatağa. Yaylan bakalım!"

"Gidiyorum, evet..." dedim alçak sesle. Sonra gittikçe yükselen, boğuk, umarsız bir sesle yineledim: "Evet, gidiyorum. Seni unutmak istiyorum. Bütün bütün. Dinle. Bu benim son sözüm!"

"Çok güzel," dedi, "anlaştık. Son söz!"

Düşüncesizce kapıya yöneldim; ama bu devinimi yaparken, duvarın karşısındaki büyük divanın üstüne yarı uzanmış Stella'nın görüş alanına girdim. Bütün bu zaman boyunca, tek sözcük bile etmeden, kavgamızı tiyatrodaymış gibi rahat rahat seyretmiş, babamın son konuşmasını bastırılmış bir gülüşle dinlemişti. Sahiden de, ağzı hâlâ gülmek için biçimlenmiş yakaladım onu; o anda bu, son mantık kırıntısını da yitirmeme yol açtı. Geriye doğru bir adım attım, kendimden geçmiş, ne yaptığımın bile bilincine varmaksızın yemek sehpasının üstünden rasgele bir çatal ya da bıçak kapıp ona doğru fırlattım.

Babam birkaç saniye kımıltısız kaldı, öfke ve şaşkınlığa kapılmıştı. Bu arada, Stella darbeyi ustaca savuşturmuştu, çatalı sakin sakin (sanırım bıçak değil, çataldı, ama kesin olarak bilemeyeceğim), yakındaki bir sandalyenin üstüne koydu.

Bu arada ben şömineyle kapı arasında yarı yolda kalakalmış, kararlı, bekliyordum. Sahiden de, böyle bir meydan okumadan sonra, kesinlikle gidemezdim, Stella'dan korktuğum için kaçtığımın sanılması riskinden ötürü. Ama o, divandan bile kalkmaksızın, büyük bir ciddîlikle bana gülümsedi, uzlaşımcı bir tınıyla.

"Neden kavga ediyorsun şimdi benimle?" dedi, "Özür dilerim, ama gülüşümün nedeninin seninle hiç ilişiği yoktu."

Sonra, nâzik ve üstünlük taslayan bir sabırla babama doğru dönerek,

"Daha ilk andan beri," dedi, "odaya adımını atar atmaz, benimle kavga etmek için bahane arayıp duruyor."

"Çık dışarı. Defol, bir daha da görünme! Anladın mı?" diye yineledi babam, şimdi gerçekten korkunç bir öfkeyle titriyordu.

O zaman bakışlarım, bütün bütün silinecek bir döner sahneymişçesine gözlerimin önünde dönüyormuş gibi görünen salonun çevresinde dolaştı; apar topar çıktım dışarı.

Odama girince ışığı yakmayı bile umursamadım. Kendimi yatağa atıp yüzümü yastığa gömdüm, birkaç dakika öyle kaldım, bir kıyamet, bir deprem ya da herhangi bir kozmik yıkım bekledim, bu iğrenç geceyi sona erdirecek. Bir yandan, sabahın gelmesini hiç istemiyordum; ama öte yandan, gecenin sonu gelmez saatlerini korkuyla sayıyordum uyamayacağımdan emin olduğum için.

Mektup

İstediğim, bütün geceyi uyanık geçirmekti; ama, aynı zamanda, masallardaki gibi günler, aylar, belki de yüzyıllar sürecek büyük bir uyuşukluk içine dalmak istiyordum. Gözkapaklarım yanıyordu, ama uykum yoktu. Bir süre sonra ışığı yaktım, babama bir mektup yazdım.

Doğal olarak o mektubun tam metni belleğimde yok, ama fikri çok iyi anımsıyorum. Yaklaşık, şöyle diyordu kısaca: *Sevgili Babacığım, şimdi sana yazdığım son sözüm şu: Bu akşam küçükken olduğu gibi seninle birlikte hâlâ yolculuğa çıkmak istediğime gerçekten inandınsa, iyi etmedin. O zaman belki de bunu istediğim doğrudur, ama artık bu istek sona erdi. Arkadaşlarını kıskandığıma inanıyorsan yanılıyorsun. Çocukken onları kıskandığım doğruydu belki de, ama şimdi onların suçlu canavarlar, korkunç kimseler olduklarını öğrendim. Umarım bir gün, onlarla birlikte bulunduğun kentlerden birinde içlerinden biri seni öldürür. Baba-*

sız doğmuş olmayı yeğlerim. Annesiz doğmuş olmayı da, hiç kimsesiz doğmuş olmayı da. Elveda. ARTURO.

Ne kadar zaman uyanık kaldım, bilmiyorum, kulağım kirişte, babamın odasına çıkmasını bekliyordum, çünkü ayak seslerini işitir işitmez koridora çıkacak, tek sözcük bile etmeksizin mektubumu ona verecektim. Ama aralık kapının dışında gecenin sessizliğini ne ayak sesi bozdu, ne de bir gürültü. Gene de, mektubu odasına götürebilir, görülebilecek bir yere, bavulunun üstüne bırakabilirdim; yapacaktım da bunu. Ama dışarıya, koridora ve boş büyük odaya girmek düşüncesi gözümü korkutuyordu. Bana öyle geliyordu ki, o duvarlar, o bildik nesneler, bu gece uğradığım hakaretlerin izini taşıyorlardı, uğursuz kılınmışlardı. Onların suskun varlıklarıyla yüzleşmek de beni yeniden incitecekti sanki.

Böylece, o korkunç mektubu gönderildiği kişiye götürmeye karar vermeksizin, yeniden yatağa attım kendimi, yanık ışıkta usul usul uykuya daldım. Sıçrayarak uyandığımda gün ağarmamıştı daha; mektubumu sehpanın üstünde açık görünce, onu aldım, sırtırdan çıkarmadığım kazağımın içine sakladım. Sonra yeniden yatağa yatıp ışığı söndürdüm, yorgana sımsıkı sarındım, çok üşüyordum çünkü.

Elveda

Ama uyku tutmadı. Martıların çığrıştıkları işitiliyordu, çok geçmeden de tanyeri ağarmaya başladı. O zaman kapalı pencereden, sokağın altından tekerlek ve parmaklığın altında duran atların toynak sesleri geliyordu. "Onları limana götürmeye gelen araba bu," diye düşündüm. Kazağımın içine koyduğum, babama yazılmış mektubu düşündüm; ama artık onu babama gönderme isteğini daha az duyuyordum, kazağımın altında kımıltısız kaldı böylece. Kulaklarımı, ara ara işitilen evin en küçük seslerine karşı bile kirişte tutuyordum. Her zaman, babamın daha önceki ayrılışlarında tüm aile ayaklanırdı; oysa bu kez üvey annemin uyanmadığı açıktı. Üst kattaki odalar ve koridor sessizlik içinde, din-

gin, dinleniyorlardı. Sokaktan sık sık tek başına atıyla konuşan arabacının homurtusu işitiliyordu.

Ansızın, koridor boyunca usulca ses çıkarmamaya çalışan uzun ve telaşlı ayak sesleri işitildi. Kapı özenle itildi. Babam içeri girip kapıyı arkasından kapattı.

Çabuk çabuk gözlerimi kapattım, uyuyormuş gibi yaptım. Beni biraz sarstı, sabahları beni uyandırmak istediğinde hep yaptığı gibi her zamanki küçük ıslığını çaldı. Sonra alçak sesle seslendi: "Arturo..."

"Arturo..." diye yineledi. Gözlerimi açtım, sert, kımıldamadan, ona bakmaksızın. "Ben," dedi, "birkaç dakikaya kadar yola çıkıyorum..."

Göz kırpmadım, kımıldamadım. Ona bakmaksızın da, hâlâ buz gibi tan ışığında mavi gözlerinin rengini seçebiliyordum. Gidişin tedirgin ve sinirli neşesi içinde onu üstüme eğilmiş, askıda tutan, yüreğini bölen belirsiz bir kaygı sezinleniyordu. Soluğunu yanı başımda duyumsuyordum, taze bir tadı vardı. Rıhtımdaki, gemiye binişlerin canlılığı arasında, kış günlerinin tüm serin tazeliğini, çevresini saran, havadan yapılmış ikinci bir beden gibi kapalı odama taşıyormuş gibi geldi bana!

"Hey, beni işitiyor musun, Arturo?" diye üsteledi, hep alçak sesle konuşarak. "Az sonra yola çıkıyorum. Ötekileri uykuda bıraktım, dün akşam vedalaşmıştım onlarla zaten... Seninle vedalaşmaya geldim."

"Pekâlâ," dedim. "Elveda."

"Şu arkadaşım," diye sürdürdü konuşmasını, "benden önce gitti limana, yalnız. Gemide beni bekliyor. Ben yalnız gidiyorum, arabayla."

Parmaklığın altında atın eşindiği işitiliyordu. "Araba," diye sürdürdü, "aşağıda hazır..." Yorganın altında biraz döndüm, bu devinim sırasında, kazağımın altına sakladığım mektubun usulca derimi daladığını duyumsadım. İşte, ona mektubu vermenin tam sırasıydı, yoksa bir daha asla veremezdim. Ama veremedim.

"Evet, ne yapıyorsun sen, Arturo?" diye sordu. "Kalkmıyor musun? Her zamanki gibi arabayla bana aşağıya, li-

mana dek eşlik etmeyecek misin?"

"Hayır," diye yanıtladım.

"Gelmek istemiyor musun?" diye sordu, azarlama, gülümseme ve pişmanlık arası davetkâr, üzgün bir sesle. Yastığın üstünde döndüm, sinirlerinin ürperdiğini duyumsuyordum aynı zamanda, Stella'nın onu beklediği limana, gemiye doğru yola çıkmanın sabarsızlığından ötürü.

"Hayır!" diye yineledim. Ona sırtımı dönüp dönmeyeceğime karar verememiş, uykusunda tedirgin edilmek istemeyen canı sıkılmış biri gibi yastığın üstünde döndüm. Kaçamak bakışlarım onun hâlâ bana doğru eğilmiş olduğunun ayrımına vardı; düşkırıklığına uğramış, eğildiğinde birkaç tutam dağınık saç düşmüştü alnına. O anda, bakışlarımı o saç tutamlarının üstünde odaklayınca, sarı saçlarının arasında yer yer beyazlar olduğunun ayrımına vardım. "Pekâlâ... Görüşmek üzere..." dedi, rahatmış gibi görünerek.

"Görüşmek üzere," diye yanıtladım onu. Odadan çıkarken, "Görüşmek *üzere... oysa, bir daha hiç görüşmeyeceğiz!*" diye düşündüm.

5 Aralık

Kapı arkasından kapanırken, yorganı yüzüme dek örterek kıvrılıp yattım, onun uzaklaşan adımlarını, odalardaki ayrılık devinimlerini, yokuştan aşağı yuvarlana yuvarlana giden arabanın son yuvarlanışını işitmeyeyim diye kulaklarımı yumruklarımla tıkadım. Doğal olmayan bir süre o ölüm katılığında kaldım. Silkinip yorganı yere attığımda güneş çoktan odamın içine girmiş, ev yeniden sessizliğe gömülmüştü.

Pencereyi açtım, olabildiğince sarkarak bakışlarımı parmaklıkların arasından dışarıdaki sokağa doğru uzattım. Parmaklığın altındaki küçük açıklık ve sokak ıssızdı: Tekerleklerin, atların ayak seslerinin uzak bir yankısı bile işitilmiyordu. Yalnızca uzak, dağınık yabancı sesler sabahın duru soğuğunda yankılanıyordu. Ama bu gerçek sesler, beyni-

min içinden işittiğimi sandığım, gerçekdışı ve çok yüksek biricik, tiz bir sese yenik düşmüşlerdi: belki şu sözcüklerle dile getirilebilecek, sağır edici, inanılmaz bir tür ünleme: Elveda, Wilhelm Gerace!

Çarçabuk aşağıya, sokağa koşmak, arabaya yetişmek için çılgınca bir kışkırtıya kapıldım; hiç olmazsa bir ancık kendimi onun yanında bulma umuduyla. Ama yüreğimi paralayan bu kışkırtıya karşın, yerimden kıpırdamadım, her türlü umut olanaksızlaşıncaya dek dakikaların geçmesini bekledim.

Sesler işitilmeye başladı, odalarda bildik sesler: Üvey annem ve üvey kardeşim kalkmışlardı. Kudurmuş gibi kapıya koştum, anahtarla kilitledim. O anda hoşuma gidebilecek tek şey, odamda bir köpeğin olması, bana arkadaşlık etmesi, hiç soru sormaksızın, pütürlü diliyle ellerimi yumuşakça yalaması olurdu. Ama her türlü insan yakınlığı, hatta kırların, bildiğim bütün yerlerin görünümü, düşününce dayanılmaz görünüyordu bana. Artık hiçbir şey duyumsamamak için bir yontuya dönüşmek isterdim.

Böylece, kendimi odama kapattım, ölüymüşüm gibi. Birkaç saat kimse ilgilenmedi benimle. Sonra, öğleden sonra, kapının tıklatıldığını işittim, üvey annem kararsız, incecik bir sesle, yemek yemek isteyip istemediğimi, kendimi iyi hissetmediğim için mi kalkmadığımı sordu. Bağırarak kovdum onu, kötü sözlerle. Gene de, birkaç saat sonra bir kez daha kapımın tıklatıldığını işittim, aynı ses, daha da kararsız, daha da ince, eğer yemek istersem, kapının önünde bir sandalyenin üstünde kahvaltımın durduğunu söyledi. Neredeyse bağırarak hiçbir şey istemediğim yanıtını verdim, ne yemek, ne içmek; yalnız bırakılmak istiyordum.

Yaşamımda ilk kez, hasta olmadığım halde aç hissetmiyordum kendimi. Sık sık uyukluyor, ama hemen korkunç bir sarsıntı ya da sağır edici bir gürültü duygusuyla sıçrıyordum. Sonra hemen aslında hiçbir şey olmadığının, ne gürültü ne de deprem olduğunun bilincine varıyordum; acıydı bu, beni uyanık tutmak, hiç bırakmamak için bu yapay kötülüklere başvuruyordu. Gerçekten de bütün gün yakamı

bırakmadı! Yaşamaya başladığımdan beri ilk kez gerçek anlamda acıyı tanıyordum. Ya da en azından tanıdığımı sanıyordum!

Tam bir kesinlikle bunların adada geçirmekte olduğum son saatler olduğunu artık biliyordum; odamın eşiğini aşmak için attığım ilk adımın buradan gitmek için olacağını da biliyordum. Belki de bunun için, odamda kapalı kalmakta direniyordum: Hiç değilse birkaç saat o umarsız, ürkütücü adımı ertelemek için!

Bu arada ağlamak istemiyordum, ama ağlıyordum. W.G.'yi, insanın ancak bir kez kahvede ya da sokağın köşesinde karşılaştığı önemsiz bir kimseyi unuttuğu gibi unutmak istiyordum, oysa ağlarken, "Babacığım," diye çağırıyordum onu, iki yaşında bir oğlan gibi! Bir an geldi, hâlâ kazağımın içinde sakladığım mektubu alıp yırttım.

Kuşkusuz beni güçsüzleştiren açlıktı aynı zamanda. Babamı düşünürken duyduğum öfke, sonunda kendimi kandırmak için onun da aynı biçimde, şu anda beni düşündüğü kuruntusuna kapıldım sonunda. Benim ona "Babacığım" dediğim gibi onun da nerede olursa olsun, kendine: "Arturo! Sevgili esmerim" diyerek ya da buna benzer sözcüklerle beni çağırdığı kuruntusuyla sona erdi. Sonunda, olanaksız görünüyor ama, saatler geçtikçe son bir umuda kapıldım, akşama doğru, bu umudun kışkırtıcılığına tümüyle kendimi inandırmayı başardım. Şöyle bir umut: Ertesi günün 5 Aralık olduğunu henüz söylemedim, benim doğum günüm (tam on altı yaşımı dolduruyordum). Gururumdan, dün akşam babama anımsatmamıştım bunu. Oysa onun genellikle doğum günlerini ve bu tür şeyleri anımsama alışkanlığı yoktu. Ama bu kez, belleğinin bir mucizeden esinlenmiş gibi, yolculuk sırasında ansızın unuttuğu şeyi ona anımsatacağı umudunu beslemeye başladım. Kuşkusuz, böyle bir anımsamadan ötürü beni kutlamak, doğum günümü adada benimle birlikte geçirmek için geri dönmeye karar vereceğini umuyordum. Belki de şu anda çok uzakta olmadığını, hâlâ Napoli'de olduğunu, oradan bir günlüğüne geri dönmenin çok kolay olacağını söylüyordum kendi kendime. Bir-

kaç saat önce, odamda, üstüme eğildiğinde yüzünde beliren pişmanlık anlatımını düşünüyordum; böyle bir pişmanlığın (rıhtıma dek ona eşlik etmediğim için kapıldığı umarsızlıkla birleşince) yarın onu adaya geri getireceğine yemin edebilirdim neredeyse! Gece bastırdığında imgelemimdeki umut tam bir kesinliğe dönüşmüştü. O denli ki, bu avuntudan ötürü kendimi hem coşkulu, hem de yorgun duyumsuyordum. Kapıdan dışarı, üvey annemin kapının önüne, sandalyenin üstüne bıraktığı kahvaltıya baktım: ekmek, portakal, bir kalıp da çikolata (evimizde, düşkün olduğumuz bir şeydi bu). Yedim, yatıp uyudum.

Bir gün önceki gibi, gündoğumuna doğru uyandım. Birincisinden daha da kötü gelişecek ikinci sabah böyle başladı.

Uyanır uyanmaz, bugün doğum günüm olduğunu anımsayınca, Wilhelm Gerace'nin geleceğine duyduğum her zamankinden daha kesin inançla neşeli bir duyguya kapıldım. Bekleyiş içinde, bir önceki günkü ruh durumunda odamda gönüllü bir tutsak gibi, kapının anahtarı iki kez döndürülerek kilitlenmiş, kaldım. Ama, bu sabah bu tutsaklığım başka bir nedenden çok, bir büyüden kanaklanıyordu; odamdan görkemli çıkışımın yakın olduğunu sezinliyordum. Gerçekten de, babamın saat tam sekizde Procida'ya uğrayan ilk vapurla geleceğine bir çeşit büyüsel güven vardı içimde.

Ama nöbet tuttuğum penceremden, hiçbir yenilik olmaksızın saatin dokuzu vurduğunu işitince, bir anda güvenden kuşkuya geçtim; onun saat on vapuruyla da gelmemekle kalmayacağı, aslında hiç gelmeyeceği kuşkusuna. Her şeye karşın, umut bir asalak gibi içime içimde yuvalanmıştı; yuvasını gönüllüce bırakmayacaktı. İki saat daha çan kulesinin vurduğu tüm çeyrekleri saymayı sürdürdüm, sürekli olarak, bir yatağa, bir pencereye gidip gelerek, kâh kulaklarımı bile isteye tıkayarak, kâh kulaklarım kirişte; acaba bir ara vapurla ya özel bir vapurla gelir mi diye düşünüp düşünüp durarak; bir yandan da odanın içinde bir aşağı bir yukarı yürüyerek; bir ses, bir ıslık, bir hışırtı işitince yerim-

den sıçrayarak. Özetle, insanın umutla beklediği zaman yaptığı her zamanki şeyler. En sonunda, saat on biri geçince, bir çılgın olduğumu kesin olarak anladım, duygusal hayallerimi göksel kehanetlerin yerine koyduğumu, W.G.'nin geri dönmeyi usundan bile geçirmediğini, artık hiç gelmeyeceğini kesin olarak anladım.

O zaman dünyaya geldiğim andan beri ilk kez içtenlikle ölmek istediğimi düşündüm.

Çan öğleyi çaldı, her zamanki sürekli çalışıyla. Neyse ki, bütün sabah boyunca hiç kimse beni rahatsız etmeye cesaret edememişti; ama çanların çalışından biraz sonra, bir önceki günkü gibi kapım tıklatıldı, dünkünden de hafif, neredeyse duyulur duyulmaz tıkırtılarla. İşitebildiğimce kapının ardında üvey annemle Carmine'nin olduğunu anladım kolayca. Üvey annem, kendisi cesaret edemediğinden, oğlanın elini yönlendirerek çaldırmıştı kapıyı. Şimdi, alçak sesle, bana *doğum günün kutlu olsun* demeyi öğretiyordu ona, o da boyun eğerek, uysal uysal, kendine özgü ilkel tavrıyla tiz bir sesle yineledi.

Böyle bir aile özeni o anda acımasız bir haksızlıktan daha çok isyan ettirdi beni. Kutlanmak istemediğimi, her şeyin canını cehenneme gönderdiğimi açık bir biçimde belirtmek için, başka yanıt vermeksizin, kapıya bir tekme indirdim.

Yaklaşık bir buçuk saat daha, hiç kimse yaşam belirtisi göstermedi. Ama, saatin iki olmasına az kala, o inatçı tıklatmaları bir kez daha işittim kapıda. Bu kez, oydu, üvey annemdi kapıyı tıklatan: üstelik daha hızlı, neredeyse kabaca. İşittiğimi belli etmedim; o zaman kararsız, kaygılı, üzüntü ve duraksamadan ötürü neredeyse buz gibi bir sesle, seslendi: "Artú..."

Küpe

Hiç yanıt vermedim. "Artú," diye yineledi o zaman, daha telaşlı ve cılız bir sesle. koşu sırasında konuşan biri gibi,

"ne yapıyorsun? Niçin kalkmıyorsun? Tatlı pizza yaptım, geçen yılki gibi, doğum günün için..."

Temelde onun kıt zekâlı olduğunu her zaman ne denli düşünmüş olursam olayım, aptallığı hiç bu kez olduğu gibi görünmemişti bana: engin, enginden de öte bir aptallık! Böyle trajik bir anda tatlı pizza gibi boş şeylerden nasıl söz edebiliyordu bana? Sonra, uzun zamandır alışkanlığımı yitirdiğim, birkaç gün önce yüreğimi ferahlatacak incelikleri bugün sinirime dokunuyordu. Onun, her zamanki gibi zorlu bir düşman olmasını yeğlerdim; bana öyle geliyordu ki, bütün bunları o da anlıyordu. "Defol, aptal, ahmak!" diye bağırdım ona. Umarsız bir yabanıllıkla, kapıyı gürültüyle çarparak ardına dek açtım.

Oradaydı, çocuk kucağında, dudakları titriyor, yüzü ölü gibi bembeyaz kesilmiş. Hışımla daha da aydınlanmış görüşümle, ünlü kadife etekliğini giymiş olduğunun, Carmine'yi de şenlik için giydirmiş olduğunun hemen ayrımına vardım: kuşkusuz doğum günümü yakışan bir biçimde kutlamak için. Bütün bunlar, beni yumuşatacak yerde kinimi azdırdı. Bu arada, bilmem hangi aşırı burukluk dürtüsüyle ilk iş olarak babamın odasına doğru koştum.

Oda hâlâ az çok ayrılış dağınıklığı içindeydi. Üvey annem, doğal yapısı gereği, odalara çekidüzen vermek için pek de acele etmemiş, babamın bavulunu hazırlarken yerde darmadağınık bıraktığı anlaşılan eski giysileri, gazeteleri, ayakkabıları, kitapları, boş sigara kutularını vb. bir köşeye yığınakla yetinmişti. Yatağın üstünde şilteden başka bir şey yoktu, ne örtüler, ne yastıklar. Açık dolaba çabucak bir göz atmam, önceden sezinlediğimi umarsızca anlamama yetti: W.G.'nin tarihsel hazinelerimizi (balık avlama tüfeği, deniz dürbünü vb.) sakladığı her zamanki yer boştu.

Yatağın yanındaki duvardan, Amalfili Romeo'nun resmi, her zamanki gibi, görmeyen yumuşak gözlerle, bilinçsizce gülümsüyordu.

Güçsüzce, eşiğe kadar beni izlemiş olan üvey annemin acınası ve kaygılı bakışlarının altında, o bırakılmış odada biraz dolaştım. "Kiminle gitti, biliyor musun?" diye bağırdım

o zaman. "Yalnız gitmedi, seni kandırdı! Stella'yla gitti!"

N., bir yandan bana bakıyor, bir yandan da benim aşırı tutumumdan ötürü sinirlenen, kendini yüreklendirmek için annesinin bukleleriyle oynayan Carmine'yi başının bir devinimiyle uzaklaştırmaya çalışıyordu. Tam bir küçük oğlan gibi öç almakta direnerek konuşmamı sürdürdüm:

"Stella'yı sana yeğ tutuyor!"

Tedirgin, odanın içinde ilerledi, Carmine'yi büyük yatağın üstüne bıraktı: "Stella kim? Buralı biri mi?" diye sordu, yüz çizgileri bir anda dağılıp tehditkâr ve yabanıl bir yırtıcılığa dönüştü; sorusundan, ilk kez işittiği addan Stella'nın kadın olduğunu sandığı anlaşılıyordu. Ama söz konusu olan kişinin Tonino Stella diye biri olduğunu anlar anlamaz, yüzü yeniden gevşedi, rahatlamaya büründü.

Onun bu değişen duygularının açıklığı karşısında (hiç bir zaman itiraf edilmese de) geçmişte kalan bir başka kıskançlığın içimde yeniden canlandığını duyumsadım. "A," diye bağırdım, acıyla, çifte bir kıskançlıkla altüst olmuş, "ama onu seviyor, Stella'yı! ONU SEVİYOR!"

"Onu seviyor..." diye yineledi; bu sözcüğü yinelerken sesi masum ve soğuk bir yankı gibi anlamdan yoksundu. Ama sözcüğü telâffuz eder etmez, ağzı beklenmedik bir utancın seyirmesiyle duraksayarak sözünü yarıda kesti. Gözleri bir an hızla devinerek beni inceledi, soru sorarcasına, kuşkuyla. Sonra hızla öteye baktı.

"Evet, onu seviyor. ONU SEVİYOR! Onun için senden daha önemli o... Carmine'den de... Benden de. Her şeyden," diye sürdürdüm, çıldırmış gibi.

Dudaklarını karşı çıkacak gibi kımıldattı; ama ona vaktinden önce olgunlaşmış bir çocuk anlamı veren güçsüz, acılı bir yüz buruşturmayla, sustu. Kısa bir süre, benden kaçarak tümüyle içine kapanmış göründü, savunmak için tüylerinin arasına gizlenen bir serçe gibi; sonra öfkelendi, bana dönüp neredeyse yabanılca, "Sen," diye bağırdı, titrek bir soluk aldı, "doğru sözcükleri kullanmıyorsun..." Bu arada göz ucuyla Carmine'ye bakıyordu, belki de, bir yıllık beyniyle benim babası aleyhindeki kötü sözcüklerimi anlamış

olabilir mi korkusuyla.

"...Şu Stella, onunla birlikte giden," diye sürdürdü kibirli, alnını kırıştırarak, "hiçbir zaman akrabasıyla bir olamaz. Bu bir arkadaşlık..." Birden bir omzunu biraz kaldırdı: "Bu, başka bir şey!" Halktan birinin, hoşgörüyle küçümseme arası tuhaf bir kuşkucu tavırla bitirdi sözlerini.

Bu noktada, ışıklı, neredeyse görkemli bir olgunluk bürüdü onu. Sonra sustu, kibirli ve dingin, kaşları çatık, bana konunun kapandığını anlatmak içinmiş gibi.

O zaman, deli gibi kendimden geçerek bağırdım: "Peki, sen onu seviyor musun?."

Bu beklenmedik soru karşısında, yüreği ansızın durmuş gibi irkildiğini, bir an kendini kaybettiğini gördüm. "Nasıl... ben... kimi?" diye kekeledi. "Onu! Babamı!" dedim. "Onu seviyor musun?"

Yanaklarını derisini kırıştıran gerçek bir yanığı andıran koyu kırmızı bir renk bürümüş, karşımda, ikimizi ayıran büyük yatağın öte yanında ayakta duruyordu; artık Carmine'ye bile aldırmıyordu, öylesine yitikti. "Ne diyorsun?" diye yineledi iki üç kez. "O... benim kocam..." Belki de onu babamı *sevmemekle* suçladığımı sanıyordu. Oysa ben, zavallı ben, tam tersiyle suçluyordum onu!

"Biliyorum," diye atıldım sonunda, tüm acılığımı dinetleyerek, "biliyorum. Onu sevdiğini biliyorum."

Bu sözlerim üzerine cesaretini toplayacak yerde, ansızın yüzü seğirdi, sarsılmış gibi; iri iri açılmış kocaman gözleriyle bana baktı, korunmasız, bir tür karışık dua içinde.

"Biliyorum. Onu seviyorsun!" diye yineledim. "*Niçin* seviyorsun onu?"

"Ah... bu sözleri... işitmek... istemiyorum... Ben... karısıyım onun..."

"O seni incitti! Seni incitti!"

"Ah! Artú... ondan niçin... böyle söz ediyorsun? O senin baban..." diye sözümü kesti. Coşkulu bir duygulanma benzini solduruyor, az önceki kırmızılığını ateşli, ürkek bir pembeye dönüştürüyordu. "Hem sonra," diye ekledi, "o senden... daha şanssız..."

"Babam... şanssız mı!?"

"Sen... ondan... daha şanslısın..." diye pekiştirdi, yavaş yavaş başını sallayarak. Otomatik olarak, neredeyse bilinçsizce, yeniden Carmine'ye yaklaştı, kuşkusuz dikkatini bu gaddarca konuşmamızdan uzaklaştırmak için, saçlarından çıkardığı bir kurdeleyi oynasın diye ona verdi. "Sen ondan daha şanslısın," diye yineledi, "e, kim bilir ne güzel kadınların olacak, yaşamında..."

Bu kehanette bulunurken, çenesi hafifçe titriyordu, bir genç kız gibi. Sesinin neredeyse tatsız, hemen hemen buruk doğuştan saflığı (gizli gözyaşlarından gelen) bazı güçsüz, çocukça çalgıların kusurlu müziğine benzer bir tınlama yansıtıyordu. Sürekli başını sallamayı sürdürerek,

"Oysa onu pek sevmiyor kadınlar! O... fazla doğal... politik değil... kadınların kendilerini göstermelerini sağlayacak imgelemi yok. Evet, çünkü birçok kadın, kendisiyle çok az birlikte olan... sonra da onu unutan birinden hoşlanmaz. En küçük bir sempati... bir iltifat bile... sanki ilişkide bulunduğu kötü bir kadınmış gibi... Bu durum, birçok kadında kötü bir izlenim bırakır..." dedi.

Vardığı sonucu bana göstermesi için gerekli olan bu tümceleri, gözle görülür bir tutuklukla çıkardı göğsünden (beceriksiz ve masum yüz kızarmaları ve belki aynı zamanda –soluğunda belli belirsiz algılanabilen– elde olmayan gizli iç çekişlerin... yankıları arasında); ama gene de çok uzman bir kişinin ağırlığıyla. Onun bu gösterisinde, annesi Viulante'nin, bende neredeyse eğlenceli bir etki yaratan çıkmış bazı söylemlerini tanıdım.

"Bunun için," diye sonuca vardı, "onun daha şanssız olduğunu söyledin: Çünkü kadınlarla şansı olamaz!"

"Ama," diye karşı çıktım, "çok yakışıklı bir adam."

"Hmm, çok yakışıklı... çirkin olduğunu söylemiyorum, hayır. Şöyle böyle... Hem sonra, yaşlı."

"Yaşlı mı!!!"

"Nasıl yani, yaşlı değil mi? Kaç yaşında, biliyor musun (parmaklarıyla saydı), otuz beşini bitirdi, otuz altısına girdi. Yüzünde çizgiler, saçlarında beyazlar var..."

Bunun ben de ayrımına varmıştım; ama gene de babamın, gerçekten de, şimdiden yaşlılığa erdiğini düşünmemiştim henüz!

"Bunun için," diye sürdürdü, "senden rica etmiştim... babana saygıda kusur etmemeni. Onun oğlu olmandan başka, senin şansın da onun şansına yakın olacağından, varlıklı büyük bir beysin sen! Yaşamında kim bilir ne güzel kadınlarla karşılaşacaksın, gösterişli genç kızlar, yabancı kadınlar... seni... seni sevecek... Kim bilir ne güzel bir karın olacak..."

Bir iki kez yutkundu. Sesi yeniden çatladı. Ama uysal. ikna edici bir ciddîlikle başını eğerek, çabuk çabuk bitirdi sözlerini:

"Oysa o, benimle evlenmeseydi (şimdi artık yaşlandığına göre), başka bir Hıristiyan kadının sevgisini nasıl kazanabilirdi? Ben olmasaydım, belki de başka hiçbir kadın evlenmezdi onunla... o zavallı, bir ailesi olmadan doğduğu için, tüm yaşamı boyunca, bir lejyon askeri gibi, tek başına, bir Çingene olarak kalırdı... Şimdi, onun yaşamında, onun düzeniyle yalnız kalan benim..."

Bu son tümceleri alçakgönüllükle değil, tersine saygıdeğer bir hanımefendinin üstünlüğünün verdiği hoşnutlukla söyledi, epey çocuksu bir anlam karışıyordu bu üstünlüğe. Bu gülünç karışımın içinde erişilmez güzelliği bana görkemli, krallara yaraşır göründü! Bir an ona bakakaldım; sonra atıldım:

"Bir karım olacağına inanıyorsan yanıhyorsun!"

"Artú!.. Niçin..."

"Yanılıyorsun! Karım olabilecek bir tek kadın var! Kim olduğunu biliyorum! Başka bir kadın istemiyorum. Ben hiç evlenmeyeceğim, hiç kimseyle!"

Bağırarak ona küfretmişim gibi, yüzünde korkuyla gözlerini bana dikti. Ama elinde olmaksızın, bakışı kanatlanmış, gülen bir gönülborcunu dile getiriyordu, bunu gölgeleyen inanmazlığa karşın: Böyle bir kadını onurlandırmak için temelde bekâr kalmamdan neredeyse hoşnut olacaktı!

O zaman ona duyduğum bütün aşk kapladı beni yeni-

den; içimi büyük bir esef, gereksinim, başkaldırı ateşi sardı. Çılgınca dönen bir çarkıfeleğe benzer bir biçimde, kocası olsaydım ona edeceğim iltifatlar, öpüşler, okşayışlar tutuştu imgelemimde; onunla her gece, uykumda bile göğsüne yakın olduğumu duyumsamak için, çıplak bedenine sarılarak nasıl uyuyacağım. Ona alacağım güzel giysiler, ipek çamaşırlar, onu soyarken görmek için ipek işlemeli gömlekler. Sonra onu kürkler giymiş, başında tüy şapka, Napolili önde gelen bir hanımefendi gibi, annesi Viulante'ye götürecektim. Yolculuklara, salt ona her gün bir dâhinin şiirleri gibi güzel yazılmış mektuplar göndermek için çıkacaktım. Ta Amerika'ya, Asya'nın ucuna dek gidecektim, oradan ona başka hiçbir kadının sahip olmadığı mücevherler getirmek için. Ama onları saklasın diye değil: boynunu, kulaklarını, ellerini onlarla donatsın diye, tümü de benim öpüşlerimmiş gibi. Arkadaşları, tanıdıkları, onu altınlara, gerçek değerli mücevherlere bürünmüş geçerken görünce şöyle diyeceklerdi: "Böyle önemli bir kocası olduğu için ne mutlu ona!"

Bu düşünceler (daha önceki aylarda da, onu sevdiğimi anladığım günden beri birçok kez düşündüğüm ve zihnimden güçlükle uzaklaştırdığım), yineliyorum, bir ateş şenliği gibi zihnimde dönüp duruyordu. Buna benzer sevinçli düşünceleri acıya dönüştüren olanaksızlık beni yiyip bitiren doğal olmayan bir haksızlıktı! Ama N. orada, karşımda, soluk alan, tensel bir varlık olarak dururken, birden tüm olanaksızlıklar saçma göründü bana. Bir mutluluk küstahlığıyla büyük yataktan ona doğru koştum.

"Seni seviyorum," dedim.

Yaşamımda ilk kez söylüyordum bu sözleri: Bunları söylerken duyduğum altüst olmuşluğu o da duyumsadı gibi geldi bana. Oysa (o anda bana en kötü batıl inançtan daha iğrenç görünen) her zamanki fantastik değilleme yüzünü allak bullak etti. Bağırdı:

"Hayır. Artú! Kötülük yapmaya gerek yok!"

O zaman ben, hakkını isteyen birinin öfkesiyle, sımsıkı kucakladım onu, ağzından öpmeye çalıştım.

Ama o, öpüşümden kendini kurtarmak istedi, başını

güçsüzce geri atarak, "Hayır! Hayır!" dedi bir çeşit yabanıl imdat çağrısıyla: odada, korkmuş, korunmasız Carminiello'dan başka yardımına koşacak biri varmış gibi! Sonra dizleriyle, dirsekleriyle, yumruklarıyla, hatta dişleri tırnaklarıyla çabalayarak kendini bana kaşı savunmaya çalıştı. Çölde yaşayan bir yabanıl hayvan beni öldürmek için, onun bu öpüşü geri çevirmek için başvurduğu kadar yabanıllık geliştiremezdi! O zaman aşkım nefrete dönüştü; onu öpmeden bırakmadan önce, ellerimle kudurmuş gibi atılıp yanaklarını, boynunu, saçlarını körlemesine hırpalamaya başladım. Şaşkına dönmüş (pişmanlıktan çok tuhaf bir masumluktan oluşan) bir afallamayla, dolaşık lüleleri arasında pembe küçük kulağında birkaç damla kan gördüm.

Düşüncesiz öfkemin arasında küpesini sertçe yakalamıştım, küpenin klipsi açılmış, kulak memesini biraz zedelemişti. Onu bırakınca, parmaklarımın arasında o altın küpeyi zavallı bir ganimet gibi gördüm. Bu arada, üvey kardeşimin ağladığını düşte gibi işitiyordum, kuşkusuz benim annesini öldürmek istediğimi sanıyordu! Onun, benzi sapsarı, oğlanı sırtına alırken, yere düşmesin diye giysisinden tuttuğunu gördüm. Sanırım, ağlayıp sızlamıyordu bile, öylesine allak bullak olmuştu; koca koca açılmış iri gözlerini bana dikmişti; benden yeni bir dehşet bekliyormuş gibi, güçsüz, acılı, gözlerini hiç ayırmadan bakıyordu bana. Küpesini ayaklarının dibine attım. "Alçak, katil!" diye bağırdım, "Korkma, seni bir daha öpecek değilim." Odadan koşarak dışarı çıkarken, ekledim: "Elveda! Sonsuza dek! Her şey bitti."

Mağarada

Yatağa dayanmış, tek sözcük bile söylemeden, kımıltısız kalakaldı; ama merdivenin dibine vardığımda, oda kapısının eşiğinden korkuyla bağırdığını işittim: "Artú! Artú! Nereye gidiyorsun?" Sonra odadan Carmine'nin daha da tizleşen ağlamasını işittim; N. yeniden içeri girmiş, telaşla onu

yatıştırmaya çalışıyordu. Ana kapıdan çıkarken, merdiven başından yeniden soluk soluğa bağırmaya başlayan sesi ulaştı bana, ilk basamaklardan inen topuklarının tıkırtısına ve kucağındaki Carmine'nin kekeleyip durmasına karışmış "Nereye gidiyorsun? Artú!" diyen sesi ulaştı bana. Ama ben bir anda sokakta bulmuştum kendimi; evin sesleri, ben uzaklaştıkça ardımdan sönüyordu, başka bir dünyaya ait seslermiş gibi.

Tam olarak nereye kaçtığımı bilmiyordum. Adada hiç arkadaşım yoktu, üstelik, o telaşla yanıma para almayı ihmal etmiştim, tüm sermayemi odamda bırakmıştım. Öte yandan, dün akşam yediğim ekmekle çikolata ve meyveleri saymazsam, bir buçuk gündür lokma koymamıştım ağzıma: Beni kendimden geçiren, kaygımı biraz olsun hafifleten tuhaf gerçekdışılık duygusu da kuşkusuz buradan kaynaklanıyordu. Umarsızca bir kesinlikle, az sonra adanın benim için geçmişe ait olacağını biliyordum. O gün anakaraya giden başka gemi yoktu artık; ama ben nasıl, ne zaman yola çıkacağımı kesin olarak bilmeyi umursamıyordum. O anda tek istediğim, adanın yürekler acısı yalnızlığını gizleyebileceğim ıssız bir köşesinde bir ine başımı sokmaktı. "Böyle sona eriyor," diyordum kendi kendime, burukça, "benim doğum günüm!"

Balıkçı İsa Alanı'nı, sonra Büyük Kıyı'yı geçtim, rıhtımın arkasında dolaşmaya bıratım kendimi; kesin bir hedefim olmaksızın, yerleşim yeri olmayan, ıssız yerler aradığından, sola, topraklı kayaların art alanında, adanın bu yanını kapatan son küçük, boz ırmağa doğru yöneldim. Fener Dili'nin karşısındaki, bir tersane gibi kıyıya çekilmiş, onarım gören kayıklarla tıkış tıkış dolu açıklıkta birkaç köylü kız çocuğu, tebeşirle yere çizilmiş karelerin üstünden atlayarak seksek oynuyorlardı. Bense, yabanılca oradan geçerken, neredeyse atlayan kızlardan birini eziyordum, ama onun ve arkadaşlarının bağırıp çağırmalarına aldırmadan, ırmağa doğru uzaklaştım.

Orada, dipteki kayaların içinde, birkaç doğal mağara vardır. Bunlardan iki üç tanesi -girişi bir kapıdan daha ge-

niş olmayan, içeridense epeyce geniş ve rahat olan– bazı kayık sahipleri tarafından araç gereç, kürek vb. koymaya ayrılmıştır. Belediye'ye ödedikleri bir kira karşılığında, girişte genellikle anahtarla sıkıca kilitlenmiş kocaman tahta kapılar sağlanır onlara; ama ırmak boyunca yürürken, bu kapılardan birinin açık olduğunun ayrımına vardım. Belki de mağarayı kiraya veren adadan ayrılmış ya da o bölme kullanılmaz olmuştu. Gerçekten de, içeride, neredeyse çürümüş eski bir halat yığını ve küf bağlamış bir tutkal kutusundan başka bir şey yoktu.

Bu kıyı, denebilirse, rastlantı olarak karşıma çıkmıştı, şans yardım ediyordu bana! O bırakılmış küçük bölme tam da bana gerekli olan şeydi. İçeri girdim, kapıya yaklaştım, kötü havadan genleşmiş, kasanın içine kusursuzca oturmuştu, öyle ki, dışarıdan bakınca, ötekiler gibi kilitli görünüyordu kuşkuya yer vermeyecek biçimde. Rüzgârdan daha iyi korumak için, o halat yığınıyla tıkadım onu, sonra boylu boyunca üstüne uzandım. Orada, herkesin unuttuğu o şiltenin *üstünde*, kendimi, herkes tarafından unutulmuş, özgür ve sürüden ayrılmış zavallı bir hayvan gibi duyumsadım.

Açlık, uzun yolun ardından, kendini bana duyurmaya başlıyordu, kulaklarımda hafif bir uğultu, anlaşılması güç bir bitkinlikle. Yazgımın üstünde düşünmüyordum, önümdeki saatlerin yazgısını da; bana değil artık tanımadığım, tanımak için de pek istek duymadığım başka birine aitmiş gibi. Artık babamdan nefret etmiyordum, N.'yi sevmiyordum. Az öncesine dek beni kıvrandıran acıların yerinde, belirli bir biçimi olmayan bir hüzün duyuyordum şimdi, hiç kimseye hiçbir şey duymaksızın.

Tanrıça

Rüzgâr keşişlemeye dönmüştü, ılık, fırtınalı, karanlık bir hava vardı. Kapı tahtalarının araları açılmıştı, bu aralıklar mağaranın içine havadaki tuzlu ve ağır kokuyla karışık belli

belirsiz cılız bir ışığın girmesine izin veriyordu. Küçük ırmak, bu mevsimde dünyanın uç sınırı gibi ıssızdı; birkaç dakika Afrika rüzgârının çalkaladığı denizin uğultusundan başka hiç ses ulaşmadı bana. Ama az sonra, o gürültü arasında, rüzgârda, kaçtığım anda ana kapıya dek beni izlemiş olan sesin yaklaştığını işittim; koşmaktan, soluk soluğa kalmaktan kısılmış, bağırınayı sürdürüyordu "Ar-tuuuro! Ar-túúú."

Üvey annem ancak Carmine'yi bir yerde güvenliğe alacak kadar gecikmiş, hemen arkamdan beni aramaya koşmuştu. Geçtiğimi gören birinden, son olarak seksek oynayan kızlardan hangi yöne gittiğim konusunda bilgi edinmiş olmalıydı. Ama hiç kimse benim mağaraya girdiğimi görmemişti; ben de, saklandığım yerin güvenliğinden oldukça emin, halat yığınından doğrulup kalktım, kapının arkasında çömelip tahtaların aralıklarından dışarıyı gözetledim.

Bir an sonra, üvey annemin soluk soluğa kumsalın ucunda belirdiğini gördüm; halinden, düşüncesini pek güçlük çekmeden doğru olarak kestirdim. Odada benim yüce selâmımı, "sonsuza dek elveda" sözcüklerimi işitince, benim ünlü Herkül Sütunu'ndan, bu kez geri dönüşsüz olarak geçmek istediğim kuşkusuna kapılmış olmalıydı; kaldı ki, bunu açıklamalıyım, belki de, bir bakıma, onun buna benzer bir şey anlamasını amaçlamıştım. Şimdi de, bu iç karartıcı kıyının karşısında, kuşkusu devleşiyordu.

Mağara-depoyu hiç durmaksızın geçti, genellikle kapalı yerler söz konusu olduğundan, beni oralarda bulamayacağını düşündüğü açıktı çünkü... Kumsalda son kayalık engeline dek koştu, sonra, daha devingen, geri döndü, sonra bir kez daha aynı yolu gidip geldi. Durup durup mağaranın kapısını yumruklamaya başlıyordu! Ama gerçek bir umudu olmaksızın, salt öfkesini o tahtaya boşaltmak için yapıyordu bunu: Vuruşlarının çılgınca düzensizliği içinde, boşluğu yumrukladığının ayrımına varılıyordu. Aynı zamanda, benimkine bitişik bölmenin kapısını küçük elleriyle zorlamaya çalıştığını işittim gibi geldi bana! Ama hemen böyle bir girişimden vazgeçti; bu ona saçma ve boş gelmiş olmalıydı.

Sonra yeniden kıyıya yöneldi, umarsız bir katil gibi bir

aşağı bir yukarı yürümeye koyuldu. Belki de bu saatte benim anaforlara daldığımı, kim bilir hangi uzaklıkta yutulup gittiğimi görür gibi oluyordu. Dört bir yana, "Artú" diye bağırarak koşuyordu, tuhaf ve tenseł, yürek paralayan tizlikte yeni bir sesle; hiç utanç duymaksızın rüzgârın eteklerini uçurmasına bırakıyordu kendini. Büyük, siyah şalı başından kaymış, benimle boğuştuktan sonra baştan başa dolaşmış, yoluk saçlarını açıkta bırakmıştı; rüzgâra karşı koşarken saçları yüzünü örtüyor, ağzına giriyor, çığlıklarını boğuyordu. Sık sık, adımlarını yavaşlatıyor, dizleri bükülüyordu; onca çığlıktan morarmış, neredeyse şişmiş dudakları, yabanıl, yüreksiz bir burukluk içinde gevşemişti. Evde ayrıldığımızdan beri geçen birkaç dakika içinde gelişip otuzunda bir kadın olmuş gibi görünüyordu; dürüst ruhunun yerini günahkâr bir kadının ruhu almış gibiydi. Şu andaki yaşlı bir kadının yıkıma uğramış çirkinliğinden, yabancılık ve tatlılıklarla dolu bir görkem yayılıyordu. Sanki ruhu, konuşurken yalvarıyordu: "Ah, Arturo, ne olur ölmüş olma, zavallı bir sevgiliye acı! Canlı çık karşıma, şu çakıltaşlarının üstüne savrulmuş olan ben, seni yalnız öpmekle kalmayacağım, ne istersen vereceğim sana. Senin için cehenneme bile giderim, benim kutsal sevgilim, bundan gurur duyarım."

Bense, avutulmaz ve acımasız bir kurulukla, onu gözetleyerek şöyle düşündüm: "Defol. Artık bitti. Artık seni sevmiyorum, başkalarından da nefret etmiyorum. Hiç kimseye karşı hiçbir şey duymuyorum. Defol, eve dön, defol, senden hiç hoşlanmyorum."

Kollarım başımın altında yere uzandım, gideceğini, beni yalnız bırakacağını umarak.

Kısa bir süre daha, "Artú," diye yineleyerek kumsalda dönenip durduğunu işittim, ama şimdi daha alçak sesle, avutulmaz bir kekelemeyle. Sonunda o acınası ses, dönüş yolu boyunca kırlara doğru uzaklaştı, kumsal boşaldı.

O zaman, onun öylesine çok korktuğu gibi, canım çekilmiş, denizin dibindeymişim duygusuna kapıldım ciddî ciddî. O yola koyulur koyulmaz, rüzgârda limana girmekte

olan üç vapurunun düdüğü ulaştı bana. Ama bu artık hiçbir anlam taşımıyordu benim için, artık kimseyi beklemiyordum. Babamın doğum günüm için sahiden de dönmeyeceğinin kesinliği artık hiç acı vermiyordu bana, kaldı ki, gelişinin artık beni sevindirmeyeceğine inanmıştım.

Bir saat ya da daha kısa bir süre içinde, diye düşündüm, memnun, bu unutulmuş kumsalın üstünden hiç kimse geçmeyecek, kimse gelip beni tedirgin etmeyecek artık. Uzun sürmeyecek, bilinçsiz bir gece belki de bugünün biricik katlanılabilir sonucuydu.

Dakikalar geçtikçe kaslarımın devinimsizlikten uyuştuğunu, düşüncelerimin kara zırhlı dev bir denizkaplumbağasına dönüşüyormuşum gibi ansızın durduğunu duyumsuyordum. Kısa bir duruştan sonra limandan ayrılmakta olan vapurun ikinci düdüğü; yüzyıllarca uzaklıktan, artık dinlemek istemediğim kim bilir hangi masalsı öykülerden geliyormuş gibi erişti bana. Yakınımda, el koyduğum küçük odamın kapısında, rüzgârın ve dalgaların sesi birbirine karışıyor, hiç insan sesinin olmadığı bu doğal koro, ölüm gibi anlaşılmaz bir dille benim yazgımı tartışıyordu kuşkusuz.

İşte, tam o anda (geminin ayrılık düdüğü az önce uzaklarda sönmüştü), kıyının ucundan bir sesin yükseldiğini işittim –kadın sesi değildi, bu kez erkek sesiydi; tedirgin değildi, tersine kendinden emin, neredeyse neşeli– , Arturo diye çağrıyordu. Babamın sesinin rengi değildi bu; adımları da –yaklaşırken kumsalın çakıltaşları üstünde yankılanan– hızlı, ağır ayakkabıların adımlarıydı, onun adımları olamazdı.

Ayağa kalktım, az önce yaptığım gibi, tahtaların arasından gözetledim. Orada, dışarıda, benden birkaç metre öteden bir askerin geçtiğini gördüm.

Kıvırcık saçlı, esmer, kısaya yakın, yüzü yuvarlak, kara bıyıklı, canlı gözleri çevreyi kolaçan eden biri.

İlk anda onu tanıyormuşum gibi gelmedi bana; ama gene de, görünüşünde tuhaf bir biçimde tanıdık bir şeyin ayrımına vardım, bana sürpriz ve gizem çakıntıları veren.

Kapımın arkasından bağırdım: "Hey! Hangi Arturo'yu arıyorsun?"

Yanıtladı: "Arturo Gerace'yi."

O zaman kapıyı açtım: "Arturo Gerace benim," dedim. Bunun üzerine: "Arturo!" diye bağırdı, ışıl ışıl bir memnunlukla. Lafı uzatmadan yanaklarımdan öptü.

"Beni tanımadın, ha?" diye ekledi. Böyle derken, anlamlı ve gizemli bir gülüşle, sağ elinin yüzükparmağında. Tanrıça Minerva'nın kabartma başı kakılmış bir gümüş yüzük gösterdi bana.

Büyülü iğne

Belki de doğamız, beklenmedik olayları gerçekte olduklarından çok daha boş ve keyfî saymamıza yol açıyor. Böylece, örneğin bir öyküde ya da bir şiirde, beklenmedik bir olay bize herhangi bir gizli amaçla uyum içindeymiş gibi görünüyorsa yazarı seve seve kötü romancı olmakla suçlarız. Yaşamda da, beklenmedik kimi olaylar, başlı başına doğal ve yalın olsalar da o andaki ruh durumumuza göre olağanüstü ya da düpedüz doğaüstü görünür bize!

Biricik dostumun, o uğursuz doğum günümde benim umarsızlığımı uzaktan sezinlemiş, ayrımına varmış olduğunu varsayalım... İyi ama, böyle bir olay, mantığa ve bilime göre de mucize sayılmaz aslında. Kırlangıçlar ve öteki göçmen kuşlar da güneşe bakarak göç ânını sezinlerler, kendilerine hiç öğretilmeksizin!

Ama, o kıyıda ansızın ortaya çıkıp beni şaşırtan o beklenmedik ziyaretçinin gelişi öylesine romanlara yaraşır bir etki yarattı ki hemen o anda canlı bir varlık yerine sanrı sandım onu. Bakıcım Silvestro'ya armağanım ve kişiliğinin açık belgesi olan o kakma yüzüğü beklenmedik bir biçimde görünce, soluksuz kaldım. Sanki bir an kumsalda gözlerimin önünde bir Kral Vadisi[1] ya da buna benzer bir yeraltı ejderhası ortaya çıkarılmış gibi.

---

[1] Eski Mısır'daki Krallar Vadisi'ne gönderme. Yeniyetme Arturo'nun göndermeleri gerçek olaylardan çok mitolojiye, eski edebiyat yapıtlarına ilişkindir. Bir adada, daha çok içine kapanık, doğa ve kitaplarla yaşayan bir yeniyetme için doğal bu. Buradaki benzetimin de antik Mısır'a yönelik olması bu bağlamda anlaşılabilir bir şey. (Ç.N.)

Bir an sonra, gerçeği algılayarak, "Silvestro!" diye mırıldandım, hemen yanaklarından öperek öpücüklerine karşılık verdim. Onun, en azından benim yasal bakıcım olduğu için, o iki öpücükten ötürü beni ruhunu cehenneme yollamakla suçlamayacağının sevinçli güveni içinde.

Onu öperken, aslında benim doğum günümde Procida'da bulunmasının –yeni bir şey de olsa– pek de tuhaf bir şey olmadığının ayrımındaydım! Olsa olsa bendeydi tuhaflık (vefasızlık da): doğum günümde, onun hiçbir doğum günümü, bir biçimde, bir kutlama kartıyla da olsa, bir yaşam belirtisi vermeden geçiştirmediğini bütün bütün unutmuş olmam. Ama son zamanlarda başka kişileri öyle çok düşünüyordum ki, bu insana tek bir düşünce bile ayırmamıştım.

Askere alındığını öğrenince, hem izninden, hem de gemilerde askerlere indirim yapılmasından yararlanarak, doğum günümü şahsen kutlamak için (yaklaşık on yıldır yapmak istediği) bu yolculuğa çıktığını anlattı bana... Sonra, bir süre önce Procida'da karaya çıkınca alandan geçerken bir grup kadın ve genç kızın arasında, Arturo adının heyecanla yinelendiğini işittiğini anlattı. Aralarından birinin beni aramaya çıkan üvey annem olduğunu öğrenince, kendini ona tanıtmış. O zaman, o alanda dolaşıp aramayı sürdürürken, kendisi de geri dönüp kıyıyı baştan başa taramayı önermiş ona. Kızlar, gerçekten de, benim, kestirme keçi yollarından yürüyerek, kayaların üstünden, depolardan dikine inip yeniden alana dönmüş olabileceğimi öne sürmüşler...

Burada Silvestro, bulunduğumu üvey anneme hemen haber vermemi öğütledi bana, o zavallı kadıncağız büyük bir kaygı içindeymiş çünkü. "Oldukça sinirli bir yapısı olmalı," diye ekledi.

"Hayır," dedim o zaman, gülerek, "sinirli bir yapısı yok. Ama acı içinde olması anlaşılabilir bir şey. Öldüğümü sanıyor!"

"Öldüğünü mü..."

Bir omzumu kaldırdım, gereğinden fazla açıklama yapmamanın daha iyi olacağını düşünerek. Her neyse, Silvestro'nun öğüdünü yerinde buldum, onunla birlikte hemen Fe-

ner Dili'nin içine daldık. Orada az önce gördüğüm kızlardan birini gördüm uzaktan; tek başına arkada kalıp tebeşirle çizilmiş karelerin içine atlayarak seksek oynuyordu. Seslendim. Ayrımına vardı:

"Hemen alana git, Signora Gerace'yi bul. Beni arkadaşımla burada gördüğünü söyle, daha önce kayalığın tepesinde olduğumu, o evlerin arkasında dinlenmek için... Şimdi arkadaşımla biraz konuşmamız gerektiğini, bunun için sakin sakin eve dönmesini, daha sonra ona yetişeceğimizi söyle..."

Bu sözleri bir solukta söyledim; ama kız görevini yerine getirmek için yola koyulur koyulmaz, kendimi yere atıp oturdum. Silvestro'dan her şeyden önce, bir koşu köşedeki dükkâna gidip bana yiyecek bir şeyler almasını rica ettim, çünkü açlıktan yere yığılıp kalacağımı, tüm masraflarını hemen karşılayacağımı, çünkü evde servet sayılacak kadar param olduğunu söyledim.

Bu kusursuz bakıcı, hemen dükkândan taze yumurta, taze peynir ve ekmek alıp geldi, bunlar bir yaşam iksiri gibi etkiledi beni. Sonra birlikte odama çıktık; bu sabah bir general çadırıymış gibi sevdalanmıştım ona. Orada, halat yığınının üstüne oturup rahatça konuşmaya başladık.

Silvestro, ertesi sabah tan sökerken Procida'dan ayrılacağını söyledi bana, çünkü ne yazık ki tatili sona eriyormuş. Neden asker olduğunu sordum o zaman. "Askere almaya başladılar," diye yanıtladı, "savaştan ötürü."[1]

"Ne savaşı?" dedim.

"Nasıl? Savaş hakkında hiçbir şey bilmiyor musun? Radyoda dinlemedin mi? Gazetelerde okumadın mı?"

Aslında ben hiç gazete görmüyordum: Babam onların aşağılık şeyler, bayağı palavralar, aptalca gevezeliklerle dolu olduklarını söylüyordu, o denli ki onların helada kullanılması bile sinirlendiriyordu onu. Radyoya gelince; kasabada, en azından bir süredir, bir zamanlar bir baykuş besleyen bakkalda bir tane vardı. Bazen oradan geçerken onun ko-

[1] Tam o sırada II. Dünya Savaşı patlak vermişti. İtalya da savaşa katılmak için acele etmekteydi. (Ç.N.)

nuştuğunu, şarkı söylediğini işittiğim olurdu; ama bu seyrek durumlarda şarkılar ya da varyete müziği yayımlıyordu, ciddîlikle hiç ilişiği olmayan şeyler.

Kısacası, tarihi antik Mısır'a ve üstün komutanların yaşamlarına, tüm geçmiş yüzyılların savaşlarına dek biliyordum. Ama çağdaş döneme ilişkin hiçbir şey bilmiyordum. Şimdiki dönemin adaya ulaşan az belirtilerine gelince; onları, şöyle bir görmüştüm, hiç dikkat etmeksizin. Fantastik tarihin ve Mutlak Kesinliklerin dışında, güncellik hiç ilgilendirmiyordu beni. Gazetelerin sıradan günlük haberleriymiş gibi.

Şimdi Silvestro'nun bana ilettiği dünya haberlerini işitince, masaldaki kız[1] gibi on altı yıldır uyumuşum gibi geldi bana: yaban otlarının ve örümcek ağlarının bürüdüğü bir avluda, puhular, baykuşlar arasında, alnıma saplanmış bir şapka iğnesiyle!

Silvestro, son zamanlarda Güçler (bunlar anladığıma göre, Stella'nın anıştırdığı ünlü *uluslararası olaylar*, affın ve özgürlüğün kaynağı olmalıydı) arasında imzalanan barış anlaşmasına karşın, aslında dünya savaşının umarsızca yakın oluğunu açıkladı bana. Bir iki ay, belki de bir iki gün içinde patlak verebilirdi. Onun gibi savaşa karşı olanlar da gireceklerdi bu iblisçe dalaverenin içine!

Buna benzer haberleri işitince, birkaç saniye durup düşündüm, düşüncelerime kapanmış. Sonra Silvestro'ya kararlarımı açıkladım.

Her şeyden önce, bazı çok ciddî, dahası trajik gizli nedenler, bir gün daha bile olsa adada kalmamı yasaklıyordu. Bunun için, ertesi sabah gün ağardığında ilk gemiyle onunla birlikte adadan ayrılmayı düşünüyordum, belki de hiç dönmemecesine! Sonra, gerçekten de yakında savaş patlak verirse, diye sürdürdüm, ulusumuzun savaşa karıştığı ilk gün ben de gönüllü olarak katılmaya kesin kararlıydım. Ne pahasına olursa olsun katılmak istiyordum savaşa, cepheye

[1] Uyuyan Güzel (Ç.N.)

gizlice ulaşma pahasına bile olsa (yaş nedeniyle isteğim geri çevrilmedikçe).

Silvestro konuşmamı derin bir ciddîlikle dinledi. Saygısından, beni Procida'dan uzaklaştıran gizli nedenler hakkında herhangi bir soru sormaktan kaçındı; ama onları öğrenmeden de, haklı ve önemli nedenlerin söz konusu olduğunu anladı. Ertesi sabah onunla birlikte adadan ayrılma kararımı olumlu, dahası memnunlukla karşıladı. Ama, programının ikinci kısmını, yakında patlak verecek savaşa gönüllü olarak yazılma niyetimi olumlu bulmuş görünmedi. Bu noktada onun oldukça zihni karışmış ve ters olduğunu görünce, büyük bir hararetle, bence, bir erkeğin savaş deneyimi olmaksızın erkek sayılamayacağını açıkladım ona. Başkaları savaşırken, savaşmadan evde oturmanın benim gözümde can sıkıntısı ve onursuzluk olacağını söyledim.

Pek inanmış görünmeden, isteksiz bir ifadeyle dinliyordu beni. Sonunda, fikrimin eski savaşlarda bir değeri olabileceğini; ama modern savaşların, ona göre, başka bir şey olduğunu söyledi. Anladığı kadarıyla, modern savaş bir kasap dükkânındaki kıyma makinesi, korkunç bir yıkım kalabalığıydı, hiçbir gerçek değeri yoktu. Söz konusu olan güncel savaşa gelince; fikrince, çarpışan iki tarafın da, genel olarak (yani *gerçek Neden* açısından), ne biri haklıydı, ne de öteki! Ama ikisinden, haksız olanı hiç kuşkusuz bizim tarafımızdı! Böyle, nedensiz, haksız yere savaşmak, boğazına saplanmış bir dikenle karşılığında para almadan şarkı söylemek gibiydi. Hiçbir biçimde giderilemeyen bir felâket.

Onun sağduyulu sözleri beni biraz düşündürdü, ama aynı zamanda güldürdü. Ne olursa olsun, şu anda haklı ya da haksız olmayı pek de umursamadığım yanıtını verdim ona, kararlılıkla. Bu arada, benim istediğim savaşmayı öğrenmek için savaşmaktı, Doğulu Samurailer gibi. Değerimden emin olarak özgür olacağım gün, davamı kendim seçecektim. Ama böyle bir erke ulaşmak için bir sınavdan geçmeliydim. Bana bu sınavı sunan, bu savaştı; bunu kaçırmak istemiyordum, başka hiçbir şeyi umursamıyordum.

"Bu," dedi sesinde buruk bir kararsızlık tınısıyla, "insa-

nın, nasıl desem, bir hiç uğruna kendini öldürtmeye çalışmasıdır."

Kızardım, suskunlukla geçiştirilen gizemli, fantastik bir ayıbı açığa vurmuş gibi. Ama hemen kendimi topladım, eski düşüncelerime sahip çıktım yeniden. Tutkuyla, küçüklüğümden beri benimle ölüm arasında askıda kalmış bir meydan okuma olduğunu açıkladım ona. Bazı çocukların karanlığa güvenmemeleri gibi, ben de öyle meydan okuyordum ölüme: yalnızca ölüme. Bu ölüm tiksintisi yaşamın kesinliğini zehirliyordu benim için. Ölüme aldırmamayı öğrenmediğim için de gerçekten büyüyüp büyümediğimi bilemiyordum. Daha kötüsü, yiğit bir kişi mi, yoksa bir ödlek mi olduğumu.

Burada yaşam üstüne, aynı zamanda Mutlak Kesinlikler üstüne düşüncelerimi açıkladım ona. Son aylarda bunları neredeyse unutmuştum, bunları onunla konuşurken bir ihaneti telâfi etmişim gibi geldi bana. Onlardan söz ederken yeniden heyecanlandım, o da dinlerken benim kadar heyecanlanmıştı. Birden, şaşkın, her şeye kanar bir gülümseyişle, fikirlerimin olağanüstü bir biçimde onunkilerle, halk ihtilaliyle örtüştüğünü söyledi giz verircesine. Çünkü o, söylediğine göre devrimciydi; şimdi benim burada, Procida'da tek başıma, hiç kimseyle konuşmadan, en iyi ustaların düşüncelerini kendi kendime keşfetmiş olmam büyülemişti onu! Bu açıklamaları yaparken, Silvestro, Arturo Gerace'ye duyduğu büyük hayranlığı hem yüzüyle, hem sesinin tınısıyla açıkça belli etmişti. Öte yandan, A.G.'ye duyduğu bu hayranlığın yeni bir şey olmadığı, daha önce de, denebilir ki her zaman, var olduğu tavırlarından açıkça anlaşılıyordu. Kendini kanıtlamak için sonsuzca yeni fırsatlar beklemekten başka bir şey yapmamıştı. Bana adanmıştı bu hayranlık, sınırsızca, neredeyse büyülü bir biçimde! Bir bakıma benim W.G.'ye duyduğum gibi.

Sonuç olarak, coşkumla Silvestro'yu her istediğime ikna ettim: rasgele ilk çıkacak savaşta savaşmak için duyduğum ahlâksal gereksinim konusunda da. Kim bilir, diye hayal kurduk, umut dolu, ikimiz de aynı alaya düşerdik belki

de! (Oysa umudumuz gerçekleşmedi. Ben, aşağı yukarı yaşıtlarımla bir gençlik bölüğüne gönderildim; o ise daha yaşlı olanlarla başka bir yere.) Son olarak, Silvestro cebinden bana getirdiği, onca heyecandan o âna dek de unuttuğu armağanı çıkardı: Karısının ördüğü kırmızı bir yün atkı, onu hemen seve seve boynuma doladım, Böylece, yıllardır kız arkadaşı olan kızla kısa bir süre önce evlendiğini söyledi bana. Şimdi silah altına alındığından, karısı Napoli'ye yakın bir köyde oturan annesinin evine taşınmıştı, eğer istersem ilk günlerde onların konuğu olabilirdim. Tramvayla o küçük köye Napoli'den birkaç dakikada ulaşılabilirdi.

Bu konuşma sırasında akşam olmuştu; Silvestro, üvey anneme verdiğim sözü tutup eve çıkma zamanının geldiğini anımsattı bana. Bunun üzerine, yüzüme ateş bastığını duyumsadım; Allahtan karanlık bastırmıştı, Silvestro ayrımına varmadı. Konuşurken sesimin titreyeceğini duyumsuyordum; ama gene de kararlı bir biçimde yaptım konuşmamı.

"Bak," dedim, "hiç kimseye açıklayamayacağım nedenlerden ötürü artık eve dönmemeliyim. Sen yalnız git, konuş onunla, bir yalan söyle: Saat dört buçuk vapuruyla adadan ayrıldığımı, yarın sabah Ischia'da benimle buluşacağını, oradan birlikte Napoli'ye gideceğimizi, benim oradan hemen gemiye binip Doğu'ya gideceğimi... Ona veda ettiğimi söyle, çünkü onunla bir daha görüşsek bile, birbirimizi uzun zaman görmeyeceğiz. Beni unutmasın, ona verdiğim üzüntüler için beni bağışlasın. Üvey kardeşim Carminiello'ya da selâm söyle benim için.

"Ondan bir bavul iste (onu yarın bana, Ischia'ya getireceğini söyle). Sonra odama gidip orada bulacağın tüm yazılı kâğıtları, tüm paramı al, kitapların arasına ve dolaplara dağıtılmış bir yığın param var. Unutma, ha: Yazılı kâğıtların *tümünü* de al, hiçbirini bırakma, onlar önemli, çünkü ben bir yazarım.

"İstersen bu gece evde kalabilirsin, odan hep aynı kaldı, seyyar yatak, her şey. Ama, yatmadan önce, bana çarşaflarla akşam yemeği için bir şeyler getirmelisin. Yarın sabah

adadan ayrılıncaya dek dolaşmak için bile alana gitmek istemiyorum, çünkü orada çok anılarım var. Bu gece bu odada uyuyacağım, oldukça rahat burası. Hem neyse ki hava soğuk değil. Keşişlemeden esiyor."

Silvestro kendisine havale ettiğim tüm işleri eksiksiz olarak yerine getireceğine söz verdi: Ama, ben odada uyayacağımdan o da evde değil, beni yalnız bırakmamak için benimle birlikte odada uyumak istiyordu. Hem, tüm yaşamı boyunca, inşaat şirketlerinin bekçiliğini yaptığından barakalarda yatmıştı, şimdi de asker olunca, siperin deliklerinde uyumaya hazırlamalıydı kendini. Depo da ne ki! Bizimki gibi bir depo, siper deliklerinin yanında Vatikan Sarayı kalır.

Böylece, onun gerekli bütün işleri yaparak, olabilecek en erken zamanda dönmesini bekliyordum.

Zıt düşler

Aradan daha iki saat geçmeden, kumsalın karanlık ucundan doğru küçük bir el fenerinin salınan ışığının ilerlediğini gördüm. Çarçabuk, feneri önünde tutarak Befana'dan[1] daha yüklü, dönmekte olan Silvestro'yu karşılamaya koştum. Elyazmaları ve erzak dolu valizden başka birkaç ağır yün battaniye, bir yorgan, deponun nemli havasını biraz ılıtmak için bir kova odun kömürü bile getirmişti! Bu malzemenin bir bölüğünü, bu ileriyi gören adam Oğlanlar Evi'nden sağlamıştı; ama bir bölüğünü de, adada geceleğimi bilmemesi gereken üvey annemi kuşkulandırmamak için köyden ödünç almayı yeğ tutmuştu.

Ona yaklaşır yaklaşmaz, ilk olarak, "Onunla sana dediğim gibi mi konuştun?" diye sordum. "Evet," diye yanıtladı. "Inandı mı sana?" "Evet," dedi, "inandı." O an için başka soru sormadım ona.

Feneri deponun bir köşesindeki çıkıntılı kayanın üstüne koyduk; yorganı düzgünce yayılmış halat yığınının üstü-

[1] *Cadı karı*: Hıristiyanların 6 Ocak yortusu. Türkçe'deki "fincancı katırı" deyimiyle hemen hemen eşanlamlı (Ç.N.)

ne serdik; bu ayaküstü uydurulmuş, ama oldukça rahat yatağın üstüne oturup yemeği hazırladık: Silvestro'nun valizden çıkardığı çeşitli yiyecekler arasında, kalın hamur kâğıdına sarılı kocaman bir tatlı pizza. Üvey annemin onu bana Ischia'ya götürmesini rica ettiğini söyledi Silvestro; onu doğum günüm için yaptığını, şimdi artık onu yemek için iştahı kalmadığını söylemiş ona.

Tatlı pizzadan başka, belki ihtiyacım olur diye tüm biriktirdiği paraları armağan olarak bana göndermişti, Silvestro bana verdi onları: oldukça kirli bir mendile konup düğümlenmiş yaklaşık dört yüz elli liret. Sonunda, Silvestro'ya güven duymuş, ona tek bir altın küpe vererek, onu bir anı olarak saklamamı bana söylemesini rica etmişti ondan.

Silvestro'nun elinden o altın küpeyi alırken kızardım, sonra kendimi yorganın üstüne attım, yüzüm gölgeye dönük, üvey annemle görüşmesini olduğu gibi anlatmasını söyledim.

Onun, Oğlanlar Evi'ne tek başına geldiğini görünce, kararsız ona baktığını, ama beni sormadığını öğrendim... Sonra daha, "Arturo size şunu söylemem için gönderdi beni..." diye söze başlar başlamaz, yüzü bembeyaz kesilmiş; ama ona, "Ayakta kalmayın. İçeri buyurun," diye mırıldanma gücünü bulmuş, kendisi de mutfak masasının önünde bir sandalyeye oturmuş. Bunun üzerine, Silvestro söylemesi gerekenleri çabuk çabuk söylemiş ona. Benim çoktan gemiye binip denize açıldığını işitince, iri iri açılmış, ciddî, soğuk gözlerle bakmış ona. Görmüyormuş gibiymiş gözleri. Birden benzinin sarılığı ölü yüzü gibi, doğal olmayan yeşil bir renk almış; ağzından tek sözcük bile çıkmadan, ne bir ünlem, ne bir iç çekiş, başını masanın yüzeyine çarparak bayılmış.

Gene de, birkaç saniye içinde ayağa kalkmış; doğrusunu söylemek gerekirse, onun bu rahatsızlığından bana söz etmemesini rica etmiş; bir utançtan söz edermiş gibi karmakarışık, kekeleyerek söylemiş bunu. Hatta kanı çekilmiş, bir gölge gibi içeri dışarı girip çıkarak Silvestro'nun bana, Ischia'ya getireceği bavulu hazırlamasına yardım etmiş.

Bu noktada, yüzüm karanlıkta, yere uzanmış, Silvest-

ro'nun sözünü keserek, o andan başlayarak, bana ondan bir daha hiç söz etmemesini rica ettim. Hiç kimsenin bir daha onun adını bile anmasını işitmemeyi yeğliyordum.

Yemek bitince, Silvestro'yla geç saatlere dek uyanık kalıp konuştuk. Neyse ki, Silvestro fenerimiz için geri verilmek üzere bir çift mum almayı akıl etmişti. Bin türlü şeyden konuştuk, geçmişten, özellikle gelecekten; Mutlak Kesinliklerden, devrimden vb. Silvestro ona birkaç şiirimi okumamı da istedi; doğal olarak en güzellerini, en etkileyici olanları seçtim, onları dinlerken Silvestro'nun yanaklarından gözyaşlarının süzüldüğünü gördüm.

Aramızda yanan mangal, hoş bir sıcaklık yayıyordu; o camlı fenerin gizemli ışığında, orada, depoda, o süslü turuncu yorganın üstüne oturmuş, kendimizi gerçekten de bir Arap ya da İran otağındaymışız gibi tasarlayabilirdik; uzaktan gelen köpek seslerini egzotik yabanıl hayvanların kükremesi sanabilirdik. Rüzgâr dinmiş, deniz yatışmıştı, yarın için bize dingin bir geçiş vaat ediyordu. Saat ona doğru mangalı kapının dışına çıkardık, sızıntı tehlikesine karşı. Kapıyı kapattık, feneri söndürdük. Sonra yorganlarımıza sarındık, uykuya daldık.

Dün geçirdiğim o güzel akşamın tersine, gece sıkıntılı düşler gördüm. N., Carminiello, babam karmakarışık bir biçimde koşuşturuyorlardı. Sonra bir keşmekeş, silahlı yük arabalarının, kafatası armalı sancakların, Arap krallarına, Hintli filozoflara, solgun, yaralı kadınlara karışmış kara üniformalı savaşçıların gürültü-patırtısı. Bütün bu kalabalık muazzam bir uğultuyla benim uzandığım, duvarlarla çevrili bir siperin üstünden geçiyordu. Savaşa katılmak için siperden çıkmak istiyordum, ama çıkış yoktu. Bedenimin çevresinde beni içine çeken kumun ağırlığını duyumsuyordum, burgaca kapılmış, bir çeşit korkunç bir insan soluğu çıkarıyordum. Üstümden geçen bütün o insanları çağırıyordum, ama kimse duymuyordu sesimi.

Gecenin bir yarısında, çevremdeki kaya duvarlarında yankılanan yüksek, gümbürtülü bir sesle sıçrayarak uyan-

dım. İlk anlarda, hiçbir şey anımsamıyordum: ne bir önceki günün olaylarını, ne kendimi niçin bu küçük taş odada bulduğumu. Ama düşüncelerimi yakalamakta gecikmedim; beni şaşkına döndüren, Silvestro'nun horultusundan başka bir şey değildi: Sahiden de, bir asker şöyle dursun, bütün bir mangaya bedeldi. Bu keşif çok eğlendirdi beni. Çocukken Silvestro'yla birlikte yattığım zamanlar binlerce kez işitmiş olmam gereken bu senfoniyi anımsamaya çalıştım; bakıcımın böyle tuhaf müzik sesleri çıkardığını işittiğim zaman neler düşündüğümü tasarlayınca kendi kendime güldüm! Şimdiden eğlenerek, ertesi sabah kalkar kalkmaz, becerisinden ötürü ona takılmaya söz verdim kendi kendime.

Az önce uykuda fantastik ölüm seslerine dönüşen o görkemli horultu, şimdi tam tersine, kısa uyanıklık sırasında, dinginlik ve güvenle doldurdu içimi. Onun sevimli, dostluk dolu ritmiyle sallanarak, bu kez dingin bir uykuya daldım yeniden.

Gemi

Ama doğal uyanış oldukça çabuk geldi. Koyu karanlıktı daha, bir kibritin alevinde (Silvestro'nun kasabadan ödünç aldığı) çalar saatin üstünde okuyabildiğimce kalkmamıza yarım saatten fazla vardı daha. Buna karşın, canım daha uyumak istemiyordu; Silvestro'nun uykusunu bölmemek için (hâlâ horlamayı sürdürüyordu, şimdi daha ölçülü) dışarı süzüldüm.

Yorganı Sicilyalılar gibi omuzlarıma atmıştım; ama aslında soğuk yoktu, keşişlemenin dindiği şu anda da. Çakıltaşlarının parlak yansısından, gece boyunca yağmur yağdığı anlaşılıyordu. Parçalanmış gökyüzünün orasında burasında küçük aralık yıldızları seçilebiliyor, ayın son orağı soluk mu soluk, cılız bir tan ışığı yayıyordu. Rüzgârsız havada kumsalın üstüne serilmiş deniz, hemen hemen sessiz ve tekdüze salınıyordu. Ben, sırtımda o büyük yorgan, kıyı boyunca ilerlerken, yersiz yurtsuz, üniformasının üstüne bir

kafatası işlenmiş, bir çeşit çeteci gibi duyumsuyordum kendimi daha şimdiden!

Kırlardan horoz ötüşleri işitilmeye başlamıştı bile. Sonra birden, avutulmaz bir özlem çöktü yüreğime, tıpkı eski günlerde olduğu gibi adanın üstünde yükselecek sabahı düşününce: açılan dükkânlar, ağıldan çıkan keçiler, mutfağa inen üvey annemle Carminiello... Keşke, hiç değilse şu hastalıklı, soluk benizli kış adanın üstünde hep kalsaydı. Ama yok, yaz da, her zaman olduğu gibi hiç eksilmeden geri gelecek. Öldürülemez, olağanüstü çocukluğuyla hep yeniden doğan yaralanamaz bir canavardır o. Beni buruklaştıran, korkunç bir kıskançlıktı: yazın yeniden tutuşturduğu adayı bensiz düşünmek. Kum yeniden ısınacak, kayalıklarda renkler tutuşacak, Afrika'dan dönen güçmen kuşlar gökyüzünden geçecekler... Böyle tapınılası bir şenlikte hiç kimse, rasgele bir yolcu bile ya da minicik bir karınca yahut en adî bir balıkçık bile bu haksızlıktan ötürü yakınmayacak: Yaz Arturo'suz geldi adaya. Tüm uçsuz bucaksız doğada, burada, çevrede A.G.'yi düşünen bir tek kişi bile kalmayacak. Sanki buradan Arturo Gerace diye biri hiç geçmemiş gibi!

Yorganıma sarınıp ıslak ve parlak taşların üstüne uzandım, gözlerimi yumup bir an geriye, geçip gitmiş güzel bir mevsime geri dönmüş, kendimi küçük kumsalımın üstüne uzanmış bulmuşum, yakından gelen bu hışırtı, orada, aşağıda *Antiller'in Torpidosu*'nu kabul etmeye hazır, dingin, serin denizin sesiymiş gibi yaptım. O uçsuz bucaksız çocuksu mevsimin ateşi neredeyse kanımı tutuşturdu; tutkum öyle korkunçtu ki, neredeyse beni öldürüyordu. O yıllardaki biricik aşkım dönüp geldi. Yüksek sesle, gerçekten de orada, kıyıdaymış gibi, "Elveda, babacığım," dedim ona yüksek sesle.

Birden anısı zihnime düştü: kesin bir görüntü olarak değil, altın, mavi buğulu renklerle yüklü yaklaşan bir bulut gibi; ya da buruk bir tat gibi; yahut bir kalabalığın sesi gibi; ama değil, onun çağırışları ve sözcüklerinin sayısız yankılarıydı yaşamımın her noktasından dönüp gelen. Tastamam onun, ama hemen hemen önemsemeye değmez bazı özellikleriydi bir de: omuzlarını kaldırışı; dalgın bir gülüşü ya

da uzun, bakımsız tırnaklarının biçimi; parmaklarının boğumları; yahut kayalarda sıyrılmış bir dizi... tek tek geri dönüyorlar, yüreğimin çapmasına neden oluyorlardı, sanki çok yönlü bir zarafetin biricik, kusursuz, gizemli, sonu gelmez simgeleri gibi... Şu nedenden ötürü beni daha da buruklaştıran bir acıyla: Onun çocukluğuma ilişkin bir imge olduğunu duyumsuyordum çünkü; bulanık suların birbirine karışması gibi, bütün bunları şimdi'ye, şu kısa veda geçişine dolduruyordu çabuk çabuk. Sonra unutacaktım onu doğal olarak, ihanet edecektim. Buradan başka bir döneme geçecektim ve bir masala bakar gibi dönüp bakacaktım ona.

Daha şimdiden her şey için bağışlıyordum onu. Bir başkasıyla gidişini de. Hatta Stella'nın yanında, bana, başka şeyler arasında, "Gönül hırsızı, Don Juan," dediği o son sert konuşmasını bile: O anda beni çok incitmişti.

(Daha sonra, uzaktan bakınca, o sözlerinin temelde haklı, en azından kısmen haklı olup olmadığını sordum kendi kendime... Belki de ben kendimin aslında şu ya da bu kişiye yahut iki ya da üç kişiye birden âşık olduğumu sansam da, aslında hiç kimseyi sevmiyordum. Gerçek şu ki, genellikle ben gereğinden çok âşıktım aşka: Bu her zaman benim gerçek tutkum oldu!

Belki de, bilinçli olarak W.G.'yi *hiçbir zaman* ciddî olarak sevmedim. N.'ye gelince; bu kadın da kim oluyordu? Hiçbir özelliği olmayan zavallı küçük bir Napolili kız, Napoli'de öyle çok var ki onlardan!

Evet, temelde o konuşmanın bütün bütün yanlış olduğundan kuşkuluyum. Kuşku, tam kesinlik değil... Böylece yaşam bir gizem olarak kaldı. Ben de, kendim için ilk gizemim hâlâ.

Bu sonsuz uzaklıktan W.G'yi bir kez daha düşünüyorum şimdi. Belki de onu her zamankinden daha yaşlı tasarlıyorum, çizgilerle çirkinleşmiş, saçları kırlaşmış. Gidip geliyor, tek başına, dağınık, ona parodi diyen kişiye tapıyor. Hiç kimse tarafından sevilmiyor – N.bile, güzel olmadığı halde bir başkasını seviyordu... Bilmesini isterdim: Yaşlı da olsan önemi yok. Benim için sen hep en güzel olarak kalacaksın.

...Ondan zaman zaman bazı haberler aldım Napoli'de, Procida'dan gelen yolculardan. Çok zayıflamakla birlikte, sağlığı iyiymiş. Oğlanlar Evi'nde, her gün daha da güzelleşen Carmine'yle birlikte her zamanki yaşamını sürdürüyormuş. Ama, artık ona Carmine değil, ikinci adıyla Arturo diyormuş. Bana gelince; adada bir başka, sarışın Arturo Gerace'nin bulunmasından memnunum, belki de şu anda kumsallarda özgür ve mutlu koşup duruyordur...)

Kapısını aralık bırakmış olduğum mağaradan çalar saatin çınlaması ulaştı bana. Bu sesin bakıcımın uykusunu açmaya yetmeyeceği korkusuyla koştum; ama onu yorganın ortasında oturmuş, uykulu gözlerini oğuşturup o sinir bozucu tiz sese lânetler yağdırırken buldum.

"Horladığını biliyor musun?"

"Ne?" dedi pek iyi anlamadan, hâlâ uykulu. O zaman gökgürültüsü gibi bir sesle kulağına bağırdım, sözcüklerin arasında katıla katıla gülmek geldi içimden:

"UYURKEN-HORLADIĞINI-BİLİYOR-MUSUN? "

"Ne? Hızlı soluk alıyorum da, ondan," diye karşı çıktı, kulağını ovuşturarak. "Horlamak ha... o da ne demek? Anlıyorum," diye sürdürdü sonra, yeniden gözünü açarak, "ne yani, horlamayacak mıyım? Her iyi Hıristiyan uyurken horlar."

"Ne demezsin!!!" diye bağırdım, gülmekten yerlerde yuvarlanarak. "Ama horlamak var, horlamak var. Sen dünya şampiyonluğu rekoru kırıyorsun. Olsa olsa bir radyo orkestrası olursun!"

"A, öyle mi? Memnun oldum!" diye karşı çıktı, artık tamamen ayılmış, "Peki ama çocuk, sen kendinin alçak sesle horladığını mı sanıyorsun? Bu gece bir aralık çişimi etmek için kumsala gittim, ta oradan, on metrelik bir mesafeden, mağaradan gelen bir horlama sesi işitiliyordu, alçaktan uçan bir uçak filosu geçiyormuş gibi."

Bu haber sevindirdi beni. Gerçekten, böyle horluyorsam, kendimi büyümüş, olgun, tam anlamıyla erkek sayabileceğimin açık belirtisiydi bu, her bakımdan.

Bavulları, örtüler vb. ile doldurduk. Tan ışığıyla yavaş

yavaş ağarmaya başlayan kıyı boyunca, kasabaya yöneldik. Doğuda ufuk çizgisi boyunca, koyu bulutların altında beliren bir kırmızı renk havanın değişken olacağını duyuruyordu. Alana varınca Silvestro çoktan açılmış acenteye yöneldi, tanıdığı birine, dün ödünç aldığı şeyleri sahiplerine verilmek üzere teslim etmek için. Ben onun önünden rıhtıma doğru yürürken, karşıya geçmek için biletleri alma işini de o üstlendi.

Güneşin ilk ışıkları, kesik kesik, ışıldayarak, hemen hemen pürüzsüz denizin üstünde uzanıyordu. Az sonra Napoli'yi, anakarayı, kentleri, kim bilir ne kalabalıklar göreceğimi düşündüm! Ansızın o alandan, o sıradan ayrılıp uzaklara gitmek için büyük bir tutku sardı beni.

Gemi çoktan gelmiş, bekliyordu. Ona bakınca, batan gün gibi batan çocukluğumun tüm yabancılığını duyumsadım. Kaç kez o geminin rıhtıma yanaştığını, demir attığını görmüştüm, ama yolculuğa çıkmak için bir kez bile binmemiştim gemiye. Sanki o gemi, zavallı, küçük bir şehir hatları gemisi, bir çeşit tramvay değilmiş de, kim bilir hangi buzlu çöllere doğru uzaklaşan, erişilmez bir kurtçukmuş gibi!

Silvestro biletleri almış, dönüyordu, gemiciler biniş için iskeleyi yerleştiriyorlardı. Bakıcım onlarla konuşurken, ben, ona görünmeden N.'nin dün gece bana gönderdiği altın halkacığı cebimden çıkardım. Gizlice öptüm onu.

Ona bakarken, birden esritici bir güçsüzlük görüşümü bulandırdı. O anda, küpenin gönderilişi, içerdiği tüm anlamları aktardı bana: veda, güven; buruk ve olağanüstü bir cilve. Böylece, onun, benim küçük sevgilimin aynı zamanda cilveli olduğunu öğrenmiştim şimdi! Kendisi bilmiyordu elbet, ama öyleydi. Gerçekten de, başka hangi kadın vedayı, onun, bilmeksizin yaptığı o cilveden daha güzel bir biçimde anlatabilirdi? Bana, bir okşayışımın ya da öpüşümün bir belirtisini değil, aşağılık bir davranışımın belirtisini anı olarak göndermesi. Bana şöyle demek istiyordu sanki: Senin kötü davranışların bile benim için aşk nesneleridir.

Koşa koşa geri, Oğlanlar Evi'ne dönmek için çılgınca bir dürtü duydum içimde. Yanına uzanıp, "Bırak biraz ya-

nında uyuyayım. Yarın gidiyorum. Sevişmeyiz, istemezsen. En azından bırak, şuradan, kulağından öpeyim, yaraladığım yerden," demek için.

Ama iskelenin dibindeki gemici kontrol etmek için biletlerimizin koçanlarını yırtıyordu: Silvestro benimle birlikte basamaklardan çıkıyordu. Gemi ayrılış düdüğünü öttürüyordu.

Silvestro'nun yanına oturunca, koltuğun arkalığına dönüp yüzümü koluma gizledim. "Bak," dedim, Silvestro'ya, "gemi uzaklaşırken, Procida'ya bakmak istemiyorum, ayırt edilmiyor, gri bir şeye dönüşüyor... Ada sanki hiç var olmamış gibi yapmak istiyorum. Bunun için, son âna, artık hiç görünmez oluncaya dek o tarafa bakmamam daha iyi olur. O an gelince bana haber ver."

Yüzürn kolumun üstünde, sanki fenalaşmışım gibi, hiçbir şey düşünemeksizin öylece kaldım, Silvestro sevecenlikle beni sarsıp, "Arturo, artık uyanabilirsin," deyinceye dek.

Gemimizin çevresinde, deniz tekdüze, bir okyanus gibi uçsuz bucaksızdı. Ada artık görünmüyordu.